

Vlaams  
Parlement

stuk **36** (2011-2012) – Nr. 1  
ingediend op 8 november 2011 (2011-2012)

## Verslag

van het Rekenhof

## Rekeningenboek over 2010



R E K E N H O F

## Rekeningenboek over 2010

*Verslag van het Rekenhof  
aan het Vlaams Parlement*

Brussel, november 2011





**REKENHOF**

# **Rekeningenboek over 2010**

***Verslag van het Rekenhof  
aan het Vlaams Parlement***

---

*Goedgekeurd in de  
Nederlandse kamer van het Rekenhof  
op 4 november 2011*

# Inhoud

|                                                                                                |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Samenvatting .....                                                                             | 7  |
| 1 Inleiding .....                                                                              | 10 |
| 2 Begrotingsuitvoering 2010.....                                                               | 11 |
| 2.1 Vorderingensaldo versus begrotingssaldo.....                                               | 11 |
| 2.2 Uitvoering van de begroting van de ministeries van de<br>Vlaamse Gemeenschap in 2010 ..... | 13 |
| 2.3 Centrale middelen en ontvangsten 2010 .....                                                | 16 |
| 2.3.1 Ontvangsten 2010 .....                                                                   | 16 |
| 2.3.2 Evolutie 2005-2010.....                                                                  | 17 |
| 2.4 Centrale uitgaven 2010 .....                                                               | 25 |
| 2.4.1 Ordonnancerings .....                                                                    | 25 |
| 2.4.2 Herverdelingen .....                                                                     | 29 |
| 2.4.3 Begrotingsfondsen in 2010 .....                                                          | 30 |
| 2.5 Evolutie van de schuld van de Vlaamse Gemeenschap .....                                    | 32 |
| 2.5.1 Rapport van de Vlaamse overheid .....                                                    | 32 |
| 2.5.2 Schuld Vlaamse overheid .....                                                            | 32 |
| 2.5.3 Geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse<br>overheid.....                              | 34 |
| 2.5.4 Kostprijs van de schuld .....                                                            | 35 |
| 2.5.5 Gewaarborgde schuld.....                                                                 | 37 |
| 2.5.6 Beleggingen.....                                                                         | 40 |
| 2.5.7 Interne audit.....                                                                       | 40 |
| 2.6 Diensten met afzonderlijk beheer.....                                                      | 42 |
| 2.6.1 Overzicht van de begrotingsuitvoering 2009-2010 .....                                    | 42 |
| 2.6.2 Voorlegging en controleverklaring .....                                                  | 46 |
| 2.6.3 Bijzondere controleresultaten .....                                                      | 46 |
| 2.7 Vlaamse openbare rechtspersonen.....                                                       | 49 |
| 2.7.1 Overzicht van de rekeningen 2010 .....                                                   | 49 |
| 2.7.2 Rekeningvoorstelling 2010 en controleverklaring .....                                    | 59 |
| 2.7.3 Procedurewijziging overlegging van VOR- en DAB-<br>rekeningen 2010 aan het Rekenhof..... | 61 |
| 2.7.4 Bijzondere controleresultaten .....                                                      | 62 |
| 2.8 Controle van de algemene rekening 2010.....                                                | 66 |
| 2.8.1 Inleiding .....                                                                          | 66 |
| 2.8.2 Uitvoeringsrekening van de begroting.....                                                | 66 |
| 2.8.3 Rekening van de thesaurie .....                                                          | 70 |
| 2.8.4 Rekening van de vermogenswijzigingen .....                                               | 71 |
| 3 Thematisch financieel onderzoek .....                                                        | 72 |
| 3.1 Inkohiering en inning van de onroerende voorheffing.....                                   | 72 |
| 3.1.1 Inleiding .....                                                                          | 73 |
| 3.1.2 Organisatiebeheersing.....                                                               | 74 |
| 3.1.3 Effectiviteit van de inkohiering van de OV.....                                          | 76 |
| 3.1.4 Rechtmatigheid van de inkohiering .....                                                  | 82 |

|        |                                                                                      |     |
|--------|--------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.1.5  | Algemene conclusie.....                                                              | 92  |
| 3.1.6  | Aanbevelingen.....                                                                   | 94  |
| 3.1.7  | Antwoord van de minister .....                                                       | 94  |
| 3.2    | Interventies van de Vlaamse overheid met betrekking tot de<br>financiële crisis..... | 95  |
| 3.2.1  | Inleiding .....                                                                      | 95  |
| 3.2.2  | Toegekende steun aan financiële instellingen .....                                   | 95  |
| 3.2.3  | Verleende waarborgen.....                                                            | 97  |
| 3.2.4  | Kasstromen als gevolg van de steunmaatregelen.....                                   | 100 |
| 3.2.5  | Invloed op het ESR vorderingensaldo.....                                             | 100 |
| 3.3    | Onderzoek naar het beheer van schadedossiers door het<br>VFLD.....                   | 102 |
| 3.3.1  | Inleiding .....                                                                      | 102 |
| 3.3.2  | Regelgeving over de werking en het beheer.....                                       | 103 |
| 3.3.3  | Calculatieprocedure voor schadedossiers .....                                        | 104 |
| 3.3.4  | Conclusies .....                                                                     | 112 |
| 3.3.5  | Aanbevelingen.....                                                                   | 113 |
| 3.4    | Investeringsmaatschappijen van de Vlaamse overheid van<br>2000 tot 2010 .....        | 114 |
| 3.4.1  | Inleiding .....                                                                      | 114 |
| 3.4.2  | Wetgevend kader .....                                                                | 114 |
| 3.4.3  | Onderlinge structuur en financieel belang.....                                       | 116 |
| 3.4.4  | Limburgse Reconversie­maatschappij nv (LRM).....                                     | 117 |
| 3.4.5  | Participatiemaatschappij Vlaanderen nv (PMV) .....                                   | 118 |
| 3.4.6  | Vlaamse Participatiemaatschappij nv (VPM) .....                                      | 119 |
| 3.4.7  | Gimvindus nv.....                                                                    | 119 |
| 3.4.8  | Vlaamse Milieuholding nv (VMH) .....                                                 | 120 |
| 3.4.9  | Financiële impact op het Vlaams Gewest .....                                         | 120 |
| 3.4.10 | Conclusies .....                                                                     | 122 |
| 3.5    | UZ Gent: kostenrekeningen .....                                                      | 123 |
| 3.5.1  | Kostennota's.....                                                                    | 123 |
| 3.5.2  | Vaststellingen .....                                                                 | 123 |
| 3.5.3  | Aanbevelingen.....                                                                   | 124 |
| 3.5.4  | Antwoord van de Vlaamse minister van Onderwijs .....                                 | 124 |
| 3.6    | Resultaten van het besparingsplan bij het OPZ Geel.....                              | 126 |
| 3.6.1  | Inleiding .....                                                                      | 126 |
| 3.6.2  | Aanloop tot het besparingsplan .....                                                 | 126 |
| 3.6.3  | Maatregelen.....                                                                     | 127 |
| 3.6.4  | Resultaten .....                                                                     | 128 |
| 3.6.5  | Conclusie.....                                                                       | 129 |
| 3.7    | BLOSO: verantwoording van de subsidies aan gemeenten en<br>provincies.....           | 130 |
| 3.7.1  | Inleiding .....                                                                      | 130 |
| 3.7.2  | Subsidieuitbetaling.....                                                             | 130 |
| 3.7.3  | Subsidiebesteding .....                                                              | 131 |
| 3.7.4  | Formele controles .....                                                              | 134 |
| 3.7.5  | Conclusies .....                                                                     | 135 |
| 3.7.6  | Aanbevelingen.....                                                                   | 135 |
| 3.7.7  | Antwoord van de minister .....                                                       | 135 |

|        |                                                                               |     |
|--------|-------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.8    | VRT: toepassing van het single-auditprincipe .....                            | 136 |
| 3.8.1  | Inleiding .....                                                               | 136 |
| 3.8.2  | Single audit.....                                                             | 136 |
| 3.8.3  | Bestaande afspraken tussen controleorganen.....                               | 137 |
| 3.8.4  | Toepassing van single audit bij de VRT .....                                  | 138 |
| 3.8.5  | Besluit.....                                                                  | 139 |
| 3.9    | Grondfonds: thesauriebeheer.....                                              | 140 |
| 3.9.1  | Inleiding .....                                                               | 140 |
| 3.9.2  | Thesauriebeheer.....                                                          | 140 |
| 3.9.3  | Uittreding uit het CFO .....                                                  | 141 |
| 3.9.4  | Omschakeling naar het eigen thesauriebeheer.....                              | 142 |
| 3.9.5  | Kwaliteit van het thesauriebeheer 2011 .....                                  | 143 |
| 3.9.6  | Besluit.....                                                                  | 143 |
| 3.9.7  | Aanbeveling .....                                                             | 144 |
| 3.9.8  | Antwoord van de minister .....                                                | 144 |
| 3.10   | DAB Minafonds – Uitgaven van het Agentschap voor Natuur<br>en Bos (ANB) ..... | 145 |
| 3.10.1 | Inleiding .....                                                               | 145 |
| 3.10.2 | Werkingskosten en investeringen .....                                         | 146 |
| 3.10.3 | Subsidies .....                                                               | 148 |
| 3.10.4 | Grondaankopen .....                                                           | 150 |
| 3.10.5 | Boekhoudkundige registratie .....                                             | 151 |
| 3.10.6 | Conclusies .....                                                              | 153 |
| 3.10.7 | Aanbevelingen .....                                                           | 153 |
| 3.11   | Huurovereenkomst Argexput: actualisering.....                                 | 154 |
| 3.11.1 | Inleiding .....                                                               | 154 |
| 3.11.2 | Actuele vergunningstoestand.....                                              | 155 |
| 3.11.3 | Uitvoering .....                                                              | 157 |
| 3.11.4 | Besluit.....                                                                  | 157 |
| 3.12   | VMSW: financiering van erkende kredietmaatschappijen langs<br>de nv EVE ..... | 158 |
| 3.12.1 | Inleiding .....                                                               | 158 |
| 3.12.2 | Effectisering.....                                                            | 158 |
| 3.12.3 | Erkenning en financiering van de EKM's.....                                   | 159 |
| 3.12.4 | Kosten .....                                                                  | 162 |
| 3.12.5 | Stopzetting.....                                                              | 162 |
| 3.12.6 | Besluit.....                                                                  | 163 |
| 3.12.7 | Aanbevelingen .....                                                           | 164 |
| 3.12.8 | Antwoord van de minister .....                                                | 164 |
| 4      | Controlebevindingen uitgaven 2010 van de Vlaamse<br>ministeries .....         | 165 |
| 4.1    | Controlemethodiek .....                                                       | 165 |
| 4.2    | Resultaten van de controle 2010.....                                          | 167 |
| 4.2.1  | Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid .....                              | 167 |
| 4.2.2  | Bestuurszaken .....                                                           | 168 |
| 4.2.3  | Financiën en Begroting .....                                                  | 169 |
| 4.2.4  | Internationaal Vlaanderen .....                                               | 169 |
| 4.2.5  | Economie, Wetenschap en Innovatie.....                                        | 170 |
| 4.2.6  | Onderwijs en Vorming .....                                                    | 170 |

|        |                                                                            |     |
|--------|----------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.2.7  | Welzijn, Volksgezondheid en Gezin .....                                    | 170 |
| 4.2.8  | Cultuur, Jeugd, Sport en Media .....                                       | 170 |
| 4.2.9  | Werk en Sociale Economie.....                                              | 171 |
| 4.2.10 | Landbouw en Visserij.....                                                  | 172 |
| 4.2.11 | Leefmilieu, Natuur en Energie .....                                        | 172 |
| 4.2.12 | Mobiliteit en Openbare Werken .....                                        | 173 |
| 4.2.13 | Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend<br>Erfgoed.....              | 173 |
| 4.2.14 | Kabinetsuitgaven .....                                                     | 174 |
| 4.3    | Algemene conclusie uitgavencontroles .....                                 | 174 |
| 5      | Kleine gereguleerde subsidies .....                                        | 176 |
| 5.1    | Controlemethodiek.....                                                     | 176 |
| 5.2    | Subsidies ter ondersteuning van de circuskunsten in<br>Vlaanderen.....     | 176 |
| 5.2.1  | Inleiding .....                                                            | 176 |
| 5.2.2  | Regelgeving en procesverloop.....                                          | 177 |
| 5.2.3  | Ontvankelijkheidsonderzoek .....                                           | 177 |
| 5.2.4  | Adviezen van de beoordelingscommissie .....                                | 178 |
| 5.2.5  | Subsidiebeslissingen .....                                                 | 179 |
| 5.2.6  | Vastlegging en betekening van de verbintenissen .....                      | 179 |
| 5.2.7  | Subsidieverantwoording.....                                                | 179 |
| 5.2.8  | Conclusies .....                                                           | 180 |
| 5.2.9  | Aanbevelingen .....                                                        | 181 |
| 5.2.10 | Antwoord van de minister .....                                             | 181 |
| 5.3    | Subsidies voor zorgboerderijen en demonstratieprojecten .....              | 182 |
| 5.3.1  | Inleiding .....                                                            | 182 |
| 5.3.2  | Zorgboerderijen .....                                                      | 182 |
| 5.3.3  | Demonstratieprojecten.....                                                 | 186 |
| 5.3.4  | Conclusies .....                                                           | 188 |
| 5.3.5  | Aanbevelingen .....                                                        | 189 |
| 6      | Controle van de ontvangsten .....                                          | 190 |
| 6.1    | Controlemethodiek.....                                                     | 190 |
| 6.2    | Centrale invorderingen voor het Zorgfonds .....                            | 190 |
| 6.3    | Ontvangsten Bestuurszaken .....                                            | 192 |
| 7      | Rekeningen Vlaamse universiteiten .....                                    | 194 |
| 7.1    | Controle van het Rekenhof.....                                             | 194 |
| 7.2    | Overzicht van de universiteitsrekeningen 2009-2010 .....                   | 194 |
| 7.3    | Overheidsfinanciering van onderzoek aan de Vlaamse<br>universiteiten ..... | 199 |
| 7.3.1  | Inleiding .....                                                            | 199 |
| 7.3.2  | Controle van de naleving van de BOF-regelgeving .....                      | 200 |
| 7.3.3  | IOF en interfaceactiviteiten .....                                         | 209 |
| 7.3.4  | Boekhoudkundige verwerking .....                                           | 212 |
| 7.3.5  | Conclusies .....                                                           | 214 |
| 7.3.6  | Aanbevelingen .....                                                        | 214 |

|                                                                            |     |
|----------------------------------------------------------------------------|-----|
| Bijlage 1: Financieringskanalen voor universitair onderzoek<br>(2009)..... | 216 |
| Bijlage 2: Gebruik van de 7-rekeningen.....                                | 218 |



## Samenvatting

Na het crisisjaar 2009 herstelden de Vlaamse openbare financiën zich enigszins in 2010. Volgens de uitvoeringsrekening boekte de Vlaamse overheid een kastekort van bijna vijfhonderd miljoen euro, wat nieuwe leningen vergde voor dit bedrag tegen een intrestvoet die licht boven het marktreferentietarief lag. De totale Vlaamse schuld steeg tot 6,6 miljard euro tegen het einde van 2010. De financiële schulden bij de Vlaamse openbare instellingen in de consolidatiekring van de Vlaamse overheid daalden lichtjes met 24 miljoen euro. De gewaarborgde schuld nam in 2010 toe van 8,9 miljard euro tot bijna 10,2 miljard euro. De uitwinning van de overheidswaarborg op gewaarborgde schulden verdrievoudigde van 10 miljoen euro in 2009 tot bijna 30 miljoen euro in 2010.

In 2011 kwam een einde aan de jarenlange vertraagde voorlegging van de rekeningen van de Vlaamse openbare rechtspersonen, die ongeveer een derde van de totale budgettaire massa van de Vlaamse overheid uitmaken. Dit was mogelijk doordat het IVA Centrale Accounting het Rekenhof summier gecontroleerde rekeningen bezorgde en het zijn grondige controle pas na die voorlegging uitvoerde.

De rekeningencontrole 2010 van het Rekenhof leverde voor een aantal VOR opmerkingen van uiteenlopende aard op. Zo heeft het Financieringsfonds voor de Schuldafbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven aanzienlijke verwijlintresten opgelopen, ontbreken een duidelijke beleggingsstrategie en beleggingscriteria bij het Vlaams Toekomstfonds, heeft het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs nagelaten 37 miljoen euro subsidies budgettair aan te rekenen in 2010 wegens kredietuitputting en bieden de rekeningen van het Eigen Vermogen Flanders Hydraulics weinig financiële transparantie.

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting heeft de algemene rekening 2010 tijdig voorgelegd, maar het Rekenhof kon zijn controle op deze rekening nog niet afsluiten door afwijkingen van de cijfers ten opzichte van de onderliggende Orafingegevens, correcties achteraf en in afwachting van een reactie van de minister op de resultaten van het onderzoek.

In het voorliggende boek rapporteert het Rekenhof ook over enkele van zijn recente thematisch financiële onderzoeken. Hieronder volgen de belangrijkste controlebevindingen:

- Het intern verzelfstandigd agentschap Vlaamse Belastingdienst (VLABEL) gaf bij de inkohiering en inning van de onroerende voorheffing blijk van een degelijke organisatiebeheersing, maar haalde in 2009 en 2010 niettemin niet de effectiviteitsnormen uit de beheersovereenkomst, vooral door opstartproblemen met het Vlaams Fiscaal Platform. VLABEL moet bij fouten hoge intresten betalen, ook al ligt de oorzaak bij de belastingplichtige of een externe instantie. Ook sleept de behandeling van bezwaren soms lang aan.

- Het Zorgfonds heeft in 2010 25,5 miljoen euro niet gerealiseerde minderwaarde op zijn balans geboekt op de obligatieportefeuille. De invorderingsprocedure van het Zorgfonds kan doelmatiger worden georganiseerd.
- Het Vlaams Fonds voor de Lastendelging kan door een gebrekkige informatieverstrekking vanuit de beleidsdomeinen moeilijk de budgetten ramen die het nodig heeft om de hem toegewezen schadedossiers te betalen. Bovendien verwerkt het de aangeleverde informatie zelf niet altijd transparant in zijn begrotingen. De stelselmatige stijging van de lopende geschillen kan op termijn de buffercapaciteiten van het fonds verminderen.
- De Vlaamse investeringsmaatschappijen waren in de periode 2000-2010 alle winstgevend en hadden een gezamenlijke positieve financiële impact op het Vlaams Gewest.
- OPZ Geel is erin geslaagd de doelstellingen van zijn besparingsplan 2009-2010 te halen. Een jarenlang operationeel verlies is in 2010 omgebogen in een positief operationeel resultaat, zonder de zorgverstrekking in het gedrang te brengen.
- De subsidiëring van het lokaal sportbeleid door het BLOSO kampt met een gebrekkige verantwoording door de gemeenten en provincies van de gemaakte, gesubsidieerde kosten.
- De snelle uittreding van het Grindfonds uit het kasbeheersysteem langs het Centrale Financieringsorgaan, bracht met zich dat dit fonds zijn nieuwe beheerdersrol niet onmiddellijk ten volle kon spelen en dat het een vergoeding voor zijn goed kasbeheer 2010 misliep.
- De vereiste vergunningen voor de berging van baggerspecie in de putten van Kruibeke en Zwijndrecht, zijn nog niet afgeleverd, waardoor het Vlaams Gewest de gehuurde stortcapaciteit van 4 miljoen m<sup>3</sup> tot op heden slechts voor 84.000 m<sup>3</sup> (2,1%) kon aanwenden, terwijl het al 26,7 miljoen euro huurgeld betaalde.
- De nv Eerste Vlaamse Effectisering heeft twee operaties uitgevoerd waarbij zij hypothecaire leningen van erkende kredietmaatschappijen in obligaties omzette. Door te kleine volumes aan om te zetten leningen, diende de nv deze obligaties vroegtijdig af te lossen en haar activiteiten stop te zetten.

In 2010 heeft het Rekenhof de ordonnancerings op een selectie van uitgavenbasisallocaties steekproefsgewijze aan een grondige controle onderworpen. Het stelde onder meer vast dat diverse administraties bij kleinere overheidsopdrachten het principe van mededinging niet altijd voldoende toepassen en bij kleinere bestellingen vaak vooraf geen kredieten vastleggen. Wat subsidies betreft, wees het op vaak inadequate verantwoordingsmodaliteiten die controle bemoeilijken en een vaak problematische reservevorming. Ten slotte belemmeren onvolledige verantwoordingsdossiers soms de interne en externe controle.

Buiten zijn algemene controle op de uitgaven voerde het Rekenhof ook a-posterioricontroles uit op de betalings- en vastleggingsdossiers

voor de kleine gereguleerde subsidies ter ondersteuning van de circuskunsten in Vlaanderen en voor zorgboerderijen en demonstratieprojecten. Het stelde vast dat in de aanvragen voor circuskunstsubsidies vaak gegevens ontbreken, dat de adviezen van de beoordelingscommissie vaak geen duidelijke beoordelingen inhouden, dat de toekenningsbesluiten soms te vaag zijn en dat de administratie soms niet subsidiabele kosten in de subsidiebedragen verrekent. De zorgboerderijsubsidies kunnen terugvallen op een sterke interne organisatie, maar ook hier bleken dossiers vaak onvolledig te zijn. In het juridische kader zijn er nog tekortkomingen, die alsnog een optimale werking van de zorgboerderijsubsidieering verhinderen. Ook voor demonstratieprojecten past de administratie de regelgeving vrij correct toe, ondanks het gebrek aan strikte bevoegdheidsafbakeningen en een niet altijd even zichtbare interne controle.

Het Rekenhof controleerde voorts de ontvangsten via een selectie van ontvangstenartikelen. Voor 2010 selecteerde het Rekenhof de centrale invorderingen door de Vlaamse Belastingdienst voor het Zorgfonds. Het stelde vast dat de werking met drie verschillende, niet op mekaar afgestemde, databanken fouten meebrengt en soms zelfs onterechte gedwongen invorderingen. Bovendien is de invorderingsprocedure niet doelmatig georganiseerd. Een tweede onderzoek betrof de inning van ontvangsten door het beleidsdomein Bestuurszaken uit weddengeschieden en administratieve geldboetes. Daar stelde het Rekenhof de soms lange doorlooptijden vast en een niet accurate opvolging van de betalingstermijnen.

Het Rekenhof had bij zijn controle van de jaarrekeningen 2009 en 2010 van de Vlaamse universiteiten bijzondere aandacht voor de verschillende financieringskanalen van de overheid voor Vlaams universitair onderzoek en ontwikkeling. Deze financiering is complex, ondoorzichtig en weinig gebruiksvriendelijk.

# 1 Inleiding

Het publicatiebeleid van het Rekenhof ten aanzien van het Vlaams Parlement bestaat in een meervoudige communicatiestroom:

- afzonderlijke rapporten in de loop van het jaar met rapportering over belangrijke onderzoeken;
- adviezen bij de diverse begrotingsrapporteringen (initiële begroting, begrotingsaanpassingen, meerjarenbegroting);
- een activiteitenverslag;
- andere rapporten (bv. bij de voortgangsrapportages over het masterplan 2020);
- een rekeningenboek dat alle informatie bundelt over de uitvoering van de begroting van het vorige jaar en de algemene rekening daarover, alsook over onderzoeken met een financiële inslag.

Het eerste luik van dit rekeningenboek geeft achtereenvolgens weer: de cijfers over de begrotingsuitvoering 2010, de schuldevolutie, de resultaten van de beëindigde controles op de rekeningen 2010 van de Vlaamse openbare rechtspersonen en de diensten met afzonderlijk beheer, en de controle op de algemene rekening 2010.

Een tweede luik bundelt de resultaten van enkele thematische financiële onderzoeken die het Rekenhof heeft uitgevoerd. Het overziet ook de resultaten van de centrale uitgavencontroles, de controle op een aantal kleine gereguleerde subsidies, de controle op een selectie van ontvangsten en de controle op de Vlaamse universiteiten.

De website van het Rekenhof vult de gegevens in dit rekeningenboek aan met een meer gedetailleerd overzicht van de resultaten van de controle op de rekeningen van de Vlaamse openbare rechtspersonen, overzichten van de ontvangsten en kredietvorming, lijsten met de toepassingscijfers van de ordonnanceringskredieten, overgedragen kredieten en gesplitste vastleggingskredieten, alsook overzichten van de begrotingsfondsen.



## 2 Begrotingsuitvoering 2010

### 2.1 Vorderingsaldo versus begrotingssaldo

De actuele begrotingsnormering is in het kader van het Europese stabiliteitspact en de stabiliteitsprogramma's die de Belgische overheden ter uitvoering daarvan overeenkwamen, gebaseerd op het zogenaamde vorderingensaldo. Dat vorderingensaldo verschilt van het begrotingssaldo<sup>1</sup>.

Het begrotingssaldo van een overheid is, per definitie, het verschil tussen de ontvangsten die zij in de loop van een bepaald jaar op haar middelenbegroting inschreef en de ordonnanceringskredieten die de algemene uitgavenbegroting vermeldt.

Het vorderingensaldo is een macro-economisch concept dat door het ESR95 werd gedefinieerd en dat op drie vlakken afwijkt van het begrotingssaldo:

- Terwijl het begrotingssaldo zich beperkt tot het saldo van de ontvangsten en de uitgaven van de diensten van algemeen bestuur (departementen en intern verzelfstandigde agentschappen zonder rechtspersoonlijkheid), heeft het vorderingensaldo betrekking op de ontvangsten en uitgaven van de zogenaamde geconsolideerde overheid, die buiten de diensten van algemeen bestuur, ook de meeste diensten met afzonderlijk beheer en tal van openbare rechtspersonen omvat.
- Voor de aanrekening van ontvangsten en uitgaven gaat het ESR95 uit van de stelling dat een economische verrichting moet worden geboekt op het ogenblik waarop de schuldvordering, een schuld of, meer in het algemeen, een economische waarde ontstaat, gewijzigd wordt of verdwijnt. Het is bijgevolg de notie *vastgestelde rechten* die geldt als criterium voor de aanrekening in de macro-economische statistieken. Dat leidt tot een chronologisch verschil met de budgettaire aanrekening.
- Sommige budgettaire verrichtingen – kredietverleningen en deelnemingen, kredietaflossingen en vereffening van deelnemingen (ESRcode 8), en verrichtingen voor de overheidsschuld (ESRcode 9) – worden niet meegerekend voor de vaststelling van het vorderingensaldo.

Uit een onderzoek van het Rekenhof over het ESR-vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap<sup>2</sup> bleek onder meer dat de Vlaamse

<sup>1</sup> Zie Rekenhof, Informatief document inzake de ESR-methodologie, in het bijzonder hoofdstuk II, De overgang van de begrotingsboekhouding naar de macro-economische boekhouding. Dit document is beschikbaar op de website van het Rekenhof.

<sup>2</sup> Zie Rekeningenboek over 2009, p. 78 e.v.

Regering wel over het begrote vorderingensaldo aan het Vlaams Parlement rapporteert, maar niet over het gerealiseerde vorderingensaldo.

Het rekendecreet<sup>3</sup>, dat van toepassing is vanaf het begrotingsjaar 2012, omvat een aantal bepalingen die de aansluiting tussen begrotingssaldo en vorderingensaldo kunnen vereenvoudigen. Zo moeten voortaan alle Vlaamse rechtspersonen die tot de ESR-consolidatiekring van de Vlaamse Gemeenschap behoren, een begroting en rekening voorleggen. Ook staan de nieuwe aanrekeningsregels dichterbij de principes van de ESR-methodologie. Het rekendecreet voorziet er ook in dat de Vlaamse overheid de ESR-geconsolideerde rekening ter kennisgeving aan het Vlaams Parlement als bijlage bij het ontwerp van decreet van de algemene rekening voegt.

<sup>3</sup> Decreet van 8 juli 2011 houdende regeling van de begroting, de boekhouding, de toekenning van subsidies en de controle op de aanwending ervan, en de controle door het Rekenhof.

## 2.2 Uitvoering van de begroting van de ministeries van de Vlaamse Gemeenschap in 2010

De onderstaande cijfers beperken zich tot de rechtspersoon Vlaamse Gemeenschap, bestaande uit de dertien ministeries, exclusief de uitgaven en ontvangsten van de diensten met afzonderlijk beheer<sup>4</sup> en van de Vlaamse openbare rechtspersonen. Deze cijfers geven geen geconsolideerd beeld van alle ontvangsten en uitgaven van de Vlaamse Gemeenschap.

### 2.2.1 Begrotingsresultaat op aanrekeningsbasis

De onderstaande tabel vat de uitvoering van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap voor 2010 samen en vergelijkt ze met de cijfergegevens vanaf 2006<sup>5</sup>. De gegevens steunen op de door het Rekenhof gecontroleerde algemene rekeningen 2006-2010<sup>6</sup>.

| <i>(In duizenden euro)</i>                 |                   |                   |                   |                   |                   |                   |                    |
|--------------------------------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|--------------------|
|                                            | 2006              | 2007              | 2008              | 2009              | 2010              | 2010              | % t.o.v. begroting |
|                                            | Uitvoering        | Uitvoering        | Uitvoering        | Uitvoering        | Begroting         | Uitvoering        |                    |
| <b>ONTVANGSTEN</b>                         |                   |                   |                   |                   |                   |                   |                    |
| - algemeen                                 | 20.141.382        | 21.427.423        | 22.479.095        | 21.898.344        | 22.611.103        | 22.761.912        | 100,7%             |
| - toegewezen                               | 102.183           | 267.898           | 120.684           | 122.060           | 112.372           | 114.305           | 101,7%             |
| <b>TOTAAL</b>                              | <b>20.243.565</b> | <b>21.695.321</b> | <b>22.599.779</b> | <b>22.020.404</b> | <b>22.723.475</b> | <b>22.876.217</b> | <b>100,7%</b>      |
| <b>UITGAVEN<sup>7</sup></b>                |                   |                   |                   |                   |                   |                   |                    |
| kredieten eigen aan het begrotingsjaar     | 19.286.320        | 21.230.410        | 23.732.468        | 26.617.170        | 25.071.354        | 23.067.572        | 92,0%              |
| – niet-gesplitste kredieten <sup>8 9</sup> | 16.057.202        | 17.772.208        | 20.257.528        | 22.964.788        | 20.287.246        | 19.449.331        | 93,0%              |
| – gesplitste ordonnancerings-kredieten     | 3.078.626         | 3.179.917         | 3.366.036         | 3.445.962         | 3.781.239         | 3.475.763         | 91,9%              |
| – variabele kredieten                      | 150.492           | 278.285           | 108.904           | 206.420           | 387.732           | 142.478           | 36,7%              |
| kredieten overgedragen van het vorig jaar  | 374.011           | 426.287           | 458.817           | 505.560           | 468.709           | 414.510           | 88,4%              |
| <b>TOTAAL</b>                              | <b>19.660.331</b> | <b>21.656.697</b> | <b>24.191.285</b> | <b>27.122.730</b> | <b>25.540.063</b> | <b>23.482.082</b> | <b>91,9%</b>       |
| <b>RESULTAAT</b>                           | <b>583.234</b>    | <b>38.624</b>     | <b>-1.591.506</b> | <b>-5.102.326</b> |                   | <b>-605.865</b>   |                    |
| <b>TITEL III</b>                           |                   |                   |                   |                   |                   |                   |                    |
| opbrengst leningen                         | 0                 | 0                 | 0                 | 5.000.000         | 1.330.976         | 170.000           | 12,8%              |
| aflossing leningen                         | 323.600           | 108.010           | 718.322           | 1.613             | 2.254             | 1.090             | 48,4%              |

<sup>4</sup> Op kasbasis zijn de verrichtingen van deze diensten met afzonderlijk beheer echter wel mee in rekening gebracht.

<sup>5</sup> De kleine verschillen tussen de cijfers in de tabel en die in andere tabellen zijn te wijten aan afrondingen.

<sup>6</sup> Het Rekenhof vroeg de minister op 27 september 2011 de algemene rekening aan te passen, rekening houdend met zijn opmerkingen, maar de minister heeft tot heden niet geantwoord. Daarom hanteert het Rekenhof de cijfers uit de oorspronkelijk voorgelegde algemene rekening.

<sup>7</sup> Beschikbare betaalkredieten.

<sup>8</sup> Inclusief bijkredieten vorige jaren.

<sup>9</sup> Het kredietbedrag houdt geen rekening met 17.777,63 euro gevraagde aanvullende kredieten in het rekendecreet 2010 door kredietoverschrijdingen.

De Vlaamse Gemeenschap heeft in 2010 een negatief boekhoudkundig resultaat geboekt van 605.865 duizend euro (tegenover een negatief resultaat van 5.102.326 duizend euro in 2009). Dat is het resultaat van alle in 2010 geboekte ontvangsten en ordonnanceringen (betaalopdrachten).

Het betere begrotingsresultaat in 2010 is het gevolg van een stijging van de ontvangsten ten opzichte van het voorgaande jaar met 855,813 miljoen euro (3,89%) en een daling van de uitgaven met 3.640,648 miljoen euro (13,42%). Hierbij moet wel worden gewezen op het wegvallen van belangrijke eenmalige uitgaven (o.m. 3.500 miljoen euro voor KBC en 300 miljoen euro voor de nv Gigarant<sup>10</sup>).

Meer informatie over de evolutie van de ontvangsten en uitgaven 2010 is opgenomen in de hoofdstukken 2.3 en 2.4.

### 2.2.2 Resultaat op kasbasis

Het kasresultaat omvat alle kasverrichtingen van de Vlaamse Gemeenschap, ongeacht het begrotingsjaar waartoe zij behoren. Het is bijgevolg ruimer dan het begrotingsresultaat op aanrekeningsbasis: behalve van de begrotingsverrichtingen, ondergaat het ook de invloed van verrichtingen die budgettair bij het vorige jaar horen, van verrichtingen op orde- en thesaurierekeningen met kaseffect, doch zonder budgettaire weerslag en van verrichtingen van de diensten met afzonderlijk beheer, die niet financieel, maar wel budgettair gescheiden zijn van de centrale begroting van de Vlaamse Gemeenschap. De Vlaamse Gemeenschap maakt in haar maandelijkse samenvatting van de schatkisttoestand geen volledige uitsplitsing van haar resultaat op kasbasis over deze onderscheiden onderdelen. Sinds 1999 vermeldt zij alleen het gedeelte van de onroerende voorheffing bestemd voor de provincies en de gemeenten, in een afzonderlijke rubriek thesaurieverrichtingen. Herfinancieringen van directe schuld zijn niet in het kasresultaat vervat, aflossingen van de indirecte schuld wel. De onderstaande tabel geeft de evolutie van het nettokasresultaat van de jaren 2005 tot en met 2010 weer<sup>11</sup>:

<sup>10</sup> De Vlaamse Regering richtte deze nv in 2009 op om waarborgen te verstrekken aan grote ondernemingen die door de financieel-economische crisis moeilijk aan kredieten geraakten. Zie ook het rekeningenboek over 2009, Stuk 39 (2010-2011) – Nr.1, p.100 e.v.

<sup>11</sup> Bronnen voor deze cijfers zijn de maandelijkse schatkisttoestand gepubliceerd op de website van de Vlaamse Gemeenschap, aangevuld met informatie van de administratie.

*(In duizenden euro)*

|                               | 2006       | 2007       | 2008       | 2009       | 2010       |
|-------------------------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| <i>Kasontvangsten</i>         | 20.948.026 | 23.056.731 | 23.563.874 | 22.828.974 | 23.232.724 |
| <i>Thesaurieverrichtingen</i> | 1.997.084  | 2.042.373  | 2.178.047  | 1.883.086  | 2.393.889  |
| totaal ontvangsten            | 22.945.110 | 25.099.104 | 25.741.920 | 24.712.060 | 25.626.613 |
| %-wijziging                   | 2,74%      | 9,39%      | 2,56%      | -4,00%     | 3,7%       |
| <i>Kasuitgaven</i>            | 20.436.145 | 22.354.286 | 24.793.466 | 28.403.451 | 23.690.167 |
| <i>Thesaurieverrichtingen</i> | 2.011.018  | 2.070.071  | 2.060.365  | 2.129.540  | 2.427.936  |
| totaal uitgaven               | 22.447.163 | 24.424.357 | 26.853.831 | 30.532.991 | 26.118.103 |
| %-wijziging                   | 2,01%      | 8,81%      | 9,95%      | 13,70%     | -14,5%     |
| netto-kasresultaat            | 497.947    | 674.746    | -1.111.911 | -5.820.931 | -491.490   |
| %-wijziging                   | 33,71%     | 35,51%     | -264,78%   | -423,51%   | 91,56%     |

Het negatieve kasresultaat is in 2010 sterk gedaald in vergelijking met 2009, vooral door de KBC-reddingsoperatie, die plaatsvond in 2009. De afwijking tussen het netto-kasresultaat en het begrotingsresultaat is voornamelijk te verklaren door de lichte aangroei van de *lei*<sup>12</sup> (130 miljoen euro) en de gewijzigde aanrekeningsregels voor de jobkorting (60 miljoen euro).

De onderstaande tabel overziet de aflossingen van de schuld op titel III en het effect op het bruto te financieren saldo (BFS).

*(In duizenden euro)*

| Jaar | NFS        | aflossing titel III | BFS        |
|------|------------|---------------------|------------|
| 2006 | 497.947    | 323.600             | 174.347    |
| 2007 | 674.746    | 108.010             | 566.736    |
| 2008 | -1.111.911 | 68.041              | -1.179.951 |
| 2009 | -5.820.931 | 200.968             | -6.021.899 |
| 2010 | -501.657   | 1.090               | -502.747   |

De onderstaande tabel schetst de evolutie van de kastoestand voor de jaren 2006 tot en met 2010.

*(In miljoen euro)*

|                                    | 2006 | 2007  | 2008   | 2009   | 2010     |
|------------------------------------|------|-------|--------|--------|----------|
| Stand zichtrekening op 31 december | -1,1 | 20,9  | -283,6 | -681,7 | -1.036,0 |
| Beleggingen op 31 december         | 0,0  | 904,1 | 28,6   | 28,6   | 24,8     |
| Totaal liquide middelen            | -1,1 | 925,0 | -255,0 | -653,1 | -1.011,2 |

Het negatieve kasresultaat is gefinancierd met nieuwe leningen. De toename van dit tekort is voornamelijk te wijten aan het tekort op de begroting en kapitaalparticipaties.

<sup>12</sup> De *lei* bevat de betalingen op kasbasis in het jaar x+1 van de ordonnanceringen met begrotingsaanrekening in het jaar x.



## 2.3 Centrale middelen en ontvangsten 2010

### 2.3.1 Ontvangsten 2010

De middelenbegroting 2010 kende slechts één aanpassing<sup>13</sup>. De onderstaande tabel vergelijkt voor de grote categorieën van ontvangsten de reële inningen in 2010<sup>14</sup> met die in 2009. De cijfers steunen op de ingediende algemene rekeningen. Schijnbare afwijkingen in de totalen zijn te wijten aan afrondingen. De bijlage bij dit boek (op de internetpagina's van het Rekenhof) bevat een uitgebreide tabel met de ontvangsten 2010 per artikel.

| <i>(In duizenden euro)</i>                                                    |                |                |                |                      |                   |                       |
|-------------------------------------------------------------------------------|----------------|----------------|----------------|----------------------|-------------------|-----------------------|
| Middelen                                                                      | Inning<br>2009 | Raming<br>2010 | Inning<br>2010 | Aandeel<br>in totaal | Innings-<br>graad | Evolutie<br>tgo. 2009 |
| <i>Algemene ontvangsten (exclusief leningopbrengsten)</i>                     | 21.898.343     | 22.611.103     | 22.761.912     | 99,5%                | 100,7%            | 103,9                 |
| Gedeelde en samengevoegde belastingen, inclusief dotatie kijk- en luistergeld | 17.286.662     | 17.196.449     | 17.196.450     | 75,2%                | 100,0%            | 99,5                  |
| Andere transferten en dotaties van de federale overheid                       | 349.166        | 349.649        | 332.345        | 1,5%                 | 95,1%             | 95,2                  |
| Gewestbelastingen, nog geïnd door de federale overheid                        | 4.045.997      | 4.204.896      | 4.353.747      | 19,0%                | 103,5%            | 107,6                 |
| Gewestbelastingen, eigen inning                                               | 81.099         | 84.491         | 98.185         | 0,4%                 | 116,2%            | 121,1                 |
| Andere niet-fiscale ontvangsten                                               | 135.419        | 775.618        | 781.185        | 3,4%                 | 100,7%            | 576,9                 |
| <i>Toegewezen ontvangsten</i>                                                 | 122.060        | 112.372        | 114.306        | 0,5%                 | 101,7%            | 93,6                  |
| Totaal algemene en toegewezen ontvangsten                                     | 22.020.403     | 22.723.475     | 22.876.218     | 100,0%               | 100,7%            | 103,9                 |
| Leningopbrengsten                                                             | 5.000.000      | 1.330.976      | 170.000        |                      | 12,8%             | 3,4                   |
| Algemeen totaal                                                               | 27.020.403     | 24.054.451     | 23.046.218     |                      |                   | 85,3                  |

De leningsontvangsten zijn in 2010 sterk gedaald, tot een bedrag van 170 miljoen euro. In 2009 leende de Vlaamse overheid nog vijf miljard euro om de uitzonderlijke uitgaven ingevolge de bankencrisis op te vangen.

Het totaal van de ontvangsten, exclusief de leningopbrengsten, bedroeg 22.876.218 duizend euro. Dat betekent een stijging ten opzichte van 2009 met 3,9%. Deze stijging is voornamelijk te danken aan

<sup>13</sup> Decreet van 18 december 2009 houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2010 en decreet van 9 juli 2010 houdende aanpassing van de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2010.

<sup>14</sup> Een deel van de heffingen die de Vlaamse Gemeenschap invoerde, is niet opgenomen in de middelenbegroting en wordt rechtstreeks op de begroting van de Vlaamse openbare instellingen en diensten met afzonderlijk beheer geboekt (bv. Minafonds).

de gewestbelastingen. Zij is het gevolg van de economische heropleving, die zich in 2010 sterker heeft doorgezet.

*De gedeelde en samengevoegde belastingen, inclusief de dotatie kijk- en luistergeld* (de belangrijkste inkomstenbronnen) zijn in 2010 verder gedaald (met 0,5%) nadat ze in 2009 waren gedaald met 1,9% door de sterke negatieve afrekening voor 2009 (vooral door de negatieve BBP groei (-3%) in 2009). De stijging die voortvloeide uit het economisch herstel in 2010, kon dat niet volledig compenseren.

De niet-fiscale ontvangsten kenden een belangrijke stijging met 645.766 duizend euro. Die stijging is het gevolg van belangrijke eenmalige ontvangsten: een terugstorting van 500 miljoen euro uit het Egalisatiefonds en de doorstorting uit de VMM van 143,6 miljoen euro opbrengsten van de vervreemding van onroerende goederen<sup>15</sup>.

De geraamde ontvangsten op artikel JE203 (ontvangsten in het kader van het samenwerkingsakkoord 2005-2008 tussen de Federale Staat, het Vlaams, het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Duitstalige Gemeenschap betreffende de meerwaarden economie) werden, net als in 2008 en in tegenstelling tot in 2009, niet gerealiseerd. De begrotingscontrole had de raming nochtans met 9,1 miljoen euro opgetrokken (tot 17,8 miljoen euro). Een avenant stelt telkens de toegekende middelen vast. De avenant voor 2008, die in een bijkomende clausule ook de toe te kennen middelen voor 2009 bepaalde, werd pas in 2011 goedgekeurd, waardoor in 2010 geen ontvangsten werden geboekt.

### 2.3.2 Evolutie 2005-2010

De onderstaande tabellen geven een beeld van de historische evolutie van de ontvangsten over de jaren 2005-2010; de grafieken hebben betrekking op de periode sinds het Lambermontakkoord (2002).

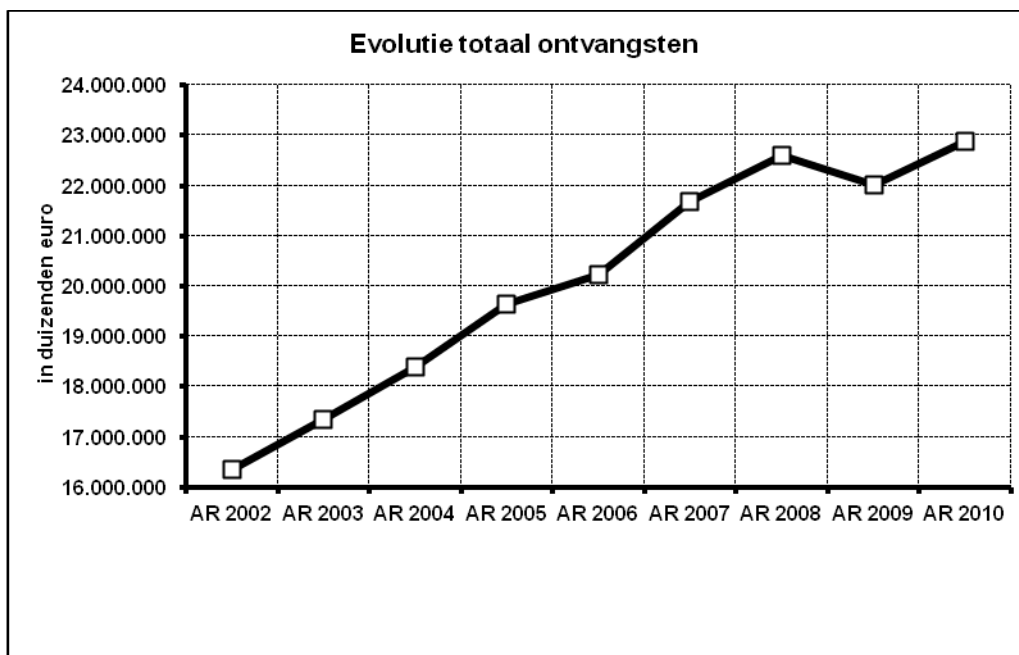
De onderstaande tabel vergelijkt de gerealiseerde ontvangsten 2005 tot 2010, ingedeeld naar de grote categorieën van ontvangsten.

<sup>15</sup> De artikelen CE000 en LC105.

| <i>(In duizenden euro)</i>                                                    |            |            |            |            |            |            |
|-------------------------------------------------------------------------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| Middelen                                                                      | 2005       | 2006       | 2007       | 2008       | 2009       | 2010       |
| <i>Algemene ontvangsten<br/>(exclusief leningopbrengsten)</i>                 | 19.350.566 | 20.141.382 | 21.427.423 | 22.479.095 | 21.898.344 | 22.761.912 |
| Gedeelde en samengevoegde belastingen, inclusief dotatie kijk- en luistergeld | 15.094.195 | 15.613.591 | 16.601.962 | 17.623.576 | 17.286.662 | 17.196.450 |
| Andere transfers en dotaties van de federale overheid                         | 305.553    | 410.078    | 338.552    | 331.116    | 349.166    | 332.345    |
| Gewestbelastingen, nog geïnd door de federale overheid                        | 3.587.744  | 3.869.888  | 4.188.887  | 4.237.084  | 4.045.997  | 4.353.747  |
| Gewestbelastingen, eigen inning                                               | 81.150     | 80.678     | 82.335     | 87.142     | 81.099     | 98.185     |
| Andere niet-fiscale ontvangsten                                               | 281.923    | 167.146    | 215.686    | 200.177    | 135.420    | 781.185    |
| <i>Toegewezen ontvangsten</i>                                                 | 299.068    | 102.183    | 267.898    | 120.684    | 122.060    | 114.306    |
| Totaal algemene en toegewezen ontvangsten                                     | 19.649.634 | 20.243.565 | 21.695.321 | 22.599.779 | 22.020.404 | 22.876.218 |
| Leningopbrengsten                                                             | 0          | 0          | 0          | 0          | 5.000.000  | 170.000    |
| Algemeen totaal                                                               | 19.649.634 | 20.243.565 | 21.695.321 | 22.599.779 | 27.020.404 | 23.046.218 |

In de periode 2002-2008 heeft de Vlaamse overheid niet geleend. In 2009 leende zij vijf miljard euro en in 2010 bijkomend 170 miljoen euro.

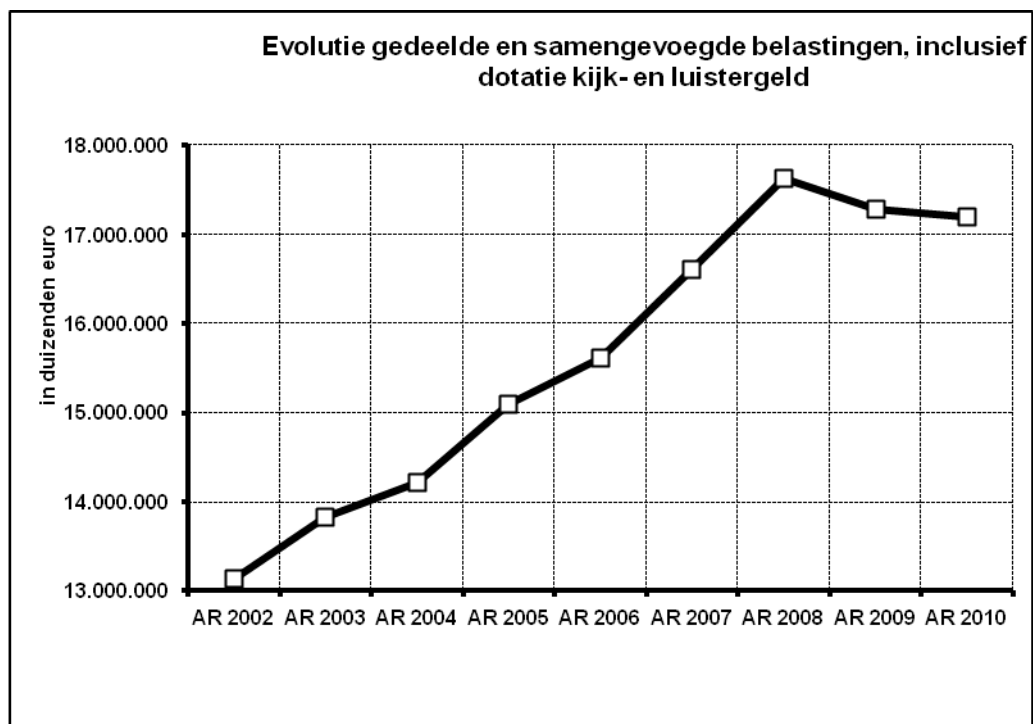
De onderstaande grafiek geeft de evolutie weer van de geïnde totale ontvangsten 2002-2010 (exclusief leningopbrengsten).



De vergelijking van de inningen 2002-2009 toont een nominale stijging van 34,7%. De gemiddelde jaarlijkse nominale groei van de ont-

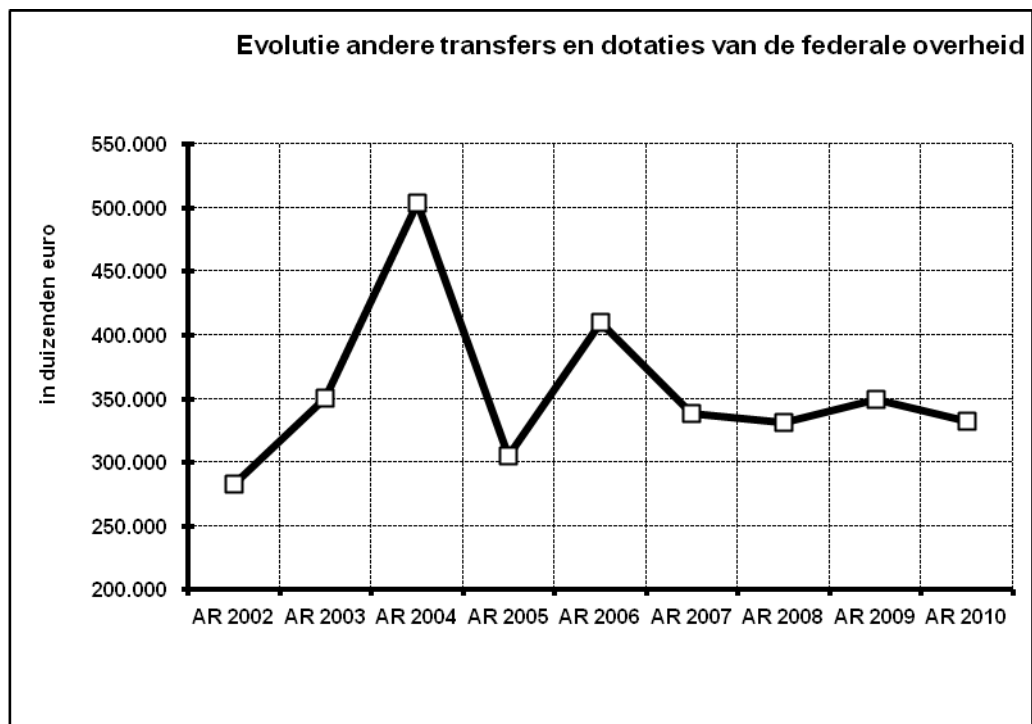
vangsten bedroeg ongeveer 6% in de periode 2002-2005, halveerde in 2006 (nog 3%), maar hernam in 2007 (7,2%). In 2008 bedroeg die groei nog 4,2% en in 2009 was er een daling met 579,4 miljoen euro (2,6%) tegenover 2008. In 2010 was er weer een nominale groei van 3,9%.

De jaarlijkse stijging van de *gedeelde en samengevoegde belastingen, inclusief de dotatie kijk- en luistergeld*, viel van 5,2% in 2003 terug tot 2,8% in 2004. In 2005 was de stijging 6,2%. In 2006 deed zich weer een daling voor tot 3,4%. In 2007 en 2008 volgde opnieuw een stijging van 6,3% en 6,2%. Die laatste stijging was wel deels het gevolg van het al verrekenen van de vermoedelijke afrekening 2008 in de stortingen van 2008. De in 2009 verrekende definitieve afrekening 2008 was negatief, evenals de evolutie van de aangepaste bedragen 2009. Ondanks het al lage aangepaste bedrag voor 2009, is de daling in 2010 vooral het gevolg van de nog meer negatieve, definitieve afrekening voor 2009. De stijging van het aangepaste bedrag voor 2010 kon die daling niet compenseren.



De overige (kleinere) transfers en dotaties vanwege de federale overheid evolueerden als volgt:

| Middelen                                                                                                                         | (In duizenden euro) |                |                |                |                |                |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
|                                                                                                                                  | Inning<br>2005      | Inning<br>2006 | Inning<br>2007 | Inning<br>2008 | Inning<br>2009 | Inning<br>2010 |
| <b>Andere transfers en dotaties van de federale overheid</b>                                                                     | 305.553             | 410.078        | 338.552        | 331.116        | 349.166        | 332.345        |
| Ontvangsten uit het Federaal Impulsfonds voor Migrantenbeleid (BA302)                                                            |                     |                |                |                |                | 0              |
| Aandeel van het Vlaamse Gewest in de opbrengst van de Eenmalige Bevrijdende Aangifte (EBA) (art. 24.10 – 69.02)                  | 39.254              | 0              | 0              | 0              | 0              | 0              |
| Ontvangsten van federale middelen in het kader van het samenwerkingsakkoord betreffende de (sociale) meerwaardeneconomie (JE203) |                     | 7.205          | 8.420          | 0              | 17.221         | 0              |
| Dotatie ter bevordering van het rationeel energieverbruik (art. 81.20 – 49.01)                                                   | 0                   | 5.926          | 0              | 0              | 0              | 0              |
| Financiering van het universitair onderwijs voor buitenlandse studenten (art. 62 BFW) (CI001)                                    | 28.227              | 33.930         | 31.824         | 32.779         | 33.595         | 33.595         |
| Aandeel in de winst van de Nationale Loterij (art. 62bis BFW) (CI002)                                                            | 41.903              | 36.067         | 36.748         | 36.777         | 36.790         | 36.761         |
| Toegewezen gedeelten van belastingen en heffingen - aanvullende middelen – BFW (CI004)                                           |                     |                |                |                |                | 429            |
| Ontvangsten voortvloeiend uit art. 35 BFW (te-werkstellingsprogramma's) CK008)                                                   | 196.170             | 326.949        | 261.560        | 261.560        | 261.560        | 261.560        |



Met uitzondering van eenmalige transfers en betalingen over de jaren heen, verloopt de evolutie normaal. De daling in 2010 was, net als in 2008, het gevolg van het ontbreken van de *ontvangsten van federale middelen in het kader van het samenwerkingsakkoord betreffende de (sociale) meerwaardeneconomie (JE203)*.



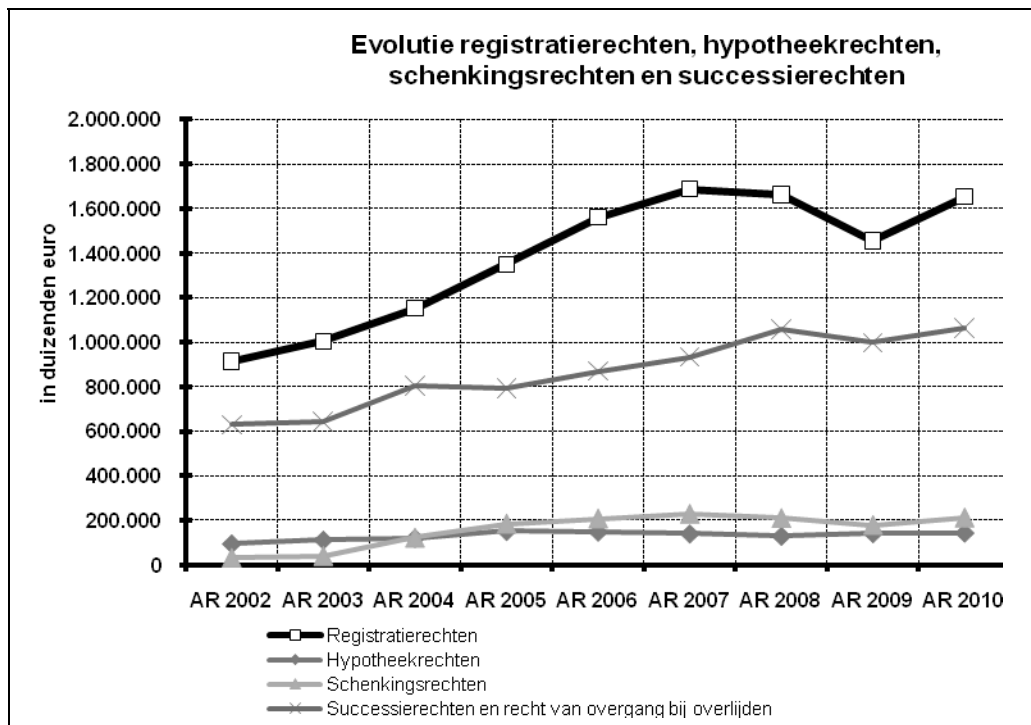
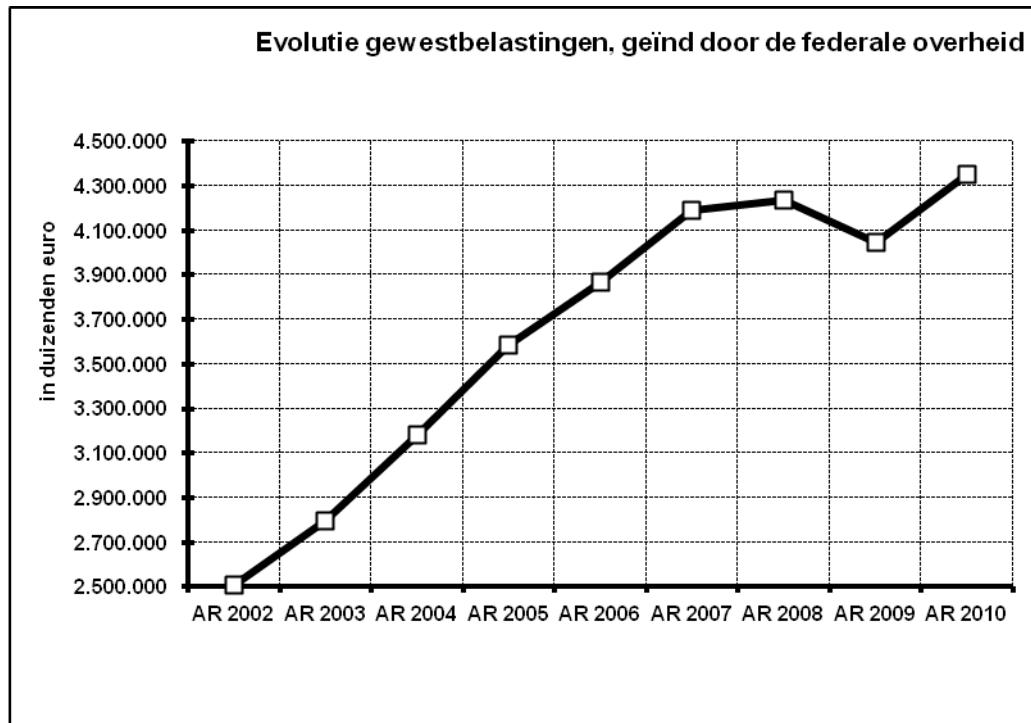
De onderstaande tabel geeft een overzicht van de evolutie 2005-2010 van de inning van de gewestbelastingen.

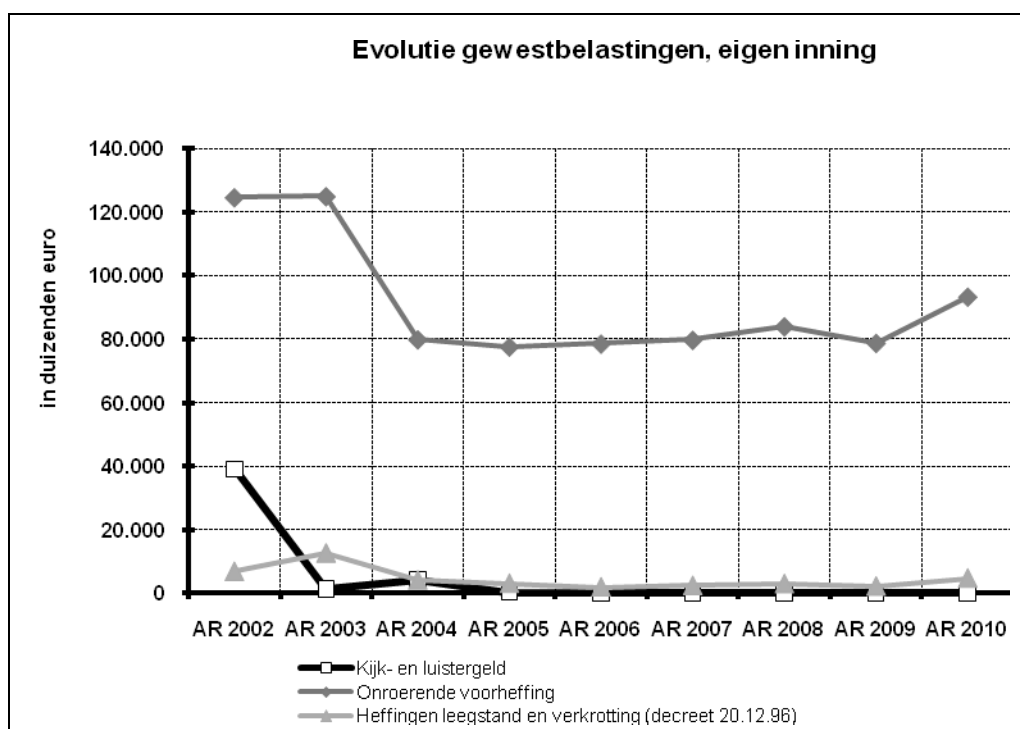
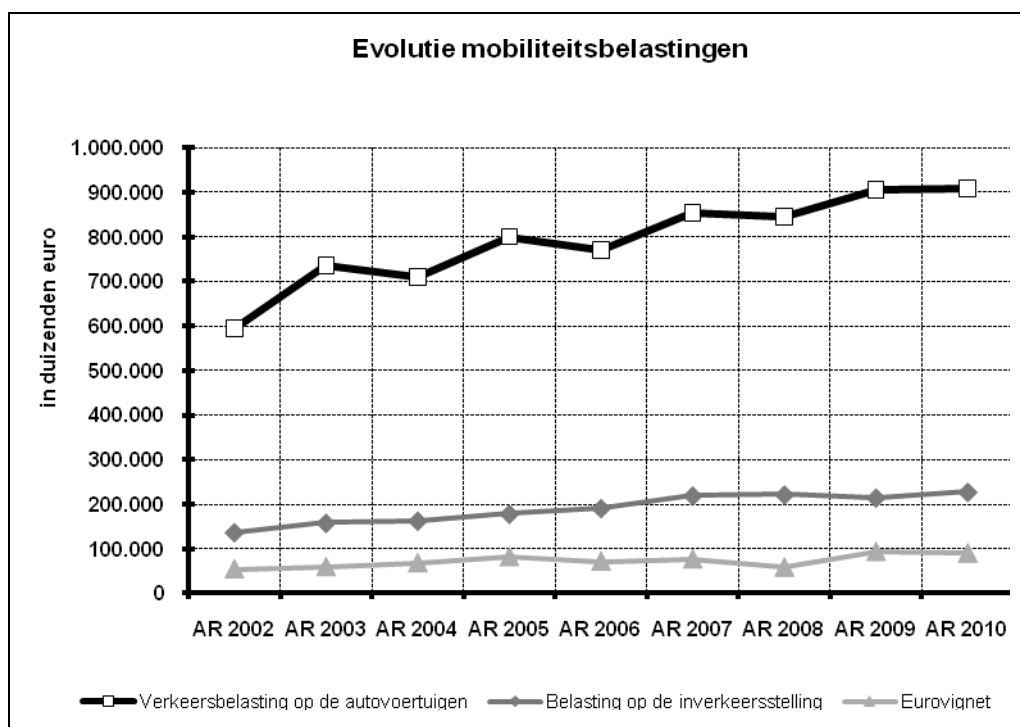
| <i>(In duizenden euro)</i>                                                 |             |             |             |             |             |             |
|----------------------------------------------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Middelen                                                                   | Inning 2005 | Inning 2006 | Inning 2007 | Inning 2008 | Inning 2009 | Inning 2010 |
| <i>Gewestbelastingen, nog geïnd door de federale overheid (Progr. CBK)</i> | 3.587.744   | 3.869.888   | 4.188.887   | 4.237.084   | 4.045.997   | 4.353.747   |
| Belasting op de spelen en weddenschappen (CK004)                           | 19.444      | 19.031      | 19.706      | 22.887      | 24.556      | 26.787      |
| Belasting op de automatische ontspanningstoestellen (CK005)                | 28.936      | 30.896      | 31.816      | 32.607      | 33.982      | 31.018      |
| Openingsbelasting op de slijterijen van gegiste dranken (CK006)            | 173         | 212         | 102         | 127         | 99          | 155         |
| Registratierechten (CK000)                                                 | 1.348.911   | 1.561.236   | 1.687.364   | 1.661.449   | 1.456.429   | 1.652.532   |
| Registratierechten – Hypotheekrechten (CK001)                              | 151.430     | 148.202     | 139.661     | 129.011     | 141.261     | 143.845     |
| Verkeersbelasting op de autovoertuigen (CK002)                             | 799.766     | 769.431     | 853.001     | 845.038     | 905.207     | 907.609     |
| Belasting op de inverkeersstelling (CK003)                                 | 178.694     | 191.256     | 219.579     | 221.755     | 214.827     | 227.541     |
| Eurovignet (CK007)                                                         | 82.200      | 71.643      | 76.678      | 58.391      | 93.348      | 89.921      |
| Schenkingsrechten (CK013)                                                  | 184.878     | 207.909     | 228.106     | 209.577     | 178.831     | 211.935     |
| Successierechten en recht van overgang bij overlijden (CK014)              | 793.313     | 870.073     | 932.875     | 1.056.242   | 997.457     | 1.062.404   |
| <i>Gewestbelastingen, eigen inning</i>                                     | 81.150      | 80.678      | 82.335      | 87.142      | 81.099      | 98.185      |
| Heffingen leegstand en verkrotting (decreet 18.12.95) (CC201)              | 3.134       | 1.974       | 2.471       | 3.043       | 2.225       | 4.783       |
| Kijk- en luistergeld (gemeenschapsbelasting) (art. 82.10 - 07.01)          | 0           | 0           | 0           | 0           | 0           | 0           |
| Kijk- en luistergeld (gewestbelasting) (CJ201)                             | 328         | 75          | 52          | 32          | 21          | 12          |
| Onroerende voorheffing (CJ200)                                             | 77.688      | 78.629      | 79.812      | 84.067      | 78.852      | 93.390      |
| Totaal gewestbelastingen                                                   | 3.668.895   | 3.950.566   | 4.271.222   | 4.324.226   | 4.127.096   | 4.451.932   |

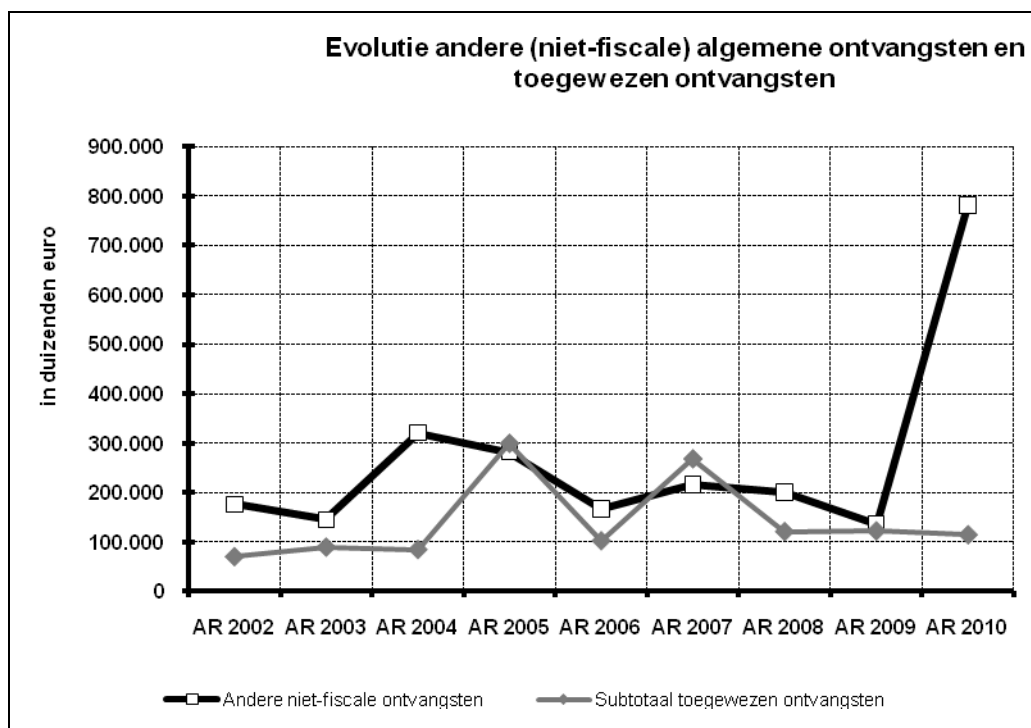
De categorie *gewestbelastingen, geïnd door de federale overheid*, omvat de belastingen waarover de Vlaamse overheid naargelang het geval zelf regels kan bepalen over grondslag, tarief en vrijstellingen. De inning gebeurt nog federaal. De categorie *gewestbelastingen, eigen inning*, bevat de belastingen waarvan de Vlaamse overheid de opbrengst zelf int.

De stijging van de opbrengst van de *gewestbelastingen, nog geïnd door de federale overheid*, zette zich van 2003 tot 2007 door. De groei was significant. De opbrengsten namen van 2002 tot 2007 (nominaal) toe met in totaal 66,8%. In 2008 is die groei afgezwakt. In 2009 daalden die ontvangsten met bijna 200 miljoen euro (4,5%). In 2010 stegen de ontvangsten weer met 7,6%, wat de daling van de gedeelde en samengevoegde belastingen, inclusief dotatie kijk- en luistergeld – die vooral het gevolg was van de definitieve afrekening van 2009 – meer dan compenseerde.

De stabilisering (reële daling) in de ontvangsten van de onroerende voorheffing in die periode was het gevolg van bijkomende vrijstellingen. De daling in 2009 vloeide voort uit de vertragingen bij de inkoop, en dus ook de inning, als gevolg van de ingebruikname van het Vlaams Fiscaal Platform. De stijging in 2010 van die ontvangsten vloeide voort uit de inhaaloperatie na die vertraagde inning.







## 2.4 Centrale uitgaven 2010

### 2.4.1 Ordonnancerings

De kredieten voor de ordonnanciering van uitgaven kunnen worden onderverdeeld in niet-gesplitste kredieten (initiële kredieten en bijkredieten vorige jaren), (gesplitste) ordonnanceringskredieten en variabele kredieten:

- De *niet-gesplitste kredieten* (NGK), eigen aan het begrotingsjaar, resulteren uit de initiële begrotingskredieten, de aangepaste begrotingskredieten, een aantal fusioneerbare overdrachten<sup>16</sup> en transfers binnen de begroting.
- Tot en met het begrotingsjaar 2009 werden in de loop van het jaar in de aanpassingsbladen ook *bijkredieten vorige jaren* (BVJ) gestemd, die dienden voor de ordonnanciering van uitgaven van vorige jaren. Sinds het begrotingsjaar 2010 komen dergelijke kredieten niet meer voor.
- De *(gesplitste) ordonnanceringskredieten* (GOK) omvatten zowel de nieuw toegestane ordonnanceringskredieten op grond van de oorspronkelijke begroting en de aanpassingsbladen, als de overgedragen ordonnanceringskredieten van het vorige begrotingsjaar<sup>17</sup>.
- De *variabele kredieten* (VK) bestaan enerzijds uit de ongebruikte kredietsaldi op het einde van het vorige jaar en anderzijds uit de nieuwe ontvangsten toegewezen aan die kredieten. Ook hier zijn transfers mogelijk.

Ten slotte is er een onderscheid tussen de kredieten eigen aan de beleidsuitvoering (de som van de bovenstaande kredieten (titel I)) en de kredieten voor de aflossing van de schuld van de Vlaamse Gemeenschap (titel III).

De Volgende tabel geeft de evolutie weer van de geordonnanceerde kredieten in de jaren 2005-2010. Omwille van vergelijkbaarheid zijn de geordonnanceerde bedragen 2009 exclusief de eenmalige interventies aan de bankensector.

<sup>16</sup> In afwijking van artikel 34 van de gecoördineerde wetten op de rijkscomptabiliteit. Deze overdrachten zijn in feite afkomstig van het vorige begrotingsjaar, maar worden samengevoegd met de kredieten van het lopende jaar. De NGK overgedragen van het vorige begrotingsjaar (gewone overdrachten in kader van artikel 34) worden niet samengevoegd met de kredieten van het lopende jaar en maken daarvan dus geen deel uit. Ze worden afzonderlijk gecomptabiliseerd.

<sup>17</sup> De overdrachten zijn uitzonderingen die de decreetgever op grond van artikel 35, §1, van de gecoördineerde wetten op de rijkscomptabiliteit machtigt in de begroting en fusioneert met de voor dat jaar gestemde kredieten. Ook voor deze kredieten zijn transfers mogelijk.

| (In duizenden euro) |                                |                 |
|---------------------|--------------------------------|-----------------|
|                     | Ordonnanceringen <sup>18</sup> | Groeipercentage |
| 2005                | 18.680.605                     |                 |
| 2006                | 19.660.331                     | +5,24           |
| 2007                | 21.656.699                     | +10,15          |
| 2008                | <sup>19</sup> 23.537.485       | +8,68           |
| 2009                | <sup>20</sup> 23.322.731       | -0,91           |
| 2010                | 23.482.083                     | +0,68           |

De onderstaande tabel biedt een overzicht van de begrotingsuitvoering 2010, met een correctie voor het FFEU. Deze correctie werd bekomen door de basisallocatie van het FFEU niet in de berekening te betrekken en alleen de *eigenlijke begrotingsbasisallocaties* in aanmerking te nemen. De herverdelingen in min vanuit deze eigenlijke basisallocaties naar de basisallocatie van het FFEU werden *teruggedraaid*, zowel voor de NGK als de GOK. Dat leverde de kredieten voor de herverdeling naar het FFEU op en een realistischer beeld van de aanwendingspercentages. De aanvullende kredieten die het voorwerp zijn van het voorontwerp van rekeningendecreet, zijn er al in begrepen.

| (In duizenden euro)                   |                            |                   |               |
|---------------------------------------|----------------------------|-------------------|---------------|
| Kredietsoort                          | Totaal krediet zonder FFEU | Geordonnanceerd   | Gebruiksgraad |
| 2010 - cijfers algemene rekening      |                            |                   |               |
| NGK                                   | 20.762.218                 | 19.328.666        | 93,1          |
| GOK                                   | 3.800.828                  | 3.475.763         | 91,4          |
| VK                                    | 387.732                    | 142.478           | 36,7          |
| <b>TOTAAL TITEL I</b>                 | <b>24.950.776</b>          | <b>22.946.208</b> | <b>92,0</b>   |
| <i>TITEL III NGK aflossing schuld</i> | 2.254                      | 1.090             | 48,3          |

De onderstaande tabel en grafiek geven een overzicht van de aanwending in de periode 2005-2010.

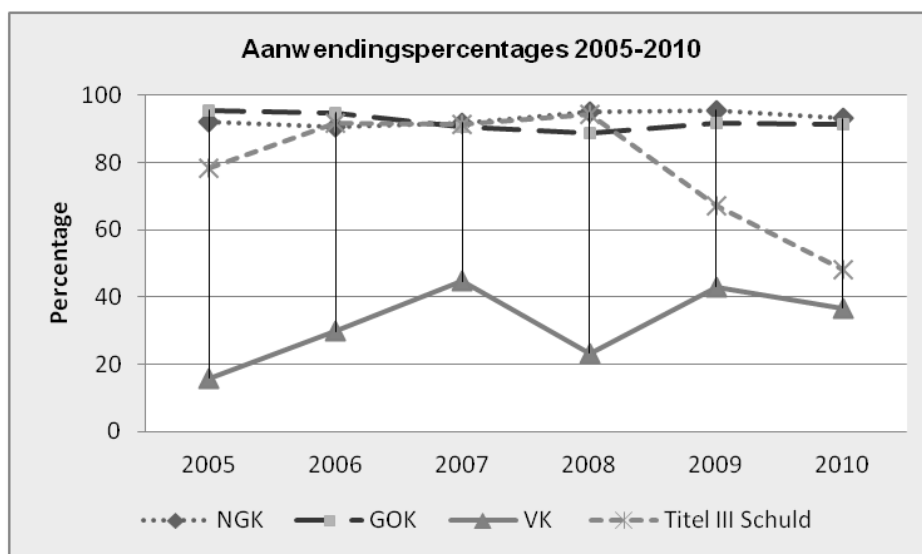
|                         | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 |
|-------------------------|------|------|------|------|------|------|
| NGK                     | 92,2 | 90,8 | 91,9 | 95,0 | 95,5 | 93,1 |
| GOK                     | 95,6 | 94,9 | 90,7 | 88,8 | 91,8 | 91,4 |
| VK                      | 15,8 | 29,7 | 44,6 | 23,3 | 43,0 | 36,7 |
| <i>Titel III Schuld</i> | 78,5 | 91,7 | 91,2 | 94,4 | 67,2 | 48,3 |

<sup>18</sup> Exclusief de betalingen voor de aflossing van de schuld (titel III).

<sup>19</sup> In 2008 werden bovendien nog 500 miljoen euro geordonnanceerd voor de redding van Ethias en 153,8 miljoen euro als bijkomende dotatie om het Vlaams Toekomstfonds in staat te stellen 500 miljoen euro aandelen van Dexia te kopen.

<sup>20</sup> In 2009 werd bovendien nog 3,5 miljard euro geordonnanceerd voor de redding van KBC en 300 miljoen voor de oprichting van de nv Gigarant.





De schommelingen in de aanwendingspercentages van de NGK en GOK bleven vrij beperkt. De VK daarentegen vertoonden geen stabiele aanwendingspercentages. Ze lagen bovendien duidelijk lager dan die van de NGK en GOK, maar waren slechts marginaal tegenover de totale Vlaamse begroting. De aflossing van de schuld vertoonde wel een sterke daling, maar ook dat krediet was in 2010 maar van gering belang.

De onderstaande tabel overziet ter illustratie de programma's 2010 met een laag aanwendingspercentage.

| Entiteit - PR                                            | Omschrijving entiteit - programma                                                                                                                                        | Krediet      | Aanwending  | %    |
|----------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|-------------|------|
| <b>Niet gesplitste kredieten</b>                         |                                                                                                                                                                          |              |             |      |
| AB0-AA                                                   | Departement Diensten Algemeen Regeringsbeleid – Duurzame ontwikkeling                                                                                                    | 1.032.000    | 373.467     | 36,2 |
| BD0-BI                                                   | Agentschap voor binnenlands bestuur - Stedenbeleid                                                                                                                       | 1.378.000    | 210.568     | 15,3 |
| CB0-CF                                                   | Departement Financiën en Begroting - Achterstallen                                                                                                                       | 570.000      | 76.251      | 13,4 |
| DB0-DE                                                   | Departement Internationaal Vlaanderen – Internationale Samenwerking                                                                                                      | 62.000       | 0           | 0    |
| FB0-FB                                                   | Departement Onderwijs en Vorming - Provisies                                                                                                                             | 949.000      | 0           | 0    |
| FB0-FG                                                   | Departement Onderwijs en Vorming – Hoger Onderwijs                                                                                                                       | 5.935.000    | 1.747.834   | 29,4 |
| FB0-FH                                                   | Departement Onderwijs en Vorming – Volwassenenonderwijs                                                                                                                  | 150.000      | 1.923       | 1,3  |
| FD0-FC                                                   | Agentschap hoger onderwijs en volwassenenonderwijs – Algemeen                                                                                                            | 1.444.000    | 514.380     | 35,6 |
| FE0-FC                                                   | Agentschap voor onderwijscommunicatie - Algemeen                                                                                                                         | 315.000      | 54.826      | 17,4 |
| GB0-GB                                                   | Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin – Provisies                                                                                                                | 134.657      | 0           | 0    |
| JB0-JB                                                   | Departement Werk en Sociale Economie - Provisies                                                                                                                         | 12.727.000   | 0           | 0    |
| JB0-JD                                                   | Departement Werk en Sociale Economie - Werk                                                                                                                              | 30.315.000   | 3.790.419   | 12,5 |
| JB0-JE                                                   | Departement Werk en Sociale Economie – Sociale Economie                                                                                                                  | 862.000      | 220.005     | 25,5 |
| KC0-KE                                                   | Agentschap voor Landbouw en Visserij – Uitvoering Landbouw- en Plattelandsbeleid                                                                                         | 793.000      | 257.783     | 32,5 |
| LB0-LE                                                   | Departement Leefmilieu, Natuur en Energie - Energie                                                                                                                      | 75.000       | 0           | 0    |
| MB0-MD                                                   | Departement Mobiliteit en Openbare Werken – Technisch Ondersteunende Diensten en Luchthavens                                                                             | 34.446.000   | 9.706.350   | 28,2 |
| MD0-MH                                                   | Agentschap Wegen en Verkeer – Wegen en Verkeer                                                                                                                           | 3.266.000    | 1.205.776   | 36,9 |
| VR0-VB                                                   | Vlaamse Regering - Voor het dekken van uitzonderlijke kosten met betrekking tot de werking en uitrusting van de kabinetten met inbegrip van tekorten op salariskredieten | 635.000      | 0           | 0    |
| <b>Niet gesplitste kredieten met speciale overdracht</b> |                                                                                                                                                                          |              |             |      |
| BD0-BH                                                   | Agentschap voor binnenlands bestuur – Lokale en regionale besturen                                                                                                       | 449.991      | 19.432      | 4,3  |
| CB0-CB                                                   | Departement Financiën en Begroting – Provisies                                                                                                                           | 14.655.905   | 0           | 0    |
| CB0-CC                                                   | Departement Financiën en Begroting – Algemeen                                                                                                                            | 307.254.3397 | 102.994.040 | 33,5 |
| CB0-CD                                                   | Departement Financiën en Begroting – Economisch Overheidsinstrumentarium                                                                                                 | 420.000.000  | 50.000.000  | 11,9 |
| EB0-EG                                                   | Departement Economie, Wetenschap en Innovatie – Sensibilisatie en samenleving                                                                                            | 100.000      | 0           | 0    |
| FB0-FC                                                   | Departement Onderwijs en Vorming – Algemeen                                                                                                                              | 437.635      | 111.022     | 25,4 |
| JB0-JE                                                   | Departement Werk en Sociale Economie – Sociale Economie                                                                                                                  | 3.648.344    | 0           | 0    |
| MB0-MD                                                   | Departement Mobiliteit en Openbare Werken - Technisch Ondersteunende Diensten en Luchthavens                                                                             | 34.349       | 0           | 0    |

| Entiteit - PR                              | Omschrijving entiteit - programma                                                     | Krediet     | Aanwending  | %    |
|--------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-------------|------|
| <b>Gesplitste vastleggingskredieten</b>    |                                                                                       |             |             |      |
| BD0-BJ                                     | Agentschap voor Binnenlands Bestuur – Inburgering                                     | 3.855.350   | 1.472.626   | 38,2 |
| BHO-BA                                     | E-Government en ICT-Beheer –Apparaatkredieten                                         | 750.000     | 0           | 0    |
| CB0-CB                                     | Departement FB – Provisies                                                            | 34.500.00   | 0           | 0    |
| CB0-CD                                     | Departement FB – Economisch overheidsinstrumentarium                                  | 960.000     | 0           | 0    |
| DB0-DA                                     | Departement Internationaal Vlaanderen – Apparaatkredieten                             | 295.409     | 175.570     | 59,4 |
| DB0-DB                                     | Departement Internationaal Vlaanderen – Provisies                                     | 370.000     | 0           | 0    |
| JC0-JE                                     | Vlaamse Subsidieagentschap voor werk en sociale economie – Sociale Economie           | 13.847      | 0           | 0    |
| MB0-MG                                     | Departement Mobiliteit en Openbare Werken                                             | 307.446.224 | 174.297.230 | 56,7 |
| <b>Gesplitste ordonnanceringskredieten</b> |                                                                                       |             |             |      |
| AB0-AG                                     | Departement Diensten Algemeen Regeringsbeleid – Coördinatie Brussel                   | 1.958.960   | 543.361     | 27,7 |
| AB0-AI                                     | Departement Diensten Algemeen Regeringsbeleid – Gelijke Kansen                        | 107.582     | 14.129      | 13,1 |
| BD0-BA                                     | Agentschap voor Binnenlands Bestuur – Apparaatkredieten                               | 1.321.571   | 417.281     | 31,6 |
| CB0-CB                                     | Departement Financiën en Begroting – Provisies                                        | 7.440.000   | 0           | 0    |
| CB0-CC                                     | Departement Financiën en Begroting – Algemeen                                         | 3.500.427   | 613.340     | 17,5 |
| CEO-CC                                     | Vlaamse Belastingdienst – Algemeen                                                    | 2.301.191   | 774.692     | 33,7 |
| DB0-DB                                     | Departement Internationaal Vlaanderen – Provisies                                     | 423.000     | 0           | 0    |
| GB0-GB                                     | Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin – Provisies                             | 498.000     | 0           | 0    |
| HB0-HB                                     | Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media – Provisies                                | 70.000      | 0           | 0    |
| HB0-HF                                     | Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media – Sport                                    | 2.936.419   | 1.034.360   | 35,2 |
| JC0-JE                                     | Vlaamse subsidieagentschap voor werk en sociale economie – Sociale Economie           | 3.963.153   | 488.210     | 12,3 |
| MB0-MF                                     | Departement Mobiliteit en Openbare Werken – Algemene Infrastructuur en Verkeersbeleid | 1.326.000   | 395.661     | 29,8 |
| NC0-NF                                     | Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed – Onroerend Erfgoed | 94.324      | 19.324      | 20,5 |

## 2.4.2 Herverdelingen

In 2010 legde de Vlaamse overheid 102 herverdelingsbesluiten aan het Rekenhof over. Meestal ging het om decretale kredietherverdelingen die steunden op begrotingsbepalingen die herschikkingen over de programma's heen mogelijk maakten. Daarbuiten waren er gewone herverdelingen, waarbij kredieten konden worden herschikt op grond van artikel 15 van de gecoördineerde wetten op de rijkscomptabiliteit binnen de decretaal vastgestelde programmagrenzen. Het Rekenhof aanvaardde de voorgelegde herverdelingen. Eén van deze besluiten betrof de herverdeling naar het Financieringsfonds voor Schuldaufbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven (FFEU). Deze herverdeling schreef in totaal 72.330.383,14 euro NGK en 19.573.668,18 euro GOK naar de basisallocatie van het FFEU over.

De Vlaamse overheid moet herverdelingen in principe onverwijld aan het Rekenhof overleggen, maar doet dat soms met veel vertraging. Zo ontbraken op 1 september 2011, ondanks herhaald aandringen, nog altijd besluiten voor 3.281.886,79 euro herverdelingen voor het jaar 2010. Op 19 september 2011 ontving het Rekenhof twee achterstallige, maar niet gedateerde, herverdelingsbesluiten 2010. Toen ontbrak nog een herverdelingsbesluit voor 2.256,76 euro. Ook de invoer van herverdelingen in het financieel systeem geschiedt soms weinig transparant, in het bijzonder wat herverdelingen van gesplitste kredieten betreft.

### 2.4.3 Begrotingsfondsen in 2010

De middelen van de variabele kredieten of de begrotingsfondsen zijn niet afkomstig uit de algemene middelenbegroting, maar uit specifieke toegewezen ontvangsten die alleen voor de uitgaven van de betrokken begrotingsfondsen mogen worden gebruikt. Het bedrag van de uitgaven is beperkt tot deze ontvangsten en de overdracht van de saldi van de vorige begrotingsjaren. De kredieten van deze fondsen zijn dus variabel (vandaar de naam), het bedrag dat de begrotingsdecreten vermelden is maar een indicatieve raming. Een decretale bepaling, meestal in het programmadecreet, richt deze begrotingsfondsen op. De onderstaande paragrafen geven een overzicht van de veranderingen die zich in 2010 bij de begrotingsfondsen voordeden<sup>21</sup>.

#### *Nieuwe begrotingsfondsen*

- Het *Fonds Vastgoedakten*, opgericht door artikel 98 van het decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2010.
- Het *Fonds voor de verwerving, het beheer en de vervreemding van onroerende goederen*, opgericht door artikel 102 van het bovenvermelde decreet.
- Het *Fonds voor de managementondersteunende diensten van Onderwijs en Vorming*, opgericht door artikel 9 van het decreet houdende bepalingen tot de eerste aanpassing van de begroting 2010.

#### *Aanpassingen – nieuwe bepalingen*

- De werking van het *Fonds Onroerende Goederen* werd aangepast door artikel 102 van het bovenvermelde decreet. Dat heeft het beheer van het researchpark Zellik aan dit fonds onttrokken en overgedragen aan het Agentschap Ondernemen en het daar opgerichte *Fonds voor de verwerving, het beheer en de vervreemding van onroerende goederen*.

<sup>21</sup> De opbouw van de kredieten en de uitvoering van de begroting, zowel langs ordonnancerings- als langs vastleggingskant, werden al behandeld in de bovenstaande paragrafen, bij de variabele kredieten.

- Artikel 115 van het decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2010 heeft de werking van het *Fonds voor het Landbouwinformatienetwerk* aangepast. De aanpassingen hebben betrekking op de ontvangsten en het beheer.
- Bij het *Fonds ter reductie van de globale energiekost* heeft artikel 53 van het decreet houdende bepalingen tot de eerste aanpassing van de begroting 2010 de uitwinning van waarborgen aangepast.

De onderstaande tabel toont voor 2010 zowel voor de variabele vastleggingskredieten, als voor de ordonnanceringskredieten een sterke daling. Ook de aanwending van de vastleggings- én ordonnanceringskredieten liep sterk terug. De tabel geeft een samenvattend overzicht van hun evolutie.

|                                           | (In duizenden euro) |         |         |         |         |         |
|-------------------------------------------|---------------------|---------|---------|---------|---------|---------|
|                                           | 2005                | 2006    | 2007    | 2008    | 2009    | 2010    |
| <b>Variabele vastleggingskredieten</b>    |                     |         |         |         |         |         |
| Beschikbare middelen                      | 443.786             | 473.554 | 575.467 | 333.088 | 328.399 | 189.420 |
| Vastleggingen                             | 73.211              | 165.985 | 363.471 | 128.234 | 319.812 | 221.383 |
| Saldo op 31 december                      | 370.575             | 307.569 | 212.404 | 206.340 | 75.114  | 81.888  |
| <b>Variabele ordonnanceringskredieten</b> |                     |         |         |         |         |         |
| Beschikbare middelen                      | 480.623             | 506.820 | 624.227 | 466.626 | 479.781 | 387.732 |
| Ordonnanceringen                          | 75.986              | 150.492 | 278.285 | 108.905 | 206.420 | 142.478 |
| Saldo op 31 december                      | 404.637             | 356.329 | 345.942 | 357.721 | 273.360 | 245.253 |

De saldobepaling van de variabele vastleggingskredieten hield rekening met de annulatie van het *encours*. Dat is het deel van het vastleggingskrediet waarvoor al een verbintenis is aangegaan, maar dat nog niet is betaald. Als het bedrag van de nog uitstaande verbintenis daalt, wordt dat deel van het *encours* geannuleerd. Bij de begrotingsfondsen mag dit geannuleerde deel weer bij de vastleggingskredieten worden gevoegd. Daardoor wordt ook het over te dragen saldo groter. Dat verklaart meteen het saldo van 2010. Normaliter zou dat saldo negatief moeten zijn, aangezien de beschikbare middelen kleiner waren dan de genomen vastleggingen, maar door de annulatie ontstond toch een positief saldo.

## 2.5 Evolutie van de schuld van de Vlaamse Gemeenschap

### 2.5.1 Rapport van de Vlaamse overheid

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting dient jaarlijks een rapport op te stellen over het gevoerde beleid inzake kas-, schuld- en waarborgbeheer voor het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering<sup>22</sup>. Hij moet dit rapport overleggen tegen 15 mei. Het rapport over 2010 was echter pas beschikbaar op 9 september 2011<sup>23</sup>.

### 2.5.2 Schuld Vlaamse overheid

De onderstaande tabel overziet de samenstelling van de uitstaande schuld van de Vlaamse overheid op 31 december in de periode 2006-2010.

|                                          | (In duizenden euro) |         |         |           |           |
|------------------------------------------|---------------------|---------|---------|-----------|-----------|
|                                          | 2006                | 2007    | 2008    | 2009      | 2010      |
| <i>Directe uitstaande schuld :</i>       | 426.505             | 243.866 | 279     | 5.425.161 | 5.572.734 |
| <i>(Middel)lange termijn</i>             | 417.825             | 232.750 | 0       | 5.000.000 | 5.173.638 |
| <i>Korte termijn</i>                     | 0                   | 0       | 0       | 424.422   | 399.096   |
| <i>Investeringsfonds lokale besturen</i> | 8.680               | 11.116  | 279     | 739       | 0         |
| <i>Directe kasschuld</i>                 | 1.079               | 0       | 283.603 | 681.745   | 1.035.963 |
| <i>Eigenlijke indirecte schuld</i>       | 20.430              | 5.751   | 3.829   | 2.864     | 2.703,3   |
| <i>Totale schuld</i>                     | 448.014             | 249.617 | 287.711 | 6.109.770 | 6.611.400 |
| <i>Evolutie tegenover vorig jaar</i>     | -51,74%             | -44,28% | +15,26% | +2.023,5% | +8,21%    |

De totale schuld is in 2010 gestegen met bijna 502 miljoen euro, wat gelijk is aan het netto te financieren saldo<sup>24</sup> dat het rapport kas-, schuld en waarborgbeheer 2010 vermeldt.

De middelenbegroting van de Vlaamse overheid voorzag in de opname van 1.330.976.000 euro nieuwe langetermijnschulden. De Vlaamse overheid nam 170.000.000 euro op. Zij koos er immers enerzijds voor het kastekort te financieren met directe kasschulden<sup>25</sup> en ordonnanceerde anderzijds maar 161.033.483,69 euro van de geplande 538.273.344,32 euro kapitaalparticipaties (ESR 8). De be-

<sup>22</sup> Conform artikel 21 van het decreet van 7 mei 2004 houdende bepalingen inzake kas-, schuld- en waarborgbeheer van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest.

<sup>23</sup> VR 2011 0909 MED.0435

<sup>24</sup> Netto Te Financieren Saldo: som van het saldo van lopende verrichtingen, kapitaalverrichtingen en thesaurieverrichtingen.

<sup>25</sup> De directe kasschuld steeg zodoende met meer dan 350 miljoen euro.



langrijkste participatie die zij in 2010 niet kon verwezenlijken was de deelname van 200.000.000 euro in het Vlaams Energiebedrijf<sup>26</sup>.

De Vlaamse overheid loste in 2010 het saldo 2009 en de opgenomen bedragen 2010 van het Investeringsfonds Lokale Besturen volledig af, wat een nulsaldo op 31 december 2010 meebracht.

De onderstaande tabellen geven een overzicht van de uitstaande directe schulden op 31 december 2010, in volgorde van eindvervaldag :

| Korte termijn    |              |           |         |            |               |
|------------------|--------------|-----------|---------|------------|---------------|
| Opgenomen bedrag | Opname-datum | Termijn   | Intrest | Kostprijs  | Eindvervaldag |
| 199.548.687,39   | 2/11/2010    | 3 maanden | 0,885%  | 451.312,61 | 02/02/2011    |
| 131.702.133,67   | 2/11/2010    | 3 maanden | 0,885%  | 297.866,33 | 02/02/2011    |
| 67.844.823,81    | 2/11/2010    | 3 maanden | 0,895%  | 155.176,19 | 02/02/2011    |
| 399.095.644,87   |              |           |         |            |               |

| Middellange termijn |              |         |                      |               |
|---------------------|--------------|---------|----------------------|---------------|
| Opgenomen bedrag    | Opname-datum | Intrest | Jaarlijkse kostprijs | Eindvervaldag |
| 1.250.000.000       | 30/03/09     | 2,750%  | 34.375.000           | 30/03/12      |
| 200.000.000         | 18/12/09     | 2,178%  | 4.356.000            | 18/12/12      |
| 750.000.000         | 20/07/09     | 2,625%  | 19.687.500           | 20/01/13      |
| 300.000.000         | 29/06/09     | 3,000%  | 9.000.000            | 29/06/13      |
| 1.250.000.000       | 30/03/09     | 3,750%  | 47.003.500           | 31/03/14      |
| 1.250.000.000       | 20/07/09     | 3,875%  | 48.437.500           | 20/06/16      |
| 30.000.000          | 10/03/10     | 3,650%  | 1.095.000            | 10/03/20      |
| 140.000.000         | 18/08/10     | 3,116%  | 4.361.700            | 18/08/20      |
| 5.170.000.000       |              |         |                      |               |

De intrestvoet lag voor de leningen die de Vlaamse overheid in 2010 opnam op 10 maart en 18 augustus respectievelijk 7 en 15 basispunten boven het referentietarief van lineaire obligaties op de secundaire markt<sup>27</sup>.

<sup>26</sup> De decreetgever machtigde de oprichting van het privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap NV Vlaams Energiebedrijf pas op 15 juli 2011.

<sup>27</sup> Het rapport kas-, schuld- en waarborgbeheer 2010 heeft deze vergelijking niet gemaakt, in tegenstelling tot het rapport over 2009. Eén basispunt komt overeen met 10.000 euro meerkosten per jaar voor een lening van 100.000.000 euro.

De Vlaamse Regering heeft op 5 juni 2009<sup>28</sup> ook beslist de schulden over te nemen die de stad Oostende had voor haar vismijn. Die bedroegen op 1 januari 2010 3.854.891,94 euro. In 2010 heeft zij daarvan 217.007 euro afgelost, zodat het openstaande saldo van deze overgenomen leningen op 31 december 2010 nog 3.637.884,84 euro bedroeg. De onderstaande tabel geeft deze overgenomen leningen meer in detail en per financiële instelling weer.

| Bank               | Openstaand op<br>31.12.2010 | Intrestvoet | Eindvervaldag |
|--------------------|-----------------------------|-------------|---------------|
| BNP Paribas Fortis | 84.915,69                   | 3,28%       | 06/01/2012    |
| Dexia              | 460.935,01                  | 3,28%       | 01/07/2024    |
| BNP Paribas Fortis | 1.329.581,98                | 4,06%       | 31/03/2025    |
| KBC                | 84.390,08                   | 5,85%       | 15/10/2028    |
| KBC                | 1.678.062,08                | 5,25%       | 15/10/2028    |
| Totaal             | 3.637.884,84                |             |               |

### 2.5.3 Geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse overheid

De onderstaande tabel toont een overzicht van de geconsolideerde brutoschuld van de Vlaamse overheid. Hij houdt ook rekening met de financiële schulden bij de instellingen die tot de consolidatiekring van de Vlaamse overheid behoren<sup>29</sup>. De cijfers over de schuldenlast van de onderwijssector komen uit het jaarverslag van AGION.

<sup>28</sup> VR 2009 0506 Doc.0955.

<sup>29</sup> De instellingen opgenomen op de lijst De eenheden van de publieke sector van de Nationale Bank van België met code S 1312 (deelstaatoverheid -deel Vlaamse Gemeenschap).

|                                    | <i>(In duizenden euro)</i> |           |           |           |           |
|------------------------------------|----------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|
|                                    | 2006                       | 2007      | 2008      | 2009      | 2010      |
| Directe schuld MVG                 | 426.505                    | 243.866   | 279       | 5.425.161 | 5.572.734 |
| Indirecte schuld MVG               | 20.430                     | 5.751     | 3.830     | 2.864     | 2.703     |
| Negatieve stand zichtrekening MVG  | 1.079                      | 0         | 283.603   | 681.745   | 1.035.963 |
| Negatieve stand CFO                | 0                          | 0         | 0         | 0         | 0         |
| Totaal MVG                         | 448.014                    | 249.617   | 287.711   | 6.109.770 | 6.611.400 |
| VLIF                               | 174                        | 174       | 174       | 174       | 174       |
| FIVA                               | 50                         | 50        | 50        | 50        | 50        |
| Toerisme Vlaanderen                | 0                          | 14        | 9         | 3         | 0         |
| VDAB                               | 3.627                      | 5.434     | 4.366     | 4.720     | 859       |
| VRT                                | 363                        | 201       | 40        | 0         | 0         |
| Kind en Gezin                      | 6.594                      | 5.662     | 4.688     | 3.669     | 2.602     |
| Bloso                              | 2.986                      | 2.849     | 2.710     | 2.633     | 2.445     |
| Reproductiefonds                   | 50                         | 200       | 225       | 0         | 0         |
| VVM                                | 331.108                    | 302.157   | 274.440   | 237.835   | 201.355   |
| MUHKA                              | 205                        | 185       | 71        | 45        | 18        |
| De Scheepvaart                     | 0                          | 0         | 4.746     | 4.593     | 4.432     |
| BAM NV                             | 0                          | 0         | 0         | 193.170   | 193.170   |
| Totaal openbare instellingen       | 345.157                    | 316.926   | 291.519   | 446.892   | 405.105   |
| Nationaal Waarborgfonds            | 318.763                    | *292.877  | *271.201  | *242.845  | 213.918   |
| DIGO (systeem 1/1/89-30/09/89)     | 15.403                     | 17.908    | 15.960*   | 15.086    | 12.374    |
| DIGO (systeem vanaf 30/09/89)      | 146.260                    | 146.511   | 162.076   | 177.096   | 185.543   |
| Saldo gesubsidieerd vrij onderwijs | 480.426                    | 485.755   | 459.779   | 436.182   | 411.835   |
| TOTAAL                             | 1.273.596                  | 1.052.298 | 1.039.009 | 6.992.844 | 7.428.340 |

*\* Deze bedragen komen niet overeen met de gegevens uit het rapport kas-, schuld-, en waarborgbeheer 2009. Zij zijn aangepast op grond van de jaarrekeningen nadat de cijfers voor het rapport werden opgevraagd bij de instellingen.*

De schuld van de Vlaamse openbare instellingen is, na de stijging in 2009 door de opname van de nv BAM, in 2010 bij alle instellingen weer gedaald. De schuld van de onderwijsinstellingen daalde bij het Nationaal Waarborgfonds, maar steeg bij de DIGO.

#### 2.5.4 Kostprijs van de schuld

De ordonnancerings op het programma van de schuld, titel I en titel III (programma CG), geven een globaal overzicht van de kosten verbonden aan het schuldbeheer van de Vlaamse overheid.

| Basisallocatie                           | Omschrijving                                                                                                           | Totaal OK          | Ordonnan-<br>ceringen | REST OK              | Ord %         |
|------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|-----------------------|----------------------|---------------|
| CB0-1CG000-12                            | Allerhande uitgaven ivm thesau-<br>rie- en schuldbeheer                                                                | 3.416.000          | 719.637,91            | 2.696.362,09         | 21,07%        |
| CB0-1CG000-12<br>overdracht              | Allerhande uitgaven ivm thesau-<br>rie- en schuldbeheer                                                                | 56.830             | 39.114,00             | 17.716,00            | 68,83%        |
| <i>Totaal werkingskosten</i>             |                                                                                                                        | <i>3.472.830</i>   | <i>758.751,91</i>     | <i>2.714.078,09</i>  | <i>21,85%</i> |
| CB0-1CG002-21                            | Rente op overheidsschuld                                                                                               | 163.348.000        | 157.231.539,99        | 6.116.460,01         | 96,26%        |
| CB0-1CG004-21                            | Intrestlasten in toepassing van<br>art 54 van de Bijzondere Wet<br>van 16/1/89                                         | 15.000.000         | 10.898.099,15         | 4.101.900,85         | 72,65%        |
| <i>Totaal intrestlasten</i>              |                                                                                                                        | <i>178.348.000</i> | <i>168.129.639,14</i> | <i>10.218.360,86</i> | <i>94,27%</i> |
| CB0-1CG008-31                            | Intrestlasten leningen universi-<br>teiten                                                                             | 487.000            | 486.625,98            | 374,02               | 99,92%        |
| CB0-1CG009-41                            | Dotatie goed financieel beheer<br>verzelfstandigde agentschap-<br>pen en VOI's.                                        | 4.000.000          | 1.789.061,61          | 2.210.938,39         | 44,73%        |
| CB0-1CG010-41                            | Aandeel intrestlasten uit waar-<br>borg betreffende art 6 bis van<br>de wet van 23 december 1963<br>op de ziekenhuizen | 118.000            | 117.562,12            | 437,88               | 99,63%        |
| <i>Totaal inkomens-<br/>overdrachten</i> |                                                                                                                        | <i>4.605.000</i>   | <i>2.393.249,71</i>   | <i>2.211.750,29</i>  | <i>51,97%</i> |
| CB0-4CG000-91                            | Aflossing (middel) lange ter-<br>mijnschuld                                                                            | 2.254.000          | 1.089.639,56          | 1.164.360,44         | 51,66%        |
| <i>Totaal programma schuld</i>           |                                                                                                                        | <i>188.679.830</i> | <i>172.371.280,32</i> | <i>16.308.549,68</i> | <i>91,36%</i> |

De onderstaande paragrafen geven een overzicht van de belangrijkste aanrekeningen per basisallocatie:

- CB0-1CG000-12: allerhande uitgaven in verband met thesaurie- en schuldbeheer*

De belangrijkste aanrekeningen betroffen 140.000 euro kosten voor de afsluiting van leningen en 395.353 euro betalingen aan ratingbureaus. Het budget op de basisallocatie is voor 21% gebruikt. Nochtans bracht de begrotingscontrole nog een budgetverhoging van 444.000 euro mee.
- CB0-1CG002-21: rente op overheidsschuld*

Deze basisallocatie bevat de aanrekening van de intresten van de leningen, zowel van korte- als langetermijnleningen, en de aanzuiveringen van de debetintresten van de kassiers van de Vlaamse Ministeries (Dexia) en het Centraal Financieringsorgaan (KBC). Voor 2010 diende 190.595,86 euro te worden aangezuiverd voor KBC. Voor Dexia diende geen aanzuivering plaats te vinden.
- CB0-1CG004-21: intrestlasten bijzondere wet van 16 januari 1989*

Artikel 54 van deze bijzondere wet verplicht de Vlaamse Gemeenschap intresten te betalen aan de federale overheid op het verschil tussen de ontvangen voorschotten en de afrekening van de toegewezen belastingopbrengsten.

- *CB0-1CG008-31: intrestlasten leningen universiteiten*  
Ten laste van deze basisallocatie komen intrestlasten op leningen die de universiteiten en het UZ Gent aangingen voor de financiering van onroerende investeringen. De belangrijkste aanrekening was de trimestriële betaling van een rentetoeelage aan het UZ Gent voor in totaal 429.046 euro.
- *CB0-1CG009-41: dotatie goed financieel beheer Vlaamse agent-schappen en Vlaamse openbare instellingen*  
De betaling van 1.789.061,61 euro eind 2010 betrof nog een afrekening van 2009. De Vlaamse Regering heeft de vergoedingen voor goed financieel beheer opgeheven vanaf 1 januari 2011<sup>30</sup>.
- *CB0-1CG010-41: subsidie aandeel intrestlasten*  
Deze basisallocatie dient voor intrestbetalingen voor leningen in-gevolge de schuldvorderingenwaarborgregeling in het kader van de wet van 23 december 1963 op de ziekenhuizen.
- *CB0-4CG000-91: aflossing (middel)langetermijnschuld*  
In 2010 waren er twee soorten aflossingen: die van het Vlaams Investeringsfonds (872.632,46 euro) en die van de overgenomen leningen van de stad Oostende (217.007,10 euro).

### 2.5.5 Gewaarborgde schuld

De onderstaande tabel overziet de evolutie van de uitstaande schuld met een gemeenschap- of gewestwaarborg<sup>31</sup>. Die waarborgen die-nen in ruime zin te worden begrepen: behalve de waarborgen die aan die instellingen zelf worden toegekend, omvatten zij ook de waarbor-gen die het Vlaams Gewest pas in de tweede graad verleent en die in de eerste plaats zijn verstrekt door de Vlaamse openbare rechts-personen zelf. Ze bevatten ook de waarborgen verstrekt aan naam-loze vennootschappen.

| (in miljoenen euro)                        |          |          |          |          |          |
|--------------------------------------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| Waarborgen uitstaand eind                  | 2006     | 2007     | 2008     | 2009     | 2010     |
| Waarborgen aan (lokale) overheden          | 1.519,60 | 1.361,99 | 1.443,76 | 1.338,76 | 1.231,89 |
| Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening | 98,98    | 88,15    | 87,32    | 75,99    | 105,28   |
| IVA Kind en Gezin                          | 4,53     | 3,69     | 2,81     | 1,89     | 0,92     |
| EVA De Lijn                                | 317,49   | 290,06   | 265,2    | 230,95   | 194,22   |
| Universiteiten (sociale sector)            | 46,5     | 42,57    | 38,65    | 34,74    | 30,83    |
| Universitair Ziekenhuis Gent               | 19,27    | 20,34    | 38,41    | 53,96    | 71,41    |

<sup>30</sup> Bij besluit van 1 april 2011 heeft de Vlaamse Regering de betrokken bepaling in haar besluit van 3 februari 2006 houdende de modaliteiten tot invoering van het centraal kasbeheer, opgeheven.

<sup>31</sup> Verleend overeenkomstig hoofdstuk IV van het decreet van 7 mei 2004 hou-dende bepalingen inzake kas-, schuld- en waarborgbeheer. Artikel 6, §3, be-paalt dat een decretale machtiging vereist is voor het verlenen van een waar-borg aan financieringsverrichtingen, indekkingsproducten en specifieke pro-gramma's of projecten.

| Waarborgen uitstaand eind                                              | 2006     | 2007     | 2008     | 2009     | 2010      |
|------------------------------------------------------------------------|----------|----------|----------|----------|-----------|
| FNSV (herstructurering sectoren Vlaams Gewest)                         | 55,06    | 0        | 0        | 0        | 0         |
| Kon. Maatschap. voor Dierkunde van Antwerpen                           | 3,5      | 3        | 2,5      | 2        | 1,5       |
| EVA Syntra Vlaanderen                                                  | 8,74     | 6,41     | 5,49     | 4,55     | 3,63      |
| Vlaamse Radio- en Televisieomroep                                      | 0,36     | 0,2      | 0,04     | 0        | 0         |
| Stad Antwerpen                                                         | 911,09   | 866,52   | 775,69   | 726,38   | 671,8     |
| Stad Gent                                                              | 54,07    | 41,05    | 27,66    | 0        | 0         |
| Stad Sint-Niklaas - Cross Border Lease                                 |          |          |          | 42,1     | 45,39     |
| Stad Dendermonde - Cross Border Lease                                  |          |          |          | 26,86    | 28,95     |
| Gemeente Hamme - Cross Border Lease                                    |          |          |          | 14,34    | 15,46     |
| Gemeentelijke Holding nv                                               |          |          | 200      | 125      | 62,5      |
| Waarborgen gedekt door activa                                          | 4.979,60 | 5.232,89 | 5.819,81 | 6.776,62 | 7.816,31  |
| Sociale Huisvesting                                                    | 706,18   | 653,58   | 878,9    | 1.053,48 | 1.250,59  |
| Domus Flandria                                                         | 184,48   | 170,93   | 156,2    | 140,17   | 122,75    |
| Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen                                | 1.406,33 | 1.605,81 | 1.658,25 | 1.941,49 | 2.265,08  |
| Vlaams Woningfonds cvba                                                | 1.552,73 | 1.632,19 | 1.899,73 | 1.930,28 | 2.187,63  |
| Vlaams Fonds voor de Bouw van Ziekenhuizen                             | 27,79    | 25,15    | 22,5     | 19,85    | 17,2      |
| Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs                        | 165,51   | 164,42   | 178,04   | 192,18   | 199,79    |
| Agentschap voor infrastructuur van welzijnsinstellingen                | 634,5    | 634,53   | 692,93   | 1.169,99 | 1.391,90  |
| Liefkenshoehtunnel nv                                                  | 108,9    | 153,1    | 140,1    | 136      | 140,99    |
| Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel nv                                | 193,17   | 193,17   | 193,17   | 193,17   | 193,17    |
| Project Brabo 1 nv                                                     |          |          |          |          | 47,21     |
| Economische waarborgen                                                 | 543,38   | 610,84   | 588,92   | 807,69   | 1.149,86  |
| Waarborgbeheer nv                                                      | 131,88   | 228,75   | 252,1    | 399,31   | 511,99    |
| Gigant nv                                                              |          |          |          | 125      | 342,63    |
| Economische expansie                                                   | 11,08    | 6,95     | 4,77     | 0,1      | 0,04      |
| Scheepskredieten                                                       | 1,5      | 0,6      | 0,15     | 0        | 0         |
| Financieringsinstrument voor de Vlaamse Visserij- en Aquicultuursector | 6,01     | 4,42     | 2,83     | 1,76     | 1,32      |
| Vlaams Landbouwinvesteringsfonds                                       | 227,08   | 207,77   | 169,8    | 125,32   | 110,52    |
| Vlaams Instituut voor Biotechnologie                                   | 7,2      | 6,91     | 6,6      | 6,29     | 5,95      |
| IMEC                                                                   | 36,48    | 33,3     | 30,12    | 26,93    | 56,88     |
| ARKimedesfonds                                                         | 120,53   | 120,53   | 120,53   | 120,53   | 120,53    |
| NGO's                                                                  | 1,55     | 1,55     | 1,55     | 1,55     | 0         |
| DAB Waarborgfonds Microfinanciering                                    | 0,07     | 0,07     | 0,47     | 0,9      | 0         |
| Rest                                                                   | 1,7      | 1,32     | 1        | 0,73     | 0,52      |
| vzw De Gezinsbond                                                      | 1,7      | 1,32     | 1        | 0,73     | 0,52      |
| Totaal                                                                 | 7.044,28 | 7.207,04 | 7.853,48 | 8.923,80 | 10.198,58 |
| Stijging ten opzichte van vorig jaar                                   |          | 2,31%    | 8,97%    | 13,63%   | 14,28%    |

De gewaarborgde schuld nam in 2010 toe van 8,9 miljard euro tot bijna 10,2 miljard euro. Dat betekent andermaal een stijging met meer dan 1 miljard euro (meer dan 10% ten opzichte van het vorige jaar). Volgens het rapport over het kas-, schuld- en waarborgbeheer 2010 heeft de Vlaamse overheid in drie belangrijke domeinen meer waarborgen verstrekt dan in 2009:

- Om de huisvestingsdoelstellingen uit het Vlaams regeerakkoord 2009-2014 te halen, heeft de Vlaamse overheid 778 miljoen euro meer waarborgen verstrekt<sup>32</sup>. Het Vlaams Gewest kent sinds 2007 ook een extra waarborg toe om de kosten van het vreemd vermogen van de erkende kredietmaatschappijen te beperken.
- Aan de welzijnssector verstrekke de Vlaamse overheid meer dan 222 miljoen euro extra waarborgen, vooral ingevolge een wijziging in de investeringssteunstrategie. De gemeenschap kent geen eenmalige investeringssteun meer toe, maar vult die aan met een waarborg van 90% van de externe financiering.
- Ten slotte verstrekke de Vlaamse overheid 330 miljoen euro meer waarborgen voor economische ondersteuning. De nv's Waarborgbeheer<sup>33</sup> en Gigarant<sup>34</sup> beheren deze waarborgen.

De waarborgen aan lokale overheden verminderden met iets meer dan 100 miljoen euro.

De onderstaande tabel biedt een overzicht van de bijdragen die de Vlaamse overheid ontving voor de toekenning van de gewestwaarborg. Ook de bovengenoemde nv's ontvingen bijdragen, die zij aanrekenden op hun eigen begroting. In 2010 boekte de nv Gigarant bijvoorbeeld 1.391.818 euro waarborgpremies als opbrengst.

| Begrotingsjaar | Begrotingsartikel | Raming       | Ontvangen     |
|----------------|-------------------|--------------|---------------|
| 2006           | 92433802          | 2.912.000,00 | 4.026.868,89  |
| 2007           | 92433802          | 4.784.000,00 | 5.385.413,25  |
| 2008           | 9CB0C3802         | 4.800.000,00 | 12.219.386,90 |
| 2009           | 9CB0C3802         | 9.298.000,00 | 8.030.990,06  |
| 2010           | CB0-CC005-38      | 5.500.000,00 | 9.432.265,37  |

De onderstaande tabel toont de uitwinning en terugwinning van de waarborg sinds 2006 per instelling, met telkens het saldo per jaar.

<sup>32</sup> Tegen 2020 43.000 extra sociale huurwoningen, 21.000 extra sociale koopwoningen en 1.000 extra sociale kavels.

<sup>33</sup> Waarborgen tot maximaal 1,5 miljoen euro per onderneming.

<sup>34</sup> Waarborgen van meer dan 1,5 miljoen euro per onderneming.



| <i>(In duizenden euro)</i>           |                   |                     |        |       |        |       |        |       |         |       |
|--------------------------------------|-------------------|---------------------|--------|-------|--------|-------|--------|-------|---------|-------|
|                                      | 2006              |                     | 2007   |       | 2008   |       | 2009   |       | 2010    |       |
|                                      | Uit <sup>35</sup> | Terug <sup>36</sup> | Uit    | Terug | Uit    | Terug | Uit    | Terug | Uit     | Terug |
| Sociale Huisvesting                  | 193               | 150                 | 207    | 137   | 79     | 162   | 49     | 90    | 70      | 0     |
| AGIOOn                               | 0                 | 12                  | 19     | 21    | 0      | 0     | 12     | 12    | 19      | 19    |
| FIVA                                 | 46                | 0                   | 115    | 0     | 0      | 0     | 2      | 0     | 0       | 0     |
| VLIF                                 | 1.258             | 0                   | 1.127  | 39    | 2.329  | 12    | 2.388  | 0     | 1.310   | 26    |
| Waarborg-beheer nv                   | 4.775             | 4.082               | 4.054  | 3.357 | 6.893  | 4.170 | 7.568  | 3.902 | 28.109  | 6.111 |
| Waarborgfonds Microfinanciering      | 0                 | 0                   | 0      | 0     | 0      | 0     | 0      | 0     | 0,3     | 0     |
| TOTAAL                               | 6.271             | 4.244               | 5.522  | 3.555 | 9.302  | 4.343 | 10.018 | 4.003 | 29.808  | 6.156 |
| Saldo                                | -2.028            |                     | -1.928 |       | -4.957 |       | -4.957 |       | -23.652 |       |
| %Uitwinningen tov verleende waarborg | 0,09%             |                     | 0,08%  |       | 0,12%  |       | 0,12%  |       | 0,29%   |       |

De uitwinningen verdrievoudigden in 2010 bijna ten opzichte van 2009. Zij stegen van iets meer dan tien miljoen euro naar bijna dertig miljoen euro, grotendeels binnen de nv Waarborgbeheer. Dat komt voor deze instelling neer op een uitwinningpercentage voor 2010 van 5,4%. In 2009 bedroeg dat percentage nog 1,9%. In de afgelopen jaren ontving de nv Waarborgbeheer altijd voldoende premies om het minimale verschil tussen uitwinningen en terugwinnen te financieren. In 2010 was dat niet meer het geval en diende de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse overheid het tekort aan middelen bij te passen<sup>37</sup>.

### 2.5.6 Beleggingen

In 2010 realiseerde de Vlaamse overheid geen beleggingsopbrengsten.

### 2.5.7 Interne audit

De decreetgever heeft de Vlaamse Regering opgedragen een interne audit inzake kas- en schuldbeheer van de Vlaamse Gemeenschap te organiseren en te reglementeren<sup>38</sup>. Met ingang van 1 juli 2005 heeft

<sup>35</sup> Uitwinningen zijn de betalingen die betrokken instelling moet betalen als een beroep wordt gedaan op de waarborg.

<sup>36</sup> Terugwinningen zijn ontvangsten voor de instellingen van de Vlaamse overheid die de uitgewonnen bedragen kunnen verhalen op de gewaarborgde.

<sup>37</sup> De Vlaamse overheid stortte 8.294.000 euro aan de nv op 4 oktober 2010. De Vlaamse overheid voorzag in de uitgavenbegroting 2011 in 21.552.000 euro om de verliezen van nv Waarborgbeheer te financieren. Op 6 september 2011 betaalde zij een eerste schijf van 10.000.000 euro uit.

<sup>38</sup> Artikel 16 van het decreet van 7 mei 2004 houdende bepalingen inzake kas-, schuld- en waarborgbeheer van de Vlaamse Gemeenschap.

de Vlaamse Regering daarvoor een inspecteur van financiën aangesteld. De interne auditor moet jaarlijks binnen de drie maanden na het einde van het begrotingsjaar aan de Vlaamse minister van Financiën rapporteren over de controle- en adviestaken die hij heeft uitgevoerd. De administratie had het rapport over 2010 eind september 2011 nog niet ontvangen.

## 2.6 Diensten met afzonderlijk beheer

### 2.6.1 Overzicht van de begrotingsuitvoering 2009-2010

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de uitvoering van de begrotingen van de DAB. Die diensten hebben een zekere autonomie op budgettair vlak, maar geen rechtspersoonlijkheid. Sommige IVA's overkoepelen verschillende DAB. Zo bestaan de DAB Schoonmaak en Catering onder de koepel van het agentschap voor Facilitair Management. Over het begrotingsjaar 2010 dienden in de praktijk alleen de diensten met afzonderlijk beheer afzonderlijke rekeningen af te leggen. Het Vlaams Parlement keurt de begrotingen van de DAB jaarlijks goed.

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de begrotingen en uitvoeringscijfers van de verschillende DAB voor 2009 en 2010.

De tabel maakt voor de ontvangsten een onderscheid tussen de dotaties en andere inkomsten. Om op het eerste gezicht afwijkende overdrachtbedragen te vermijden, wordt de transfer naar het reservefonds in de kolom uitvoeringscijfers beschouwd als een negatieve ontvangst, met gevolgen voor het totaal van de rubriek andere ontvangsten. Een aanwending van het reservefonds wordt beschouwd als een verhoging van de ontvangsten. Minus de uitgaven, geeft dit een saldo voor het begrotingsjaar dat samen met de overdracht van het saldo van vorige jaren, de overdracht naar het volgende begrotingsjaar oplevert.

Sommige DAB nemen de transfer naar het reservefonds op aan de uitgavenzijde van hun begroting, andere doen dit niet. Dat heeft als gevolg dat het ene geval het geraamde over te dragen saldo voor toewijzing aan het reservefonds toont en het andere geval het geraamde over te dragen saldo na toewijzing aan het reservefonds. De cijfers zijn die vermeld in de verschillende begrotingen. Voetnoten geven aan in welke gevallen de transfer naar het reservefonds wordt weergegeven aan de uitgavenzijde van de begroting.

Eventuele afwijkingen in de tabel (bijvoorbeeld bij overdrachten van het ene begrotingsjaar naar het andere) zijn te wijten aan afrondingsverschillen.

|                                    | 2009        |              | 2010        |             |
|------------------------------------|-------------|--------------|-------------|-------------|
|                                    | begroting   | uitvoering   | begroting   | uitvoering  |
| <i>(in duizend euro)</i>           |             |              |             |             |
| <b>Beleidsdomein Bestuurszaken</b> |             |              |             |             |
| <b>CATERING</b>                    |             |              |             |             |
| ontvangsten                        | 8.401       | 9.378        | 8.383       | 7.665       |
| dotatie                            | 4.666       | 6.224        | 4.648       | 4.648       |
| andere                             | 3.735       | 3.154        | 3.735       | 3.017       |
| uitgaven                           | 9.320       | 7.959        | 9.163       | 7.825       |
| <b>saldo jaar</b>                  | <b>-919</b> | <b>1.419</b> | <b>-780</b> | <b>-160</b> |
| saldo vorige jaren                 | 919         | -263         | 1.156       | 1.156       |
| overdracht                         | 0           | 1.156        | 376         | 996         |

|                                                                               | 2009              |              | 2010         |              |
|-------------------------------------------------------------------------------|-------------------|--------------|--------------|--------------|
|                                                                               | begroting         | uitvoering   | begroting    | uitvoering   |
| <b>ENTITEIT ICT</b>                                                           |                   |              |              |              |
| ontvangsten                                                                   | 55.828            | 55.833       | 53.144       | 53.124       |
| dotatie                                                                       | 55.778            | 55.808       | 52.972       | 52.972       |
| andere                                                                        | 50                | 25           | 172          | 152          |
| uitgaven                                                                      | 54.228            | 50.959       | 53.144       | 51.038       |
| <b>saldo jaar</b>                                                             | <b>1.600</b>      | <b>4.874</b> | <b>0</b>     | <b>2.086</b> |
| saldo vorige jaren                                                            | 12.531            | 12.531       | 17.405       | 17.405       |
| overdracht                                                                    | 14.131            | 17.405       | 17.405       | 19.491       |
| <b>OVERHEIDSPERSONEEL</b>                                                     |                   |              |              |              |
| ontvangsten                                                                   | 2.681             | 2.452        | 2.741        | 2.436        |
| dotatie                                                                       | 1.534             | 1.537        | 1.191        | 1.206        |
| andere                                                                        | 1.147             | 915          | 1.550        | 1.230        |
| uitgaven                                                                      | 2.361             | 1.796        | 2.350        | 2.008        |
| <b>saldo jaar</b>                                                             | <b>320</b>        | <b>656</b>   | <b>391</b>   | <b>428</b>   |
| saldo vorige jaren                                                            | 613               | 1.396        | 2.052        | 2.052        |
| overdracht                                                                    | 933               | 2.052        | 2.443        | 2.480        |
| <b>SCHOONMAAK</b>                                                             |                   |              |              |              |
| ontvangsten                                                                   | 10.047            | 13.896       | 10.094       | 10.073       |
| dotatie                                                                       | 9.867             | 13.819       | 9.914        | 9.914        |
| andere                                                                        | 180               | 77           | 180          | 159          |
| uitgaven                                                                      | 10.163            | 9.793        | 10.306       | 9.307        |
| <b>saldo jaar</b>                                                             | <b>-116</b>       | <b>4.103</b> | <b>-212</b>  | <b>766</b>   |
| saldo vorige jaren                                                            | 116               | -3.791       | 312          | 312          |
| overdracht                                                                    | 0                 | 312          | 100          | 1.078        |
| <b>Beleidsdomein Internationaal Vlaanderen</b>                                |                   |              |              |              |
| <b>WAARBORGFONDS MICROFINANCIERING</b>                                        |                   |              |              |              |
| ontvangsten                                                                   | 248               | 499          | 748          | 753          |
| dotatie                                                                       | 248               | 248          | 748          | 748          |
| andere                                                                        | 0                 | 251          | 0            | 5            |
| uitgaven                                                                      | 25                | 0            | 300          | 300          |
| <b>saldo jaar</b>                                                             | <b>223</b>        | <b>499</b>   | <b>448</b>   | <b>453</b>   |
| saldo vorige jaren                                                            | 669               | 383          | 882          | 882          |
| overdracht                                                                    | 892               | 882          | 1330         | 1335         |
| <b>Beleidsdomein Onderwijs en Vorming</b>                                     |                   |              |              |              |
| <b>HOGERE ZEEVAARTSCHOOL</b>                                                  |                   |              |              |              |
| ontvangsten                                                                   | 159               | 159          | 0            | 0            |
| dotatie                                                                       | 0                 | 0            | 0            | 0            |
| andere                                                                        | 159               | 159          | 0            | 0            |
| uitgaven                                                                      | 502               | 501          | 0            | 0            |
| <b>saldo jaar</b>                                                             | <b>-343</b>       | <b>-342</b>  | <b>0</b>     | <b>0</b>     |
| saldo vorige jaren                                                            | 343               | 342          | 0            | 0            |
| overdracht                                                                    | 0                 | 0            | 0            | 0            |
| <b>FONDS INSCHRIJVINGSGELDEN CENTRA VOLWASSENENONDERWIJS</b>                  |                   |              |              |              |
| ontvangsten                                                                   | 10370             | 4927         | 10211        | 5.412        |
| dotatie                                                                       | 3.611             | 3.611        | 3.463        | 3.903        |
| andere                                                                        | 6.759             | 1316         | 6.748        | 1.509        |
| uitgaven                                                                      | 14.168            | 5.334        | 13.078       | 5.366        |
| <b>saldo jaar</b>                                                             | <b>-3798</b>      | <b>-407</b>  | <b>-2867</b> | <b>46</b>    |
| saldo vorige jaren                                                            | 3798              | 3274         | 2.867        | 2.867        |
| overdracht                                                                    | 0                 | 2867         | 0            | 2913         |
| <b>Beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin</b>                        |                   |              |              |              |
| <b>CENTRUM VOOR INFORMATIE, COMMUNICATIE EN VORMING IN DE WELZIJNSSEC-TOR</b> |                   |              |              |              |
| ontvangsten                                                                   | 395               | 466          | 357          | 360          |
| dotatie                                                                       | 375               | 432          | 337          | 337          |
| andere                                                                        | 20                | 34           | 20           | 23           |
| uitgaven                                                                      | <sup>39</sup> 419 | 344          | 479          | 436          |
| <b>saldo jaar</b>                                                             | <b>-24</b>        | <b>122</b>   | <b>-122</b>  | <b>-76</b>   |
| saldo vorige jaren                                                            | 24                | 148          | 271          | 271          |
| overdracht                                                                    | 0                 | 270          | 149          | 195          |

<sup>39</sup> De transfer naar het reservefonds werd opgenomen aan de uitgavenzijde van de begroting.

|                                                                      | 2009      |                       | 2010         |                      |
|----------------------------------------------------------------------|-----------|-----------------------|--------------|----------------------|
|                                                                      | begroting | uitvoering            | begroting    | uitvoering           |
| <b>Beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media</b>                  |           |                       |              |                      |
| <b>BEHEERSDIENST GAASBEEK</b>                                        |           |                       |              |                      |
| ontvangsten                                                          | 873       | 844                   | 864          | 841                  |
| dotatie                                                              | 673       | 673                   | 629          | 629                  |
| andere                                                               | 200       | 171                   | 235          | 212                  |
| uitgaven                                                             | 873       | 769                   | 1.014        | 904                  |
| <b>saldo jaar</b>                                                    | <b>0</b>  | <b>75</b>             | <b>-150</b>  | <b>-63</b>           |
| saldo vorige jaren                                                   | 188       | 184                   | 258          | 258                  |
| overdracht                                                           | 188       | 259                   | 108          | 195                  |
| <b>BEHEERSDIENST KONINKLIJK MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN ANTWERPEN</b> |           |                       |              |                      |
| ontvangsten                                                          | 3.829     | 3.610                 | 3.237        | 3.109                |
| dotatie                                                              | 3.059     | 3.065                 | 2.717        | 2.717                |
| andere                                                               | 770       | 545                   | 520          | 392                  |
| uitgaven                                                             | 3.829     | 3.429                 | 3.577        | 2.931                |
| <b>saldo jaar</b>                                                    | <b>0</b>  | <b>181</b>            | <b>-340</b>  | <b>178</b>           |
| saldo vorige jaren                                                   | 677       | 666                   | 848          | 847                  |
| overdracht                                                           | 677       | 847                   | 508          | 1.025                |
| <b>CULTUREEL CENTRUM ALDEN BIESEN</b>                                |           |                       |              |                      |
| ontvangsten                                                          | 1.043     | 925                   | 737          | 755                  |
| dotatie                                                              | 284       | 284                   | 270          | 270                  |
| andere                                                               | 759       | 641                   | 467          | 485                  |
| uitgaven                                                             | 1.043     | 965                   | 737          | 661                  |
| <b>saldo jaar</b>                                                    | <b>0</b>  | <b>-40</b>            | <b>0</b>     | <b>94</b>            |
| saldo vorige jaren                                                   | 238       | 238                   | 198          | 198                  |
| overdracht                                                           | 238       | 198                   | 198          | 292                  |
| <b>UITLEENDIENST KAMPEERMATERIEEL VOOR DE JEUGD</b>                  |           |                       |              |                      |
| ontvangsten                                                          | 734       | 731                   | 767          | 758                  |
| dotatie                                                              | 541       | 541                   | 573          | 573                  |
| andere                                                               | 193       | 190                   | 194          | 185                  |
| uitgaven                                                             | 734       | 618                   | 880          | 745                  |
| <b>saldo jaar</b>                                                    | <b>0</b>  | <b>113</b>            | <b>-113</b>  | <b>13</b>            |
| saldo vorige jaren                                                   | 0         | 0                     | 113          | 113                  |
| overdracht                                                           | 0         | 113                   | 0            | 126                  |
| <b>Beleidsdomein Leefmilieu en Natuur</b>                            |           |                       |              |                      |
| <b>MINAFONDS</b>                                                     |           |                       |              |                      |
| ontvangsten                                                          | 232.497   | 212.056               | 360.106      | 341.687              |
| dotatie                                                              | 77.279    | 77.279                | 198.189      | 191.895              |
| andere                                                               | 155.218   | 134.777               | 161.917      | 149.792              |
| uitgaven                                                             | 232.497   | 202.706               | 360.106      | 315.949              |
| <b>saldo jaar</b>                                                    | <b>0</b>  | <b>9.350</b>          | <b>0</b>     | <b>25.738</b>        |
| saldo vorige jaren                                                   | 182.664   | <sup>40</sup> 182.022 | 191.357      | 191.372              |
| overdracht                                                           | 182.664   | 191.372               | 191.357      | 217.110              |
| <b>Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken</b>                   |           |                       |              |                      |
| <b>LINKERSCHELDEOEVER</b>                                            |           |                       |              |                      |
| ontvangsten                                                          | 0         | 751                   | 0            | 0                    |
| dotatie                                                              | 0         | 0                     | 0            | 0                    |
| andere                                                               | 0         | 751                   | 0            | 0                    |
| uitgaven                                                             | 0         | 5.462                 | 0            | 0                    |
| <b>saldo jaar</b>                                                    | <b>0</b>  | <b>-4.711</b>         | <b>0</b>     | <b>0</b>             |
| saldo vorige jaren                                                   | 0         | 4.711                 | 0            | 0                    |
| overdracht                                                           | 0         | 0                     | 0            | 0                    |
| <b>LOODSWEZEN</b>                                                    |           |                       |              |                      |
| ontvangsten                                                          | 84.795    | 69.745                | 85.380       | 70.321               |
| dotatie                                                              | 2.000     | 2.000                 | 0            | 0                    |
| andere                                                               | 82.795    | 67.745                | 85.380       | 70.321               |
| uitgaven                                                             | 84.795    | <sup>41</sup> 84.465  | 83.417       | <sup>41</sup> 83.204 |
| <b>saldo jaar</b>                                                    | <b>0</b>  | <b>-14.720</b>        | <b>1.963</b> | <b>-12.883</b>       |
| saldo vorige jaren                                                   | 0         | 0                     | 0            | 0                    |
| overdracht                                                           | 0         | -14.720               | 1.963        | -12.883              |

<sup>40</sup> Correctie van het begrotingssaldo n.a.v. opmerkingen van het Rekenhof over de rekening 2008.

<sup>41</sup> Het Rekenhof formuleerde opmerkingen bij de uitgaven (uitvoeringscijfers).

|                                                                            | 2009            |                      | 2010            |                      |
|----------------------------------------------------------------------------|-----------------|----------------------|-----------------|----------------------|
|                                                                            | begroting       | uitvoering           | begroting       | uitvoering           |
| <b>LUCHTHAVEN ANTWERPEN</b>                                                |                 |                      |                 |                      |
| ontvangsten                                                                | 8.583           | 8.663                | 7.470           | 6.478                |
| dotatie                                                                    | 5.963           | 6.098                | 4.765           | 3.745                |
| andere                                                                     | 2.620           | 2.565                | 2.705           | 2.733                |
| uitgaven                                                                   | 9.643           | <sup>41</sup> 9.456  | 7.489           | <sup>41</sup> 6.386  |
| <b>saldo jaar</b>                                                          | <b>-1.060</b>   | <b>-793</b>          | <b>-19</b>      | <b>92</b>            |
| saldo vorige jaren                                                         | 1.579           | 1.579                | 1.599           | 786                  |
| overdracht                                                                 | 519             | 786                  | 1.580           | 878                  |
| <b>LUCHTHAVEN OOSTENDE</b>                                                 |                 |                      |                 |                      |
| ontvangsten                                                                | 11.705          | 12.226               | 11.710          | 12.214               |
| dotatie                                                                    | 7.705           | 7.796                | 7.710           | 7.782                |
| andere                                                                     | 4.000           | 4.430                | 4.000           | 4.432                |
| uitgaven                                                                   | 12.985          | 10.979               | 13.196          | <sup>41</sup> 11.075 |
| <b>saldo jaar</b>                                                          | <b>-1.280</b>   | <b>1.247</b>         | <b>-1.486</b>   | <b>1.139</b>         |
| saldo vorige jaren                                                         | 6.162           | 6.162                | 0               | 7.410                |
| overdracht                                                                 | 4.882           | 7.409                | -1.486          | 8.549                |
| <b>VLAAMS INFRASTRUCTUURFONDS</b>                                          |                 |                      |                 |                      |
| ontvangsten                                                                | 523.955         | 514.518              | 587.750         | 589.997              |
| dotatie                                                                    | 469.716         | 470.026              | 539.197         | 539.197              |
| andere                                                                     | 54.239          | 44.492               | 48.553          | 50.800               |
| uitgaven                                                                   | 739.915         | 521.829              | 796.108         | 584.765              |
| <b>saldo jaar</b>                                                          | <b>-215.960</b> | <b>-7.311</b>        | <b>-208.358</b> | <b>5.232</b>         |
| saldo vorige jaren                                                         | 215.960         | 215.669              | 208.358         | 208.358              |
| overdracht                                                                 | 0               | 208.358              | 0               | 213.590              |
| <b>VLOOT</b>                                                               |                 |                      |                 |                      |
| ontvangsten                                                                | 54.826          | 50.162               | 55.381          | 52.858               |
| dotatie                                                                    | 32.719          | 32.719               | 32.238          | 32.321               |
| andere                                                                     | 22.107          | 17.443               | 23.143          | 20.537               |
| uitgaven                                                                   | 54.826          | <sup>41</sup> 46.925 | 57.682          | <sup>41</sup> 52.270 |
| <b>saldo jaar</b>                                                          | <b>0</b>        | <b>3.237</b>         | <b>-2301</b>    | <b>588</b>           |
| saldo vorige jaren                                                         | 31.400          | 31.421               | 34.945          | 34.945               |
| overdracht                                                                 | 31.400          | 34.658               | 32.644          | 35.533               |
| <b>Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed</b> |                 |                      |                 |                      |
| <b>FONDS FINANCIERING URGENTIEPLAN SOCIALE HUISVESTING</b>                 |                 |                      |                 |                      |
| ontvangsten                                                                | 33.107          | 33.107               | 31.853          | 31.853               |
| dotatie                                                                    | 33.107          | 33.107               | 31.853          | 31.853               |
| andere                                                                     | 0               | 0                    | 0               | 0                    |
| uitgaven                                                                   | 38.408          | 36.100               | 33.790          | 33.106               |
| <b>saldo jaar</b>                                                          | <b>-5.301</b>   | <b>-2.993</b>        | <b>-1.937</b>   | <b>-1.253</b>        |
| saldo vorige jaren                                                         | 5.301           | 5.301                | 1.937           | 2.308                |
| overdracht                                                                 | 0               | 2.308                | 0               | 1.055                |
| <b>GRONDFONDS</b>                                                          |                 |                      |                 |                      |
| ontvangsten                                                                | 1.228           | 1.260                | 1.153           | 1.192                |
| dotatie                                                                    | 1.225           | 1.225                | 988             | 988                  |
| andere                                                                     | 3               | 35                   | 165             | 204                  |
| uitgaven                                                                   | 1.228           | 1.198                | 4.023           | 2.656                |
| <b>saldo jaar</b>                                                          | <b>0</b>        | <b>62</b>            | <b>-2.870</b>   | <b>-1464</b>         |
| saldo vorige jaren                                                         | 2.809           | 2.809                | 2.870           | 2.871                |
| overdracht                                                                 | 2.809           | 2.871                | 0               | 1.407                |
| <b>HERSTELFONDS</b>                                                        |                 |                      |                 |                      |
| ontvangsten                                                                | 2309            | 1.915                | 2791            | 2.109                |
| dotatie                                                                    | 0               | 0                    | 0               | 0                    |
| andere                                                                     | 2.309           | 1.915                | 2.791           | 2.109                |
| uitgaven                                                                   | 2.287           | 1.280                | 3.164           | 1.213                |
| <b>saldo jaar</b>                                                          | <b>22</b>       | <b>635</b>           | <b>-373</b>     | <b>896</b>           |
| saldo vorige jaren                                                         | 7.528           | 7.529                | 8.164           | 8.164                |
| overdracht                                                                 | 7.550           | 8.164                | 7.791           | 9.060                |
| <b>VLAAMS INSTITUUT ONROEREND ERFGOED</b>                                  |                 |                      |                 |                      |
| ontvangsten                                                                | 7.865           | 7.724                | 8.997           | 8.044                |
| dotatie                                                                    | 6.859           | 6.878                | 7.020           | 7.054                |
| andere                                                                     | 1.006           | 846                  | 1.977           | 990                  |
| uitgaven                                                                   | 7.864           | 7.309                | 9.940           | 8.089                |
| <b>saldo jaar</b>                                                          | <b>1</b>        | <b>415</b>           | <b>-943</b>     | <b>-45</b>           |
| saldo vorige jaren                                                         | 528             | 528                  | 943             | 943                  |
| overdracht                                                                 | 529             | 943                  | 0               | 898                  |

|                    | 2009            |               | 2010            |               |
|--------------------|-----------------|---------------|-----------------|---------------|
|                    | begroting       | uitvoering    | begroting       | uitvoering    |
| <b>TOTAAL</b>      |                 |               |                 |               |
| ontvangsten        | 1.055.478       | 1.005.847     | 1.243.874       | 1.202.039     |
| dotatie            | 717.209         | 723.370       | 899.422         | 892.752       |
| andere             | 338.269         | 282.477       | 344.452         | 309.287       |
| uitgaven           | 1.282.113       | 1.010.176     | 1.463.943       | 1.180.234     |
| <b>saldo jaar</b>  | <b>-226.635</b> | <b>-4.329</b> | <b>-220.069</b> | <b>21.805</b> |
| saldo vorige jaren | 474.047         | 472.839       | 476.535         | 483.518       |
| overdracht         | 247.412         | 468.510       | 256.466         | 505.323       |

### 2.6.2 Voorlegging en controleverklaring

De onderstaande tabel toont de data van ontvangst van de DAB-rekeningen door het Rekenhof en de data waarop het Rekenhof de controle beëindigd heeft verklaard. (CV = controleverklaring door Rekenhof)

| Domein | DAB                                                                   | ontvangst | CV       |
|--------|-----------------------------------------------------------------------|-----------|----------|
| BZ     | Catering                                                              | 13.07.11  | 20.09.11 |
|        | Entiteit ICT-beleid                                                   | 27.06.11  | 13.09.11 |
|        | Overheidspersoneel                                                    | 01.06.11  | 13.09.11 |
|        | Schoonmaak                                                            | 14.06.11  | 13.09.11 |
| IV     | Waarborgfonds Microfinanciering                                       | 02.05.11  | 28.06.11 |
| OND    | Inschrijvingsgelden centra volwassenenonderwijs                       | 06.05.11  | 05.07.11 |
| WVG    | Centrum voor Informatie, Communicatie en Vorming in De Welzijnssector | 14.06.11  | 18.08.11 |
| CJSM   | Beheersdienst Gaasbeek                                                | 19.04.11  | 26.07.11 |
|        | Beheersdienst KMSKA                                                   | 25.05.11  | 30.08.11 |
|        | Cultureel Centrum Alden Biesen                                        | 19.04.11  | 30.08.11 |
|        | Uitleendienst kampeermateriaal voor de jeugd                          | 06.05.11  | 05.07.11 |
| LNE    | Minafonds                                                             | 07.07.11  | 20.09.11 |
| MOW    | Loodswezen                                                            | 06.07.11  | 20.09.11 |
|        | Luchthaven Antwerpen                                                  | 04.07.11  | 20.09.11 |
|        | Luchthaven Oostende                                                   | 06.07.11  | 20.09.11 |
|        | Vlaams Infrastructuurfonds                                            | 08.07.11  | 13.09.11 |
|        | Vloot                                                                 | 01.06.11  | 20.09.11 |
| RWO    | Fonds Financiering Urgentieplan Sociale Huisvesting                   | 19.04.11  | 23.08.11 |
|        | Grondfonds                                                            | 19.04.11  | 13.09.11 |
|        | Herstelfonds                                                          | 19.04.11  | 13.09.11 |
|        | Vlaams Instituut Onroerend Erfgoed                                    | 27.06.11  | 13.09.11 |

De meeste DAB dienden hun jaarrekeningen in te dienen vóór 30 april van het jaar volgend op het begrotingsjaar. Het Rekenhof ontving echter maar vijf DAB-rekeningen vóór die datum.

### 2.6.3 Bijzondere controleresultaten

De onderstaande paragrafen geven een overzicht van de belangrijkste commentaren die het Rekenhof naar aanleiding van zijn controle op de rekeningen over 2010 van de DAB aan de Vlaamse minister van Financiën en Begroting heeft medegedeeld.



*Nieuwe werkwijze*

Een commentaar kwam, zoals tijdens de rekeningencontrole 2009, terug bij tal van DAB, met name dat zij bij de voorlegging van hun rekening een nieuwe werkwijze hanteerden, waarbij zij bv. geen kwartaalstaten meer opmaakten. Doorgaans vergt een dergelijke afwijkende werkwijze aanpassingen aan de betrokken beheersbesluiten. Op 15 september 2011 heeft de DAB kasteel van Gaasbeek geantwoord dat zijn beheersbesluit inmiddels is aangepast. De Vlaamse minister van Financiën en Begroting herhaalde in diverse brieven zijn intentie ook andere beheersbesluiten aan te passen<sup>42</sup>.

*Boeking van op het jaareinde openstaande facturen*

In opvolging van instructies van het IVA Centrale Accounting, heeft een aantal DAB (Loodswezen, Vloot en de luchthavens Antwerpen en Oostende) op het einde van het begrotingsjaar 2010, zoals op het einde van 2009, openstaande facturen in de uitgavenrubrieken van de uitvoeringsrekening ten onrechte verwerkt als *aangerekende uitgaven*, terwijl ze deze facturen normaliter in de rekening moeten opnemen als *naar volgend jaar over te dragen verbintenissen*.

De DAB Loodswezen heeft bovendien geen overgedragen verbintenissen van het vorige begrotingsjaar in de uitgavenrubrieken 2010 opgenomen, omdat hij alle op het einde van het begrotingsjaar openstaande facturen ook in de uitvoeringsrekening 2009 al opnam als aangerekende uitgaven, hoewel hij ze pas in 2010 heeft betaald en hij ze dus ook in 2010 diende aan te rekenen. Mede door deze verrichtingen zijn de overdrachten naar 2011 incorrect. Ook de andere DAB hebben dit, zij het in beperktere mate, gedaan (zie de bedragen in de onderstaande tabel).

Deze handelwijze strookt niet met de regelgeving en veroorzaakt een aantal boekhoudkundige en begrotingstechnische problemen en tegenstrijdigheden<sup>43</sup>.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de betrokken factuurtotalen en de totalen van niet naar 2010 overgedragen, maar in 2010 betaalde verbintenissen (bedragen in euro).

<sup>42</sup> ICT, Overheidspersoneel en Schoonmaak (brief van 18 oktober 2011) en Catering (brief van 20 oktober 2011), CICOV (brief van 16 september 2011), KMS-KA (brief van 15 september 2011), Fonds Inschrijvingsgelden CVO (brief van 15 september 2011), VIOE (brief van 18 oktober 2011), FFUSH (brief van 13 oktober 2011) en Grondfonds (brief van 20 oktober 2011).

<sup>43</sup> Zie het rekeningenboek over 2009, Stuk 36 (2010-2011) – Nr.1, p.137 e.v.

---

| DAB                  | Openstaande<br>facturen 2010 | Niet overgedragen<br>facturen 2009 |
|----------------------|------------------------------|------------------------------------|
| Loodswezen           | 30.813.224,05                | 14.720.468,14                      |
| Vloot                | 303.017,83                   | 287.600,91                         |
| Luchthaven Antwerpen | 95.407,76                    | 55.115,83                          |
| Luchthaven Oostende  | 171.485,26                   | 45.803,79                          |

---

## **2.7 Vlaamse openbare rechtspersonen**

### **2.7.1 Overzicht van de rekeningen 2010**

Het project Beter Bestuurlijk Beleid heeft in de loop van 2006 belangrijke wijzigingen gebracht in de organisatie van de Vlaamse overheid. Ter uitvoering van het kaderdecreet bestuurlijk beleid kwamen nieuwe agentschapsvormen tot stand: intern verzelfstandigde agentschappen (IVA's) met en zonder rechtspersoonlijkheid, publiekrechtelijk en privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigde agentschappen (EVA's). Tal van Vlaamse openbare instellingen (VOI's) blijven echter buiten het toepassingsgebied van het kaderdecreet. Daarbuiten werden zogenaamde eigen vermogens met rechtspersoonlijkheid gecreëerd. Daardoor nam de diversiteit aan Vlaamse openbare rechtspersonen sinds de hervorming toe. De belangrijkste types zijn:

- VOI van categorie A (VOI A)
- VOI van categorie B (VOI B)
- VOI sui generis (VOI SG)
- IVA met rechtspersoonlijkheid (IVA rp)
- publiekrechtelijk vormgegeven EVA (EVA publ)
- privaatrechtelijk vormgegeven EVA (EVA priv)
- eigen vermogen (EV)

Een specifieke categorie van Vlaamse openbare rechtspersonen zijn de strategische adviesraden (SAR's), opgericht ter uitvoering van het decreet van 18 juli 2003 tot regeling van de strategische adviesraden. Zij zijn niet betrokken bij de uitvoering van het beleid, maar hebben tot taak het Vlaams Parlement, de Vlaamse Regering of de individuele ministers te adviseren over strategische beleidsaangelegenheden.

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de begrotingen en uitvoeringscijfers<sup>44</sup> van de Vlaamse openbare rechtspersonen voor het jaar 2010.

Het Universitair Ziekenhuis Gent en de openbare psychiatrische zorgcentra Geel en Rekem zijn onderworpen aan de ziekenhuiswetgeving en dienden in 2009 geen ESR-uitvoeringsrekening voor te leggen. Dat geldt ook voor de privaatrechtelijk vormgegeven EVA's, met uitzondering van de Herculesstichting. De tabel bevat evenmin gegevens over de VOI Gemeenschapsonderwijs. Het Rekenhof kon de controle over de rekeningen van die instelling niet beëindigen bij ontstentenis, sinds 1999, van het gedeelte consolidatie van de scholengroepen.

<sup>44</sup> Het gaat om de cijfers opgenomen in de rekeningen van de instellingen.

De tabel vermeldt de globale ontvangsten en uitgaven volgens de uitvoeringsrekeningen van de Vlaamse openbare rechtspersonen. Hij geeft de ontvangsten die voortkomen uit dotaties, afzonderlijk weer. Het gaat meestal om dotaties uit de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap. Soms komen de dotaties ook uit de begrotingen van DAB of andere Vlaamse openbare rechtspersonen. Voor de rechtspersonen die werken met een reservefonds, omvatten de ontvangsten en uitgaven ook respectievelijk de opnemingen uit en dotaties aan het reservefonds. Voorts bevat de tabel het begrotings- en uitvoeringssaldo van het jaar, het gecumuleerde overgedragen saldo van vorige jaren en het over te dragen saldo.

| (In duizenden euro)                                                  |                    |           |            |       |
|----------------------------------------------------------------------|--------------------|-----------|------------|-------|
|                                                                      |                    | begroting | uitvoering |       |
| Beleidsdomein Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid             |                    |           |            |       |
| Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV) - EVA publ | ontvangsten        | 28.432    | 37.364     |       |
|                                                                      | dotatie            | 21.150    | 29.507     |       |
|                                                                      | andere             | 7.282     | 7.857      |       |
|                                                                      | uitgaven           | 28.395    | 26.780     |       |
|                                                                      | saldo jaar         | 37        | 10.584     |       |
|                                                                      | saldo vorige jaren |           | -2.653     |       |
|                                                                      |                    |           | overdracht | 7.931 |
| Sociaal-economische Raad van Vlaanderen (SERV) - SAR                 | ontvangsten        | 10.042    | 10.503     |       |
|                                                                      | dotatie            | 10.041    | 10.099     |       |
|                                                                      | andere             | 1         | 404        |       |
|                                                                      | uitgaven           | 10.042    | 9.350      |       |
|                                                                      | saldo jaar         | 0         | 1.153      |       |
|                                                                      | saldo vorige jaren |           | 5.320      |       |
|                                                                      |                    |           | overdracht | 6.473 |
| Vlaams Brusselfonds - VOI A                                          | ontvangsten        | 7.336     | 7.397      |       |
|                                                                      | dotatie            | 6.849     | 6.849      |       |
|                                                                      | andere             | 487       | 548        |       |
|                                                                      | uitgaven           | 10.996    | 5.384      |       |
|                                                                      | saldo jaar         | -3.660    | 2.013      |       |
|                                                                      | saldo vorige jaren |           | 7.024      |       |
|                                                                      |                    |           | overdracht | 9.037 |
| Beleidsdomein Bestuurszaken                                          |                    |           |            |       |
| Vlaamse Adviesraad voor Bestuurszaken - SAR                          | ontvangsten        | 185       | 185        |       |
|                                                                      | dotatie            | 185       | 185        |       |
|                                                                      | andere             | 0         | 0          |       |
|                                                                      | uitgaven           | 185       | 143        |       |
|                                                                      | saldo jaar         | 0         | 42         |       |
|                                                                      | saldo vorige jaren |           | 232        |       |
|                                                                      |                    |           | overdracht | 274   |

|                                                                                                                       |                    | (In duizenden euro) |                   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------|-------------------|
|                                                                                                                       |                    | <b>begroting</b>    | <b>uitvoering</b> |
| <b>Beleidsdomein Financiën en Begroting</b>                                                                           |                    |                     |                   |
| Financieringsfonds voor Schuldaufbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven (FFEU) - VOI A                                | ontvangsten        | 120.728             | 120.665           |
|                                                                                                                       | dotatie            | 120.728             | 120.665           |
|                                                                                                                       | andere             | 0                   | 0                 |
|                                                                                                                       | uitgaven           | 305.067             | 144.509           |
|                                                                                                                       | <b>saldo jaar</b>  | <b>-184.339</b>     | <b>-23.844</b>    |
|                                                                                                                       | saldo vorige jaren |                     | 411.654           |
|                                                                                                                       |                    |                     | overdracht        |
|                                                                                                                       |                    |                     | 387.810           |
| Vlaams Fonds voor de Lasten-<br>delging (VFLD) - VOI A                                                                | ontvangsten        | 30.969              | 32.025            |
|                                                                                                                       | dotatie            | 30.969              | 31.827            |
|                                                                                                                       | andere             | 0                   | 198               |
|                                                                                                                       | uitgaven           | 30.969              | 16.360            |
|                                                                                                                       | <b>saldo jaar</b>  | <b>0</b>            | <b>15.665</b>     |
|                                                                                                                       | saldo vorige jaren |                     | 140.999           |
|                                                                                                                       |                    |                     | overdracht        |
|                                                                                                                       |                    |                     | 156.664           |
| Vlaams Toekomstfonds - IVA rp                                                                                         | ontvangsten        | 114.200             | 26.129            |
|                                                                                                                       | dotatie            | 0                   | 0                 |
|                                                                                                                       | andere             | 114.200             | 26.129            |
|                                                                                                                       | uitgaven           | 114.006             | 10                |
|                                                                                                                       | <b>saldo jaar</b>  | <b>194</b>          | <b>26.119</b>     |
|                                                                                                                       | saldo vorige jaren |                     | 447               |
|                                                                                                                       |                    |                     | overdracht        |
|                                                                                                                       |                    |                     | 26.566            |
| <b>Beleidsdomein Internationaal Vlaanderen</b>                                                                        |                    |                     |                   |
| Strategische Adviesraad Internati-<br>onaal Vlaanderen - SAR                                                          | ontvangsten        | 333                 | 335               |
|                                                                                                                       | dotatie            | 333                 | 333               |
|                                                                                                                       | andere             | 0                   | 2                 |
|                                                                                                                       | uitgaven           | 333                 | 302               |
|                                                                                                                       | <b>saldo jaar</b>  | <b>0</b>            | <b>33</b>         |
|                                                                                                                       | saldo vorige jaren |                     | 414               |
|                                                                                                                       |                    |                     | overdracht        |
|                                                                                                                       |                    |                     | 447               |
| Toerisme Vlaanderen - IVA rp                                                                                          | ontvangsten        | 63.714              | 63.876            |
|                                                                                                                       | dotatie            | 58.662              | 58.140            |
|                                                                                                                       | andere             | 5.052               | 5.736             |
|                                                                                                                       | uitgaven           | 55.099              | 51.321            |
|                                                                                                                       | <b>saldo jaar</b>  | <b>8.615</b>        | <b>12.555</b>     |
|                                                                                                                       | saldo vorige jaren |                     | 21.626            |
|                                                                                                                       |                    |                     | overdracht        |
|                                                                                                                       |                    |                     | 34.181            |
| Vlaams Agentschap voor Internati-<br>onaal Ondernemen - Flanders In-<br>vestment and Trade (VAIO - FIT)<br>- EVA publ | ontvangsten        | 54.391              | 53.445            |
|                                                                                                                       | dotatie            | 48.832              | 47.401            |
|                                                                                                                       | andere             | 5.559               | 6.044             |
|                                                                                                                       | uitgaven           | 54.391              | 52.481            |
|                                                                                                                       | <b>saldo jaar</b>  | <b>0</b>            | <b>964</b>        |
|                                                                                                                       | saldo vorige jaren |                     | 2.384             |
|                                                                                                                       |                    |                     | overdracht        |
|                                                                                                                       |                    |                     | 3.348             |

|                                                                              |                               | <i>(In duizenden euro)</i> |                    |
|------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|----------------------------|--------------------|
|                                                                              |                               | <b>begroting</b>           | <b>uitvoering</b>  |
| <b>Beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie</b>                       |                               |                            |                    |
| Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT)<br>- EVA publ | ontvangsten                   | 232.409                    | 232.031            |
|                                                                              | dotatie                       | 227.680                    | 227.711            |
|                                                                              | andere                        | 4.729                      | 4.320              |
|                                                                              | uitgaven                      | 235.444                    | 288.180            |
|                                                                              | <b>saldo jaar</b>             | <b>-3.035</b>              | <b>-56.149</b>     |
|                                                                              | saldo vorige jaren overdracht |                            | 3.290<br>-52.859   |
| Fonds voor Flankerend Economisch Beleid (Hermesfonds)<br>- VOI A             | ontvangsten                   | 244.898                    | 229.581            |
|                                                                              | dotatie                       | 233.441                    | 222.286            |
|                                                                              | andere                        | 11.457                     | 7.295              |
|                                                                              | uitgaven                      | 244.538                    | 236.322            |
|                                                                              | <b>saldo jaar</b>             | <b>360</b>                 | <b>-6.741</b>      |
|                                                                              | saldo vorige jaren overdracht |                            | 146.697<br>139.956 |
| Herculesstichting - EVA priv                                                 | ontvangsten                   | 14.985                     | 30.766             |
|                                                                              | dotatie                       | 14.835                     | 14.835             |
|                                                                              | andere                        | 150                        | 15.931             |
|                                                                              | uitgaven                      | 6.165                      | 6.248              |
|                                                                              | <b>saldo jaar</b>             | <b>8.820</b>               | <b>24.518</b>      |
|                                                                              | saldo vorige jaren overdracht |                            | 1.603<br>26.121    |
| Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) - VOI SG              | ontvangsten                   | 94.933                     | 98.883             |
|                                                                              | dotatie                       | 49.175                     | 50.417             |
|                                                                              | andere                        | 45.758                     | 48.466             |
|                                                                              | uitgaven                      | 93.150                     | 93.109             |
|                                                                              | <b>saldo jaar</b>             | <b>1.783</b>               | <b>5.774</b>       |
|                                                                              | saldo vorige jaren overdracht |                            | 9.323<br>15.097    |
| Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie (VRWI) - SAR                       | ontvangsten                   | 1.325                      | 1.234              |
|                                                                              | dotatie                       | 1.325                      | 1.221              |
|                                                                              | andere                        | 0                          | 13                 |
|                                                                              | uitgaven                      | 1.325                      | 877                |
|                                                                              | <b>saldo jaar</b>             | <b>0</b>                   | <b>357</b>         |
|                                                                              | saldo vorige jaren overdracht |                            | 0<br>357           |
| <b>Beleidsdomein Onderwijs en Vorming</b>                                    |                               |                            |                    |
| Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION) - IVA rp             | ontvangsten                   | 186.253                    | 182.899            |
|                                                                              | dotatie                       | 182.047                    | 182.154            |
|                                                                              | andere                        | 4.206                      | 745                |
|                                                                              | uitgaven                      | 186.553                    | 188.114            |
|                                                                              | <b>saldo jaar</b>             | <b>-300</b>                | <b>-5.215</b>      |
|                                                                              | saldo vorige jaren overdracht |                            | 62.369<br>57.154   |

|                                                                                          |                    | <i>(In duizenden euro)</i> |                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|----------------------------|-------------------|
|                                                                                          |                    | <b>begroting</b>           | <b>uitvoering</b> |
| Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) -<br>Strategische Adviesraad                                | ontvangsten        | 2.656                      | 2.818             |
|                                                                                          | dotatie            | 2.564                      | 2.722             |
|                                                                                          | andere             | 92                         | 96                |
|                                                                                          | uitgaven           | 2.646                      | 2.633             |
|                                                                                          | <b>saldo jaar</b>  | <b>10</b>                  | <b>185</b>        |
|                                                                                          | saldo vorige jaren |                            | 180               |
|                                                                                          |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                          |                    |                            | 365               |
| <b>Beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin</b>                                   |                    |                            |                   |
| Fonds Jongerenwelzijn (FJW)<br>- IVA rp                                                  | ontvangsten        | 319.988                    | 321.733           |
|                                                                                          | dotatie            | 307.368                    | 307.095           |
|                                                                                          | andere             | 12.620                     | 14.638            |
|                                                                                          | uitgaven           | 325.183                    | 318.783           |
|                                                                                          | <b>saldo jaar</b>  | <b>-5.195</b>              | <b>2.950</b>      |
|                                                                                          | saldo vorige jaren |                            | 5.573             |
|                                                                                          |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                          |                    |                            | 8.523             |
| Kind en Gezin - IVA rp                                                                   | ontvangsten        | 569.288                    | 546.243           |
|                                                                                          | dotatie            | 421.959                    | 416.756           |
|                                                                                          | andere             | 147.329                    | 129.487           |
|                                                                                          | uitgaven           | 593.378                    | 547.833           |
|                                                                                          | <b>saldo jaar</b>  | <b>-24.090</b>             | <b>-1.590</b>     |
|                                                                                          | saldo vorige jaren |                            | 24.090            |
|                                                                                          |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                          |                    |                            | 22.500            |
| Vlaams Agentschap voor Personen<br>met een Handicap (VAPH) - IVA rp                      | ontvangsten        | 1.190.711                  | 1.189.445         |
|                                                                                          | dotatie            | 1.165.386                  | 1.164.738         |
|                                                                                          | andere             | 25.325                     | 24.707            |
|                                                                                          | uitgaven           | 1.193.627                  | 1.188.706         |
|                                                                                          | <b>saldo jaar</b>  | <b>-2.916</b>              | <b>739</b>        |
|                                                                                          | saldo vorige jaren |                            | 3.738             |
|                                                                                          |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                          |                    |                            | 4.477             |
| Vlaams Infrastructuurfonds voor<br>Persoonsgebonden Aangelegen-<br>heden (VIPA) - IVA rp | ontvangsten        | 163.197                    | 149.230           |
|                                                                                          | dotatie            | 152.514                    | 146.539           |
|                                                                                          | andere             | 10.683                     | 2.691             |
|                                                                                          | uitgaven           | 175.401                    | 132.872           |
|                                                                                          | <b>saldo jaar</b>  | <b>-12.204</b>             | <b>16.358</b>     |
|                                                                                          | saldo vorige jaren |                            | 12.204            |
|                                                                                          |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                          |                    |                            | 28.562            |
| Vlaams Zorgfonds - IVA rp                                                                | ontvangsten        | 292.614                    | 292.716           |
|                                                                                          | dotatie            | 157.153                    | 157.153           |
|                                                                                          | andere             | 135.461                    | 135.563           |
|                                                                                          | uitgaven           | 305.511                    | 307.060           |
|                                                                                          | <b>saldo jaar</b>  | <b>-12.897</b>             | <b>-14.344</b>    |
|                                                                                          | saldo vorige jaren |                            | 20.744            |
|                                                                                          |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                          |                    |                            | 6.400             |



|                                                                                                                                             |                   | <i>(In duizenden euro)</i> |                   |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|----------------------------|-------------------|
|                                                                                                                                             |                   | <b>begroting</b>           | <b>uitvoering</b> |
| <b>Beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media</b>                                                                                         |                   |                            |                   |
| Commissariaat-Generaal voor de<br>Bevordering van de Lichamelijke<br>Ontwikkeling, de Sport en de<br>Openluchtrecreatie (BLOSO)<br>- IVA rp | ontvangsten       | 113.751                    | 110.635           |
|                                                                                                                                             | dotatie           | 103.354                    | 97.945            |
|                                                                                                                                             | andere            | 10.397                     | 12.690            |
|                                                                                                                                             | uitgaven          | 114.528                    | 112.041           |
|                                                                                                                                             | <b>saldo jaar</b> | <b>-777</b>                | <b>-1.406</b>     |
| saldo vorige jaren                                                                                                                          |                   |                            | 7.095             |
| overdracht                                                                                                                                  |                   |                            | 5.689             |
| Fonds Culturele Infrastructuur<br>(FOCI) - VOI A                                                                                            | ontvangsten       | 20.205                     | 20.304            |
|                                                                                                                                             | dotatie           | 20.190                     | 20.190            |
|                                                                                                                                             | andere            | 15                         | 114               |
|                                                                                                                                             | uitgaven          | 20.205                     | 14.792            |
|                                                                                                                                             | <b>saldo jaar</b> | <b>0</b>                   | <b>5.512</b>      |
| saldo vorige jaren                                                                                                                          |                   |                            | 30.797            |
| overdracht                                                                                                                                  |                   |                            | 36.309            |
| Topstukkenfonds - VOI A                                                                                                                     | ontvangsten       | 612                        | 612               |
|                                                                                                                                             | dotatie           | 592                        | 592               |
|                                                                                                                                             | andere            | 20                         | 20                |
|                                                                                                                                             | uitgaven          | 482                        | 32                |
|                                                                                                                                             | <b>saldo jaar</b> | <b>130</b>                 | <b>580</b>        |
| saldo vorige jaren                                                                                                                          |                   |                            | 389               |
| overdracht                                                                                                                                  |                   |                            | 969               |
| Strategische Adviesraad Cultuur,<br>Jeugd, Sport en Media (SAR)                                                                             | ontvangsten       | 522                        | 520               |
|                                                                                                                                             | dotatie           | 522                        | 520               |
|                                                                                                                                             | andere            | 0                          | 0                 |
|                                                                                                                                             | uitgaven          | 520                        | 424               |
|                                                                                                                                             | <b>saldo jaar</b> | <b>2</b>                   | <b>96</b>         |
| saldo vorige jaren                                                                                                                          |                   |                            | 112               |
| overdracht                                                                                                                                  |                   |                            | 208               |
| Vlaams Fonds voor de Letteren<br>(VFL) - VOI SG                                                                                             | ontvangsten       | 4.127                      | 4.117             |
|                                                                                                                                             | dotatie           | 3.837                      | 3.887             |
|                                                                                                                                             | andere            | 290                        | 230               |
|                                                                                                                                             | uitgaven          | 4.017                      | 3.976             |
|                                                                                                                                             | <b>saldo jaar</b> | <b>110</b>                 | <b>141</b>        |
| saldo vorige jaren                                                                                                                          |                   |                            | -116              |
| overdracht                                                                                                                                  |                   |                            | 25                |
| Vlaamse Radio- en Televisieom-<br>roep (VRT) - VOI SG                                                                                       | ontvangsten       | 482.687                    | 496.900           |
|                                                                                                                                             | dotatie           | 302.185                    | 301.695           |
|                                                                                                                                             | andere            | 180.502                    | 195.205           |
|                                                                                                                                             | uitgaven          | 499.238                    | 477.256           |
|                                                                                                                                             | <b>saldo jaar</b> | <b>-16.551</b>             | <b>19.644</b>     |
| saldo vorige jaren                                                                                                                          |                   |                            | 24.017            |
| overdracht                                                                                                                                  |                   |                            | 43.661            |

|                                                                                |                    | <i>(In duizenden euro)</i> |                   |
|--------------------------------------------------------------------------------|--------------------|----------------------------|-------------------|
|                                                                                |                    | <b>begroting</b>           | <b>uitvoering</b> |
| Vlaamse Regulator voor de Media (VRM) - EVA publ                               | ontvangsten        | 2.323                      | 2.369             |
|                                                                                | dotatie            | 1.465                      | 1.482             |
|                                                                                | andere             | 858                        | 887               |
|                                                                                | uitgaven           | 2.297                      | 2.081             |
|                                                                                | <b>saldo jaar</b>  | <b>26</b>                  | <b>288</b>        |
|                                                                                | saldo vorige jaren |                            | 3.297             |
|                                                                                |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                |                    |                            | 3.585             |
| <b>Beleidsdomein Werk en Sociale Economie</b>                                  |                    |                            |                   |
| Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming - Syntra Vlaanderen - EVA publ       | ontvangsten        | 63.348                     | 62.015            |
|                                                                                | dotatie            | 62.386                     | 61.619            |
|                                                                                | andere             | 962                        | 396               |
|                                                                                | uitgaven           | 63.348                     | 62.014            |
|                                                                                | <b>saldo jaar</b>  | <b>0</b>                   | <b>1</b>          |
|                                                                                | saldo vorige jaren |                            | 3.081             |
|                                                                                |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                |                    |                            | 3.082             |
| Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) - EVA publ   | ontvangsten        | 566.627                    | 550.925           |
|                                                                                | dotatie            | 464.770                    | 448.840           |
|                                                                                | andere             | 101.857                    | 102.085           |
|                                                                                | uitgaven           | 554.685                    | 569.653           |
|                                                                                | <b>saldo jaar</b>  | <b>11.942</b>              | <b>-18.728</b>    |
|                                                                                | saldo vorige jaren |                            | 153.703           |
|                                                                                |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                |                    |                            | 134.975           |
| <b>Beleidsdomein Landbouw en Visserij</b>                                      |                    |                            |                   |
| Financieringsinstrument Vlaamse Visserij- en Aquicultuursector (FIVA) - VOI A  | ontvangsten        | 2.739                      | 2.721             |
|                                                                                | dotatie            | 2.714                      | 2.714             |
|                                                                                | andere             | 25                         | 7                 |
|                                                                                | uitgaven           | 2.739                      | 2.699             |
|                                                                                | <b>saldo jaar</b>  | <b>0</b>                   | <b>22</b>         |
|                                                                                | saldo vorige jaren |                            | 4.836             |
|                                                                                |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                |                    |                            | 4.858             |
| Eigen Vermogen van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (EV ILVO) | ontvangsten        | 20.499                     | 17.808            |
|                                                                                | dotatie            | 6.974                      | 5.890             |
|                                                                                | andere             | 13.525                     | 11.918            |
|                                                                                | uitgaven           | 22.096                     | 18.797            |
|                                                                                | <b>saldo jaar</b>  | <b>-1.597</b>              | <b>-989</b>       |
|                                                                                | saldo vorige jaren |                            | 12.872            |
|                                                                                |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                |                    |                            | 11.883            |
| Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (SAR)                        | ontvangsten        | 244                        | 253               |
|                                                                                | dotatie            | 244                        | 244               |
|                                                                                | andere             | 0                          | 9                 |
|                                                                                | uitgaven           | 244                        | 234               |
|                                                                                | <b>saldo jaar</b>  | <b>0</b>                   | <b>19</b>         |
|                                                                                | saldo vorige jaren |                            | 108               |
|                                                                                |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                |                    |                            | 127               |

|                                                                                                |                    | <i>(In duizenden euro)</i> |                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|----------------------------|-------------------|
|                                                                                                |                    | <b>begroting</b>           | <b>uitvoering</b> |
| Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) - VOI A                                                | ontvangsten        | 64.016                     | 65.474            |
|                                                                                                | dotatie            | 63.316                     | 63.316            |
|                                                                                                | andere             | 700                        | 2.158             |
|                                                                                                | uitgaven           | 62.016                     | 61.938            |
|                                                                                                | <b>saldo jaar</b>  | <b>2.000</b>               | <b>3.536</b>      |
|                                                                                                | saldo vorige jaren |                            | 5.157             |
|                                                                                                |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                                |                    |                            | 8.693             |
| <b>Beleidsdomein Leefmilieu en Natuur</b>                                                      |                    |                            |                   |
| Eigen Vermogen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (EV INBO)                        | ontvangsten        | 2.491                      | 3.516             |
|                                                                                                | dotatie            | 653                        | 645               |
|                                                                                                | andere             | 1.838                      | 2.871             |
|                                                                                                | uitgaven           | 2.181                      | 2.779             |
|                                                                                                | <b>saldo jaar</b>  | <b>310</b>                 | <b>737</b>        |
|                                                                                                | saldo vorige jaren |                            | 3.411             |
|                                                                                                |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                                |                    |                            | 4.148             |
| Eigen Vermogen van het Ondersteunend Centrum van het Agentschap voor Natuur en Bos (EV OC-ANB) | ontvangsten        | 4.145                      | 5.373             |
|                                                                                                | dotatie            | 584                        | 0                 |
|                                                                                                | andere             | 3.561                      | 5.373             |
|                                                                                                | uitgaven           | 3.661                      | 3.538             |
|                                                                                                | <b>saldo jaar</b>  | <b>484</b>                 | <b>1.835</b>      |
|                                                                                                | saldo vorige jaren |                            | 13.875            |
|                                                                                                |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                                |                    |                            | 15.710            |
| Grondfonds - VOI A                                                                             | ontvangsten        | 1.306                      | 673               |
|                                                                                                | dotatie            | 600                        | 110               |
|                                                                                                | andere             | 706                        | 563               |
|                                                                                                | uitgaven           | 2.901                      | 1.452             |
|                                                                                                | <b>saldo jaar</b>  | <b>-1.595</b>              | <b>-779</b>       |
|                                                                                                | saldo vorige jaren |                            | 28.570            |
|                                                                                                |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                                |                    |                            | 27.791            |
| Minaraad (SAR)                                                                                 | ontvangsten        | 1.232                      | 1.246             |
|                                                                                                | dotatie            | 1.232                      | 1.246             |
|                                                                                                | andere             | 0                          | 0                 |
|                                                                                                | uitgaven           | 1.232                      | 1.100             |
|                                                                                                | <b>saldo jaar</b>  | <b>0</b>                   | <b>146</b>        |
|                                                                                                | saldo vorige jaren |                            | 409               |
|                                                                                                |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                                |                    |                            | 555               |
| Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) - IVA rp                                      | ontvangsten        | 84.407                     | 89.196            |
|                                                                                                | dotatie            | 51.674                     | 53.979            |
|                                                                                                | andere             | 32.733                     | 35.217            |
|                                                                                                | uitgaven           | 85.609                     | 88.652            |
|                                                                                                | <b>saldo jaar</b>  | <b>-1.202</b>              | <b>544</b>        |
|                                                                                                | saldo vorige jaren |                            | 7.414             |
|                                                                                                |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                                |                    |                            | 7.958             |

|                                                                                          |                                  | <i>(In duizenden euro)</i> |                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|----------------------------|-------------------|
|                                                                                          |                                  | <b>begroting</b>           | <b>uitvoering</b> |
| Vlaamse Landmaatschappij (VLM)<br>- EVA publ                                             | ontvangsten                      | 102.577                    | 80.680            |
|                                                                                          | dotatie                          | 75.919                     | 63.668            |
|                                                                                          | andere                           | 26.658                     | 17.012            |
|                                                                                          | uitgaven                         | 97.922                     | 84.417            |
|                                                                                          | <b>saldo jaar</b>                | <b>4.655</b>               | <b>-3.737</b>     |
|                                                                                          | saldo vorige jaren<br>overdracht |                            | 81.189<br>77.452  |
| Vlaamse Maatschappij voor de<br>Watervoorziening (VMW) - VOI B                           | ontvangsten                      | 608.114                    | 621.092           |
|                                                                                          | dotatie                          | 51.445                     | 48.397            |
|                                                                                          | andere                           | 556.669                    | 572.695           |
|                                                                                          | uitgaven                         | 619.873                    | 632.244           |
|                                                                                          | <b>saldo jaar</b>                | <b>-11.759</b>             | <b>-11.152</b>    |
|                                                                                          | saldo vorige jaren<br>overdracht |                            | 19.364<br>8.212   |
| Vlaamse Milieumaatschappij<br>(VMM) - IVA rp                                             | ontvangsten                      | 265.438                    | 248.898           |
|                                                                                          | dotatie                          | 116.669                    | 103.454           |
|                                                                                          | andere                           | 148.769                    | 145.444           |
|                                                                                          | uitgaven                         | 265.438                    | 251.414           |
|                                                                                          | <b>saldo jaar</b>                | <b>0</b>                   | <b>-2.516</b>     |
|                                                                                          | saldo vorige jaren<br>overdracht |                            | 17.562<br>15.046  |
| Vlaamse Reguleringsinstantie voor<br>de Elektriciteits- en Gasmarkt<br>(VREG) - EVA publ | ontvangsten                      | 3.567                      | 3.548             |
|                                                                                          | dotatie                          | 3.556                      | 3.536             |
|                                                                                          | andere                           | 11                         | 12                |
|                                                                                          | uitgaven                         | 3.695                      | 3.674             |
|                                                                                          | <b>saldo jaar</b>                | <b>-128</b>                | <b>-126</b>       |
|                                                                                          | saldo vorige jaren<br>overdracht |                            | 269<br>143        |
| <b>Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken</b>                                       |                                  |                            |                   |
| De Scheepvaart NV - EVA publ                                                             | ontvangsten                      | 116.935                    | 130.394           |
|                                                                                          | dotatie                          | 80.572                     | 89.085            |
|                                                                                          | andere                           | 36.363                     | 41.309            |
|                                                                                          | uitgaven                         | 127.204                    | 123.899           |
|                                                                                          | <b>saldo jaar</b>                | <b>-10.269</b>             | <b>6.495</b>      |
|                                                                                          | saldo vorige jaren<br>overdracht |                            | 12.176<br>18.671  |
| Fonds Stationsomgevingen<br>- IVA rp                                                     | ontvangsten                      | 12.685                     | 12.685            |
|                                                                                          | dotatie                          | 12.685                     | 12.685            |
|                                                                                          | andere                           | 0                          | 0                 |
|                                                                                          | uitgaven                         | 9.485                      | 1.441             |
|                                                                                          | <b>saldo jaar</b>                | <b>3.200</b>               | <b>11.244</b>     |
|                                                                                          | saldo vorige jaren<br>overdracht |                            | 23.706<br>34.950  |

|                                                                                            |                    | <i>(In duizenden euro)</i> |                   |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|----------------------------|-------------------|
|                                                                                            |                    | <b>begroting</b>           | <b>uitvoering</b> |
| Pendelfonds - VOI A                                                                        | ontvangsten        | 2.597                      | 2.597             |
|                                                                                            | dotatie            | 2.597                      | 2.597             |
|                                                                                            | andere             | 0                          | 0                 |
|                                                                                            | uitgaven           | 4.137                      | 2.283             |
|                                                                                            | <b>saldo jaar</b>  | <b>-1.540</b>              | <b>314</b>        |
|                                                                                            | saldo vorige jaren |                            | 8.614             |
| Vlaamse Vervoermaatschappij -<br>De Lijn - EVA publ                                        | ontvangsten        | 1.236.714                  | 1.210.481         |
|                                                                                            | dotatie            | 1.019.129                  | 992.772           |
|                                                                                            | andere             | 217.585                    | 217.709           |
|                                                                                            | uitgaven           | 1.167.580                  | 1.167.544         |
|                                                                                            | <b>saldo jaar</b>  | <b>69.134</b>              | <b>42.937</b>     |
|                                                                                            | saldo vorige jaren |                            | -181.196          |
| Waterwegen & Zeekanaal NV -<br>EVA publ                                                    | ontvangsten        | 307.093                    | 281.641           |
|                                                                                            | dotatie            | 235.654                    | 197.865           |
|                                                                                            | andere             | 71.439                     | 83.776            |
|                                                                                            | uitgaven           | 287.719                    | 284.762           |
|                                                                                            | <b>saldo jaar</b>  | <b>19.374</b>              | <b>-3.121</b>     |
|                                                                                            | saldo vorige jaren |                            | 54.278            |
| <b>Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed</b>                 |                    |                            |                   |
| Garantiefonds voor de Huisvesting<br>- VOI A                                               | ontvangsten        | 900                        | 900               |
|                                                                                            | dotatie            | 900                        | 900               |
|                                                                                            | andere             | 0                          | 0                 |
|                                                                                            | uitgaven           | 998                        | 972               |
|                                                                                            | <b>saldo jaar</b>  | <b>-98</b>                 | <b>-72</b>        |
|                                                                                            | saldo vorige jaren |                            | 302               |
| Investeringsfonds voor Grond- en<br>Woonbeleid voor Vlaams-Brabant<br>(VLABINVEST) - VOI A | ontvangsten        | 14.790                     | 11.943            |
|                                                                                            | dotatie            | 8.992                      | 7.194             |
|                                                                                            | andere             | 5.798                      | 4.749             |
|                                                                                            | uitgaven           | 7.185                      | 4.448             |
|                                                                                            | <b>saldo jaar</b>  | <b>7.605</b>               | <b>7.495</b>      |
|                                                                                            | saldo vorige jaren |                            | 10.270            |
| Rubiconfonds - VOI A                                                                       | ontvangsten        | 0                          | 0                 |
|                                                                                            | dotatie            | 0                          | 0                 |
|                                                                                            | andere             | 0                          | 0                 |
|                                                                                            | uitgaven           | 3.232                      | 761               |
|                                                                                            | <b>saldo jaar</b>  | <b>-3.232</b>              | <b>-761</b>       |
|                                                                                            | saldo vorige jaren |                            | 6.143             |
|                                                                                            |                    |                            | overdracht        |
|                                                                                            |                    |                            | 5.382             |

|                                                                        |                    | (In duizenden euro) |                   |
|------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------|-------------------|
|                                                                        |                    | <b>begroting</b>    | <b>uitvoering</b> |
| Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening - Onroerend Erfgoed (SAR) | ontvangsten        | 293                 | 293               |
|                                                                        | dotatie            | 293                 | 293               |
|                                                                        | andere             | 0                   | 0                 |
|                                                                        | uitgaven           | 293                 | 200               |
|                                                                        | <b>saldo jaar</b>  | <b>0</b>            | <b>93</b>         |
|                                                                        | saldo vorige jaren |                     | 405               |
| Strategische Adviesraad Wonen (SAR)                                    | ontvangsten        | 247                 | 247               |
|                                                                        | dotatie            | 247                 | 247               |
|                                                                        | andere             | 0                   | 0                 |
|                                                                        | uitgaven           | 247                 | 178               |
|                                                                        | <b>saldo jaar</b>  | <b>0</b>            | <b>69</b>         |
|                                                                        | saldo vorige jaren |                     | 334               |
| Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) - EVA publ              | ontvangsten        | 1.695.288           | 1.340.452         |
|                                                                        | dotatie            | 89.507              | 88.351            |
|                                                                        | andere             | 1.605.781           | 1.252.101         |
|                                                                        | uitgaven           | 1.404.563           | 1.358.663         |
|                                                                        | <b>saldo jaar</b>  | <b>290.725</b>      | <b>-18.211</b>    |
|                                                                        | saldo vorige jaren |                     | 224.573           |
| TOTAAL                                                                 | ontvangsten        | 9.546.106           | 9.010.011         |
|                                                                        | dotatie            | 5.998.653           | 5.874.591         |
|                                                                        | andere             | 3.547.453           | 3.135.420         |
|                                                                        | uitgaven           | 9.413.974           | 8.957.735         |
|                                                                        | <b>saldo jaar</b>  | <b>132.132</b>      | <b>52.276</b>     |
|                                                                        | saldo vorige jaren |                     | 1.454.274         |
|                                                                        |                    |                     | overdracht        |
|                                                                        |                    |                     | 1.506.550         |

### 2.7.2 Rekeningvoorstelling 2010 en controleverklaring

De onderstaande tabel toont de data van ontvangst van de VOR-rekeningen door het Rekenhof en de data waarop het Rekenhof de controle beëindigd heeft verklaard.

|                                                                                        | <b>ontvangst<br/>2010</b> | <b>CV<br/>2010</b> |
|----------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|--------------------|
| <b>Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid</b>                                      |                           |                    |
| Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV) - EVA publ                   | 12.05.11                  | -                  |
| Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) - SAR                                   | 23.05.11                  | -                  |
| Vlaams Brusselfonds - VOI A                                                            | 06.05.11                  | 20.09.11           |
| Vzw De Rand – EVA priv                                                                 | 13.04.11                  | -                  |
| <b>Beleidsdomein Bestuurszaken</b>                                                     |                           |                    |
| Jobpunt Vlaanderen - EVA priv                                                          | -                         | -                  |
| Strategische Adviesraad voor Bestuurszaken (VLABEST) - SAR                             | 23.05.11                  |                    |
| <b>Beleidsdomein Financiën en Begroting</b>                                            |                           |                    |
| Financieringsfonds voor Schuldaufbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven (FFEU) - VOI A | 06.05.11                  | 06.09.11           |
| Vlaams Fonds voor de Lastendelging (VFLD) - VOI A                                      | 06.04.11                  | 20.09.11           |
| Vlaams Toekomstfonds – IVA rp                                                          | 06.05.11                  | 13.09.11           |

|                                                                                                                                  | ontvangst<br>2010 | CV<br>2010 |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|------------|
| <b>Beleidsdomein Internationaal Vlaanderen</b>                                                                                   |                   |            |
| Strategische Adviesraad Internationaal Vlaanderen (SARIV) - SAR                                                                  | 14.06.11          | -          |
| Toerisme Vlaanderen - IVA rp                                                                                                     | 31.05.11          | 20.09.11   |
| Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen - Flanders Investment and Trade (VAIO - FIT) - EVA publ                         | 12.05.11          | -          |
| <b>Beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie</b>                                                                           |                   |            |
| Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) - VOI B                                                           | 23.05.11          | -          |
| Fonds voor Flankerend Economisch Beleid (Hermesfonds) - VOI A                                                                    | 23.05.11          | 20.09.11   |
| Herculesstichting – EVA priv                                                                                                     | 23.05.11          | 18.10.11   |
| Limburgse Reconvertiemaatschappij nv (LRM) – EVA priv                                                                            | 20.06.11          | -          |
| Participatiemaatschappij Vlaanderen nv (PMV) – EVA priv                                                                          | 14.06.11          | -          |
| Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) - VOI SG                                                                  | 23.05.11          | -          |
| Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie - SAR                                                                                  | 23.05.11          | 30.08.11   |
| Vlaamse Participatiemaatschappij nv (VPM) – EVA priv                                                                             | 22.08.11          | -          |
| <b>Beleidsdomein Onderwijs en Vorming</b>                                                                                        |                   |            |
| Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION) - IVA rp                                                                 | 17.05.11          | 19.07.11   |
| Gemeenschapsonderwijs (GO) - VOI SG                                                                                              | 23.05.11          | -          |
| Universitair Ziekenhuis Gent (UZ Gent) – VOI B                                                                                   | 19.09.11          | 11.10.11   |
| Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) - SAR                                                                                               | 26.05.11          | -          |
| <b>Beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin</b>                                                                           |                   |            |
| Fonds Jongerenwelzijn (FJW) – VOI A                                                                                              | 17.05.11          | 30.08.11   |
| Kind en Gezin - IVA rp                                                                                                           | 12.05.11          | 18.08.11   |
| Openbaar Psychiatrisch Ziekenhuis Geel – EVA publ                                                                                | 23.05.11          | 20.09.11   |
| Openbaar Psychiatrisch Ziekenhuis Rekem – EVA publ                                                                               | 23.05.11          | -          |
| Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) - IVA rp                                                                 | 17.05.11          | 26.07.11   |
| Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA) – IVA rp                                                 | 17.05.11          | 12.07.11   |
| Vlaams Zorgfonds - IVA rp                                                                                                        | 17.05.11          | 18.08.11   |
| <b>Beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media</b>                                                                              |                   |            |
| Commissariaat-Generaal voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openlucht recreatie (BLOSO) - IVA rp | 06.05.11          | 12.07.11   |
| Fonds Culturele Infrastructuur (FOCI) - VOI A                                                                                    | 18.05.11          | 12.07.11   |
| Strategische Adviesraad Cultuur, Jeugd, Sport en Media                                                                           | 14.06.11          | -          |
| Topstukkenfonds - VOI A                                                                                                          | 12.05.11          | -          |
| Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) - VOI SG                                                                                     | 12.05.11          | -          |
| Vlaamse Radio- en Televisieomroep (VRT) - VOI SG                                                                                 | 31.05.11          | 25.10.11   |
| Vlaamse Regulator voor de Media (VRM) - EVA publ                                                                                 | 17.05.11          | -          |
| <b>Beleidsdomein Werk en Sociale Economie</b>                                                                                    |                   |            |
| ESF-Agentschap Vlaanderen – EVA priv                                                                                             | nvt               |            |
| Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming - Syntra Vlaanderen - EVA publ                                                         | 26.05.11          | 27.09.11   |
| Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) - EVA publ                                                     | 01.06.11          | -          |
| <b>Beleidsdomein Landbouw en Visserij</b>                                                                                        |                   |            |
| Eigen Vermogen – Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek                                                                   | 23.05.11          | -          |
| Financieringsinstrument Vlaamse Visserij- en Aquicultuursector (FIVA) - VOI A                                                    | 30.03.11          | 26.07.11   |
| Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij (SAR LV) - SAR                                                                      | 23.05.11          | -          |
| Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) – EVA priv                                                                 | 06.07.11          | -          |
| Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) - VOI A                                                                                  | 06.05.11          | 13.09.11   |
| <b>Beleidsdomein Leefmilieu en Natuur</b>                                                                                        |                   |            |
| Eigen Vermogen – Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek                                                                          | 18.05.11          | -          |
| Eigen Vermogen – Ondersteunend Centrum Agentschap Natuur en Bos                                                                  | 18.05.11          | -          |
| Grondfonds - VOI A                                                                                                               | 06.05.11          | 20.09.11   |
| Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (Minaraad) - SAR                                                                            | 27.07.11          | -          |

|                                                                                      | ontvangst<br>2010 | CV<br>2010 |
|--------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|------------|
| Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) - IVA rp                            | 06.05.11          | 20.09.11   |
| Vlaamse Landmaatschappij (VLM) - EVA publ                                            | 18.05.11          | -          |
| Vlaamse Maatschappij voor de Watervoorziening (VMW) - VOI B                          | 18.05.11          | -          |
| Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) - IVA rp                                            | 06.05.11          | 20.09.11   |
| Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) - EVA publ   | 23.05.11          | -          |
| <b>Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken</b>                                   |                   |            |
| De Scheepvaart NV - EVA publ                                                         | 23.05.11          | -          |
| Fonds Stationsomgevingen – VOI A                                                     | 17.05.11          | 26.07.11   |
| Pendelfonds - VOI A                                                                  | 17.05.11          | 06.09.11   |
| Vlaamse Vervoermaatschappij - De Lijn - EVA publ                                     | 26.05.11          | -          |
| Waterwegen & Zeekanaal NV - EVA publ                                                 | 23.05.11          | -          |
| <b>Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed</b>           |                   |            |
| Garantiefonds voor Huisvesting – VOI A                                               | 06.05.11          | 13.09.11   |
| Investeringsfonds voor Grond- en Woonbeleid voor Vlaams-Brabant (VLABINVEST) - VOI A | 06.05.11          | 20.09.11   |
| Rubiconfonds – VOI A                                                                 | 06.04.11          | 20.09.11   |
| Strategische Adviesraad voor Ruimtelijke Ordening (SARO) – SAR                       | 06.05.11          | -          |
| Vlaamse Woonraad – SAR                                                               | 23.05.11          | -          |
| Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) – EVA publ                            | 25.05.11          | -          |

CV = datum controleverklaring door Rekenhof

Nvt: Aangezien er geen decretale basis bestaat voor de controle van het Rekenhof op het ESF-Agentchap, is dit eigenlijk niet verplicht een rekening voor te leggen, wat het toch deed.

### 2.7.3 Procedurewijziging overlegging van VOR- en DAB-rekeningen 2010 aan het Rekenhof

Nadat was gebleken dat de voorlegging van de VOR- en DAB-rekeningen in de vorige jaren telkens een aanzienlijke vertraging kenden, onderzocht het Rekenhof de in 2010 door IVACA gevolgde procedure.

In ongeveer tweederde van de gevallen liet de goedkeuring van de VOR-rekeningen 2009 door de functioneel bevoegde minister op zich wachten. In ongeveer een derde duurde de ondertekening door de Vlaamse minister van Financiën en Begroting vrij lang. Ook de inefficiënte personeelscapaciteit bij IVACA zorgde voor vertraging.

De vertraging met de DAB-rekeningvoorlegging was vooral te wijten aan een laattijdige overlegging aan IVACA en de prioriteit die de controle op de financiële reconciliatiestaat kreeg.

Deze vertragingen hadden een weerslag op de informatie die het Rekenhof het Vlaams Parlement in zijn rekeningenboek over 2009 kon aanbieden. Het kon 34 VOR-rekeningen niet tijdig publiceren.

Om een snellere overlegging van VOR-rekeningen aan het Rekenhof te garanderen, mede in het licht van het op 1 januari 2012 in werking tredende rekendecreet, dat in een strakker voorleggingstijdschema voorziet, heeft IVACA zijn procedures aangepast. Vóór de overzending aan het Rekenhof doet het agentschap voortaan nog alleen een summier controle van de rekeningen. Het gevolg was een snellere



overlegging van rekeningen 2010 aan het Rekenhof. Daarbuiten ontving het Rekenhof meer dan 80% van de DAB-rekeningen na de deadline waarin de regelgeving voorziet. Ook enkele rekeningen van VOR's ontving het Rekenhof nog altijd pas na de wettelijk voorziene datum. In sommige gevallen is er overigens geen datum bepaald voor de overlegging van de rekeningen aan het Rekenhof.

Een belangrijk nadeel van de nieuwe werkwijze is dat de grondige controles door IVACA pas plaatsvinden na de verzending van de rekeningen aan het Rekenhof. Dat kan ertoe leiden dat IVACA het Rekenhof zijn controleresultaten pas bezorgt nadat het Rekenhof zijn controle al heeft beëindigd. Die werkwijze staat op gespannen voet met de principes van de controlepiramide en single audit.

Voor de toekomst formuleert het Rekenhof de volgende aanbevelingen inzake de procedure van rekeningoverlegging:

- De VOR's en DAB's dienen hun rekeningen tijdig aan IVACA te bezorgen en IVACA moet deze verzending strikt opvolgen.
- IVACA dient bij de overlegging van de rekeningen ook zijn grondige controlegegevens aan het Rekenhof te bezorgen.
- IVACA dient de administratieve organisatie van zijn diensten die de VOR-rekeningen controleren, te optimaliseren.
- De functioneel bevoegde ministers en de Vlaamse minister van Financiën en Begroting moeten hun goedkeuringstermijnen beter bewaken.

#### **2.7.4 Bijzondere controleresultaten**

De onderstaande paragrafen geven de belangrijkste opmerkingen weer die het Rekenhof naar aanleiding van zijn controle op de rekeningen over 2010 van de VOR tot aan de afsluitingsdatum van dit boek aan de Vlaamse minister van Financiën en Begroting heeft medegedeeld. Bij het afsluiten van dit boek waren tal van rekeningen nog niet gecontroleerd<sup>45</sup>. Het Rekenhof zal zijn onderzoeksbevindingen, zo nodig, toelichten in zijn volgende rekeningenboek.

##### **2.7.4.1 Fonds voor de Financiering van Eenmalige Uitgaven: verwijntresten**

Het Rekenhof heeft vastgesteld dat het FFEU in zijn rekening over 2010 een aanzienlijk bedrag verwijnteresten heeft opgenomen, met name in totaal 922.092 euro. Ook de minister van Financiën en Begroting had dat in zijn voorleggingsbrief van 4 mei 2011 al opgemerkt. Vooral de verwijntresten in de deelrekeningen *gevaarlijke*

<sup>45</sup> Het Rekenhof heeft bij zijn controles voorrang gegeven aan de rekeningen waarvan de resultaten een impact op de algemene rekening hebben (VOL's van categorie A en DAB).

*punten 2008 en gevaarlijke punten 2009* namen significant toe ten opzichte van het vorige jaar, respectievelijk met 280.132 euro en 148.998 euro.

#### **2.7.4.2 Toekomstfonds: ontbreken van een beleggingsstrategie**

Het Rekenhof heeft andermaal gewezen op het belang van een duidelijke beleggingsstrategie en beleggingscriteria voor het Vlaams Toekomstfonds<sup>46</sup>. Op 3 oktober 2008 verwierf het Vlaams Toekomstfonds gewone kapitaalaandelen van de nv Dexia voor een totaal bedrag van 500 miljoen euro, die in 2010 en 2011 in waarde zijn gedaald.

#### **2.7.4.3 Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs**

Het AGION heeft een jaarrekening 2010 opgesteld overeenkomstig het besluit van de Vlaamse Regering van 21 mei 1997 betreffende een geïntegreerde economische boekhouding en budgettaire rapportering voor de Vlaamse openbare instellingen. In strijd met artikel 53 van dat besluit, nam het AGION echter 37 miljoen euro subsidies niet op in haar uitvoeringsrekening 2010 van de begroting wegens uitputting van de kredieten voor dat jaar. De opname van deze subsidies werd verschoven naar 2011. Het Rekenhof zal deze problematiek verder onderzoeken.

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting heeft geantwoord op 13 oktober 2011. Het Rekenhof onderzoekt momenteel dit antwoord.

#### **2.7.4.4 Vlaams Zorgfonds: risico-obligatieportefeuille**

In 2010 ontstond de Europese staatsschuldencrisis, die de koersen van de staatsobligaties in de crisislanden Griekenland, Portugal, Ierland en Spanje deed dalen. Dat had een effect op de obligatieportefeuille van het Vlaams Zorgfonds, dat minstens 70% van zijn reserves in obligaties belegt. In 2010 heeft het fonds respectievelijk 4,21%, 1,5%, 1,01% en 4,74% van zijn portefeuille in de bovenvermelde landen belegd. Van de 25,5 miljoen euro niet gerealiseerde minderwaarde die het Vlaams Zorgfonds in 2010 boekte, vertegenwoordigden deze landen 14,2 miljoen euro.

De ratings van Griekenland, Portugal en Ierland daalden opnieuw in 2011. Het Vlaams Zorgfonds heeft eind 2010 23,18% van zijn obligatieportefeuille in Italiaanse obligaties belegd, wat het risico voor zijn obligatieportefeuille nog deed stijgen.

<sup>46</sup> Het heeft dat al eens opgemerkt op 28 juli 2009 en op 4 november 2010 naar aanleiding van zijn controle op de rekeningen van de vorige jaren.

Het fonds heeft tot op heden geen instructies gegeven om het portefeuillebeheer aan te passen. De portefeuillebeheerder zal bij zijn beheer wel rekening houden met de economische situatie en het gewicht van de crisistanden in de portefeuille ten opzichte van de index verminderen.

#### **2.7.4.5 Rekeningaflegging door het Eigen Vermogen Flanders Hydraulics**

Het Rekenhof heeft de Vlaamse minister van Financiën en Begroting op 18 augustus 2011 de resultaten bezorgd van zijn controle op de rekening over 2010 van de rekenplichtige van het Eigen Vermogen Flanders Hydraulics<sup>47</sup>. Dit eigen vermogen is een Vlaamse openbare rechtspersoon, die vooralsnog geen officiële uitvoeringsrekening van zijn begroting moet voorleggen. Overeenkomstig een besluit van de Vlaamse Regering van 10 juli 2003, dient de VOR immers alleen een rekenplichtigerekening voor te leggen. De VOR heeft wel een jaarrekening volgens het model van het besluit van 21 mei 1997 bij de rekenplichtigerekening gevoegd.

Het Rekenhof heeft dan ook opgemerkt dat de financiële verantwoording van het Eigen Vermogen Flanders Hydraulics niet plaatsvindt overeenkomstig het besluit van de Vlaamse Regering van 21 mei 1997 op de boekhouding van de Vlaamse openbare instellingen<sup>48</sup>. Dat besluit gelast andere eigen vermogens met rechtspersoonlijkheid onder meer een uitvoeringsrekening van hun begroting voor te leggen. Opdat het Eigen Vermogen Flanders Hydraulics ook een dergelijke financiële verantwoording kan afleggen, moet de Vlaamse Regering eerst haar besluit van 10 juli 2003 aanpassen en de verplichte verantwoording langs een rekenplichtige vervangen door de financiële verantwoording die zij in de toekomst beoogt.

Bij zijn onderzoek van het beheer en de werking van het Eigen Vermogen Flanders Hydraulics heeft het Rekenhof ook opgemerkt dat precieze en schriftelijk vastgelegde afspraken ontbreken over de samenwerking met het agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust en het Waterbouwkundig Laboratorium.

Voorts bieden de rekeningen van het Eigen Vermogen Flanders Hydraulics te weinig financiële transparantie. Enerzijds bevatten zij bijvoorbeeld niet alle werkingskosten, wellicht omdat het Waterbouwkundig Laboratorium of het agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust deze ontbrekende kosten ten laste nemen, naargelang de betrokken opdrachten. Zo ontbreken de kosten voor het gebruik van de simulatoren die in de lokalen van het Waterbouwkundig Laboratorium

<sup>47</sup> Brief met kenmerk N 09-3.670.389 B1.

<sup>48</sup> Om die redenen heeft het Rekenhof de betrokken rekeningen nog niet in zijn rekeningenboek opgenomen.

staan. Anderzijds staan soms werkingskosten die geen rechtstreeks verband houden met de werking van het Eigen Vermogen, wel in de rekeningen. Het gaat hier om kosten voor zendingsopdrachten van personeelsleden van het Waterbouwkundig Laboratorium of van het agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust.

Voor een aantal projecten wisselden het Eigen Vermogen en het agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust personeelsleden uit, in functie van hun specifieke expertise. Elk spoor van een onderlinge facturatie van deze personeelskosten tussen het agentschap en het Eigen Vermogen ontbreekt echter.

Ten slotte droeg het departement Mobiliteit en Openbare Werken in eerste instantie de kosten van een dienstverleningsopdracht, terwijl het Eigen Vermogen de bijkomende kosten van deze opdracht aanrekende op zijn middelen.

Door de bovengenoemde tekortkomingen geven de rekeningen van de rekenplichtige de werkelijke kostprijs en opbrengsten van de prestaties van het Eigen Vermogen Flanders Hydraulics niet correct weer. Zelfs de bijgevoegde jaarrekening volgens het model van het besluit van 21 mei 1997 geeft door die tekortkomingen onvoldoende relevante financiële informatie voor een doelmatig en correct financieel beheer.

De minister heeft op 13 oktober 2011 geantwoord dat het rekendecreet van 8 juli 2011 en de bijbehorende uitvoeringsbesluiten vanaf 2012 van toepassing zullen zijn op het Eigen Vermogen Flanders Hydraulics. Hij onderschreef de bekommernis om financiële transparantie. De toepassing van de nieuwe boekhoudreglementering vormt daartoe volgens hem een noodzakelijk, maar op zich nog onvoldoende voorwaarde. Ten slotte achtte de minister het aangewezen bij compensatie van gerealiseerde opdrachten intern te factureren.

## **2.8 Controle van de algemene rekening 2010**

### **2.8.1 Inleiding**

Op 30 juni 2011 heeft de Vlaamse minister van Financiën en Begroting de algemene rekening 2010 en het voorontwerp van decreet houdende de eindregeling van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap en van instellingen van openbaar nut voor het begrotingsjaar 2010 aan het Rekenhof voorgelegd. Hij heeft de algemene rekening 2010 dus tijdig ingediend.

De algemene rekening bevat de synthetische rekening en de volgende toelichtende rekeningen:

- de rekening van uitvoering van de begroting, waarvan de totalen ook worden opgenomen in het voorontwerp van rekeningendecreet;
- de rekening van de thesaurie;
- de rekening van de vermogenswijzigingen.

Het Rekenhof stuurde de resultaten van zijn controle en zijn opmerkingen op 27 september 2011 naar de minister en het Vlaams Parlement. De minister heeft nog niet gereageerd op de opmerkingen van het Rekenhof. De onderstaande paragrafen rapporteren over de controle van het Rekenhof op de algemene rekening 2010 van de Vlaamse Gemeenschap<sup>49</sup> en hernemen de cijfers zoals opgenomen in het voorontwerp van decreet houdende de eindregeling van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap en van instellingen van openbaar nut voor het begrotingsjaar 2010.

Tijdens de controle van de algemene rekening heeft het Rekenhof opgemerkt dat het grootboek van de boekhouding slechts gedeeltelijk was afgesloten. Na de voorlegging van de algemene rekening aan het Rekenhof heeft het IVA Centrale Accounting begin september 2011 in de openstaande periodes nog een aantal correctieboekingen uitgevoerd. Over de impact van deze correctieboekingen kan het Rekenhof nog geen uitspraak doen.

### **2.8.2 Uitvoeringsrekening van de begroting**

#### **2.8.2.1 Vastleggingen**

De Vlaamse overheid heeft in de loop van 2010 geen periodieke vastleggingsstaten aan het Rekenhof voorgelegd, zoals voorge-

<sup>49</sup> Ter uitvoering van artikel 92 van de gecoördineerde wetten op de rijkscomptabiliteit.

schreven in artikel 52 van de gecoördineerde wetten op de rijkscomptabiliteit en artikel 78 van de initiële uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2010. Bovendien doen zich verschillen voor tussen de voorgelegde vastleggingsrekening en de gegevens in het financieel informatiesysteem Orafin 2010.

### 2.8.2.2 Ontvangsten

De voorgelegde rekening van de ontvangsten stemt wat de structuur betreft niet overeen met de middelenbegroting. Dat is nochtans een vereiste die de wetgever heeft opgelegd. Dat de rekening van de ontvangsten de ESR-code niet vermeldt, maakt het moeilijk met deze cijfers het ESR-vorderingensaldo vast te stellen. Bovendien bevat de algemene rekening geen cijfers over de vorderingen voor de orde- en thesaurierekeningen. Zij biedt het Rekenhof dan ook geen zicht op de evolutie van de overgedragen vorderingen (419.314.751,83 euro eind 2009). Bovendien deden zich ook voor de rekening van de ontvangsten verschillen voor met de gegevens in het financieel informatiesysteem Orafin 2010.

De onderstaande tabel geeft de cijfers weer uit:

- tabel B - rekening van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2010 – Ontvangsten;
- de artikelen 10, 11 en 12 van het voorontwerp van rekeningendecreet.

| <i>(in euro)</i>                              |                      |                        |                    |                        |                   |
|-----------------------------------------------|----------------------|------------------------|--------------------|------------------------|-------------------|
| Totalen middelenbegroting                     | Algemene ontvangsten | Toegewezen ontvangsten | Totale ontvangsten | Opbrengst van leningen | Algemeen totaal   |
| raming                                        | 22.611.103.000,00    | 112.372.000,00         | 22.723.475.000,00  | 1.330.976.000,00       | 24.054.451.000,00 |
| van 2009 overgedragen vastgestelde rechten    | 61.703.587,48        | 153.955.898,31         | 215.659.485,79     | 0                      | 215.659.485,79    |
| vastgestelde rechten 2010                     | 22.801.743.065,05    | 146.518.503,55         | 22.948.261.568,60  | 170.000.000,00         | 23.118.261.568,60 |
| totaal vastgestelde rechten                   | 22.863.446.652,53    | 300.474.401,86         | 23.163.921.054,39  | 170.000.000,00         | 23.333.921.054,39 |
| ontvangsten 2010                              | 22.761.912.115,22    | 114.305.721,79         | 22.876.217.837,01  | 170.000.000,00         | 23.046.217.837,01 |
| verschil vastgestelde rechten – ontvangsten   | 101.534.537,31       | 186.168.680,07         | 287.703.217,38     | 0                      | 287.703.217,38    |
| annuleringen vastgestelde rechten             | 51.998.422,31        | 55.809.425,82          | 107.807.848,13     | 0                      | 107.807.848,13    |
| naar 2011 over te dragen vastgestelde rechten | 49.536.115,00        | 130.359.254,25         | 179.895.369,25     | 0                      | 179.895.369,25    |

### 2.8.2.3 Uitgaven

Over de uitgaven in de uitvoeringsrekening van de begroting 2010 van de Vlaamse Gemeenschap heeft het Rekenhof de volgende opmerkingen:

- Tijdens 2010 heeft de Vlaamse overheid 115,4 miljoen euro<sup>50</sup> uitgaven aangerekend op nog naar de gepaste ESR-code te verdelen kredieten. Het is wenselijk dat de aanrekeningen geschieden met de juiste ESR-code.
- Om te onderzoeken of alle facturen met betrekking tot 2010 tijdig werden geboekt en correct aangerekend, heeft het Rekenhof een rapport opgevraagd met alle in 2010 gedateerde facturen die werden geboekt tussen 1 januari 2011 en 31 mei 2011<sup>51</sup>. Een steekproef<sup>52</sup> op deze facturen leidde tot de volgende vaststellingen:
  - de vereffenaar dateerde een aantal facturen bij vergissing in 2011;
  - de vereffenaar boekte een aantal facturen in 2011 omdat de vereiste goedkeuringen niet in 2010 werden toegekend;
  - voor bepaalde subsidies gebruikte de vereffenaar verkeerd de datum van het subsidiebesluit (in 2010) als factuurdatum;
  - een aantal facturen rekende de vereffenaar aan op de overgedragen niet-gesplitste kredieten;
  - de vereffenaar kon een aantal facturen<sup>53</sup> in 2010 niet boeken wegens ontoereikende kredieten, wat tot gevolg heeft dat de stand van de schulden en verplichtingen niet correct werd weergegeven.
- In het nieuwe financieel informatiesysteem Orafin 2010 is de opvolging van de overgedragen niet-gesplitste kredieten niet meer transparant. Het basisrapport voor de opmaak van de algemene rekening maakt niet meer het onderscheid tussen de verschillende soorten overgedragen krediet. Alleen met behulp van andere rapporten kan dat onderscheid nog worden gemaakt.
- Om overschrijdingen van niet-gesplitste kredieten op te vangen, voorziet artikel 16 van het voorontwerp van rekendecreet in 17.777,63 euro aanvullende kredieten<sup>54</sup>. Voor een aantal van deze basisallocaties met aanvullende kredieten bleek dat op het einde van het begrotingsjaar echter toch nog saldi beschikbaar waren, die naar het Fonds voor de Schuldafbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven (FFEU) werden herverdeeld. Aanvullende kredieten zijn echter bedoeld om tekorten decretaal te regelen. Artikel 6 van het voorontwerp van rekeningendecreet voorziet

<sup>50</sup> De belangrijkste aanrekening betreft de dotatie aan het Vlaams Parlement voor 85.010.000 euro.

<sup>51</sup> Voor een totaal bedrag van 136.819.704,34 euro.

<sup>52</sup> De steekproef bestond uit de facturen met de grootste bedragen per beleidsdomein en betrof in totaal 24.805.874,75 euro.

<sup>53</sup> Voor een bedrag van 15.923.494,31 euro (64% van het steekproefbedrag).

<sup>54</sup> Voor respectievelijk de beleidsdomeinen Internationaal Vlaanderen, 4.798,51 euro; Onderwijs en Vorming, 12.238,94 euro en Werk en Sociale Economie, 740,18 euro.

ook voor de gesplitste vastleggingskredieten in 132.695,86 euro aanvullende kredieten<sup>55</sup>.

De onderstaande tabel overziet de uitgaven in de uitvoeringsrekening van de begroting 2010, zoals vermeld in de artikelen 15 tot en met 19 en tabel C van het voorontwerp van rekeningendecreet.

*(in euro)*

|                                       | Niet-gesplitste kredieten | Gesplitste ordonnanceskredieten | Variabele kredieten | Totaal titel I    | Aflossing schuld (titel III) | Totaal titel I en III |
|---------------------------------------|---------------------------|---------------------------------|---------------------|-------------------|------------------------------|-----------------------|
| Kredieten 2010                        | 20.287.245.820,74         | 3.638.918.179,26                | 114.305.721,79      | 24.040.469.721,79 | 2.254.000                    | 24.042.723.721,79     |
| van 2009 overgedragen kredieten       | 1.084.230.744,99          | 142.320.864,83                  | 273.360.681,75      | 1.499.592.713,65  | 0,00                         | 1.499.592.713,65      |
| Beschikbare kredieten                 | 21.371.091.678,76         | 3.781.239.044,09                | 387.731.712,59      | 25.540.062.435,44 | 2.254.000,00                 | 25.542.316.435,44     |
| Ordonnanceringen                      | 19.863.841.549,54         | 3.475.762.772,46                | 142.478.433,63      | 23.482.082.755,63 | 1.089.639,56                 | 23.483.172.395,19     |
| Kredietoverschrijdingen               | 17.777,63                 | 0,00                            | 0,00                | 17.777,63         | 0,00                         | 17.777,63             |
| Beschikbaar op het einde van het jaar | 1.507.267.906,85          | 305.476.271,63                  | 245.253.278,96      | 2.057.997.457,44  | 1.164.360,44                 | 2.059.161.817,88      |
| Te annuleren kredieten                | 221.606.932,77            | 195.402.714,29                  | 0,00                | 417.009.647,06    | 1.163.093,40                 | 418.172.740,46        |
| Naar 2011 overgedragen kredieten      | 1.285.660.974,08          | 110.073.557,34                  | 245.253.278,96      | 1.640.987.810,38  | 1.267,04                     | 1.640.989.077,42      |

#### **2.8.2.4 Diensten met afzonderlijk beheer**

Het Rekenhof heeft de gegevens van de DAB in de tabellen E tot G van het voorontwerp van rekeningendecreet 2010 vergeleken met de individuele uitvoeringsrekeningen van deze DAB zoals afgesloten door het Rekenhof en met de officiële begrotingsdocumenten. Het heeft ook de financiële reconciliatiestaten bij de algemene rekening 2010 getoetst aan deze individuele rekeningen.

Het Rekenhof kon de uitvoeringcijfers voor de DAB in het voorontwerp van rekeningendecreet 2010 niet aanvaarden door fouten bij de DAB Loodswezen, Vloot, Luchthaven Antwerpen en Luchthaven Oostende en verschillen tussen de uitvoeringsrekeningen en de gegevens in het financieel informatiesysteem voor de DAB Centrum voor Informatie, Communicatie en Vorming in de Welzijnssector en de DAB Overheidspersoneel. Het tekort van de DAB Luchthaven Oostende is verwerkt in de voorgelegde en gecontroleerde uitvoeringsrekeningen. De vereiste aanpassingen aan de rekendecreten 2005-2009 dienen evenwel nog plaats te vinden om tegemoet te komen aan de voorbehouden die het Rekenhof daarover formuleerde.

Meer details over de individuele rekeningen van de DAB vermelden hoofdstuk 2.6 en de bijlage bij dit boek op de website van het Rekenhof.

<sup>55</sup> Voor respectievelijk de beleidsdomeinen Internationaal Vlaanderen (3.557,11 euro), Onderwijs en Vorming (23.614,72 euro) en Leefmilieu, Natuur en Energie (105.524,03 euro).



### 2.8.2.5 Lenings- en vastleggingsmachtigingen

De onderstaande tabel geeft de bedragen weer van de vastleggings- en leningsmachtigingen en hun aanwending.

|                                          | Aangepast               | Aanwending              | Beschikbaar           | Over-<br>schrij-<br>ding | Over te dragen       | Te annuleren          |
|------------------------------------------|-------------------------|-------------------------|-----------------------|--------------------------|----------------------|-----------------------|
| <b>A. Vastleggingsmachtigingen</b>       |                         |                         |                       |                          |                      |                       |
| GO! - kleine infrastructuurwerken        | 11.717.000,00           | 11.717.000,00           | 0,00                  | 0,00                     | 0,00                 | 0,00                  |
| GO! - grote infrastructuurwerken         | 44.403.000,00           | 44.403.000,00           | 0,00                  | 0,00                     | 0,00                 | 0,00                  |
| GO! - infrastructuurcapaciteit           | 12.000.000,00           | 12.000.000,00           | 0,00                  | 0,00                     | 0,00                 | 0,00                  |
| VIPA                                     | 74.059.000,00           | 30.774.570,57           | 43.284.429,43         | 0,00                     | 0,00                 | 43.284.429,43         |
| Fonds Jongerenwelzijn                    | 11.461.000,00           | 11.320.341,88           | 140.658,12            | 0,00                     | 0,00                 | 140.658,12            |
| Fonds Culturele Infrastructuur           | 41.193.000,00           | 39.981.431,67           | 1.211.568,33          | 0,00                     | 0,00                 | 1.211.568,33          |
| Vlaams Brusselfonds                      | 8.806.000,00            | 8.280.057,19            | 525.942,81            | 0,00                     | 0,00                 | 525.942,81            |
| Toerisme Vlaanderen - Investerings       | 25.142.000,00           | 24.935.546,24           | 206.453,76            | 0,00                     | 0,00                 | 206.453,76            |
| Toerisme Vlaanderen - Cofinanciering     | 1.900.000,00            | 1.887.700,00            | 12.300,00             | 0,00                     | 0,00                 | 12.300,00             |
| Toerisme Vlaanderen - Herdenking WO I    | 15.000.000,00           | 15.000.000,00           | 0,00                  | 0,00                     | 0,00                 | 0,00                  |
| IVA BLOSO                                | 4.573.000,00            | 4.573.000,00            | 0,00                  | 0,00                     | 0,00                 | 0,00                  |
| <b>AGION</b>                             |                         |                         |                       |                          |                      |                       |
| Vlaamse Autonome Hogescholen             | 8.361.000,00            | 8.361.000,00            | 0,00                  | 0,00                     | 0,00                 | 0,00                  |
| gesubs. off. ond. excl. hoger onderwijs  | 36.282.000,00           | 36.282.000,00           | 0,00                  | 0,00                     | 0,00                 | 0,00                  |
| gesubs. vrij ond. excl. hoger onderwijs  | 142.755.000,00          | 142.755.000,00          | 0,00                  | 0,00                     | 0,00                 | 0,00                  |
| gesubsidieerd officieel hoger onderwijs  | 1.454.000,00            | 1.454.000,00            | 0,00                  | 0,00                     | 0,00                 | 0,00                  |
| gesubsidieerd vrij hoger onderwijs       | 13.530.000,00           | 13.530.000,00           | 0,00                  | 0,00                     | 0,00                 | 0,00                  |
| Vlaams Woningfonds                       | 360.143.000,00          | 327.229.377,43          | 32.913.622,57         | 0,00                     | 0,00                 | 32.913.622,57         |
| EVA ESF Vlaamse Cofinanciering           | 22.291.000,00           | 22.291.000,00           | 0,00                  | 0,00                     | 0,00                 | 0,00                  |
| <b>IWT</b>                               |                         |                         |                       |                          |                      |                       |
| IWT - projecten en SVB                   | 126.423.000,00          | 126.296.913,25          | 126.086,75            | 0,00                     | 0,00                 | 126.086,75            |
| IWT - technologische innovatie           | 35.078.000,00           | 18.862.370,00           | 16.215.630,00         | 0,00                     | 0,00                 | 16.215.630,00         |
| IWT - innovatieve mediaprojecten         | 10.319.000,00           | 7.272.772,52            | 3.046.227,48          | 0,00                     | 0,00                 | 3.046.227,48          |
| IWT - studie- en expertiseopdrachten VIN | 673.000,00              | 498.948,63              | 174.051,37            | 0,00                     | 0,00                 | 174.051,37            |
| Minafonds                                | 415.685.000,00          | 391.621.148,90          | 24.063.851,10         | 0,00                     | 0,00                 | 24.063.851,10         |
| VIF                                      | 676.356.000,00          | 659.975.923,73          | 16.380.076,27         | 0,00                     | 0,00                 | 16.380.076,27         |
| VLABINVEST                               | 20.437.712,75           | 7.173.590,91            | 13.264.121,84         | 0,00                     | 13.264.121,84        | 0,00                  |
| VLIF                                     | 69.458.000,00           | 67.956.740,34           | 1.501.259,66          | 0,00                     | 0,00                 | 1.501.259,66          |
| FIVA                                     | 2.968.000,00            | 2.967.398,22            | 601,78                | 0,00                     | 0,00                 | 601,78                |
| Hermesfonds                              | 261.686.000,00          | 254.406.401,70          | 7.279.598,30          | 0,00                     | 0,00                 | 7.279.598,30          |
| Garantiefonds Sociale Huisvesting        | 18.500.000,00           | 4.166.030,00            | 14.333.970,00         | 0,00                     | 14.333.970,00        | 0,00                  |
| VMSW - deelprogramma NSF 2               | 35.266.000,00           | 35.265.149,00           | 851,00                | 0,00                     | 0,00                 | 851,00                |
| VMSW - deelprogr. bijz. sociale leningen | 41.499.000,00           | 41.498.786,00           | 214,00                | 0,00                     | 0,00                 | 214,00                |
| <b>Totaal</b>                            | <b>2.549.418.712,75</b> | <b>2.374.737.198,18</b> | <b>174.681.514,57</b> | <b>0,00</b>              | <b>27.598.091,84</b> | <b>147.083.422,73</b> |
| <b>B. Leningsmachtigingen</b>            |                         |                         |                       |                          |                      |                       |
| Vlaams Woningfonds                       | 360.143.000,00          | 176.603.500,00          | 183.539.500,00        | 0,00                     | 0,00                 | 183.539.500,00        |
| <b>Totaal</b>                            | <b>360.143.000,00</b>   | <b>176.603.500,00</b>   | <b>183.539.500,00</b> | <b>0,00</b>              | <b>0,00</b>          | <b>183.539.500,00</b> |
| <b>Algemeen totaal</b>                   | <b>2.909.561.712,75</b> | <b>2.551.340.698,18</b> | <b>358.221.014,57</b> | <b>0,00</b>              | <b>27.598.091,84</b> | <b>330.622.922,73</b> |

### 2.8.3 Rekening van de thesaurie

De financiële reconciliatiestaten hebben sinds 2010 een andere vorm. De cijfers verschillen daardoor sterk met die van de voorgaan-

de jaren. De onderstaande tabel geeft de afwijkende cijfers voor de jaren 2009 en 2010 weer.

| <i>(in euro)</i>                           |                   |                   |
|--------------------------------------------|-------------------|-------------------|
| Uitgaven                                   | 2009              | 2010              |
| Begroting van het jaar                     | 26.236.799.427,17 | 14.713.465.964,31 |
| Ordeverrichtingen van de Vlaamse thesaurie | 3.636.594.922,50  | 13.534.558.931,09 |
| Thesaurieverrichtingen                     | 695.694.321,77    | 3.191.851.148,42  |

Het Rekenhof kan de cijfers van de rekening van de thesaurie in de algemene rekening 2010 niet bevestigen wegens een aantal nog te verklaren onduidelijkheden. De onderstaande tabel geeft de totalen weer die de Vlaamse overheid voorlopig heeft vastgesteld.

| <i>(in euro)</i>         |                      |                   |                   |                        |
|--------------------------|----------------------|-------------------|-------------------|------------------------|
|                          | Saldo op<br>1.1.2010 | Ontvangsten       | Uitgaven          | Saldo op<br>31.12.2010 |
| Saldo                    | -681.723.990,69      |                   |                   | -1.035.941.725,96      |
| Financiële verrichtingen |                      | 32.065.988.990,70 | 32.421.934.581,12 |                        |
| Nivellerings             |                      | 11.753.921.176,71 | 11.752.193.321,56 |                        |

#### 2.8.4 Rekening van de vermogenswijzigingen

Samen met de opstart van het nieuwe financieel informatiesysteem Orafin 2010, introduceerde de Vlaamse overheid ook een nieuw rekeningstelsel. Zij heeft de impact van deze wijziging niet toegelicht. Het nieuwe rekeningstelsel wijkt ook af van het rekeningstelsel waarin het genormaliseerd boekhoudplan voorziet<sup>56</sup>. De Vlaamse overheid heeft zich er wel toe geëngageerd te rapporteren volgens het genormaliseerd boekhoudplan.

Vanaf 2010 heeft de Vlaamse overheid ook de activa in aanbouw opgenomen in de rekening van de vermogenswijzigingen. Dat is een stap in de goede richting en verklaart het verschil tussen het eindsaldo 2009 en het beginsaldo 2010. Maar de Vlaamse overheid heeft in de loop van het jaar geen enkel afgewerkt investeringsproject bij de ingebruikname ervan overgeboekt uit de rubriek *vaste activa in aanbouw* naar een gepaste activarubriek. Ook andere boekingen in de vermogensboekhouding waren incorrect en vergen nog een rechtzetting. Ten slotte moet de aanpassing van de inventaris aan de realiteit nog worden voortgezet. De Vlaamse overheid moet juistheid en volledigheid van haar balans periodiek (ten minste jaarlijks) controleren in een inventariscontrole. Het Rekenhof volgt deze evolutie verder op.

<sup>56</sup> Koninklijk besluit van 10 november 2009 tot vaststelling van het boekhoudplan van toepassing op de federale Staat en op de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie.

### 3 Thematisch financieel onderzoek

#### 3.1 Inkohiering en inning van de onroerende voorheffing

Het Rekenhof heeft de effectiviteit en rechtmatigheid van de inkohiering en de inning van de onroerende voorheffing (OV) onderzocht. Zich aansluitend bij de rapporten van de Interne Audit van de Vlaamse Administratie (IAVA), heeft het de organisatiebeheersing van het intern verzelfstandigd agentschap Vlaamse Belastingdienst (VLABEL) met betrekking tot deze opdrachten degelijk bevonden. De ICT-omgeving laat een vlotte dossierbehandeling en individuele gegevensopvraging toe, maar levert niet altijd rechtstreeks nuttige beheers- en beleidsinfo op. Vaak zijn manuele opvragingen en bewerkingen nodig, met tijdverlies en het risico op vergissingen tot gevolg.

De Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie (AAPD) van de federale overheidsdienst Financiën stelt het kadastraal inkomen (KI) vast, de belastbare grondslag. In het licht van het aantal nieuw gebouwde woningen en renovaties in Vlaanderen, blijft het totale bedrag van de belastbare KI's vrij constant. VLABEL heeft samen met de AAPD acties ondernomen om te lage KI's en onterechte vrijstellingen te herzien.

Voor de aanslagjaren 2009 en 2010 haalde VLABEL nog niet de effectiviteitsnormen van de beheersovereenkomst voor de inkohiering en inning. Dat was in 2009 mede het gevolg van de inwerkingtreding van het Vlaams fiscaal platform (het ICT-platform van VLABEL). In 2010 verliep de inkohiering vlotter, maar ze was nog voor verbetering vatbaar.

VLABEL heeft in samenwerking met de ICT-dienstverlener een beslissingsmatrix ontwikkeld, die de kohieren trapsgewijs selecteert voor extra nazicht door de afdeling controle, voorafgaand aan de uitvoerbaarverklaring. Daarmee slaagt VLABEL er vrij goed in efficiënt en toch rechtmatig in te kohieren. Een paar belangrijke verbeteringen aan de matrix moet de ICT-dienstverlener nog aanbrengen.

Voor ten onrechte niet-toegekende verminderingen moet VLABEL ambtshalve ontheffing verlenen voor de vorige vijf aanslagjaren en 7% moratoriumintresten betalen, ook al ligt de oorzaak bij de belastingplichtige of een externe instantie. Meestal echter zal de belastingplichtige zelf bezwaar indienen.

Naargelang de aangehaalde argumenten zijn er verschillende types van bezwaren. Het Rekenhof heeft vastgesteld dat elk type eigen behandelingsproblemen stelt en dat de behandeling soms lang aansleept, ook voor grote bedragen. Dat heeft al parlementaire interesse gewekt en ministeriële engagementen meegebracht, die echter nog niet allemaal vorm kregen.

De a priori en a posteriori controles van de afdeling Controle dragen bij tot een rechtmatige toepassing van de regelgeving.

VLABEL haalde niet alle beheersovereenkomstnormen inzake bezwaarafhandeling door interne en externe oorzaken, zoals de opstartproblemen van het Vlaams fiscaal platform (VFP) en de afhankelijkheid van de gegevensaanlevering door het kadaster.

De inkohiering en inning van de onroerende voorheffing door VLABEL verliepen doorgaans effectief en rechtmatig, maar zijn nog voor verbetering vatbaar. Zo vergen de organisatiebeheersing, de beslissingsmatrix, de samenwerking met de AAPD en de afhandeling van bezwaarschriften nog optimalisatie.

VLABEL, en vervolgens de Vlaamse minister van Financiën en Begroting, hebben zich respectievelijk op 13 en 18 oktober 2011 aangesloten bij de onderzoeksresultaten van het Rekenhof. VLABEL heeft daarbij de intentie verwoord zijn organisatiebeheersing verder te verbeteren.

### 3.1.1 Inleiding

Het intern verzelfstandigd agentschap zonder rechtspersoonlijkheid Vlaamse Belastingdienst (VLABEL) van het beleidsdomein Financiën en Begroting is belast met de uitvoering van het beleid inzake de Vlaamse fiscaliteit. Het staat in voor de efficiënte, effectieve en klantgerichte inning en invordering, met inbegrip van de inkohiering en de bezwaarafhandeling, van o.m. de onroerende voorheffing (OV).

De OV is een van de belastingen waarvan de opbrengst aan de gewesten is toegewezen. Zij mogen krachtens de bijzondere financieringswet<sup>57</sup> de heffings- en invorderingsregels bepalen. De ontvangsten van de OV zijn niet alleen belangrijk voor de Vlaamse begroting, maar vooral, door de opcentiemen, voor de provincies en gemeenten. De uitvoerbaar verklaarde kohieren voor het aanslagjaar (AJ) 2009 betroffen 5,596 miljard euro kadastrale inkomens<sup>58</sup>. Van het netto ingekohierd bedrag van 2,176<sup>59</sup> miljard euro OV kwam 1,712 miljard euro toe aan de gemeenten<sup>60</sup>, 383 miljoen euro aan de provincies en 81 miljoen euro aan het Vlaams Gewest. De reële begrotingsontvangsten voor de Vlaamse overheid schommelden in de periode 2004-2009 rond de 80 miljoen euro. In 2010 bedroegen ze 93,4

<sup>57</sup> Bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten.

<sup>58</sup> 3,620 miljard euro niet geïndexeerd.

<sup>59</sup> Volgens het jaarverslag 2009 van VLABEL. Het jaarverslag 2010 was medio 2011 nog niet gepubliceerd.

<sup>60</sup> Het jaarverslag vermeldt foutief 1.700 miljoen euro.

miljoen euro. De raming voor 2011 bedraagt 98,8 miljoen euro. De stijging is het gevolg van een inhaaloperatie in 2010, die nog doorloopt in 2011.

Het Vlaams Gewest int de belasting sinds 1999 zelf, aanvankelijk langs CIPAL, nu langs VLABEL. Het volgt daarbij nog altijd de heffings-, vestigings- en invorderingsregels van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992<sup>61</sup> (WIB 1992) en het koninklijk besluit tot uitvoering ervan. Het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering hebben wel al diverse wijzigingen aan deze wetgeving aangebracht. De regelgeving bevat tal van al dan niet automatisch toegekende verminderingen en vrijstellingen, waardoor de bruto OV 2009 van 2,310 miljard euro teruggebracht werd tot een netto OV van 2,176 miljard euro. De toepassing van de regelgeving deed in het Vlaams Parlement tal van vragen rijzen.

Het Rekenhof onderzocht de effectiviteit en rechtmatigheid van de inkohiering en inning voor de jaren 2009 en 2010<sup>62</sup>. Het controleerde niet de invordering *stricto sensu* en de koppelingen tussen het VFP (belastingkernel) en de financiële verrichtingen, boekhouding (Orafin) en begrotings- en thesaurieverrichtingen.

### 3.1.2 Organisatiebeheersing

#### 3.1.2.1 *Evolutie tijdens beheersovereenkomst 2008-2010*

VLABEL verbond er zich in zijn beheersovereenkomst 2008-2010<sup>63</sup> toe binnen het jaar te beschikken over een uitgeschreven en gedocumenteerd systeem van interne controle. In juli 2007 besliste de Vlaamse Regering dat het volstond tegen eind 2008 een stappenplan op te stellen om tegen het einde van de beheersovereenkomst (eind 2010) niveau 3<sup>64</sup> van interne controle te behalen.

Voor de uitvoering van zijn OV-opdrachten<sup>65</sup> beschikt VLABEL over de front office/back office-organisatiestructuur (FOBO). De afdeling back office beheert de massaprocessen (inkohieringen), de afdeling front office de individueel te behandelen dossiers (bezwaren, rechtsvorderingen). Daarnaast is er ook een afdeling controle. De afdelingen maken gebruik van het Vlaams fiscaal platform (VFP), een ICT-

<sup>61</sup> De artikelen 249 tot en met 261ter in Titel VII van het wetboek.

<sup>62</sup> Aanslagjaar (AJ) of kalenderjaar (KJ) naargelang het onderzochte aspect. Het deel invordering kon wegens tijdsgebrek niet worden gefinaliseerd.

<sup>63</sup> Wat deze beheersovereenkomst betreft, verwijst het Rekenhof naar zijn verslag over het Vlaams Fiscaal Platform (VFP): inning van de leegstandsheffing bedrijfsruimten in zijn rekeningenboek over 2008, Stuk 36-A (2009-2010) - Nr. 1.

<sup>64</sup> Niveau 3 is de middenscore op een schaal gaande van 1 tot 5. Dit niveau houdt in dat beheersmaatregelen aanwezig, gestandaardiseerd, gedocumenteerd en gecommuniceerd zijn en dat ze worden toegepast.

<sup>65</sup> Ingesourcet vanuit CIPAL.

platform met onderling verbonden modules waarmee VLABEL gegevens verzamelt, verwerkt en opvolgt.

Het VFP is ook verbonden met de economische boekhouding, de begrotingsaanrekening van de Vlaamse Gemeenschap (Orafin), en de financiële (hulp-)rekeningen<sup>66</sup>. IAVA<sup>67</sup> oordeelde dat deze synchronisatie fouten maximaal uitsluit<sup>68</sup>. In zijn opvolgingsrapport van 1 maart 2010 kwam IAVA tot de bevinding dat VLABEL op zes van de tien organisatiebeheersingsthema's al maturiteitsniveau 3 haalde en ook op de doelstellingen van de organisatiebeheersing<sup>69</sup> goed scoorde. Bovendien probeerde VLABEL zich permanent te verbeteren, keurde hij het stappenplan goed en vertaalde hij de aanbevelingen in actieplannen, die hij opvolgde. De opinie van IAVA sloot aan bij de zelfinschatting van VLABEL. In zijn synthesesrapport van 13 mei 2011 bevestigde IAVA dat VLABEL op zes thema's van de organisatiebeheersing maturiteitsniveau 3 behaalde en op één thema's zelfs 4. Het Rekenhof vond geen indicaties voor twijfel over deze maturiteitsbeoordeling.

De indicatoren in de beheersovereenkomst leidden tot informatie op een geaggregeerd niveau, die maar een beperkt praktisch nut als management- en sturingselement had en de werkelijkheid vereenvoudigde. VLABEL probeerde met summiere toelichtingen bij de indicatoren in haar rapportering toch tegemoet te komen aan de informatiebehoeften van de verschillende belanghebbenden. De dienst deed voorts mee te werken aan de uitbouw van een adequate managementrapportering naast de indicatoren uit de beheersovereenkomst.

Om tot de jaarrapportcijfers te komen, moest VLABEL de databasegegevens nog bewerken en de indicatoren concreet berekenen. Dat vergde interpretatiewerk en de bijstelling van zoekoperaties, met tijdverlies en het risico op vergissingen tot gevolg. VLABEL haalde daardoor de deadline voor het jaarverslag 2010 (31 maart) niet. Het jaarverslag was op 31 juli 2011 nog niet beschikbaar voor het Rekenhof en VLABEL kon de officiële resultaten over 2010 pas in mei 2011 aan het Rekenhof verstrekken, zonder verduidelijkingen. Die vertraging toont aan dat de dienst veel indicatoren niet op een praktische, snelle en voor het beleid nuttige manier uit de databases kon

<sup>66</sup> De belastingkernel bezorgt maandelijks alle boekingen van financiële verrichtingen via een geglobaliseerde boeking aan Orafin. De overeenstemming tussen de ontvangsten in het VFP en de boekhouding met de ontvangstenrekening van de centrale rekenplichtige is noodzakelijk. De inkomsten waarop derden (bv. gemeenten en provincies) recht hebben (doorstorting) worden ook opgevolgd en gestort met deze (sub)module van het VFP.

<sup>67</sup> Interne Audit van de Vlaamse Administratie.

<sup>68</sup> Validatie maturiteitsniveau organisatiebeheersing bij VLABEL (IAVA - Auditopdracht 1001 43 – 13 mei 2011). Het Rekenhof heeft de overeenstemming tussen de gegevensbanken niet gecontroleerd in het kader van deze audit.

<sup>69</sup> Effectiviteit, efficiëntie, kwaliteit en integriteit.

halen<sup>70</sup>. Soms rees discussie met de IT-dienst over de interpretatie van wat VLABEL juist moet meten.

VLABEL wees op een verbeteractie. Zo zou de dienst op aangeven van, o.a., het Rekenhof, al enkele indicatoren toegevoegd of aangepast hebben, bv. met betrekking tot gerechtelijke dossiers. Hij zou ook de ontwerpteksten voor de nieuwe beheersovereenkomst hebben bijgesteld.

### **3.1.2.2 Evolutie tijdens beheersovereenkomst 2011-2015**

Tijdens de uitvoering van zijn nieuwe beheersovereenkomst 2011-2015<sup>71</sup> dient VLABEL voor sommige thema's van organisatiebeheersing dus nog naar niveau 3 te groeien. Hij beperkte zijn ambitieniveau op dit vlak echter wegens de overname van de verkeersbelastingen<sup>72</sup>.

Het Rekenhof merkte al eerder op dat in de beheersovereenkomst 2008-2010 indicatoren ontbraken voor de evolutie van de hangende bezwaarschriften en rechtszaken. Het ontwerp van beheersovereenkomst 2011-2015 bevat in zijn bijlage wel dergelijke indicatoren<sup>73</sup>. Voorts blijven de normen voor diverse OV-indicatoren ook in de nieuwe beheersovereenkomst dikwijls vaag. Zij gewagen bv. van *een dalende trend*. Bovendien diende de nieuwe beheersovereenkomst enkele indicatoren te herformuleren of te herinterpreteren.

### **3.1.3 Effectiviteit van de inkohiering van de OV**

Goed (efficiënt, effectief en klantgericht) beheer was en is een strategische doelstelling in de beheersovereenkomst met VLABEL. Zij bevatte voor 2009 en 2010 onder meer genormeerde prestaties voor de inkohierings- en inningsprocessen, de bezwaarafhandeling en de fiscale controle. Die prestatienormen, die de minister en VLABEL formeel overeenkwamen ter invulling van de strategische doelstelling *goed beheer*, heeft het Rekenhof gebruikt om de effectiviteit (en soms ook de efficiëntie) van de verrichtingen van 2009 en 2010 te toetsen<sup>74</sup>.

<sup>70</sup> Momenteel loopt naar aanleiding van de beperkte bijsturing voor bestaande indicatoren en het doortrekken ervan naar de verkeersbelastingen, een traject voor de verdere operationalisering van de detailfiches van de indicatoren.

<sup>71</sup> De nieuwe beheersovereenkomst is nog niet definitief ondertekend (stand 16 augustus 2011).

<sup>72</sup> Zie nota aan de Vlaamse regering VR 2010 0312 DOC 1127.

<sup>73</sup> Voor de rechtszaken ontwikkelt VLABEL momenteel een bijgestelde opvolgingstool, die de bestaande lijsten zal vervangen.

<sup>74</sup> Aangezien het om een belasting gaat, zijn de rechtmatigheid (eerlijk en voor iedereen gelijk) en effectiviteit van de verrichtingen (volledig en tijdig) prioritair tegenover de efficiëntie (snel en goedkoop). Belangrijk is dat elke potentiële aanslag effectief en op een rechtmatige en gelijke manier wordt gevestigd.



### 3.1.3.1 Vaststelling van de belastbare KI's

VLABEL berekent de OV op het geïndexeerd kadastraal inkomen (KI) van de onroerende goederen die in het Vlaamse gewest liggen<sup>75</sup>. De Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie (AAPD) stelt het kadastraal inkomen autonoom vast<sup>76</sup>. Het toegewezen KI is een fictief inkomen, dat overeenstemt met het gemiddeld jaarlijks netto-inkomen dat onder normale omstandigheden van een onroerend goed op een bepaald referentietijdstip kan worden bekomen. De wet verplicht de AAPD tot een ambtshalve herschatting van de bestaande kadastrale inkomens om de tien jaar, middels een zogenaamde algemene perequatie. De meest recente algemene perequatie, met als referentietijdstip de nettohuurwaarde op 1 januari 1975, dateert echter al van de wet van 19 juli 1979<sup>77</sup>. Een indexering van de kadastrale inkomens compenseert sinds het aanslagjaar 1991 het uitblijven van een nieuwe algemene perequatie.

De gewesten bepalen het tarief van de OV autonoom. Het Vlaams Gewest heeft zijn basistarief sinds het aanslagjaar 1991 vastgelegd op 2,5% van het geïndexeerd KI<sup>78</sup>. De regelgeving voorziet in verminderingen en vrijstellingen, al dan niet automatisch toegekend. Het basistarief is het gedeelte van de OV-opbrengst dat toekomt aan het Vlaams Gewest. Daarop heffen de provincies en gemeenten opcentiemen.

De niet-geïndexeerde belastbare KI's die het jaarverslag van VLABEL vermeldt, bleven in de laatste jaren vrij constant. Volgens de meest recente cijfers van VLABEL stegen ze van 3,85 miljard euro in aanslagjaar 2004 tot 4,05 miljard euro in 2011<sup>79</sup>. Dat betekent een jaarlijkse gemiddelde stijging met ongeveer 40 miljoen euro. Die stijging is vrij laag in het licht van de nieuwe woningen en appartementen die in die periode werden gebouwd (gemiddeld 35.000 per jaar), nog ongeacht zware verbouwingswerken (gemiddeld meer dan 15.000 bouwvergunningen voor renovaties<sup>80</sup> per jaar) en bijzondere

<sup>75</sup> Ook materieel en outillage dat van nature of door bestemming (door de eigenaar van een erf voor de exploitatie van dat erf bestemd) onroerend is, wordt belast in de OV op het toegekende KI.

<sup>76</sup> Vroeger de Administratie van het Kadaster, de Registratie en de Domeinen (AKRED), meer bepaald het Kadaster van de federale overheidsdienst Financiën.

<sup>77</sup> Wet van 19 juli 1979 houdende wijziging van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen en van het Wetboek van de Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten.

<sup>78</sup> Voor sociale woningen bedraagt het basistarief 1,6%.

<sup>79</sup> Het betreft de totalen voor de respectievelijke aanslagjaren. Het in de inleiding vermelde bedrag van de niet-geïndexeerde belastbare KI's van het aanslagjaar 2009 betreft enkel de in 2009 ingekohierde KI's van dat aanslagjaar.

<sup>80</sup> VRIND (Vlaamse regionale indicatoren)-rapport 2010, p. 248 e.v.



KI-herzieningen<sup>81</sup>. Zij komt neer op gemiddeld 1.000 euro KI per nieuwe woning.

VLABEL moet de KI's die de AAPD vaststelde, aanvaarden. Belastingplichtigen die tegen dat KI bezwaar aantekenen bij de AAPD, doen dat ook tegen de erop berekende OV bij VLABEL<sup>82</sup>. De afdeling controle van VLABEL heeft recent pogingen ondernomen om de KI's in vraag te stellen en de bevoegde diensten te sensibiliseren:

- VLABEL koppelde de adresgegevens van kleine KI's (minder dan 100 euro) aan adresgegevens in het rijksregister en organiseerde bezoeken ter plaatse. Vaak stelde hij daarbij omvangrijke verbouwingswerken vast.
- VLABEL controleert systematisch of de genietters van de overgangsregeling voor bescheiden woningen nog aan de voorwaarden voor de toekenning van de vermindering voldoen.
- Samen met de AAPD ondernam VLABEL ook actie met betrekking tot twijfelachtige vrijgestelde onroerende goederen.

VLABEL heeft met de AAPD geen definitieve<sup>83</sup> samenwerkingsovereenkomst afgesloten, maar is daar vragende partij voor. De samenwerking verloopt goed, maar niet optimaal.

De AAPD ontwikkelt momenteel een nieuw uitwisselingsformaat (STIPAD) voor de bundeling en doorsturing van informatie naar VLABEL. De onderhandelingen daarover startten meer dan een jaar geleden. Het nieuwe formaat zou in 2013 operationeel worden.

### 3.1.3.2 *Inkohiering*

De toestand van het te belasten kadastraal perceel op 1 januari van het kalenderjaar/aanslagjaar<sup>84</sup> is bepalend voor de belastingheffing. Aangezien die toestand dikwijls pas later correct aan VLABEL wordt doorgegeven, moet VLABEL bij de inkohiering en verzending van de aanslagbiljetten proactief optreden. Hij gebruikt daarvoor een beslissingsmatrix, die de ICT-dienstverlener nog verder ontwikkelt. De matrix selecteert en verwerkt de gegevens die de AAPD aanlevert in

<sup>81</sup> Voor elk nieuw opgericht gebouw moet de AAPD een nieuw KI toekennen. Bij zware verbouwingswerken aan een bestaand onroerend goed moet zij ook het bestaande KI herschatten. Een buitengewone herziening is mogelijk voor alle gebouwde of ongebouwde onroerende goederen als belangrijke schommelingen in de huurwaarde dat rechtvaardigen (15% of meer). Een speciale herziening van het KI is mogelijk als nieuwe en blijvende omstandigheden te wijten aan overmacht, derden of maatregelen die een openbare macht heeft bevolen, leiden tot een verschil in de normale netto-huurwaarde van minstens 15%.

<sup>82</sup> Zie verder punt 4.4.5 (bezwaartype BZKI).

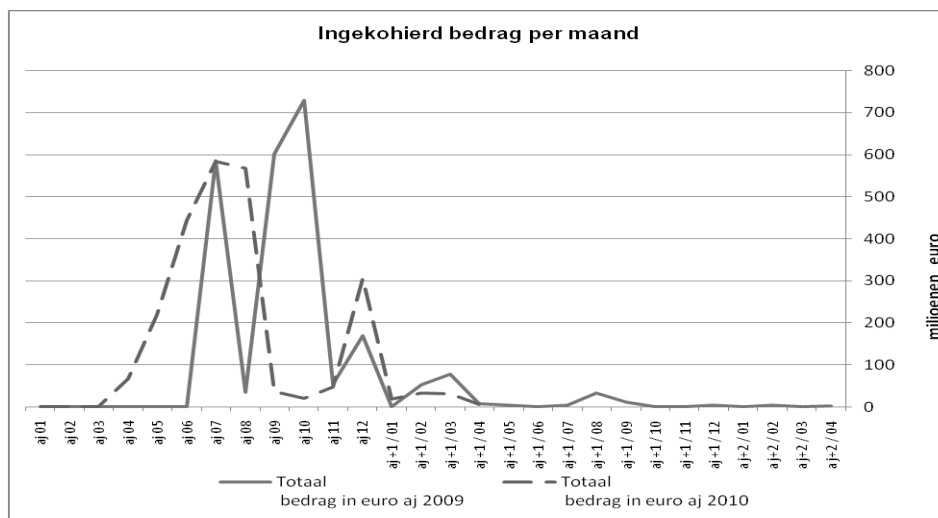
<sup>83</sup> Er werden wel verschillende ontwerp teksten opgemaakt, maar volgens VLABEL wil het kadaster voorts nog geen protocol met resultaatsverbintenissen.

<sup>84</sup> In tegenstelling tot bij de personenbelasting, valt het aanslagjaar en het belastbaar tijdperk voor de OV samen met het kalenderjaar.

proefrollen en typekohieren. De matrix selecteert trapsgewijs de verschillende kohieren, waarop dan de passende bijkomende controles de uitvoerbaarverklaring van het kohier kunnen voorafgaan. Op deze wijze slaagt VLABEL er vrij goed in efficiënt (snel) en rechtmatig (correct) in te kohieren. De matrix vergt nog wel optimalisatie. Zo ontbreken nog een automatische koppeling van de perceelsgegevens aan het rijksregisternummer en de mogelijkheid de kohierartikelen te selecteren die in de voorgaande jaren werden nagezien en waarvan de situatie niet wijzigde. Dat zou efficiëntiewinsten opleveren<sup>85</sup>.

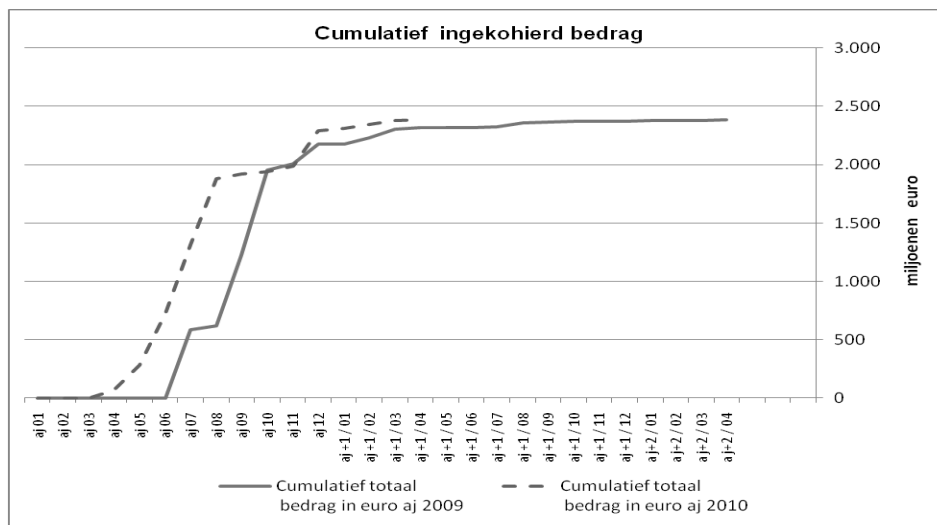
De onderstaande grafieken met VLABEL-gegevens geven een beeld van het inkohieringsritme voor de aanslagjaren 2009 en 2010. Zij tonen voor 2009 drie grote inkohieringsgolven (juli, september en oktober). In 2010 startte VLABEL de inkohiering al in april en volgde de grote massa in juni, juli en augustus. VLABEL verzendt de aanslagbiljetten met ongewijzigde situatie zo snel mogelijk, en vervolgens, na een bijkomende verificatie, ook de aanslagbiljetten die de beslissingsmatrix selecteerde. In december volgde zowel in 2009 als in 2010 nog een (lagere) piek betreffende materieel- en outillageaanslagen. Deze aanslagbiljetten worden pas betaald in het volgende jaar. De gegevens over het aanslagjaar 2009 tonen de vertraging, die VLABEL tot in 2010 moest inhalen.

*Figuur 1: Inkohieringsritme per maand in 2009 en 2010*



<sup>85</sup> VLABEL heeft voorrang verleend aan andere aanpassingen aan het VFP, omdat de matrix volgens de administratie al een hoge kwaliteitsstandaard kende.

*Figuur 2: Totaal bedrag van de inkoopingen in 2009 en 2010*



VLABEL haalde de inkoopingsnorm voor 2009, met name 95,5% van de aangeleverde gegevens inkoopieren binnen de zeven maand na aanlevering van de eerste bestanden, met een inkoopingspercentage van 89,14% niet. De ingebruikname van het VFP vertraagde de opstart en de verwerking van de OV-dossiers. Programmatiefouten en trage of verkeerde rechtzettingen ervan leidden ertoe dat tienduizenden aanslagbiljetten begin 2011 nog niet waren verstuurd.

In 2010 verbeterde de situatie wel, maar VLABEL haalde met een inkoopingspercentage van 91,92% evenmin de indicator. De inkoopiering van 2010 vond vroeger plaats dan die van 2009, maar toch later dan normaal. De ICT- dienstverleners bleven vaak te traag reageren op gesignaleerde defecten of uit te voeren acties en moesten soms opgeleverde toepassingen nog corrigeren. Zo diende de Vlaamse overheid soms te betalen voor het herstel van fouten die de ICT dienstverlener zelf maakte<sup>86</sup>. Veel personeelwisselingen bij de ICT-dienstverlener verlaagden overigens de kwaliteit van de dienstverlening. Daarbuiten besliste VLABEL als crisismaatregel de aanslagbiljetten voor materieel en outillage pas eind december te versturen. Ook werd het proces herzien voor de sociale huisvestingmaatschappijen<sup>87</sup>.

De nieuwe beheersovereenkomst versoepelde de indicator. Zij voorziet nu in een inkoopiering van 95% bij de eerste meting op 31 december van het aanslagjaar, in plaats van 95,5% binnen de zeven maand na aanlevering van het eerste kadasterbestand<sup>88</sup>.

<sup>86</sup> Inherent aan een middelenverbintenis is dat geen vaste prijs voor een welomschreven resultaat is bedongen, maar een aantal mensdagen voor een geselecteerd profiel, zonder waarborg op het eindresultaat. Zie ook het artikel Vlaams Fiscaal platform: inning van de leegstandsheffing bedrijfsruimten in het rekeningenboek over 2008, Stuk 36- A (2009- 2010) – Nr. 1, p. 111.

<sup>87</sup> Daarbij streefde VLABEL naar een maximale automatisatie tegen vertragingen.

<sup>88</sup> De bestanden moeten worden bezorgd tussen midden maart en eind april.

### 3.1.3.3 Inning

Vertraging in de inkohiering leidt automatisch tot vertraging in de inning. VLABEL haalde voor 2009 en 2010 met inningspercentages van respectievelijk 86,86% en 80,20% dan ook de inningsnorm van 92,5% niet door de opstartproblemen met het VFP en de laattijdige inkohiering en verzending van aanslagbiljetten. De vertraging kostte de Vlaamse schatkist in 2009 120.000 euro per dag door de trager binnenkomende ontvangsten tegenover de uitgaven met voorschotten voor de gemeenten en provincies. Vanaf midden juli 2009 leende de Vlaamse overheid 600 miljoen euro om die tijdelijke kastekorten op te vangen<sup>89</sup>. Wat betreft het inningspercentage voor de twee voorgaande aanslagjaren heeft VLABEL de norm van respectievelijk 97% en 97,5% wel gehaald: het inningspercentage bedroeg op 31 december 2010 97,24% voor het aanslagjaar 2009 en 98,44% voor het aanslagjaar 2008. De indicator bleef onveranderd in de nieuwe beheersovereenkomst.

De indicator van het betalingsritme meet het gemiddeld aantal dagen tussen het versturen van de aanslagbiljetten en de betalingen. Dat gemiddelde steeg van 46 kalenderdagen in 2009 tot 49 kalenderdagen in 2010. De indicator bleef ongewijzigd in de nieuwe beheersovereenkomst.

De laattijdige betalingen leidden tot nalatigheidintresten<sup>90</sup>, die in 2010 sterk toenamen.

*Tabel 1: Nalatigheidsintresten per kalenderjaar en per aanslagjaar*

| Kalender-<br>jaar | Bedrag<br>in euro | Aanslag-<br>jaar | Bedrag<br>in euro | Aantal<br>vorderingen |
|-------------------|-------------------|------------------|-------------------|-----------------------|
| 2007              | 3.195.489         | 2007             | 2.999.876         | 54.776                |
| 2008              | 3.195.155         | 2008             | 4.238.555         | 61.436                |
| 2009              | 2.154.876         | 2009             | 3.275.880         | 68.988                |
| 2010              | 4.511.936         | 2010             | 2.288.840         | 53.058                |

In 2010 liepen de ontvangsten van nalatigheidintresten wegens onrecht laattijdige betalingen op tot 4.511,9 duizend euro, wellicht mede door de inhaaloperatie bij de invordering. De intresten bedroegen in 2011 (tot eind mei) 2.123,9 duizend euro. Deze cijfers bevatten ook de intresten voor rekening van de gemeenten en provincies. Vanuit het oogpunt van het aanslagjaar, lag een (voorlopige) piek van 4,2

<sup>89</sup> Door de uitgifte van kortetermijnpapier op de Belgische markt. Zie Stuk nr. 13 (2009-2010) – Nr. 1-A, p. 56.

<sup>90</sup> Conform de artikelen 414 tot en met 417 WIB 1992. De nalatigheidintresten worden berekend tegen 7% (0,5833% maandelijks) op de hoofdsom per kalendermaand, tot de laatste dag van de maand waarin betaald wordt. Ze zijn slechts opeisbaar als ze 5 euro of meer per maand bedragen, ongeacht hun hoger oplopend totaalbedrag. Ze worden geschorst als de behandeling van het bezwaarschrift langer dan zes maanden duurt.

miljoen euro op aanslagjaar 2008. Tal van aanslagen voor het aanslagjaar 2008 werden mogelijk pas betaald in 2010. De nalatigheidintresten voor de aanslagjaren 2010 en 2011 zullen wellicht nog oplopen. De administratie stelde dat de inning en inkohiering voor 2011 significant sneller verliepen.

#### **3.1.3.4 Invordering**

De nieuwe beheersovereenkomst bevat een aantal monitoringindicatoren voor de effectiviteit van invorderingsstappen in aantallen en bedragen en voor de kostenefficiëntie en effectiviteit van gerechtsdeurwaarders. Zij zijn bij deze audit niet onderzocht.

### **3.1.4 Rechtmatigheid van de inkohiering**

#### **3.1.4.1 Interne controleresultaten**

De kwaliteit van de organisatiebeheersing en de proactieve toepassing van de beslissingsmatrix voorafgaand aan de inkohiering dragen bij tot een rechtmatige toepassing van de regelgeving. Bovendien voert de afdeling controle a priori en a posteriori controles uit. De a priori controles vloeien voort uit de beslissingsmatrix, die bepaalde types kohieren selecteert voor een detailcontrole en andere voor steekproefsgewijze controles. A posteriori controles slaan op grondige controles achteraf op grond van willekeurige lijsten, dossiertype en eventueel dossierbeheerder. Volgens VLABEL is 3% van de gecontroleerde dossiers niet in orde en 6% deels niet in orde.

#### **3.1.4.2 Bezwaarschriften en ambtshalve ontheffingen**

De evolutie van de indicatoren voor bezwaarschriften en ambtshalve ontheffingen verschaft algemene informatie over de rechtmatigheid van de inkohiering<sup>91</sup>. VLABEL kent de belastbare gegevens voor die verminderingen in principe vooraf en kent de verminderingen prioritair en automatisch bij de inkohiering toe.

De belastingplichtige kan tegen de aanslagen van VLABEL om diverse redenen bezwaar indienen. VLABEL bezorgde het Rekenhof in

<sup>91</sup> Daarbuiten heeft het Rekenhof zich voor de beoordeling van de werking van VLABEL en de afhandeling van de dossiers in de praktijk gebaseerd op een analyse van de regelgeving, procedures, geselecteerde rechtspraak, parlementaire vragen en antwoorden en de jaarverslagen en aanbevelingen van de klachtendienst Financiën en van de ombudsman van de Vlaamse Gemeenschap. Het heeft die informatie besproken met de ambtenaren van de afdeling controle van VLABEL. Ten slotte heeft het een steekproef van ongeveer 200 dossiers geselecteerd, deels willekeurig, deels kwalitatief. Daarin bekeek het de afhandeling en beslissing.

eerste instantie alleen gegevens over de vijf belangrijkste bezwaartypes<sup>92</sup>. Zelfs als een bezwaar laattijdig of niet wordt ingediend, en ontheffing wegens ingewilligd bezwaar dus niet meer kan, staat VLABEL alsnog ambtshalve ontheffing toe en zet hij de toestand recht voor de laatste vijf aanslagjaren<sup>93</sup>. De terugbetalingen ingevolge deze bezwaren of ingevolge de ambtshalve ontheffingen geven aanleiding tot moratoriumintresten van 7% voor de periode tussen de dag van de betaling door de belastingplichtige en de terugbetaling door VLABEL<sup>94</sup>. De onderstaande tabel biedt een overzicht van het aantal dossiers dat aanleiding gaf tot de betaling van moratoriumintresten en de uitbetaalde bedragen.

*Tabel 2: Moratoriumintresten per kalenderjaar*

| Boekjaar | Aantal dossiers met MI | Bedrag betaald aan MI in euro | Gemiddelde kost per dossier in euro |
|----------|------------------------|-------------------------------|-------------------------------------|
| 2003     | 2.006                  | 1.197.835                     | 597,13                              |
| 2004     | 1.217                  | 1.187.499                     | 975,76                              |
| 2005     | 1.053                  | 985.990                       | 936,36                              |
| 2006     | 1.078                  | 1.091.453                     | 1.012,48                            |
| 2007     | 812                    | 1.086.346                     | 1.337,86                            |
| 2008     | 865                    | 1.228.107                     | 1.419,77                            |
| 2009     | 701                    | 925.119                       | 1.319,71                            |
| 2010     | 1.454                  | 1.602.000                     | 1.101,79                            |

In het algemeen deed het Rekenhof inzake bezwaarschriften en ontheffingen de volgende vaststellingen:

- De behandeling van belangrijke bezwaarschriften sleept soms lang aan, wat hoge, vermijdbare moratoriumintresten kan meebrengen. Op vraag van de afdeling controle heeft de ICT-dienstverlener een tool ontwikkeld die de aandacht van de dossierbehandelaars vestigt op de belangrijke dossiers waarin zij

<sup>92</sup> IBGE (ik ben geen eigenaar), BZWK (bezwaar met betrekking tot kinderen en gehandicapte kinderen), BZWG (bezwaar met betrekking tot gehandicapten), BZWB (bezwaar bescheiden woning) en BZKI (bezwaar met betrekking tot KI). Het tweede en derde type vermindering kan op aanvraag ook aan de belanghebbende verhuurder of huurder worden toegekend als de huurder aan de voorwaarden voldoet en het voordeel aan hem toekomt. Ook de verhoogde vermindering gedurende vijf jaar voor nieuwe bescheiden woningen (BZWV) en de recent ingevoerde vermindering gedurende tien jaar voor energiezuinige woningen (BZVEW) vergen een aanvraag en leiden tot ontheffingen of ambtshalve ontheffingen.

<sup>93</sup> Voor het verkrijgen van de proportionele vermindering wegens improductiviteit is ambtshalve ontheffing in principe niet toegestaan en moeten wel een aanvraag en een tijdig bezwaar worden ingediend. VLABEL meldde deze bezwaren evenmin, omdat hij die niet beschouwt als bezwaren omdat ze niet voorzienbaar zijn.

<sup>94</sup> Artikel 418 en 419 WIB 1992.

- verdere stappen kunnen zetten. Deze continue sensibilisering kan de toestand in de toekomst verbeteren<sup>95</sup>.
- Voor *proportionele verminderingen wegens improductiviteit* is de regelgeving moeilijk toepasbaar voor de AAPD en VLABEL, zeker als het om materieel en outillage gaat. De aanvrager moet na de indiening van zijn bezwaar de improductiviteit aantonen. De AAPD moet vervolgens het KI van het niet gebruikte materieel opsplitsen en VLABEL moet de aangebrachte bewijzen controleren en de vermindering toekennen en terugbetalen, waarbij het de volledige lasten van de hoge moratoriumintresten draagt. De AAPD behandelt deze dossiers niet prioritair. Toch toont de praktijk aan dat een goede verificatie van de stukken leidt tot een gevoelige verlaging van de verminderingen, die opweegt tegen het risico van hogere moratoriumintresten.
  - VLABEL kon het Rekenhof niet de aantallen en de betwiste bedragen van de meer dan zes maanden oude bezwaarschriften<sup>96</sup> en hangende rechtszaken op 31 december van de jaren 2008, 2009 en 2010 bezorgen. Hij beschikt alleen over de actuele toestand (op 1 augustus 2011), echter zonder de betwiste bedragen<sup>97</sup>. Daaruit bleek dat voor de jaren 2008, 2009 en 2010 respectievelijk 456, 593 en 1016 bezwaarschriften hangende waren<sup>98</sup>. Het is nochtans aangewezen dat VLABEL op termijn een evenwicht vindt tussen de snelle verwerking van nieuwe bezwaarschriften en de afwerking van oudere bezwaardossiers.

### 3.1.4.3 *Bezwaarschriftindicatoren*

De onderstaande paragrafen geven een overzicht van de toetsing van de werking van VLABEL aan de indicatoren voor de bezwaarschriften uit zowel de oude als de nieuwe beheersovereenkomst.

- *Ontvangen bezwaarschriften*  
Het aantal ontvangen bezwaarschriften<sup>99</sup> daalde van 18.263 in

<sup>95</sup> VLABEL doet momenteel aan een gedeeltelijke dossiertypesegmentatie. De dienst behandelt bepaalde dossiers met prioriteit in functie van operationele doelstellingen zoals het wegwerken van achterstanden. Maar daarbuiten behandelt hij de dossiers in de volgorde waarin zij toekomen.

<sup>96</sup> De doorlooptijd van de individuele bezwaarschriften wordt wel permanent gemonitord via het dossieropvolgingssysteem. Ook is de opvolging van oude bezwaren als indicator impliciet meegenomen in de nieuwe beheersovereenkomst.

<sup>97</sup> Hij merkte daarbij op dat de cijfers een voorzichtige interpretatie vergden, aangezien zij uit het Lotus-Notes bestand werden geselecteerd voor de bezwaarschriften en uit eigen opvolgingsbestanden van de geschillendiensten voor de rechtszaken. Overigens bevatte die lijst ook definitieve arresten.

<sup>98</sup> Van 1999 tot 28 februari 2011 zouden in totaal nog 3.976 bezwaarschriften hangende zijn, waarvan 2.437 IBGE en 1.449 BZKI.

<sup>99</sup> De aantallen bevatten niet alle ingediende bezwaarschriften. Bezwaren wegens de improductiviteit van een bepaald gebouw of materieel zijn er niet in begrepen.



2008 naar 14.279 in 2009, vooral door de late verzending van de aanslagbiljetten<sup>100</sup>. In 2010 verminderde het aantal ontvangen bezwaarschriften tot 12.392, enerzijds weer door de late verzending van de aanslagbiljetten, anderzijds wellicht ook door de steeds betere toepassing van de beslissingsmatrix, die de kwaliteit van de inkohieringen verbeterde. De norm van een dalende trend wordt dus gehaald. Een aantal bezwaren was te wijten aan externe oorzaken<sup>101</sup>, maar sommige waren te wijten aan interne elementen, zoals de problemen bij de introductie van het VFP.

- *Bezwaarpercentage*  
VLABEL bereikte op het eerste gezicht de norm, met name een dalende trend. De percentages voor de aanslagjaren 2009 en 2010, en zelfs 2008, zijn echter voorlopig. Er kunnen nog bezwaren binnenkomen.
- *Laattijdig afgehandelde bezwaarschriften*  
VLABEL haalde de norm van een dalende trend in 2009 niet door opstartproblemen met het VFP en het feit dat hij geen kadasteradviezen kon vragen voor een aantal bezwaartypes in het eerste kwartaal van 2009. Om dezelfde redenen haalde VLABEL evenmin de norm van 5%<sup>102</sup> voor de verhouding tussen laattijdig behandelde bezwaarschriften en het totaal te behandelen bezwaren van dat jaar. In 2009 handelde VLABEL meer dan 15% van de bezwaren laattijdig af. De meest recente gegevens tonen een stijging tot 26,34% door een inhaaloperatie voor oude openstaande dossiers. De nieuwe beheersovereenkomst heeft de berekening van deze indicator aangepast: niet alleen dossiers die pas na meer dan zes maanden worden beslist, maar ook dossiers die na zes maanden nog openstaan, tellen voortaan als laattijdig afgehandeld.
- *Doorlooptijd bezwaarschriften*  
VLABEL haalde in 2009 de doorlooptijdnorm (een dalende trend) voor sommige bezwaartypes wel en voor andere niet. Zo verhinderde een programmatieprobleem met het VFP dat VLABEL de norm haalde voor het type IBGE<sup>103</sup>. Problemen met de gegevensuitwisseling tussen de AAPD en VLABEL lagen ook ten grondslag aan de stijging van de doorlooptijd voor het bezwaar-

<sup>100</sup> Sommige kohieren waren zelfs op 31 december 2010 nog niet verstuurd.

<sup>101</sup> Bv. een minder performante informatieoverdracht door externe instanties (bv. het kadaster).

<sup>102</sup> Deze indicator wordt gemeten op 31/12 van het kalenderjaar voor het kalenderjaar-1.

<sup>103</sup> Door problemen met de elektronische gegevensuitwisseling tussen de AAPD en VLABEL in het VFP, kon VLABEL het eerste kwartaal van 2009 geen kadasteradviezen vragen. De functionaliteit om de eigendomsgegevens te wijzigen en niet actuele kadastergegevens te herroepen was bijna een volledig kwartaal niet operationeel. In 2010 werd het kadaster dan weer overbevraagd, wat gevolgen had in dat jaar.



type BZKI. Ook de doorlooptijd van perequatiedossiers steeg tegenover het kalenderjaar 2008 door de herziening van bepaalde interne richtlijnen, die de behandeling van sommige dossiers vertraagde. In 2010 was er wegens een functioneel probleem in het VFP een verdere stijging voor IBGE-bezwaren<sup>104</sup> en, in mindere mate, BZWB-bezwaren. Alleen BZKI-bezwaren kenden een sterke daling in hun interne doorlooptijd, wellicht door het tijdelijk niet aanvragen van AAPD-adviezen<sup>105</sup>.

- *Inwilligingspercentage (op de aantallen)*  
Ondanks de norm van een dalende trend, steeg het inwilligingspercentage (verhouding tussen ingewilligde en afgehandelde bezwaren) voor het aanslagjaar 2009 door de introductie van het VFP. Door problemen daarbij nam VLABEL datagegevens incorrect of onvolledig over, zodat hij verminderingen ten onrechte niet toekende. Dat leidde tot terechte bezwaren. Voor het aanslagjaar 2010 zette die trend zich door, met een voorlopig inwilligingspercentage<sup>106</sup> van 92,83%, een stijging met meer dan 4% tegenover 2009.
- *Onwaardenpercentage (op de ingekohierde bedragen)*  
Voor het aanslagjaar 2008 haalde VLABEL de norm (een dalende trend). Maar 0,7% van het ingekohierde bedrag werd ten gevolge van bezwaren in onwaarde gesteld (vernietigd). Voor 2009 vermeldt het jaarverslag 2010 een voorlopig percentage van 0,1%, maar dat zal in werkelijkheid nog oplopen. De nieuwe beheersovereenkomst versoepelt de berekeningswijze van de dalende trend licht<sup>107</sup>. Voor 2009 deed zich een lichte daling voor, vooral door het lagere aantal behandelde dossiers wegens vertragingen met het VFP. In 2010 deed zich een inhaalbeweging voor, rekening houdend met de uitspraak van het Hof van Cassatie in de zaak Tant/Bossuyt<sup>108</sup>. Dat leidde in 2010 tot de uitbe-

<sup>104</sup> De stijging in kalenderdagen van de interne doorlooptijd was voor het bezwaar-type IBGE sterker dan die van de totale doorlooptijd voor dit type bezwaarschriften.

<sup>105</sup> In 2010 verwees VLABEL burgers met klachten over de hoogte van het KI systematisch door naar de AAPD. Die administratie verwees de burgers echter weer door naar VLABEL. In 2011 behandelt VLABEL de bezwaren daarom opnieuw zelf, met eigen adviesvragen aan het Kadaster. De doorlooptijd zal dus in 2011 weer stijgen.

<sup>106</sup> De zeer onvolledige gegevens voor 2010 laten nog geen definitieve conclusies toe.

<sup>107</sup> Een dalende trend op grond van het rekenkundig gemiddelde van de aanslagjaren x-4, x-3 en x-2 in de plaats van x-3, x-2 en x-1. De onwaarden hangen vooral af van de beslissingen in de bezwaardossiers. Daar de meting per aanslagjaar plaatsvindt, is het onwaardenpercentage vaak nog niet stabiel voor het aanslagjaar x-1. Daarom gaat VLABEL uit van het gemiddelde van de drie voorgaande aanslagjaren. Dat maakt het percentage ook minder onderhevig aan eventuele inhaaloperaties in een jaar.

<sup>108</sup> Het arrest Tant/Bossuyt houdt in dat een zorgvuldige overheid rekening moet houden met indicaties van fouten door de AAPD en tegenbewijzen van de burger en eventueel tegen de AAPD moet ingaan.

taling van 1,6 miljoen euro moratoriumintresten, het hoogste bedrag sinds 2003.

- *Evolutie aantal ingewilligde bezwaren per kalenderjaar*  
De oude beheersovereenkomst schreef een dalende trend voor. Het jaarverslag 2009 gaf niet aan of VLABEL deze doelstelling haalde en voor 2010 kon de dienst daarover evenmin gegevens meedelen. VLABEL acht dit geen goede indicator. Dat door een optimaler inkohieringsproces minder bezwaren zouden worden ingewilligd, klopt alleen maar voor de bezwaren inzake automatisch toe te kennen verminderingen. Veel andere bezwaren kan VLABEL niet vermijden als de kwaliteit van de bron niet stabiel of verbeterend is. Bovendien meet de verhouding niet echt de kwaliteit van de inkohiering en zou een meting per aanslagjaar relevanter zijn. De late verzending van aanslagbiljetten vertekent de resultaten van de metingen per kalenderjaar. Na de oplossing van dat probleem, zou de indicator, volgens het Rekenhof, met wat meer duiding, nuttiger kunnen zijn.

#### **3.1.4.4 Bezwaarschriftbehandeling**

Het Rekenhof stelde vast dat elk van de bezwaarschrifttypes zijn eigen behandelingsproblemen kent.

##### **3.1.4.4.1 Betwisting over belastingplichtige (IBGE - ik ben geen eigenaar)**

VLABEL dient bij de inkohiering de op 1 januari gekende eigenaar<sup>109</sup> te identificeren. Tegen de verzendingsdatum van de eerste aanslagbiljetten, doorgaans pas vanaf juni, moet dus alle informatie over eigendommutaties zijn doorgevloeid langs de registratiekantoren en de AAPD. De beslissingsmatrix houdt een aantal knipperlichten uit andere bronnen in (overlijden, echtscheiding, verhuis...). De bijwerking door de AAPD van de authentieke bronbestanden en de gegevensdoorstroming bij de adviesverstrekking verloopt echter niet optimaal, wat verkeerde aanslagen met zich brengt. Recent werkt de AAPD een nieuwe ICT-toepassing uit voor de informatiedoorstroming naar VLABEL. Ook programmatieproblemen in het VFP veroorzaakten IBGE-bezwaren. Zo ontbrak een programmatie voor meer dan vier inwonende mede-eigenaars. Dat zou volgens VLABEL opgelost zijn voor het aanslagjaar 2011.

<sup>109</sup> Artikel 251 WIB zegt meer bepaald dat de onroerende voorheffing verschuldigd is door de eigenaar, bezitter, erfpachter, opstalhouder of vruchtgebruiker van de belastbare goederen, volgens de regels bepaald door de Koning.

#### 3.1.4.4.2 Vermindering voor kinderlast (BZWK)

- Informaticatechnische programmatie- en koppelingsproblemen in het VFP en echtscheidingen leidden er in een aantal gevallen toe dat VLABEL in 2010 de OV-vermindering voor kinderlast niet automatisch toekende. De informaticatechnische problemen zouden zijn opgelost voor het aanslagjaar 2011.
- Om het aantal bezwaren niet te hoog te laten oplopen, beschouwde VLABEL alle kinderen tot en met 21 jaar als kinderbij-slaggerechtigd. Deze werkwijze heeft ongetwijfeld geleid tot onterechte verminderingen. Bij een bezwaarbehandeling past VLABEL wel de correcte grens van 18 jaar toe<sup>110</sup>. Aangezien VLABEL de leeftijdsgrens in 2012 terug op 18 jaar zal brengen, is het probleem uitdovend.
- Bij een echtscheiding met co-ouderschap is de officiële woonplaats het criterium voor de toekenning van de vermindering. Dit criterium stelt informaticatechnisch en fiscaal problemen, bv. bij samengestelde gezinnen. Het rijksregister geeft overigens geen indicaties over co-ouderschap. Volgens de Vlaamse Ombudsdienst beloofde de minister de relevantie van het criterium en mogelijke alternatieven te onderzoeken<sup>111</sup>. Ook VLABEL onderzoekt de problematiek.
- Onder dit bezwaartype vallen ook bezwaren met betrekking tot gehandicapte kinderen. Die kinderen tellen voor de OV dubbel wanneer ze verhoogde kinderbijslag krijgen. De regelgeving om de verhoogde kinderbijslag te krijgen wijzigde op 1 mei 2003 en verschilde van dan van de fiscale regeling voor de aftrek voor gehandicapte kinderen in de Personenbelasting. VLABEL was daar niet onmiddellijk van op de hoogte en de Kruispuntbank gaf tot 2010 alleen gegevens door op grond van de vroegere regeling. Daardoor ontvingen sommige gezinnen met gehandicapte kinderen de voorziene vermindering niet. Volgens VLABEL werden daartegen weinig bezwaarschriften ingediend. Sinds 2011 ontvangt VLABEL wel gegevens op basis van de verhoogde kinderbijslag.

#### 3.1.4.4.3 Vermindering voor gehandicapten (BZWG)

- VLABEL aanvaardt sinds 1 mei 2007 niet langer het attest van de federale overheidsdienst Sociale Zekerheid over een blijvende invaliditeit van 50% van de onderste ledematen, tenzij dit een totaalinvaliditeit van 66 percent of meer vermeldt. Voordien op deze basis al aanvaarde personen, konden de vermindering voorlopig blijven genieten. VLABEL ging dus niet over tot een al-

<sup>110</sup> Volgens de administratie moest zij deze regeling toepassen omdat, onder meer, bepaalde organisaties (bv. scholen, enkele autonome overheidsbedrijven) niet de nodige gegevens verschaften. Intussen zou dat probleem opgelost zijn.

<sup>111</sup> Zie jaarverslag 2009 van de Vlaamse Ombudsdienst, p. 205.

gemene rechtzetting, omdat hij daarvoor alle dossiers diende te heropenen<sup>112</sup>.

- Een interne procedure van VLABEL, waarvoor geen specifieke reden bestaat, staat een verschillend tijdsinterval toe tussen niet-aansluitende attesten<sup>113</sup>. De dienst stelt dat hij dit voorschrift niet meer toepast. Hij heeft de procedure echter nog niet aangepast.

#### 3.1.4.4.4 *Vermindering voor bescheiden woning (BZWB)*

VLABEL kent automatisch een vermindering van 25% toe voor de eigen woning met een totaal eigenaars-KI tot 745 euro (te indexeren). Hij verhoogt de vermindering op aanvraag gedurende 5 jaar tot 50% voor nieuwbouw of nieuwkoop zonder bouw- of aankooppremie<sup>114</sup>. Ongeveer 1 op 3 toekenningen op grond van deze regeling was in het verleden onterecht. Voorts deden zich de volgende specifieke problemen voor:

- De referentiedatabank van de AAPD vermeldt bij multi-eigendom maar vier mede-eigenaars. Bij de vaststelling van het totale KI in eigendom van een belastingplichtige kan VLABEL geen rekening houden met ongekende mede-eigendommen.
- Door een programmatiefout in het VFP kwam de verhoogde vermindering voor een bescheiden woning soms ten onrechte niet voor op de pas in 2010 verstuurde aanslagbiljetten voor het aanslagjaar 2009.
- Ten slotte vergt de perequatieregeling<sup>115</sup> dat VLABEL de voorwaarden ervoor aftoetst. Dat is een arbeidsintensief werk, waarbij de dienst verscheidene bronnen moet raadplegen. Bovendien beschikt VLABEL niet altijd over de daarvoor vereiste gegevens. VLABEL besliste daarom in 2009 de dossiers te laten onderzoeken door een controleur van de gewestbelastingen. Zijn opzoeken verhoogden echter de doorlooptijd van de betrokken bezwaardossiers. Dat bepaalde geïnformatiseerde AAPD-gegevens sinds 2010 niet meer rechtstreeks toegankelijk zijn en door VLABEL per brief moeten worden opgevraagd, verlengt eveneens de doorlooptijd. Ook ontbreekt soms een totaalbeeld, als eigendommen geografisch gespreid zijn.

#### 3.1.4.4.5 *Betwisting kadastraal inkomen (BZKI)*

- De belastingplichtige die bij de AAPD bezwaar indiende tegen de KI-vaststelling, dient uiteraard ook bezwaar in tegen de OV-aanslag, die op dat KI berust. In 2010 verwees VLABEL dergelijke bezwaren systematisch door naar de AAPD, die ze weer naar

<sup>112</sup> VLABEL beweert dat hij incidenteel opgemerkte fouten wel rechtzet.

<sup>113</sup> Tot één jaar voor kinderen en twee maanden voor volwassenen.

<sup>114</sup> Conform artikel 257, §1, 1°, en §2, 1°, WIB 1992.

<sup>115</sup> Artikel 260 van het WIB 1992.

VLABEL doorverwees. VLABEL behandelt de bezwaren nu opnieuw zelf, met eigen adviesvragen aan de AAPD. Dat zorgt voor langere doorlooptijden.

- VLABEL stelt bij controles ter plaatse soms abnormaal lage KI's vast. Het is dan de verantwoordelijkheid van de AAPD deze KI's te herzien. VLABEL kan alleen het bevoegde kantoor informeren.

#### 3.1.4.4.6 *Proportionele vermindering wegens leegstand (BZWP)*

- De wet staat kwijtschelding of een proportionele vermindering van de OV toe voor onroerende goederen die improductief zijn, tenzij het goed langer dan twaalf maanden niet in gebruik is genomen<sup>116</sup>. Omdat het Arbitragehof oordeelde dat de twaalf-maandregel ongrondwettelijk was<sup>117</sup> als de oorzaak van de improductiviteit onafhankelijk is van de wil van de eigenaars, past VLABEL hem de facto niet toe. De dienst bevestigde in eerste instantie de procedures te hebben aangepast. De aanpassing van de wetgeving is volgens hem een zorg voor later.
- VLABEL beschouwt dit soort van aanvragen niet als echte bezwaren, omdat hij bij de vestiging van de aanslag geen zicht heeft op de improductiviteit. Ook achteraf is de beoordeling van het bewijs van improductiviteit moeilijk. De dienst geeft daarom op zijn website aan welke bewijzen hij aanvaardt. Dat had echter niet het beoogde effect en de BZWP-bezwaren blijven binnenstromen.
- Bij deze bezwaarafhandeling speelt ook de AAPD een rol, die echter met personeelstekorten kampt, alsook met een ongunstige leeftijds piramide en een gebrek aan flexibiliteit door de onvolmaakte digitale ontsluiting van haar gegevens<sup>118</sup>.

#### 3.1.4.4.7 *Vermindering toegekend aan huurders (BZHX)*

Ook huurders kunnen verminderingen krijgen, zoals voor kinderen en gehandicapte personen. Voor huurders van een sociale huisvestingsmaatschappij vraagt die maatschappij de verminderingen aan, andere huurders moeten ze zelf eenmalig aanvragen. Het aantal huurders dat de vermindering vraagt is vrij constant. Voor het aanslagjaar 2010 genoten ongeveer 14.500 huurders van vermindering. Het totaal aantal potentieel rechthebbende huurders is onbekend.

De rechten van huurders zijn niet algemeen bekend. De minister uitte de intentie samen met de sector na te gaan hoe huurders maximaal

<sup>116</sup> Samenlezing van de artikelen 257, §2, 3° en 257, §2, bis, alsook 15 WIB.

<sup>117</sup> Arrest nr. 22/2001 van 1 maart 2001.

<sup>118</sup> Zie in dit verband het antwoord van de minister bevoegd voor Financiën en Begroting op de parlementaire vraag nr. 163 van 2 februari 2010.

kunnen worden geïnformeerd opdat ze zich bij VLABEL melden. Tot op heden werd echter nog geen concrete actie ondernomen<sup>119</sup>.

In de praktijk is de verhouding tussen schuldeiser VLABEL, schuldenaar verhuurder en begunstigde huurder problematisch. De verhuurder moet de verminderingen die de huurder toekomen doorstorten of met hem verrekenen. De huurder vraagt de vermindering echter soms buiten medeweten van de verhuurder. De administratie stelt dan een ambtshalve onderzoek in<sup>120</sup>, dat kan uitwijzen dat de huurder inderdaad recht heeft op een vermindering. In dat geval moet de verhuurder de vermindering aan de huurder doorstorten, wat niet altijd geschiedt<sup>121</sup>. VLABEL verwittigt de verhuurder wel dat hij moet doorstorten, met een kopie aan de huurder<sup>122</sup>. De problematiek doet zich nog sterker voor bij sociale verhuurkantoren. Die hebben geen eigen patrimonium, maar verhuren als beheerder sociale woningen van derden-eigenaars tegen huurprijzen die lager liggen dan de marktprijs<sup>123</sup>. VLABEL wees op de praktische moeilijkheid vooraf alle woningen en hun eigenaars te kennen die de sociale verhuurkantoren verhuren, alsook de gegevens van de belastingplichtigen die onder dat systeem huren<sup>124</sup>.

#### 3.1.4.4.8 *Bezwaren met betrekking tot vrijstellingen*

- Onder de diverse vrijstellingen van de OV<sup>125</sup>, zijn er ook minder belangrijke. De Vlaamse minister van Financiën en Begroting stelde in zijn beleidsbrief 2010-2011<sup>126</sup> zijn administratie de opdracht te hebben gegeven de regelgeving te screenen op mogelijke discriminaties en zelden gebruikte vrijstellingen.

<sup>119</sup> Zie parlementaire vraag nr. 205 van 13 januari 2011.

<sup>120</sup> Op grond van artikel 376 WIB.

<sup>121</sup> Bv. als de huurder de huur al heeft opgezegd wanneer de ambtshalve onthefing wordt verleend voor eerdere aanslagjaren.

<sup>122</sup> Op 30 juni 2010 nam het Vlaams Parlement een resolutie aan (Stuk 390 (2009-2010) – Nr. 3) waarin het de Vlaamse Regering vroeg te onderzoeken hoe zij een effectieve en tijdige toekenning van de OV-vermindering aan de huurders kan garanderen en of het mogelijk is de belastingvermindering rechtstreeks en automatisch toe te kennen aan de huurder. Volgens VLABEL heeft onderzoek intussen aangetoond dat noch een automatische, noch een rechtstreekse toekenning van de vermindering aan de huurders praktisch mogelijk is. Alleen een semiautomatische toekenning langs de eigenaar - zoals nu - is mogelijk.

<sup>123</sup> In zijn beleidsnota kondigde de Vlaamse minister van Financiën en Begroting een tarifiering tegen verlaagd tarief aan van langs sociaal verhuurkantoor verhuurde woningen, die er vooralsnog niet is (Stuk 199 (2009-2010) - Nr. 1, p.44-45).

<sup>124</sup> Ook deze problematiek kwam recent aan bod in het Vlaams Parlement, met name in de vraag om uitleg (Handelingen Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting van 28 juni 2011).

<sup>125</sup> Onder meer opgesomd in artikel 253 WIB.

<sup>126</sup> Stuk 757 (2010- 2011)- Nr. 1, van 27 oktober 2010, p. 23. De opdracht zou in het najaar van 2010 uitmonden in een eerste rapport. Het Vlaams Parlement wijdde aan deze problematiek eind juni 2011 een gedachtewisseling in de commissie Financiën en Begroting.

- Een belangrijke categorie van vrijstellingen is die voor nieuw materieel en outillage. Deze vrijstellingregeling is zo complex dat de AAPD in de meeste gevallen niet meer het belastbare KI kan bepalen. Dat belastbare KI is belangrijk in het kader van proportionele verminderingen wegens improductiviteit van materieel en outillage. De AAPD gaf het onderzoek van dergelijke dossiers dan ook de laagste prioriteit, hoewel de KI's ervan en de OV erop hoog zijn. Controle op de eventuele bijkomende voorwaarde een energiebeleidsvereenkomst toe te passen, vindt bovendien niet plaats. In het algemeen zijn controles op materieel en outillage minimaal wegens moeilijk en arbeidsintensief.
- Een andere voorkomende vrijstelling is voorzien voor onroerende goederen die een belastingplichtige of bewoner zonder winstoogmerk heeft bestemd voor het openbaar uitoefenen van een eredienst, onderwijs, de vestiging van weldadigheidsinstellingen<sup>127</sup>. Veel betwistingen betreffen de afwezigheid van een winstoogmerk. VLABEL verleent de vrijstellingen zodra deze voorwaarde is vervuld bij de belastingplichtige óf de bewoner. Bepaalde rechtspraak oordeelt echter dat deze voorwaarde cumulatief moet worden geïnterpreteerd en dus bij beiden moet bestaan<sup>128</sup>. Documentonderzoek toonde een alsmaar soepeler toekenning van deze vrijstellingen. Sommige van deze dossiers slepen aan en kunnen zo aanleiding geven tot moratoriumintresten.

### 3.1.5 Algemene conclusie

VLABEL heeft een behoorlijk niveau van organisatiebeheersing bereikt, zij het nog niet voor alle aspecten ervan. De dienst heeft de regels grotendeels uitgewerkt en bekendgemaakt. Hij gebruikt het VFP bij de dossierbehandeling en de concrete, individuele gegevensopvraging verliep vlot. De ICT-omgeving staat echter nog niet toe nuttige beheers- en beleidsinformatie rechtstreeks uit het systeem te halen. Dat vraagt vaak manuele opvragingen en bewerkingen, met tijdverlies en het risico op vergissingen tot gevolg.

De AAPD bepaalt autonoom het KI, dat is de belastbare grondslag van de OV. Het totaal van de niet-geïndexeerde belastbare KI's steeg de laatste zes jaren met gemiddeld 40 miljoen euro per jaar, wat vrij weinig is in het licht van het aantal nieuwe woningen en appartementen en renovaties. VLABEL heeft weinig inzage of inbreng in de KI-bepaling. Hij heeft met de AAPD geen samenwerkingsovereenkomst gesloten. Niettemin heeft de afdeling controle van VLABEL samen met de AAPD acties ondernomen om te lage KI's en onterechte vrijstellingen te herzien.

<sup>127</sup> Artikel 253, 1° WIB.

<sup>128</sup> Zie bv. Gent, 29 september 2009, in *Fiscooloog* 2010, afl. 1203, 13



De inkohiering, en bijgevolg ook de inning, van de OV kenden vooral in 2009, maar ook in 2010, vertraging. In 2009 was dat mede het gevolg van problemen bij de ingebruikneming van het VFP. In 2010 verliep de inkohiering vlotter, maar was zij toch nog voor verbetering vatbaar. VLABEL heeft gekozen voor het gebruik van een beslissingsmatrix die vooraf te controleren kohierartikels selecteert. Dat vertraagt de inkohiering in eerste instantie, maar vermijdt onterechte bezwaren. De ICT-dienstverlener bleef bij de optimalisatie van deze matrix echter in gebreke.

VLABEL haalde als gevolg van de late inkohiering de inningsnorm uit de beheersovereenkomst niet, maar de lage opbrengst van de geïnde nalatigheidsintresten wijst erop dat de aanslagen over het algemeen op tijd worden betaald.

De vrij degelijke organisatiebeheersing bij VLABEL, met de proactieve toepassing van de beslissingsmatrix bij de inkohiering en de interne controle, draagt bij tot de rechtmatigheid van de OV-aanslagen. Volgens een ruime steekproef van de afdeling controle behandelde VLABEL in 2010 3% van de dossiers niet correct. De beperkte steekproef van het Rekenhof bevestigde dat. VLABEL willigt vlot de bezwaren in wegens onterecht niet toegekende automatische verminderingen en verleent ambtshalve ontheffing bij laattijdig (na het verstrijken van de bezwaartermijn) of niet aangevraagde niet-automatische verminderingen. De behandeling van belangrijke bezwaarschriften sleept, ondanks de sensibilisering door de afdeling controle, echter soms lang aan en VLABEL volgt niet systematisch de evolutie van oude bezwaarschriften en hangende rechtszaken. De verschuldigde moratoriumintresten zijn nochtans hoog (7%).

De wettelijke regeling van de moratoriumintresten kan in zijn gezamenlijke toepassing met de soepele regeling voor het toekennen van ambtshalve ontheffing toch verregaande financiële gevolgen hebben. Vanaf de dag van de betaling tot de terugbetaling liggen alle lasten bij de Vlaamse schatkist, ook al hebben de AAPD of de belastingplichtige zelf de vertraging veroorzaakt.

VLABEL haalde enkele normen uit de beheersovereenkomst niet. De indicatoren zijn evenwel niet altijd gemakkelijk meetbaar en zeggen zonder nuancering soms weinig over de kwaliteit van de inkohiering.

Het aantal bezwaren leek in 2009 en 2010 te dalen, mogelijk door een betere a priori controle, maar ook de latere verzending van aanslagbiljetten speelde een rol. Veel bezwaarschriften vloeiden voort uit problemen met de introductie van het VFP en met informatieverstrekking door de AAPD. Dat deed de doorlooptijd van bezwaarschriften, tegen de norm in, stijgen. Voor *proportionele verminderingen wegens improductiviteit* is de regelgeving ten slotte moeilijk toepasbaar, zeker als het om materieel en outillage gaat.



### 3.1.6 Aanbevelingen

- VLABEL dient de relevantie en meetbaarheid van de indicatoren in de beheersovereenkomst in overweging te nemen. Deze indicatoren moeten in voldoende mate uit het ICT-systeem volgen om vergissingen of bewerkingen te vermijden en de informatie zo actueel mogelijk te houden.
- Openstaande items in de ontwikkeling van het VFP vergen een snelle afhandeling, met een maximale bescherming van de rechten van de Vlaamse overheid in het kader van het outsourcingscontract.
- Het is aangewezen dat VLABEL met de AAPD een protocol of samenwerkingsovereenkomst sluit en met deze federale dienst een goede samenwerking en communicatie opzet.
- De beslissingsmatrix vergt nog een verdere optimalisatie.
- Het is aangewezen behalve de indicatoren over de nieuwe en afgehandelde bezwaarschriften ook de evolutie van het aantal meer dan zes maanden oude bezwaarschriften en hangende rechtszaken (per instantie) op te volgen, inclusief de betwiste bedragen. De opvolging van de evolutie van de aantallen is voorzien in de nieuwe beheersovereenkomst.
- VLABEL dient prioriteit te geven aan bezwaardossiers met hoge betwiste bedragen, om hoge moratoriumintresten te vermijden.
- De regelgeving en procedures moeten regelmatig op hun efficiëntie worden getoetst en eventueel bijgestuurd, bv. de complexe proportionele vermindering wegens improductiviteit van materieel en outillage. VLABEL dient deze regelgeving en procedures verder toe te lichten op zijn website. In afwachting van een vereenvoudiging van de regelgeving dient VLABEL bij bezwaarschriften wegens improductiviteit zo snel mogelijk op te treden en de verantwoordingsstukken op te vragen.
- Gelet op het groot aantal fouten in de perequatiedossiers, dient VLABEL deze dossiers systematisch verder te controleren.
- Aangekondigde beleidsmaatregelen dienen de nodige aandacht te krijgen, bv. inzake de sociale verhuurkantoren.

### 3.1.7 Antwoord van de minister

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting heeft zich op 18 oktober 2011 aangesloten bij de onderzoeksresultaten van het Rekenhof en de antwoorden die VLABEL al formuleerde. Deze antwoorden zijn in dit verslag verwerkt.

### **3.2 Interventies van de Vlaamse overheid met betrekking tot de financiële crisis**

Het Rekenhof rapporteerde in zijn vorige rekeningenboek over de verschillende steunmaatregelen waarmee de Vlaamse Regering aan de dringende liquiditeitsbehoeften van een aantal Belgische banken ingevolge de financiële crisis wilde tegemoetkomen. In dit artikel geeft het een overzicht van de evolutie sinds 2010.

#### **3.2.1 Inleiding**

In de herfst van 2008 werd de internationale bankwereld getroffen door de wereldwijde financiële crisis, die tot een ingrijpen van verschillende overheden noopte. Ook de Vlaamse overheid heeft een aantal interventies gedaan om tegemoet te komen aan de dringende liquiditeitsbehoeften van een aantal Belgische banken. Het Rekenhof heeft deze interventies en hun invloed op de kasstromen, intrestlasten en ESR-vorderingensaldo uiteengezet in zijn vorige rekeningenboek<sup>129</sup>. Het concludeerde dat de maatregelen tot dan een negatieve impact hadden op de begroting en dat onzekerheid bestond over de uitbetaling van vergoedingen en dividenden, over de recuperatie van de kapitaalinjecties en kredietverleningen en over de voorwaarden waartegen de Vlaamse overheid de middellangetermijnleningen zou moeten herfinancieren. In dit rekeningenboek rapporteert het Rekenhof over de evolutie van de verschillende steunmaatregelen sinds 2010.

#### **3.2.2 Toegekende steun aan financiële instellingen**

##### **3.2.2.1 *Overzicht van de uitbetaalde steun per financiële instelling***

###### **3.2.2.1.1 *Dexia***

Op 30 september 2008 participeerde de Vlaamse overheid in de reddingsactie voor Dexia. Zij verwierf 50.505.051 Dexia-aandelen langs het Vlaams Toekomstfonds voor 9,9 euro per aandeel. Dat bracht de participatie op een totaal van 500 miljoen euro.

<sup>129</sup> Stuk 36 (2010-2011) – Nr.1 van 5 januari 2011, p. 95-103.

Op 11 juni 2010 kende Dexia als dividend 2.405.002 aandelen toe aan het Vlaams Toekomstfonds. De referentiewaarde van dit bonus-aandeel bedroeg 4,205 euro.

De middelenbegroting 2011 noch de meerjarenraming voorzagen in een dividend.

Nadat het aandeel in september-oktober 2011 een koersval kende, heeft de raad van bestuur van Dexia op 10 oktober 2011 in een persbericht meegedeeld dat de Belgische federale overheid besloten heeft Dexia Bank België aan te kopen. De waarde van het Dexia-aandeel daalde verder en Dexia Bank België maakt geen deel meer uit van de beursgenoteerde Dexia Holding.

Gelet op de huidige waarde van het Dexia-aandeel<sup>130</sup> is de waarde van de participatie van de Vlaamse overheid verder gedaald tot ongeveer 6% van de aankoopwaarde.

#### 3.2.2.1.2 *Ethias*

Eind 2008 namen de Vlaamse, Waalse en federale overheden een participatie van 25% plus één aandeel in de nv Ethias Finance, de holdingmaatschappij die alle aandelen in de nv Ethias bezit. Daarvoor stortte de Vlaamse overheid op 31 december 2008 500 miljoen euro aan Ethias langs haar algemene uitgavenbegroting<sup>131</sup>.

Ethias betaalde in 2010 geen dividend uit en de middelenbegrotingen 2011 en 2012 voorzien niet in dividenden.

De meerjarenraming 2011-2015 voorziet niet meer in een terugbetaling van de overheidssteun door Ethias, in tegenstelling tot de vorige meerjarenraming, die rekende op een terugbetaling in 2013 en 2014 van telkens 250 miljoen euro. In haar repliek op het onderzoek van de begrotingsaanpassing 2011 stelde de Vlaamse Regering dat zij niet de intentie had haar aandeel in de nv Ethias Finance te verkopen als dat aanleiding zou geven tot aanzienlijke minwaarden.

#### 3.2.2.1.3 *KBC*

In 2009 injecteerde de Vlaamse Regering 3,5 miljard euro kapitaal in de KBC-groep, in navolging van de kapitaalsinbreng van 3,5 miljard euro waartoe de federale overheid al op 1 december 2008 had besloten. De inbreng van de Vlaamse overheid moet worden beschouwd als een inbreng in het kernkapitaal van KBC. Dat betekent dat er geen risico van koersdaling is, zoals bij een gewoon aandeel. De Vlaamse overheid heeft recht op een terugbetaling van het volledig

<sup>130</sup> De beurskoers van Dexia bedroeg op 28 oktober 2011 nog 60 eurocent.

<sup>131</sup> Langs programma CC, BA CC 81.01 B.

ingebrachte kapitaal tegen 150% van de intekenwaarde. De effecten geven recht op een vast rendement van minimum 8,5% in alle jaren waarin de bank een dividend uitbetaalt. De kernkapitaaleffecten zijn eeuwigdurend, dat wil zeggen dat KBC zelfstandig beslist, binnen de grenzen van het akkoord met de EU-commissie, wanneer het de terugbetaling van het kapitaal aanvat.

Op 12 mei 2011 heeft KBC de Vlaamse overheid een vergoeding betaald van 297.796.608,17 euro, aangezien de bank voor het boekjaar 2010 een dividend uitbetaalde.

De meerjarenraming 2011-2015 gaat ervan uit dat in de periode 2012-2015 een gedeeltelijke terugbetaling van het kapitaal van respectievelijk 1.150, 1.150, 150 en 150 miljoen euro zal plaatsvinden, verhoogd met een meerwaarde van 50%. Dat komt neer op respectievelijk 575, 575, 75 en 75 miljoen euro. De effectieve uitvoering van deze terugbetaling zal de vergoeding die KBC moet betalen vanaf het begrotingsjaar 2013 verminderen.

### **3.2.3 Verleende waarborgen**

#### **3.2.3.1 NV Gigarant**

In 2009 richtte de Vlaamse Regering de nv Gigarant op om waarborgen te verstrekken aan grote ondernemingen die door de financieel-economische crisis moeilijker aan krediet geraken. Zij heeft op 22 april 2009 300 miljoen euro kapitaal aan deze vennootschap gestort. De waarborgregeling bereikte zijn oorspronkelijke einddatum op 31 december 2010. Omdat deze waarborgregeling efficiënt werd bevonden, heeft het decreet van 23 december 2010 de regeling verlengd voor onbepaalde duur. De waarborgregeling heet voortaan ad-hoc waarborgregeling voor kmo's en grote ondernemingen in Vlaanderen. Zij is gericht op de ondersteuning van groeifinanciering.

In het boekjaar 2010 boekte de nv 1.391.818 euro waarborgpremies als opbrengst.

In tegenstelling tot de nv Waarborgbeheer, verstrekt Gigarant zelf de waarborgen en beperkt de activiteit van de vennootschap zich niet tot

louter beheer. Om deze waarborgen te kunnen verschaffen, moet de vennootschap zelf over kapitaal te beschikken<sup>132</sup>.

Begin 2010 beschikte de nv Gigarant over 300.919.960 euro financiële middelen. Deze middelen en de stortingen in 2010 leverden een opbrengst op van 3.891.496 euro. Dat betekent een rendement van minder dan 1,3%. Omdat het geld bij een waarborguitwinning snel beschikbaar moet zijn, hecht de beleggingspolitiek veel belang aan liquiditeit en kapitaalbescherming.

De jaarrekening van de nv Gigarant, afgesloten op 31 december 2010, toont acht openstaande waarborgen, voor een totaal bedrag van 342 miljoen euro. In één dossier besliste de raad van bestuur van de nv de volledige uitstaande waarborg (2.625.000 euro) te boeken als voorziening, omdat het betrokken bedrijf in december 2010 niet kon voldoen aan haar contractuele kapitaaldelging.

Gelet op de 342 miljoen euro openstaande waarborgen eind 2010, bedroeg de verplichte kapitaaldekking 68,2 miljoen euro. De vraag rijst dan ook of een kapitaalvolstorting op grond van de totaal openstaande waarborgen, niet efficiënter zou zijn.

### **3.2.3.2 Cross border lease transactie**

Op 19 december 2008 verleende de Vlaamse overheid 120 miljoen US dollar gewestwaarborg aan een cross-border-lease-overeenkomst van de gemeenten Sint-Niklaas, Hamme en Dendermonde met een Amerikaanse investeerder. Zij ontving daarvoor op 30 maart 2009 een premie van 1.372.186,63 euro. Sindsdien steeg het totaal gewaarborgde bedrag in euro van 83,3 miljoen euro tot 89,8 miljoen euro door een wisselkoersfluctuatie met de US dollar.

### **3.2.3.3 Gemeentelijke Holding**

#### **3.2.3.3.1 Gewestwaarborg**

Bij de herkapitalisatie van Dexia spraken de gezamenlijke overheden af dat de Gemeentelijke Holding voor 500 miljoen euro zou inschrij-

<sup>132</sup> Deze noodzaak vloeit voort uit de wetgeving van de FSMA, die stelt dat minimaal een vijfde van het risico moet gedekt zijn door kapitaal, opdat de financiële instellingen de leningen tegen een 0%-weging mogen inschrijven op hun balans. De FSMA (Financial Services and Markets Authority-Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten) staat sinds 1 april 2011 in voor het toezicht op de financiële markten en genoteerde ondernemingen, de erkenning van en het toezicht op bepaalde categorieën financiële instellingen, de naleving van gedragsregels door de financiële bemiddelaars en de commercialisatie van de beleggingsproducten voor het grote publiek en het zgn. sociaal toezicht op de aanvullende pensioenen. Zij verving de vroegere Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen.

ven op de kapitaalverhoging van Dexia. Onder meer om deze 500 miljoen euro te kunnen ophalen op de kapitaalmarkt, hebben verschillende overheden beslist de leningen van de Gemeentelijke Holding te waarborgen tot 800 miljoen euro<sup>133</sup>. Eind 2010 zakte de waarborg tot 125 miljoen euro, waarvan 62,5 miljoen euro ten laste van de Vlaamse overheid.

Door de koersval van het Dexia-aandeel werd de waarborg weer verhoogd tot 450 miljoen vanaf 1 juli 2011 voor een periode van 6 maanden, waarvan 225 miljoen euro ten laste van de Vlaamse overheid. Behalve het gewaarborgde bedrag, steeg ook de vergoeding die de Gemeentelijke Holding daarvoor moet betalen. Tot 30 juni 2011 bedroeg de waarborgpremie 1%. Vanaf 1 juli steeg de vergoeding tot 1,28% op de eerste schijf van 87.500.000 euro en 4% op de tweede schijf van 137.500.000 euro. De waarborgvergoeding bedroeg voor deze zes maanden alleen bijgevolg al 3.310.000 euro. Sinds de toekenning van waarborgen begin 2009 betaalde de Gemeentelijke Holding de Vlaamse overheid 7.460.000 euro waarborgpremies.

Door het akkoord over een vrijwillige vereffening van 23 oktober 2011 tussen de gewesten, de federale regering en Dexia Bank België zal deze gewestwaarborg volledig uitgewonnen worden.

#### 3.2.3.3.2 *Belegging in commercial paper*

Op 17 mei 2011 heeft de Vlaamse Gemeenschap, op vraag van de Gemeentelijke Holding, tijdelijk geïnvesteerd in *commercial paper* (CP) voor 40 miljoen euro. Deze thesauriebeleggingen liepen initieel tot 30 september 2011. Door de scherpe daling van de beurskoers van het Dexia-aandeel, dat gebruikt werd als onderpand voor het aantrekken van externe financiering, diende dit onderpand aangevuld te worden met cashmiddelen. Daardoor kwam, onder meer, de terugbetaling van de belegging in het gedrang. Met de toestemming van de Vlaamse minister van Financiën en Begroting heeft het departement Financiën en Begroting de Vlaamse belegging van 40 miljoen euro in CP verlengd tot 30 november 2011. Op de vraag van de minister of deze kortlopende belegging na 30 september 2011 kon worden omgezet in een thesauriebelegging in de vorm van een quasi-perpetual (lange termijnbelegging), antwoordde het Rekenhof dat een dergelijke omzetting de aard van de belegging wijzigt van een thesaurieverrichting in een kredietverlening, die moet worden aangerekend op de uitgavenbegroting.

<sup>133</sup> Federale overheid voor 400 miljoen, Vlaams Gewest voor 200 miljoen, Waals gewest voor 140 miljoen en Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor 60 miljoen euro.

### **3.2.3.3.3    *Ontbinding Gemeentelijke Holding***

Op 17 oktober 2011 meldde de Gemeentelijke Holding dat de raad van bestuur had beslist een buitengewone algemene vergadering samen te roepen op 7 december 2011, om te beslissen over de vrijwillige ontbinding van de holding, onder de voorwaarde dat de betrokken overheden de liquiditeit van de Gemeentelijke Holding tot dan zouden verzekeren.

Ingevolge het akkoord van 23 oktober 2011 tussen de gewesten, de federale overheid en Dexia zal de gewestwaarborg van 225 miljoen euro worden uitgewonnen en zal de Gemeentelijke Holding de kortlopende belegging van 40 miljoen euro niet terugbetalen. Dat zal de totale lasten voor de uitgavenbegroting van de Vlaamse overheid op 265 miljoen euro brengen.

## **3.2.4    Kasstromen als gevolg van de steunmaatregelen**

### **3.2.4.1    *Negatieve kasstromen***

In 2008 en 2009 creëerden de steunmaatregelen in totaal 4,8 miljard euro negatieve kasstromen. Daarvoor kon de Vlaamse overheid nog 1 miljard euro uit de kasreserves putten<sup>134</sup>. In 2010 diende zij 5 miljard euro te ontfangen, hoofdzakelijk om de participatie in KBC (3,5 miljard euro) en de oprichting van de nv Gigarant (300 miljoen euro) te financieren. Zij diende vanaf 2010 intresten op deze leningen te betalen. Gelet op een gewogen gemiddelde kostprijs van 3,25%<sup>135</sup> van de 3,8 miljard euro leningen op (middel)lange termijn, betekent dat een jaarlijkse kostprijs van 123,5 miljoen euro.

### **3.2.4.2    *Positieve kasstromen***

Voor het boekjaar 2010 betaalde KBC zijn aandeelhouders een dividend. Bijgevolg betaalde de bank de Vlaamse overheid de overeengekomen vergoeding van 297.796.608,17 euro. De Gemeentelijke Holding en de drie gemeenten die bij de cross-border-lease-transactie betrokken zijn, betaalden voor de verleende waarborg respectievelijk 7.460.000 euro en 1.372.186,63 euro.

## **3.2.5    Invloed op het ESR vorderingensaldo**

De verschillende steunbetalingen hadden als ESR-8-operaties geen invloed op het vorderingensaldo van de Vlaamse overheid. De betaalde intresten voor met leningen verrichte steunmaatregelen, de

<sup>134</sup> Daarmee financierde zij de participaties in Dexia en Ethias.

<sup>135</sup> Tabel 4.9 in het rapport kas-, schuld- en waarborgbeheer 2010.



gederfde creditintresten en de ontvangen vergoedingen beïnvloedden daarentegen wel het vorderingensaldo. In het begrotingsjaar 2011 hadden de steunmaatregelen in eerste instantie een positieve impact op het ESR-vorderingensaldo, gelet op de uitbetaling van een vergoeding door KBC. De uitwinning van de gewestwaarborg en het niet terugbetalen van de kortlopende belegging zullen echter een negatieve impact hebben van 265 miljoen euro.

### 3.3 Onderzoek naar het beheer van schadedossiers door het VFLD

Naar aanleiding van zijn controle op de jaarrekening van het Vlaams Fonds voor de Lastendelging, ging het Rekenhof na hoe het VFLD de hangende schadedossiers tegen de Vlaamse overheid verwerkt in zijn begrotingen en of zijn budgetraming volstaat. Het concludeerde dat het fonds door een gebrekkige informatieverstrekking vanuit de beleidsdomeinen niet permanent beschikt over de informatie die het nodig heeft om een degelijke begroting op te stellen. Bovendien verwerkt het VFLD de aangeleverde informatie niet altijd transparant in zijn begrotingen.

#### 3.3.1 Inleiding

In het kader van zijn controle op de jaarrekening 2010 van het Vlaams Fonds voor de Lastendelging (VFLD), heeft het Rekenhof bijzondere aandacht gehad voor de begrote dotaties voor de schadedossiers van het VFLD. Uit een recente bevraging van de diverse beleidsdomeinen door het VFLD bleek dat het aantal hangende schadedossiers ten opzichte van de vorige jaren sterk was gestegen en dat de begrote dotatie in 2011 niet zou volstaan. Voor het eerst teerde het VFLD bij de begrotingscontrole 2011 in op het positieve saldo van de uitvoeringsrekening van de begroting. De dotatie zal echter, zelfs aangevuld met de reservevorming uit de vorige jaren, ontoereikend zijn mocht de rechter de Vlaamse overheid in een van de grote hangende dossiers in het ongelijk stellen.

Uit de bovengenoemde bevraging bleek dat eind 2010 een totaal van 882,5 miljoen euro schadedossiers aanhangig was, bestaande uit 620,6 miljoen euro voor 2011 en 261,9 miljoen euro voor de volgende jaren. Dat betekent dat de mogelijk te financieren lasten in 2010 stegen met 96,5 miljoen euro tegenover die van eind 2009<sup>136</sup>. Het Rekenhof heeft bij zijn onderzoek abstractie gemaakt van het schade-deel ten laste van de beleidsdomeinen<sup>137</sup>. Het heeft de begrotingen van de beleidsdomeinen niet afgetoetst met betrekking tot de schadedossiers.

<sup>136</sup> Uit de VFLD-bevraging van eind 2009 bleek dat er 527,4 miljoen euro schadedossiers werden verwacht voor 2010 en 258,6 miljoen euro in de volgende jaren.

<sup>137</sup> 10% van de hoofdsom en 50% van de verwijlinteressen van de totale schadeclaims, tenzij het bedrag van de resterende 10% of 50% groter is dan 1 miljoen euro.

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting bevestigde de toepassing van het principe van constant begrotingsbeleid en stelde dat de gevormde reserve nuttig zal blijken. Hij verwees daarbij naar de VFLD-bevraging<sup>138</sup>. De aangelegde VFLD-reserves bedroegen eind 2010 156,7 miljoen euro.

Het Rekenhof heeft nagegaan hoe het VFLD de hangende schade-dossiers opvolgt en verwerkt in de begrotingsprocedures en of de begroting in voldoende kredieten voorziet.

### 3.3.2 Regelgeving over de werking en het beheer

Het VFLD is een Vlaamse openbare rechtspersoon die functioneert onder het gezag van de Vlaamse minister van Financiën en Begroting en als taak heeft een gedeelte van de lasten van het verleden te financieren<sup>139</sup>. De decreetgever heeft deze lasten gedefinieerd als de verbintenissen die de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaams Gewest moeten betalen hoewel zij dateren van voor de bevoegdheidsoverdracht van de federale staat<sup>140</sup>. Het fonds moet 90% van de hoofdsom en 50% van de verwijlrenten van sommige van deze lasten op zich nemen<sup>141</sup>. Bovendien dient het ook de lasten te aanvaarden die de Vlaamse Regering aanwijst. Het betreft de beslagen<sup>142</sup> waarvan de impact voor het betrokken beleidsdomein de continuïteit van het gevoerde beleid in het gedrang brengt. De decreetgever heeft het fonds dus opgericht om de intertemporele en interbestuurlijke impact van deze lasten af te zwakken. Hij heeft de beleidsdomeinen verantwoordelijk gelaten voor de opvolging en afhandeling van de juridische dossiers. Het werkingsbesluit van het VFLD stelt daarom dat het fonds voor de grote meerderheid van de dossiers niet tussenkomt als een automatisme, maar in functie van beslissingen van de Vlaamse Regering.

De algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap verstrekt het VFLD daarvoor een jaarlijkse dotatie. Het fonds moet jaar-

<sup>138</sup> Antwoord van 7 december 2010 op de brief van het Rekenhof van 12 oktober 2010.

<sup>139</sup> Decreet van 21 december 1994 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1995, inzonderheid artikel 53, en besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 1995 houdende vaststelling van de regelen betreffende de werking en het beheer van het VFLD (verder afgekort tot: werkingsbesluit).

<sup>140</sup> Artikel 53, §2, van het decreet van 21 december 1994 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1995.

<sup>141</sup> Tenzij het bedrag van de resterende 10% of 50% groter is dan 1 miljoen euro (artikel 1, §2, 1°, van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 1995 houdende vaststelling van de regelen betreffende de werking en het beheer van het Vlaams Fonds voor de Lastendelging).

<sup>142</sup> Besluit van de Vlaamse Regering van 1 september 2006 tot regeling van de procedure van beslaglegging op goederen van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest.

lijks een begroting opmaken volgens de richtlijnen van de Vlaamse Regering<sup>143</sup>.

### 3.3.3 Calculatieprocedure voor schadedossiers

Dit onderzoek heeft zich uitsluitend gericht op de procedure die het VFLD hanteert bij de opvolging en afwikkeling van schadedossiers, en niet op de opvolging van de schadedossiers door de verschillende beleidsdomeinen. Dat neemt niet weg dat de beleidsdomeinen verantwoordelijk zijn en blijven voor de geschillendossiers. Zij moeten zorgen voor een efficiënte interne communicatie over de schadedossiers met de andere partijen van de Vlaamse overheid en met het VFLD in het bijzonder.

#### 3.3.3.1 Bevraging Vlaamse beleidsdomeinen

Bij de opmaak van zijn (meerjaren)begroting actualiseert het VFLD de te verwachten, te financieren schadevergoedingen. Het doet dat middels een bevraging bij de instellingen en de departementen van de beleidsdomeinen. Het komt immers vaak voor dat de instellingen en departementen de dossiers pas na de uitspraak doorsturen naar het VFLD, dat dan pas kennis krijgt van de uitspraak<sup>144</sup>. Bovendien bemoeilijken de verschillen in dossierafhandeling tussen de administraties een correcte inschatting door het VFLD van het bedrag en tijdstip van uitbetaling. Momenteel ontvangt het VFLD dus alleen bij de jaarlijkse bevraging actuele informatie over de dossierstatus. Er is geen centrale databank waarin het VFLD de dossierstatus kan consulteren<sup>145</sup>. De juistheid en volledigheid van de inventarislijst is dus sterk afhankelijk van een efficiënte en accurate interne communicatie van de beleidsdomeinen naar het VFLD.

De jaarlijkse enquête vindt plaats in december. Zij peilt naar de schadedossiers die aanleiding kunnen geven tot schadeloosstelling ten laste van de Vlaamse begroting of de begroting van de Vlaamse openbare rechtspersonen. De melding van deze schadedossiers in de bevraging is in principe een voorwaarde voor de eventuele aanrekening ten laste van het VFLD. Het fonds vraagt een summiere beschrijving van elk geclaimd schadegeval, de hoofdsom van de schade en de verwijlinteressen. Het hanteert daarbij een ondergrens van 0,5 miljoen euro (inclusief verwijlinteressen)<sup>146</sup>. Het vraagt ook telkens naar de fase (betekend, gedagvaard, uitgesproken, uitgesproken met

<sup>143</sup> Artikel 6 van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 1995. Dit besluit heeft de bedoelde richtlijnen niet verder gespecificeerd.

<sup>144</sup> Het VFLD weet dan pas of de uitspraak definitief is.

<sup>145</sup> Volgens het VFLD bestaan er bij het departement Financiën en Begroting andere, meer dringende informaticabehoeften en zijn dergelijke databanken in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de beleidsdomeinen.

<sup>146</sup> Vastgelegd op 1 december 2010.

kracht van gewijsde, uitgevoerd), de wijze van behandeling (minnelijke schikking, arbitrage of gerechtelijke behandeling) en het tijdstip (jaar waarin de minnelijke schikking of uitspraak ten gronde wordt verwacht). Het vraagt echter geen inschatting van de sterkte van het dossier en de realistische winstkansen.

j-

Voor alle aanrekenbare dossiers moeten de betrokkenen een fiche invullen, die het VFLD verwerkt in een accessbestand en periodiek klasseert. De bevraging en het exhaustieve karakter van de inventaris brengen een complexe en tijdrovende dataverwerking mee.

Volgens het VFLD levert zijn jaarlijkse bevraging geen volledig beeld van alle schadedossiers op, wat doet vermoeden dat er wat schort aan het geschillenbeheer door de beleidsdomeinen. Uit een interne audit van begin 2011 bleek dat bijna de helft van de geschillendossiers die het VFLD ten laste neemt, nooit op voorhand werden aangemeld. Het fonds wijt dat onder meer aan het ontbreken van sancties voor incorrect of onvolledig ingevulde bevragingslijsten<sup>147</sup>.

### **3.3.3.2 Evolutie en analyse van de berekeningsmethode**

Uit de analyse van de inventarissen van de schadedossiers in 2009 en 2010 blijkt dat het VFLD een eerste aanzet heeft gegeven tot een meer accurate en volledige calculatiemethode. Het VFLD maakt zijn begroting op door twee berekeningsmethodes toe te passen op de inventarissen van de schadedossiers: enerzijds de methode met *tweede opinies* voor de grote schadedossiers, anderzijds de toepassing van een forfaitair realisatiepercentage voor de kleine schadedossiers.

#### **3.3.3.2.1 Tweede opinies voor grote dossiers**

Sinds 2011 vraagt het VFLD bij elke begrotingsopmaak een tweede opinie aan derden-advocatenkantoren voor ten minste vijf grote dossiers. De leidend ambtenaar van het VFLD selecteert deze dossiers, samen met een jurist van de afdeling Beleidsondersteuning en Begroting van het departement Financiën en Begroting. In principe komt elk schadedossier uit de inventarislijst in aanmerking voor een tweede opinie. De beleidsdomeinen zijn op de hoogte van de selectie. De jurist van de afdeling Beleidsondersteuning en Begroting fungeert als tussenpersoon tussen de beleidsdomeinen en de advocatenkantoren. De tweede opinies worden beoordeeld door de jurist van deze afdeling, samen met de leidend ambtenaar van het VFLD, alsook het kabinet Financiën en Begroting, om de vereiste begrotingsruimte in te schatten. In 2011 onderwierp het VFLD de zes grootste schade-

<sup>147</sup> Daarom werd een ontwerp van wijziging aan het werkingsbesluit van het VFLD opgemaakt, dat de grenswaarde van de lasten die het beleidsdomein zelf moet dragen, wil optrekken in geval van niet- of laattijdige melding. Dit ontwerp ligt momenteel bij de Raad van State voor advies.

dossiers aan een tweede doorlichting. Het raamde daarbij drie variabelen: de effectieve kans op een uitspraak in 2011, de kans op een veroordeling van de Vlaamse Gemeenschap en de mate van toekenning van de schade-eis. De toepassing van deze geraamde percentages op de zes grootste schadebedragen bepaalde bij de begrotingscontrole 2011 het budget voor de grote schadedossiers in de uitgavenbegroting van het VFLD.

In 2011 bedraagt de totale claim tegen de Vlaamse overheid voor de zes grootste schadedossiers 515,0 miljoen euro. Zij bestaat voor 48% (246,7 miljoen euro) uit hoofdsommen en voor 52% (268,3 miljoen euro) uit verwijlinteressen. Het potentiële schadebedrag ten laste van het VFLD bedraagt 356,2 miljoen euro of 69% van de totale claim voor de zes grootste dossiers.

De toepassing van de drie tweede-opinievariabelen op de zes grootste schadedossiers resulteerde in de aanrekening van maar 5,4% van het totale schadeclaimsbedrag op de begroting 2011 van het VFLD (19,16 miljoen euro). Dat komt door de lage inschatting van de kans op veroordeling (gemiddeld 52%), het verwachte toegekende claimbedrag (gemiddeld 26%) en de kans op een definitieve uitspraak in 2011 (gemiddeld 16%).

#### 3.3.3.2.2 *Bulk van kleinere schadedossiers met realisatiepercentages*

Voor het gros van de andere dossiers rapporteren de beleidsdomeinen en instellingen de hoofdsommen, interesten en vermoedelijke veroordelings- en uitbetalingsperiodes. Voor 2011 voorzagen zij op het gros van de kleinere schadedossiers voor het VFLD-gedeelte een realisatiepercentage van 20%<sup>148</sup>. Het Rekenhof stelde vast dat zij dit realisatiepercentage niet onderbouwden met betrouwbare, historische data. Wel heeft het VFLD een korte analyse gemaakt van de verhouding tussen de aangegeven schadedossiers in de bevestigingen en de effectief gerealiseerde uitbetalingen<sup>149</sup>. Het VFLD aanvaardt het algemene percentage van 20% als voldoende voor het gros van de kleinere schadedossiers.

#### 3.3.3.2.3 *Beperkingen van de ramingsmethode*

De totale last voor de Vlaamse overheid van alle geschillen kan het VFLD echter om een aantal redenen moeilijk berekenen:

<sup>148</sup> Het VFLD deelde mee dat het dit percentage destijds vastlegde op grond van de ervaringen in de voorgaande jaren. Het stelde dat percentage eventueel te kunnen bijstellen op grond van zijn praktijkervaring.

<sup>149</sup> Uit deze analyse bleken de volgende verhoudingen van aangemelde schadedossiers ten opzichte van de uitbetaalde schadedossiers: 8% in 2005, 6% in 2006, 4% in 2007, 45% in 2008 en 10% in 2009.

- Het fonds beheerst de procesgang niet en zelfs de beleidsdomeinen beheersen die procesgang maar gedeeltelijk.
- De inschatting van de procesrisico's steunt op kansberekening en is geen exacte wetenschap.
- Het VFLD kan alleen maar de lasten die hem zijn gemeld en die het financiert, in de berekening opnemen.

### **3.3.3.3 *Inventarislijsten van geschillendossiers 2009 en 2010*<sup>150</sup>**

Het Rekenhof vergeleek de inventarislijsten 2009 en 2010 met elkaar en onderzocht de informatie die de beleidsdomeinen verstrekten. Het deed daarbij de volgende vaststellingen:

- Het VFLD beschouwde de dossiers uit de bevraging van december 2009, die niet meer in de bevraging van 2010 voorkwamen, als afgehandeld en catalogiseerde ze als gewonnen zaak, dossierstillegging of schrapping op de rechtbank. Het koppelde niet terug naar de beleidsdomeinen om de juistheid van de gegevens te toetsen.
- Vertragingen in de schadedossiers hebben in hoofdzaak te maken met de juridische rechtsgang, die de juristen van het beleidsdomein opvolgen. Het VFLD kan de dossiers alleen na de jaarlijkse bevraging updaten, verschuiven, toevoegen of schrappen. Alleen na het eindvonnis van de rechtbank komen de dossiers effectief bij het VFLD terecht. De lange doorlooptijd van de geschillendossiers doet de verwijlinteressen oplopen.
- De beleidsdomeinen interpreteren de term later uit de bevragingsfiches ruim als nog niet in te schatten of onduidelijk wanneer het eindarrest zal zijn gekend.
- Sommige schadedossiers bestaan uit verscheidene rechtszaken met eindvonnissen in verschillende periodes. De mogelijkheid op minnelijke regelingen en aanvaarding van delen van het schadedossier kan verschillen doen ontstaan op de inventarislijsten.
- De juridische complexiteit van de schadedossiers vereist dat de beleidsdomeinen zelf de dossiers beheren. Dat neemt niet weg dat de beleidsdomeinen het VFLD periodiek op de hoogte dienen te houden van de stand van het dossier. Het VFLD biedt momenteel geen centrale juridische ondersteuning aan de beleidsdomeinen voor hun schadedossiers, ook niet voor gemeenschappelijke juridische aangelegenheden.
- Op de inventarislijst staan schadedossiers met discussies over de schadelastverdeling tussen de Vlaamse Gemeenschap en federale instellingen. Deze disputen veroorzaken een dure rechtsgang en hoge verwijlinteressen.

<sup>150</sup> De inventarislijsten van (december) 2010 worden gebruikt voor de calculatiemethode in de begrotingscontrole 2011.



- Sommige dossiers vallen weg bij gebrek aan initiatief van de eiser, door verjaring of door overlijden. Soms is het niet duidelijk of de eiser (of zijn erfgenamen) in de toekomst nog gerechtstappen zal ondernemen.
- Dossiers doken na een aantal jaren terug op in de inventarislijst van 2010.
- Soms leidt een verkeerde interpretatie van de term hoofdsom tot een verweving van hoofdsom en interesten. Het VFLD beloofde in haar nieuwe regelgeving deze term beter te zullen definiëren.
- Beleidsdomeinen berekenen de verwijlinteressen in hun schade-dossiers soms niet, onvolledig of verkeerd.
- Het is geen evidentie om dadingen te onderhandelen. Toch lijkt dading in sommige dossiers na verloop van tijd voor beide partijen de beste oplossing. De leiding van het VFLD dringt er bij de beleidsdomeinen op aan dadingen af te sluiten om verwijlinteressen te stuiten. Bovendien wil het VFLD zijn werkingsbesluit verder verfijnen.
- Een andere mogelijkheid om de verwijlinteressen te stuiten is het kantonnement, waar het schadebedrag volledig of gedeeltelijk op een geblokkeerde rekening wordt gestort. Dat geldt als een conditionele betaling. Een kantonnement geeft echter wel aanleiding tot een onmiddellijke begrotingsimpact in het jaar van uitbetaling, dus voordat de juridische rechtsgang is beëindigd en voor het definitieve eindvonnis<sup>151</sup>.
- Volledig afgewerkte schadedossiers komen soms nog voor op de inventarislijst.
- Het VFLD kan momenteel laattijdige of incorrecte informatie vanwege de beleidsdomeinen niet sanctioneren<sup>152</sup>.

#### **3.3.3.4 Invloed van de inventarislijst op de begroting**

De memorie van toelichting bij de begrotingscontrole 2011 verschaft geen informatie over de budgettaire impact van de opinies van derden-advocatenkantoren over de grote schadedossiers.

Langs ontvangstenzijde handhaafde de begrotingscontrole 2011 het principe van constant begrotingsbeleid, dus zonder dotatieverhoging voor het VFLD. Aangezien de begrotingscontrole verwachtte dat de

<sup>151</sup> Het nieuwe regeringsbesluit staat het VFLD toe namens de Vlaamse entiteit (en partij in het geding) een bedrag te kantonneren.

<sup>152</sup> Een voorstel bestaat erin dossiers boven de 500.000 euro die niet werden gemeld, bij de bevraging te penaliseren als volgt: de hoofdsom blijft 90% ten laste van het VFLD en 10% van het beleidsdomein; de interesten komen 10% ten laste van het VFLD en 90% van het beleidsdomein; andere kosten blijven ten laste van het beleidsdomein en het excedent boven de 2 miljoen euro komt 100% ten laste van het VFLD (in plaats van 1 miljoen euro). Dit voorstel ligt nog ter tafel en wordt besproken door de afdeling Beleidsondersteuning en Begroting en het bevoegde kabinet.

werkelijke uitgaven in 2011 18,9 miljoen euro hoger zullen zijn dan initieel geraamd, dient het VFLD bij een gelijkblijvende dotatie dit bedrag dus in te teren op zijn begrotingssaldo.

| VFLD (in duizenden euro) | 2008    | 2009    | 2010    | BO2011  | BC2011  |
|--------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Dotatie                  | 50.400  | 50.400  | 30.400  | 30.400  | 30.400  |
| Overdracht reserves      | 109.891 | 140.998 | 156.664 | 140.567 | 156.664 |
| Totale schadeclaim       | 755.093 | 786.000 | 882.500 | 882.500 | 882.500 |

In de toelichtingen bij de begroting meldde het VFLD dat het in de periode 2008-2011 uitging van het principe van een constant begrotingsbeleid. Uit de bovenstaande tabel blijkt echter dat het dit principe niet consequent heeft toegepast. In 2008 en 2009 kreeg het VFLD een constante dotatie van 50,4 miljoen euro, maar vanaf de begrotingsopmaak 2010 verminderde de dotatie tot 30,4 miljoen euro. De totale schadeclaims ten laste van het VFLD namen tussen december 2009 en december 2010 nochtans met 96,5 miljoen euro toe. De dotatie 2011 zal niet volstaan om de schadegevallen van dat jaar te betalen, waardoor het VFLD een beroep zal moeten doen op zijn reserves. Voor 2012 zou het VFLD weer aanknopen met een dotatie van 50,4 miljoen euro, zoals in 2008 en 2009. De begroting 2012 voorziet in een intering van 41,9 miljoen euro op de reserves, wat de overgedragen reserves eind 2012 op 95,8 miljoen euro zal brengen.

### 3.3.3.5 *Informatieverstrekking aan het parlement*

Het Vlaams parlement verkrijgt informatie over de werking van het VFLD langs diverse kanalen:

- De jaarlijkse begroting bevat de dotatie aan het VFLD. De grootte van deze dotatie moet onder meer afhankelijk zijn van de omvang van de hangende schadedossiers. De voorgestelde begrotingen moeten dan ook voldoende gedocumenteerd zijn. Het parlement beoordeelt ze en keurt ze goed.
- De meerjarenbegroting is, in tegenstelling tot de jaarlijkse begroting, geen verplicht document. Vanaf 2012 wordt een meerjarenraming echter wel verplicht. Daar het VFLD betalingen van lasten uit het verleden overneemt van beleidsdomeinen, is de meerjarenbegroting van het beleidsdomein een nuttig instrument om bij het huidige beleid de vermoedelijke evolutie van de budgettaire uitgaven op termijn in te schatten.
- De jaarrekening van het VFLD bestaat onder meer uit een bedrijfseconomische rekening, een uitvoeringsrekening van de begroting en toelichtingen. Bij de jaarrekening 2010 heeft het VFLD de lijst met hangende schadedossiers gevoegd die resulteerde uit de bevraging van eind december 2010.

#### 3.3.3.5.1 *Jaarlijkse begroting*

Het Rekenhof heeft enkele bedenkingen bij de begroting die het VFLD voorstelde bij de begrotingscontrole 2011:

- De memorie van toelichting motiveerde onvoldoende de keuze voor een constant begrotingsbeleid. In 2011 staat de daling van de dotatie niet in relatie tot de stijging van het totaal van schadedossiers.
- Het fonds heeft geen gedetailleerde verantwoording gegeven van de geraamde dotatie.
- De memorie van toelichting biedt alleen informatie over de hangende schadedossiers met een mogelijke impact op de begroting 2011.
- De toelichting vermeldt het totale bedrag van alle claims tegen de Vlaamse overheid niet, en geeft geen overzicht per beleidsdomein.
- De toelichting bespreekt alleen de intering op het saldo van de uitvoeringsrekening, maar geeft geen concrete cijfers over de inventarislijst van schadedossiers.

Deze bedenkingen moeten worden afgewogen tegen de discretie die nodig is om de belangen van de Vlaamse Gemeenschap te vrijwaren. Zo werd tijdens de parlementaire besprekingen over het VFLD gesteld dat het niet aangewezen was accurate, individuele informatie over de inschatting van de consequenties van juridische geschillen vrij te maken. Een juridisch tegenstander, die zijn kansen in een eventuele procesgang moet afwegen, krijgt zo immers belangrijke informatie in handen. Daartegenover staat dat uit de vorming van waardeverminderingen of voorzieningen nooit kan worden afgeleid dat de onderneming, weze het impliciet, de gegrondheid van de tegen haar ingestelde rechtsvordering zou erkennen voor het opgevoerde bedrag<sup>153</sup>.

#### 3.3.3.5.2 *Meerjarenbegroting*

Het VFLD is louter een betalingsorgaan van de Vlaamse overheid, dat de lasten van de beleidsdomeinen mee financiert. De beleidsdomeinen zijn het best geplaatst om hun schadedossiers op te nemen in hun meerjarenbegrotingen en de nodige toelichtingen te verstrekken over de omvang, draagwijdte en impact. Zij zijn verantwoordelijk voor de regeling van de schade en moeten daarover optimaal intern communiceren met alle partijen van de Vlaamse overheid. Deze communicatie is enerzijds cruciaal voor een nauwkeurige bepaling van de totale lasten voor de Vlaamse overheid, maar kan bij een te gedetailleerde rapportering in de meerjarenbegroting anderzijds de belangen van de Vlaamse overheid in het gedrang brengen.

<sup>153</sup> Advies 107-7 van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen (Bulletin CBN, nr. 21, januari 1988, p.18-20).

### 3.3.3.5.3 *Jaarrekening en uitvoeringsrekening van de begroting.*

Het VFLD heeft in de toelichting van haar jaarrekening 2010 de staat van toekomstige verplichtingen en verbintenissen alleen ingevuld voor de pensioenverplichtingen van de VRT en de NV De Scheepvaart<sup>154</sup>. Het VFLD legt dus geen kredieten vast voor de toekomstige schadedossiers te zijnen laste, hoewel de *redelijkheid* om schadebedragen te ramen haalbaar is voor het fonds. Dat betekent dat het de schadedossiers zou kunnen opnemen als gesplitste kredieten in de begroting en als aangelegde voorzieningen in de bedrijfseconomische rekening.

### 3.3.3.5.4 *Gesplitste begrotingskredieten*

Het VFLD werkt vooralsnog niet met gesplitste kredieten. De basis daarvoor bestaat nochtans. De jaarlijkse bevraging van de beleidsdomeinen en de toegepaste waarschijnlijkheidspercentages voor mogelijke veroordelingen zou redelijke schadedossierramingen kunnen opleveren en de bevraging peilt ook naar de periode waarin de uitspraak zal vallen. Met het oog op een transparante opvolging van de schadeclaims zou het VFLD voor intern gebruik in het betrokken begrotingsjaar per schadedossier een vastleggings- en een vereffeningskrediet kunnen aanleggen. Het totaal van de openstaande vastleggingen zou dan een realistische raming opleveren van de lopende geschillen, terwijl de vereffeningskredieten toestaan de uitgaven te spreiden volgens de verwachte betalingskalender. Samen met de evolutie van de in het verleden als buffer opgebouwde reserves biedt dat de informatie die nodig is voor de bepaling van de jaarlijkse dotatie. Om de belangen van de overheid niet te schaden, kan het VFLD aan het Vlaams Parlement op een meer geaggregeerde wijze rapporteren.

Het gebruik van gesplitste kredieten kan ook responsabiliserend werken. Niet gemelde schadedossiers krijgen immers geen vastlegging, zodat de Vlaamse Regering de ordonnancering ervan langs een aanvraag tot begrotingsakkoord moet goedkeuren<sup>155</sup>. Een eventueel sanctioneringsbeleid voor de beleidsdomeinen zou kunnen worden gekoppeld aan onverantwoorde wijzigingen in de gesplitste kredieten.

### 3.3.3.5.5 *Voorzieningen in de bedrijfseconomische rekening*

De opname van de schadedossiers die het VFLD op redelijke wijze kan ramen, als gesplitste kredieten in de begroting (eventueel gespreid in de tijd), kan ook de basis vormen voor de aanleg van voorzieningen in de bedrijfseconomische rekening. De jaarrekening

<sup>154</sup> Volume 15 van de jaarrekening (encours of staat van vaststaande verplichtingen en verbintenissen).

<sup>155</sup> Zo zij het niet gemelde schadedossier toch ten laste van het VFLD wil leggen.

moet immers een getrouw beeld geven van het vermogen, de financiële positie en het resultaat van de vennootschap. Voorzieningen voor risico's en kosten beogen naar hun aard duidelijk omschreven verliezen of kosten te dekken die op de balansdatum waarschijnlijk of zeker zijn, maar waarvan het bedrag niet vaststaat. Het fonds kan dus onder meer voorzieningen vormen voor geschillen waarbij de toekomstige betaling van schadevergoedingen plausibel lijkt. Het moet dergelijke voorzieningen stelselmatig per geschil vormen en jaarlijks actualiseren. Het VFLD moet deze gegevens in detail bijhouden en in globo becommentariëren in volume 13 van de toelichting bij de jaarrekening.

### 3.3.4 Conclusies

Het VFLD volgt de eventuele financiële consequenties van de hangende schadedossiers vooral op door middel van een jaarlijkse bevraging van de diverse beleidsdomeinen, die in eerste instantie verantwoordelijk zijn voor de opvolging en afhandeling van deze dossiers. Het beschikt zodoende niet permanent over actuele informatie en is van de kwaliteit van de informatieverstrekking door de beleidsdomeinen afhankelijk voor de raming van het budget dat het in het begrotingsjaar zal nodig hebben om de toegewezen schadeclaims tegen de Vlaamse overheid te betalen.

Bovendien verwerkt het VFLD de informatie over de schadedossiers intern niet altijd op een transparante wijze bij haar begrotingsraming. Het verantwoordt het waarschijnlijkheidspercentage dat het hanteert voor mogelijke veroordelingen in kleinere schadedossiers onvoldoende en rekent door haar calculatiemethode op de grootste schadedossiers slechts 5,4% van het totaal van deze schadeclaims aan voor rekening van zijn uitgavenbegroting 2011. De dataverwerking van de jaarlijkse bevragsingslijsten over alle Vlaamse beleidsdomeinen is overigens een ingewikkeld en langdurig proces. Bovendien zijn de resulterende inventarislijsten van hangende schadedossiers soms onvolledig of incorrect ingevuld door de beleidsdomeinen.

Het aantal schadeclaims tegen de Vlaamse overheid die het VFLD mede moet financieren, is de afgelopen jaren stelselmatig toegenomen. Op basis van deze vaststelling kan redelijkerwijze worden verwacht dat het de komende jaren meer schadevergoedingen zal moeten financieren. Desondanks daalde de dotatie in 2010 en 2011 en teerde het fonds in op de reserves die het in het verleden opbouwde (bij de begrotingscontrole vastgesteld op 18,9 miljoen euro). Meer veroordelingen van de Vlaamse overheid zouden in de toekomst de buffercapaciteit van het VFLD dan ook kunnen uithollen. Het VFLD informeert het Vlaams Parlement maar in beperkte mate over deze toestand, ervanuit gaande dat te gedetailleerde begrotingsinformatie de belangen van de Vlaamse overheid kan schaden.

### 3.3.5 Aanbevelingen

- De beleidsdomeinen dienen schadedossiers op een meer uniforme wijze af te handelen en te communiceren aan alle partijen van de Vlaamse overheid. Een optimale interne communicatie over de schadedossiers is bepalend voor een nauwkeurige bepaling van de totale last voor de Vlaamse overheid.
- Door een betere definiëring van de gebruikte terminologie in zijn nieuwe regelgeving op te nemen kan het VFLD verkeerde interpretaties door de beleidsdomeinadministraties voorkomen.
- Het VFLD kan in toekomstige bevragingsfiches de beleidsdomeinen verzoeken de procentuele kans op veroordeling voor alle schadedossiers in te schatten.
- De Vlaamse overheid heeft nood aan een centrale databank waarin de status van geschillendossiers kan worden geconsulteerd..
- Dankzij een redelijke raming van de schadelast van de hangende geschillen, zou het VFLD gesplitste kredieten in haar begroting kunnen opnemen en voorzieningen aanleggen in de bedrijfseconomische rekening.
- Het VFLD moet zijn begrotingsraming intern gedetailleerd onderbouwen, opdat het in zijn begrotingen en externe rapportering met een zo groot mogelijke precisie totaalcijfers kan opnemen.
- De Vlaamse overheid dient meer aandacht te hebben voor de stuiting van gerechtelijke interessen, bv. door haar beleidsdomeinen aan te sporen meer dadingen af te sluiten en gebruik te maken van kantonnementen.

### **3.4 Investeringsmaatschappijen van de Vlaamse overheid van 2000 tot 2010**

Het Rekenhof geeft in dit hoofdstuk een overzicht van de werking van de Vlaamse investeringsmaatschappijen in de periode 2000-2010. Het stelde vast dat deze maatschappijen elk op zich winstgevend waren en gezamenlijk een positieve financiële impact op het Vlaams Gewest hadden.

#### **3.4.1 Inleiding**

Tussen 2000 en 2010 waren de investeringsmaatschappijen van de Vlaamse overheid, in casu de Limburgse Reconversie­maatschappij nv (LRM), de Participatiemaatschappij Vlaanderen nv (PMV), de Vlaamse Participatiemaatschappij nv (VPM), Gimvindus nv, en de Vlaamse Milieuholding nv (VMH), onderhevig aan grote wijzigingen in de wetgeving, maar ook in hun onderlinge verhoudingen en in hun financieel belang. De onderstaande paragrafen overzien de levens­loop van de investeringsmaatschappijen van 2000 tot 2010. Het Rekenhof heeft zijn bevindingen op 4 oktober 2011 medegedeeld aan de Vlaamse minister van Overheidsinvesteringen, die heeft geantwoord op 26 oktober 2011. Dat antwoord is in de onderstaande tekst verwerkt.

Alle boekjaren lopen tot 31 december, op enkele uitzonderingen na. Zo liepen de boekjaren bij de VPM en Gimvindus respectievelijk sinds 2007 en sinds 2009 tot 31 maart van het volgende kalenderjaar. De VPM heeft zijn balansdatum gewijzigd om hem te laten samenvallen met de, eveneens in het boekjaar 2007 gewijzigde, balansdatum van haar dochteronderneming GIMV. Gimvindus heeft haar balansdatum verschoven sinds ze in 2009 een dochteronderneming van de VPM werd.

#### **3.4.2 Wetgevend kader**

Het decreet van 13 juli 1994 betreffende de Vlaamse investerings­maatschappijen<sup>156</sup> vormt de decretale basis voor de nv's. Het be­schrijft hun statuten, de opdrachten, de bevoegdheden, het toezicht en de werking. De doelstellingen van de verschillende investerings­maatschappijen kunnen als volgt worden samengevat:

<sup>156</sup> De oorspronkelijke titel van dit decreet luidde: decreet betreffende de Vlaamse investeringsmaatschappijen, het Limburgfonds en de permanente werkgroep Limburg. Deze titel werd in 2002 ingekort tot de huidige benaming.



- Gimvindus diende de financiële vaste activa van de participaties in de scheepsbouwsector en de glasverpakkings-, textiel- en staalnijverheid<sup>157</sup> te beheren met het oog op de valorisatie ervan.
- De Vlaamse Milieuholding diende te investeren in milieuprojecten en te participeren in nutsbedrijven uit de milieusector.
- De Limburgse Reconversiemaatschappij diende de reconversie in de provincie Limburg te ondersteunen.
- De Vlaamse Participatiemaatschappij diende participaties ter realisatie van het economisch overheidsinitiatief aan te houden.
- De Participatiemaatschappij Vlaanderen moet bijzondere opdrachten uitvoeren m.b.t. de economische politiek van het Vlaams Gewest, PPS-projecten realiseren voor alle bevoegdheidsdomeinen en participaties aanhouden om het Vlaams overheidsinitiatief te verwezenlijken.

In 2001 zette de decreetgever de herstructurering van Gimvindus in<sup>158</sup>, die de facto de vereffening van de nv inhield.

In 2004 volgde de beslissing de activiteiten van de Vlaamse Milieuholding te herstructureren of te beëindigen<sup>159</sup>. Ook voor deze vennootschap startte een de facto vereffening op lange termijn.

De andere investeringsmaatschappijen, de LRM, de PMV en de VPM, kregen door het decreet van 7 mei 2004<sup>160</sup> het statuut van privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap (EVA). Inhoudelijk wijzigden hun doelstellingen licht:

- De LRM diende bij te dragen tot de economische ontwikkeling of de tewerkstelling van de provincie Limburg door participaties te nemen of leningen te verstrekken. Zij diende ook bijzondere opdrachten van de Vlaamse Regering uit te voeren.
- De PMV diende participaties te nemen of leningen te verstrekken in het kader van het economisch overheidsinitiatief van het Vlaams Gewest, een duurzaam economisch klimaat in Vlaanderen te stimuleren, PPS-projecten in alle bevoegdheidsdomeinen te realiseren, bijzondere opdrachten van de Vlaamse Regering uit te voeren.
- De VPM diende participaties in Vlaamse investeringsmaatschappijen en in de nv GIMV, of de daarmee verbonden vennootschappen, te verwerven, beheren en valoriseren.

<sup>157</sup> De vroegere nationale economische sectoren.

<sup>158</sup> Decreet van 6 juli 2001 houdende bepalingen tot herstructurering van Gimvindus nv.

<sup>159</sup> Decreet van 6 januari 2004 houdende bepalingen tot herstructurering van de Vlaamse Milieuholding.

<sup>160</sup> Decreet van 7 mei 2004 betreffende de investeringsmaatschappijen van de Vlaamse overheid.

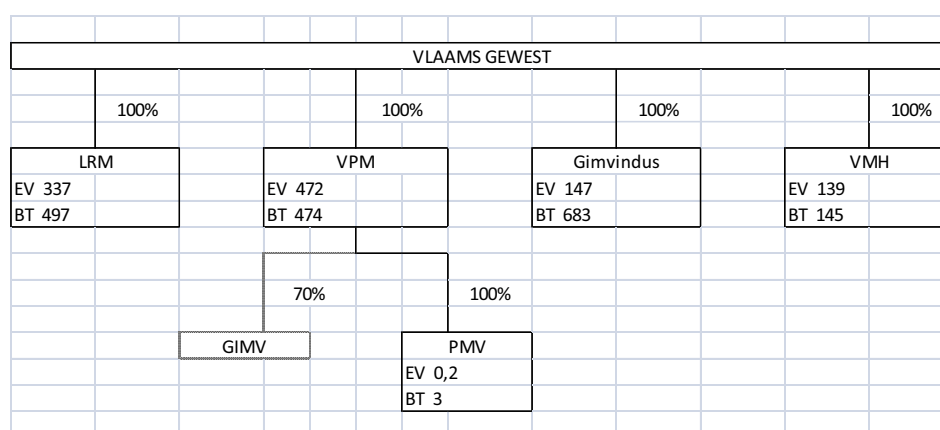


Het decreet van 7 mei 2004 heeft ook het decreet van 13 juli 1994 opgeheven. In 2006 heeft de decreetgever dit opgeheven decreet echter weer van toepassing gemaakt op Gimvindus en de Vlaamse Milieuholding<sup>161</sup>.

Zowel in het oude als in het nieuwe wetgevende kader, overlappen de doelstellingen van de verschillende investeringsmaatschappijen elkaar. Aangezien elke raad van bestuur onafhankelijk binnen de eigen doelstellingen kan beslissen, kan voor eenzelfde project onderlinge concurrentie tussen de investeringsmaatschappijen optreden. Ook de deelname van meer investeringsmaatschappijen aan een project is niet uitgesloten.

### 3.4.3 Onderlinge structuur en financieel belang

De onderstaande figuur schematiseert de onderlinge structuur en het financiële belang van de investeringsmaatschappijen op 31 december 2000. De afkortingen EV en BT verwijzen respectievelijk naar het eigen vermogen en het balanstotaal (bedragen in miljoenen euro).



Tussen 2001 en 2010 voltrokken zich aan deze structuur enkele wijzigingen:

- De PMV kwam op 17 oktober 2002 door een kapitaalvermindering bij de VPM rechtstreeks in handen van het Vlaams Gewest.
- In 2001 werden de staal- en textielbelangen van Gimvindus overgeheveld naar de PMV, zodat hun valorisatie uiteindelijk in de resultaten van de PMV terug te vinden is.
- Het Vlaams Gewest bracht Gimvindus op 24 juni 2009 in de VPM in.

De structuur zag er door deze wijzigingen eind 2010 als volgt uit:

<sup>161</sup> Decreet van 15 december 2006 betreffende corporate governance en andere bepalingen inzake de investeringsmaatschappijen van de Vlaamse overheid.

| VLAAMS GEWEST |  |  |  |        |  |  |  |           |  |  |  |        |  |  |  |
|---------------|--|--|--|--------|--|--|--|-----------|--|--|--|--------|--|--|--|
| 100%          |  |  |  | 100%   |  |  |  | 100%      |  |  |  | 100%   |  |  |  |
| LRM           |  |  |  | VPM    |  |  |  | PMV       |  |  |  | VMH    |  |  |  |
| EV 251        |  |  |  | EV 315 |  |  |  | EV 447    |  |  |  | EV 287 |  |  |  |
| BT 363        |  |  |  | BT 358 |  |  |  | BT 466    |  |  |  | BT 293 |  |  |  |
|               |  |  |  |        |  |  |  |           |  |  |  |        |  |  |  |
|               |  |  |  | 27,06% |  |  |  | 100%      |  |  |  |        |  |  |  |
|               |  |  |  | GIMV   |  |  |  | Gimvindus |  |  |  |        |  |  |  |
|               |  |  |  |        |  |  |  | EV 24     |  |  |  |        |  |  |  |
|               |  |  |  |        |  |  |  | BT 36     |  |  |  |        |  |  |  |

Elke investeringmaatschappij evolueerde tussen 2000 en 2010 op eigen wijze. De onderstaande paragrafen geven een overzicht van hun belangrijkste evoluties en mijlpalen.

#### 3.4.4 Limburgse Reconversie­maatschappij nv (LRM)

Het balanstotaal van de enkelvoudige jaarrekening van LRM daalde van 497 miljoen euro op 31 december 2000 tot 363 miljoen euro op 31 december 2010. Deze daling was grotendeels boekhoudtechnisch: in 2001 bracht de LRM haar geldmiddelen en uitstaande financiële schuld in bij haar dochteronderneming Mijnen nv. Operationeel veranderde er weinig: de middelen werden beheerd zoals voorheen en de LRM kon nog altijd over dezelfde fondsen beschikken.

Het eigen vermogen daalde in dezelfde periode van 337 miljoen euro tot 251 miljoen euro door de overdracht in 2008 van de Limburgse Strategische Ontwikkeling­maatschappij (LISOM) aan de provincie Limburg<sup>162</sup>. LISOM werd in 2002 opgericht als dochteronderneming van de LRM voor de uitvoering van de niet-rendementsgebonden activiteiten die de Vlaamse Regering de LRM oplegde.

De onderstaande tabel toont de evolutie van de netto boekwaarde van de investeringsportefeuille (de financiële vaste activa, exclusief de verbonden ondernemingen). Deze evolutie is een indicator voor de eigenlijke investeringsactiviteiten van de LRM.

<sup>162</sup> Beslissing van de Vlaamse Regering van 7 maart 2008 betreffende de herstructurering van de LRM-groep.

| <i>(in miljoen euro)</i> |        |
|--------------------------|--------|
| Datum                    | Waarde |
| 31.12.2000               | 31,0   |
| 31.12.2001               | 33,6   |
| 31.12.2002               | 33,8   |
| 31.12.2003               | 35,2   |
| 31.12.2004               | 52,6   |
| 31.12.2005               | 54,7   |
| 31.12.2006               | 54,5   |
| 31.12.2007               | 49,4   |
| 31.12.2008               | 65,0   |
| 31.12.2009               | 81,3   |
| 31.12.2010               | 83,5   |

Op de balans van de LRM staat sinds 2006 ook ongeveer 20 miljoen euro voorraden. Deze voorraden betreffen te verkopen gronden<sup>163</sup>.

In de boekjaren 2001-2010 heeft de LRM 176,5 miljoen euro winst gemaakt. De jaarwinsten schommelden echter sterk, voornamelijk door sterk fluctuerende financiële opbrengsten en uitzonderlijke resultaten (waardeverminderingen en terugnemingen ervan). In dit kader paste ook de beslissing van de Vlaamse Regering van 7 maart 2008 177,52 miljoen euro<sup>164</sup> en de LISOM-aandelen over te dragen aan de provincie Limburg. Deze transactie deed het eigen vermogen van de LRM dalen tot 251 miljoen euro. Deze daling van het eigen vermogen had uiteraard gevolgen voor de financiële opbrengsten.

### 3.4.5 Participatiemaatschappij Vlaanderen nv (PMV)

Het balanstotaal van de PMV steeg in de beschouwde periode sterker dan dat van de andere investeringsmaatschappijen: van nauwelijks 3 miljoen euro op 31 december 2000 tot 466 miljoen euro op 31 december 2010. In deze periode nam het eigen vermogen toe van 0,2 tot 447 miljoen euro.

Voor de verzelfstandiging van de PMV in 2001, leidde de vennootschap een sluimerend bestaan onder de vleugels van de VPM. Vanaf 2001 nam het belang van de vennootschap toe door de inbreng van de staal- en textielbelangen van Gimvindus en de eerste werkingsmiddelen in speciën vanuit het Vlaams Gewest.

In 2005 valoriseerde de PMV de staalbelangen met een behoorlijke winst. Stilaan ontwikkelde de maatschappij meer en meer economische overheidsinitiatieven en PPS-projecten. Dat resulteerde op het einde van 2010 in verscheidene dochterondernemingen met specifieke opdrachten en een investeringsportefeuille.

<sup>163</sup> De Balim-site te Lommel.

<sup>164</sup> Minus de betalingen na 31 december 2007 en na datum van overdracht.

Op 31 december 2010 stonden op de participaties van de PMV nog 28,9 miljoen euro te storten bedragen open.

De 87,5 miljoen euro winst die de PMV in de boekjaren 2001-2010 heeft gemaakt, zijn volledig toe te schrijven aan de valorisatie van Staal Vlaanderen in 2001. In de andere boekjaren kende de maatschappij, net als de LRM, sterk wisselende resultaten door fluctuerende financiële en uitzonderlijke kosten.

#### **3.4.6 Vlaamse Participatiemaatschappij nv (VPM)**

De VPM heeft in de beschouwde periode maar een beperkt aantal transacties verwerkt. De belangrijkste daarvan waren:

- De verkoop aan het Vlaams Gewest van de toenmalige dochter PMV in 2002.
- De afbouw van de GIMV-participatie in twee stappen: van 70% naar 40% in 2005, en van 40% tot 27,06% in 2006.
- De inbreng door het Vlaams Gewest van Gimvindus in 2009 en de toetreding van de VPM tot het investeringsfonds GIMV-XL Partners.

De omvang van deze transacties deed de jaarrekeningen sterk schommelen. Het balanstotaal daalde van 474 miljoen euro op 31 december 2000 tot 358 miljoen euro op 31 december 2010. Op 31 december 2006 kende dit totaal met 254 miljoen euro een dieptepunt. In dezelfde periode daalde het eigen vermogen van 472 miljoen euro tot 315 miljoen euro, met eveneens een dieptepunt eind 2006 (253 miljoen euro).

In de boekjaren 2001-2010 heeft de VPM 303,0 miljoen euro winst gemaakt. Deze winst is volledig aan de GIMV-dividenden en de verkoop van de GIMV-aandelen te danken.

#### **3.4.7 Gimvindus nv**

In 2001 kwam Gimvindus in een vereffeningsscenario terecht. Dat weerspiegelde zich in een snelle afbouw van het balanstotaal: van 683 miljoen euro op 31 december 2000 tot 36 miljoen euro op 31 december 2010. In deze periode daalde het eigen vermogen van 147 miljoen euro tot 24 miljoen euro.

Na de afstoting van haar staal- en textielbelangen in 2001, werd de vennootschap in de volgende jaren geleidelijk aan vereffend, hoofdzakelijk volgens het tempo van de sluiting van de juridische geschillen.

In de boekjaren 2001-2010 heeft Gimvindus 84,3 miljoen euro winst gemaakt, voornamelijk door de afboeking van herwaarderingsmeerwaarden in 2001 en de terugname van voorzieningen.

### 3.4.8 Vlaamse Milieuholding nv (VMH)

Hoewel de decreetgever de herstructurering van VMH pas in 2004 bekrachtigde, bouwde de VMH haar portefeuille al af sinds 2001. Uiteindelijk bleven maar twee belangrijke dossiers over: Aquafin en Indaver.

Ondanks de afbouw van de portefeuille verdubbelde het balanstotaal: van 145 miljoen euro op 31 december 2000 tot 293 miljoen euro op 31 december 2010. In deze periode verdubbelde ook het eigen vermogen: van 139 miljoen euro tot 287 miljoen euro. Deze verdubbeling is het gevolg van, enerzijds, de gedeeltelijke verkoop van Indaver, samen met andere aandeelhouders, en, anderzijds, bijkomende investeringen in Aquafin door de uitkoop van andere aandeelhouders en verdere kapitaalverhogingen.

In de boekjaren 2001-2010 heeft de VMH 210,0 miljoen euro winst gemaakt, grotendeels dankzij de gedeeltelijke verkoop van Indaver.

### 3.4.9 Financiële impact op het Vlaams Gewest

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de kasstromen (870,8 miljoen euro ontvangsten en 295,2 miljoen euro uitgaven) die de investeringsmaatschappijen in de periode 2001-2010 realiseerden voor het Vlaams Gewest. Zij hadden een impact op het begrotingssaldo. De impact op het ESR-vorderingensaldo is kleiner, doordat kapitaalverhogingen en –verminderingen buiten beschouwing blijven bij de bepaling van dit saldo.

|                                           | <i>(In duizenden euro)</i> |
|-------------------------------------------|----------------------------|
| Ontvangsten                               |                            |
| Dividenden LRM (2001-2010)                | 262.919                    |
| Dividenden PMV (2001-2010)                | 4.000                      |
| Dividenden VPM (2001-2010)                | 105.340                    |
| Dividenden Gimvindus (2001-2008)          | 4.900                      |
| Dividenden VMH (2001-2010)                | 115.725                    |
| Kapitaalvermindering VPM 28.06.2005       | 201.167                    |
| Kapitaalvermindering VPM 23.11.2006       | 129.000                    |
| Kapitaalvermindering PMV 08.06.2007       | 13.000                     |
| Kapitaalvermindering Gimvindus 2001       | 20.000                     |
| Kapitaalvermindering Gimvindus 16.10.2007 | 11.100                     |
| Kapitaalvermindering VMH 14.05.2004       | 3.600                      |
| Totaal ontvangsten                        | 870.751                    |

| Uitgaven                                        |         |
|-------------------------------------------------|---------|
| Kapitaalverhoging VPM 20.12.2001 <sup>165</sup> | 20.000  |
| Kapitaalverhoging VPM 25.06.2002 <sup>165</sup> | 12.395  |
| Kapitaalverhoging PMV 19.12.2002                | 16.733  |
| Kapitaalverhoging PMV 20.02.2003                | 10.093  |
| Kapitaalverhoging PMV 29.11.2004                | 250     |
| Kapitaalverhoging PMV 02.03.2005                | 17.989  |
| Kapitaalverhoging PMV 16.04.2007                | 10.250  |
| Kapitaalverhoging PMV 26.03.2008                | 5.000   |
| Kapitaalverhoging PMV 14.11.2008                | 9.180   |
| Kapitaalverhoging PMV 05.06.2009                | 45.500  |
| Volstorting kapitaalverhoging PMV 2009          | 11.500  |
| Volstorting kapitaalverhoging PMV 2010          | 61.375  |
| Kapitaalverhoging Gimvindus 2001                | 16.733  |
| Kapitaalverhoging VMH 15.09.2006                | 1.800   |
| Volstorting kapitaalverhoging VMH               | 6.400   |
| Kapitaalverhoging VMH 02.12.2010                | 50.000  |
| Totaal uitgaven                                 | 295.198 |

De investeringsmaatschappijen leverden het Vlaams Gewest in de periode 2001-2010 dus netto 575,6 miljoen euro op (begrotingssaldo), met een positief effect van 492,9 miljoen euro op het ESR-vorderingensaldo.

De balansmatige mutaties (de meer- of minderwaarden van het eigen vermogen), die geen impact op het vorderingensaldo hadden<sup>166</sup>, tonen dat het eigen vermogen van de investeringsmaatschappijen, dat rechtstreeks in handen van het Vlaams Gewest is, in de periode 2001-2010 is toegenomen met 206,3 miljoen euro. De onderstaande tabel vergelijkt de toestanden van de eigen vermogens eind 2000 en eind 2010.

<sup>165</sup> Met deze bedragen voerde VPM op 26 juni 2002 een kapitaalverhoging uit bij PMV, tot 17 oktober 2002 een dochteronderneming van VPM.

<sup>166</sup> Daarbuiten kunnen nog latente meerwaarden voorkomen, maar omdat de jaarrekeningen die niet weergeven, heeft het Rekenhof ze niet in zijn onderzoek betrokken.

|                                     | <i>(In duizenden euro)</i> |                          |
|-------------------------------------|----------------------------|--------------------------|
|                                     | Eind 2000 <sup>167</sup>   | Eind 2010 <sup>168</sup> |
| Limburgse Reconversie­maatschappij  | 336.728                    | 250.626                  |
| Vlaamse Participatiemaatschappij    | 471.701                    | 315.364                  |
| Participatiemaatschappij Vlaanderen |                            | 447.353                  |
| Gimvindus                           | 146.502                    |                          |
| Vlaamse Milieuholding               | 138.870                    | 286.750                  |
| Totaal                              | 1.093.801                  | 1.300.093                |

### 3.4.10 Conclusies

De LRM, de PMV en de VPM zijn EVA's van privaatrecht, terwijl de uitdovende investeringsmaatschappijen Gimvindus en de Vlaamse Milieuholding nog onder het vroegere statuut van de investeringsmaatschappijen volgens het decreet van 13 juli 1994 vallen. Hoewel elke investeringsmaatschappij een eigen levensloop heeft gevolgd, waren ze toch elk op zich winstgevend in de periode van 2001 tot 2010. De valorisatie van Staal Vlaanderen (PMV), de verkoop van de GIMV-aandelen (VPM) en de verkoop van Indaver (VMH) zorgden voor de grootste winsten. De gezamenlijke financiële impact voor het Vlaams Gewest van de investeringsmaatschappijen was in de bestudeerde periode positief: zij creëerden een netto instroom naar het Vlaams Gewest van 575,6 miljoen euro en het eigen vermogen in handen van het Vlaams Gewest steeg tussen 2000 en 2010 met 206,3 miljoen euro.

<sup>167</sup> Begintoestand: het eigen vermogen van de investeringsmaatschappijen rechtstreeks in handen van het Vlaams Gewest op 31 december 2000.

<sup>168</sup> Eindtoestand: het eigen vermogen van de investeringsmaatschappijen rechtstreeks in handen van het Vlaams Gewest op 31 december 2010 (voor VPM 31 maart 2011).

### 3.5 UZ Gent: kostenrekeningen

Het Rekenhof heeft naar aanleiding van de controle op de rekeningen 2010 van het UZ Gent onderzocht hoe het ziekenhuis gemaakte kosten aan werknemers terugbetaalt. Het merkte onder meer op dat het ziekenhuis niet beschikte over specifieke procedures of reglementen daarvoor. Volgens de Vlaamse minister van Onderwijs zou het UZ Gent momenteel een nieuw reglement uitwerken, dat met de aanbevelingen van het Rekenhof rekening zal houden.

#### 3.5.1 Kostennota's

Bij de controle van de rekening 2009 van het UZ Gent ging het Rekenhof na in hoeverre de instelling het werken met kostennota's reglementeerde, of zij die reglementering ook naleefde en of zij de vereiste verantwoordingsstukken kon voorleggen.

Het Rekenhof bakende zijn auditwerkzaamheden af tot een aantal kostenrekeningen. Op deze rekeningen rekende het UZ Gent in totaal 1.474.101,14 euro aan. Het Rekenhof onderzocht een willekeurige steekproef van 64 kostennota's.

#### 3.5.2 Vaststellingen

Het onderzoek van de kostennota's gaf aanleiding tot de volgende vaststellingen:

- Het UZ Gent beschikt niet over procedures of reglementen voor de *kosten eigen aan de werkgever*. Het heeft wel een aantal richtlijnen uitgevaardigd op aandringen van het Rekenhof<sup>169</sup>.
- Het UZ Gent beschikt niet over een standaardformulier voor de terugbetaling van onkosten, dat van toepassing is op de volledige instelling. Het gebruikt wel op het niveau van de pijlers<sup>170</sup> eenzelfde formulier.
- Het professionele karakter van de uitgaven is soms betwistbaar. Zo betaalt het ziekenhuis kosten voor een skipas, wellness, kledij en een betaalkaart terug.
- Voor lunches ontbreken soms de verantwoordingsstukken die het professionele karakter aantonen, zoals restaurantbonnen, btw-ontvangstbewijzen, motivaties of korte situatieschetsen.

<sup>169</sup> Brief van het Rekenhof d.d. 7 februari 2006.

<sup>170</sup> De drie pijlers in het UZ Gent zijn: medisch-technische diensten, beddenhuis en UZ Gent III.



- Het ziekenhuis koopt dranken, kantoorbenodigdheden, enz., niet centraal aan. De raad van bestuur keurde op 5 juli 2010 in het kader van het BILUKA-project<sup>171</sup> de centralisatie van aankopen van meer dan 1.250 euro goed (btw niet inbegrepen). Dat bedrag is echter vrij hoog voor bv. drankenaankopen.
- Aankopen van relatiegeschenken vinden plaats zonder vermelding van de bestemming.
- Sommige personeelsleden ontvangen behalve een forfaitaire onkostenvergoeding, ook een terugbetaling van de werkelijke kosten.

### 3.5.3 Aanbevelingen

- Het UZ Gent dient de bestaande richtlijnen op te nemen in een reglement voor kosten eigen aan de werkgever dat op de instelling in haar geheel van toepassing is. Dat reglement kan rekening houden met de onderscheiden personeelscategorieën.
- Het UZ Gent moet een standaardformulier opstellen voor de terugbetaling van onkosten.
- Het ziekenhuis moet verantwoordingsstukken opvragen die het beroepskarakter van de gemaakte kosten duidelijk aantonen.
- Het UZ Gent mag restaurantkosten in België alleen terugbetalen mits originele btw-ontvangstbewijzen zijn voorgelegd.
- Kosten voor werkgebonden vergaderingen die, al dan niet met externen, in een restaurant plaatsvinden, mag het UZ Gent maar terugbetalen als het beschikt over een duidelijke situatieschets die aangeeft wie de kosten heeft gemaakt, wie de begunstigten waren en voor welke activiteit de kosten werden gemaakt, ongeacht de manier van betaling.
- Bij aankopen van relatiegeschenken moet duidelijk blijken wie de begunstigten zijn en of zij behoren tot het personeelskader.
- Aankopen van dranken, kantoormeubilair en computermateriaal moeten centraal plaatsvinden om prijsvoordelen te bekomen.
- Het UZ Gent moet duidelijk bepalen waarvoor het de forfaitaire onkostenvergoeding toekent.

### 3.5.4 Antwoord van de Vlaamse minister van Onderwijs

De Vlaamse minister van Onderwijs antwoordde op 26 juli 2011 dat het UZ Gent de bestaande richtlijnen verder zal formaliseren en uitbouwen tot een nieuw reglement, dat het zo snel mogelijk in werking zal stellen. Het verplicht gebruik van een standaardformulier, dat inmiddels zou zijn ontwikkeld, zal daarvan integraal deel uitmaken. Het

<sup>171</sup> Dit is de naam die het UZ Gent toekende aan haar ERP-project (Enterprise Resource Planning).

nieuwe reglement zal ook een striktere opvolging mogelijk maken van het beroepsmatige karakter van de uitgaven en van de aankoop van relatiegeschenken. In het reglement zal eveneens duidelijk worden opgenomen welke kosten de forfaitaire onkostenvergoeding dekt. Daardoor zal het UZ Gent tegemoetkomen aan opmerkingen en aanbevelingen.

Het Rekenhof zal dit opvolgen bij zijn volgende rekeningencontroles.

### **3.6 Resultaten van het besparingsplan bij het OPZ Geel**

Naar aanleiding van zijn controle op de rekeningen over 2010 van het Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Geel, heeft het Rekenhof de opstelling en toepassing van het besparingsplan 2009-2010 onderzocht. Het stelde vast dat het OPZ de doelstellingen van dit besparingsplan haalde: het kon een jarenlang operationeel verlies in 2010 ombuigen in een positief operationeel resultaat, zonder de zorgverstrekking in het gedrang te brengen.

#### **3.6.1 Inleiding**

Naar aanleiding van zijn controle op de rekeningen over 2010 van het OPZ Geel heeft het Rekenhof de opstelling en toepassing van het besparingsplan 2009-2010 onderzocht, dat de raad van bestuur op 14 september 2009 goedkeurde. Het ging na wat de onderliggende redenen waren voor het besparingsplan, welke maatregelen het plan inhield en hoe het OPZ ze heeft toegepast. Ten slotte ging het na of de besparingsdoelstellingen werden bereikt.

#### **3.6.2 Aanloop tot het besparingsplan**

Het OPZ Geel stelde een besparingsplan op om de grote verliezen tegen te gaan die de begrotingscontroles 2009 en 2010 aantoonde (respectievelijk 1,75 en 1,68 miljoen euro). Deze tekorten waren volgens het OPZ Geel te wijten aan de volgende factoren:

- 2008 kende drie indexsprongen met salarisverhogingen die het OPZ voor ongeveer de helft zelf diende te financieren.
- De werkingskosten namen jaarlijks toe. Zowel voor diensten als voor goederen gaf de instelling steeds meer uit.
- De Vlaamse Regering hield om besparingsredenen een gedeelte van de dotatie aan het OPZ Geel in.
- De gezinsverpleging is structureel ondergefinancierd. De middelen die de overheid ter beschikking stelt, dekken de kosten niet. Bovendien ligt de gemiddelde leeftijd van de patiënten binnen gezinsverpleging zeer hoog. Dit zorgt voor een gestegen zorgbehoefte die de inzet van middelen en personeel verhoogt. De totale populatie patiënten daalt bijgevolg. Daartegenover staat dat de personeelsinzet constant moet blijven om aan de normen te voldoen, en dat er een ruim, traditioneel gegroeid aanbod voor de pleeggezinnen is<sup>172</sup>.

<sup>172</sup> Bron: Nota aan het personeel.

Doelstelling van het besparingsplan was te komen tot een begroting in evenwicht en een positief operationeel resultaat, exclusief financiële en uitzonderlijke resultaten. Het OPZ diende deze doelstelling te behalen om financieel gezond te blijven en voldoende financiële ruimte te hebben voor toekomstgerichte investeringen.

Het OPZ diende in eerste instantie na te gaan welke besparingen mogelijk waren zonder invloed op de dienstverlening. De directie maakte daartoe van alle afdelingen en activiteiten een kosten-batenanalyse. Zij speurde daarbij naar overtollige zaken en efficiëntiewinstmogelijkheden.

Bij de opmaak van het besparingsplan hanteerde de directie de volgende principes:

- een organisatiebrede aanpak die alle afdelingen en entiteiten betreft;
- vrijwaring van de kwaliteit en continuïteit van de zorg;
- vrijwaring van de mogelijkheid nieuw beleid te voeren<sup>173</sup>;
- de realisatie van efficiëntiewinsten;
- de afweging van kosten en personeelsinzet, en activiteiten;
- een maximale vrijwaring van de tewerkstelling;
- een lange-termijnvisie.

### 3.6.3 Maatregelen

Het OPZ Geel opteerde ervoor met een reeks kleine maatregelen en extra inkomsten eind 2010 een break-even in het operationeel resultaat te bereiken. Het richtte zich vooral op de personeelskosten en de kosten voor goederen en diensten. Contractuele verplichtingen bemoeilijkten wel besparingen op diensten op korte termijn.

De onderstaande paragrafen lichten de belangrijkste maatregelen toe:

- Bij ziekte of langdurige afwezigheid zou het OPZ bij de administratieve en ondersteunende diensten geen vervangingen meer doorvoeren. Bij vervanging in de zorgdiensten zou het rekening houden met de normbezetting en de gewenste bezetting. Dat zou een besparing opleveren van 20 FTE's (1 miljoen euro).
- Het plan hield een bevrozing van de investeringsbudgetten en de opmaak van een prioriteitenlijst voor de investeringen in. Zo stelde het OPZ minder dringende vernieuwingen en herstellingen aan zijn historisch patrimonium uit, hield het voertuigen een jaar langer in dienst en schroefde het zijn budget voor tuinaanleg en

<sup>173</sup> Zo heeft het OPZ Geel in deze periode drie psychiaters aangeworven.

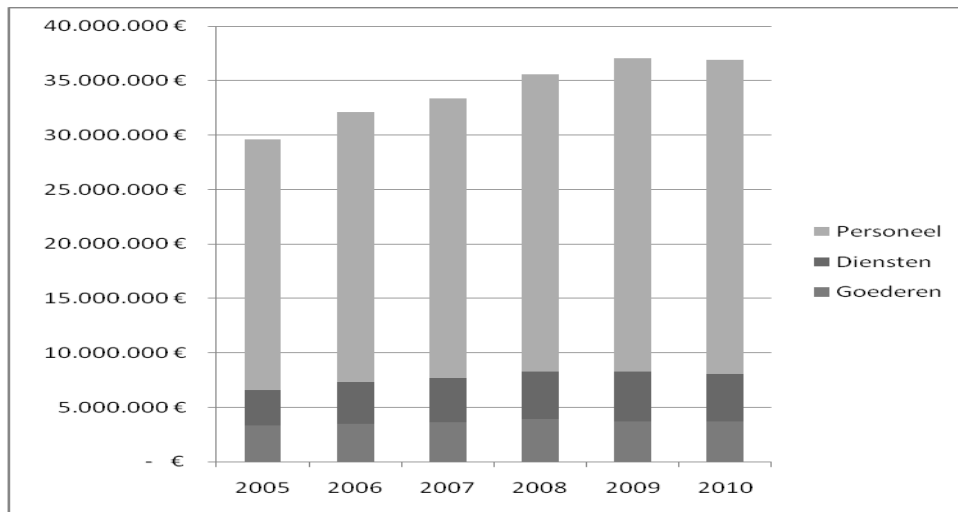
onderhoud terug. Deze maatregelen zouden een besparing van 447 duizend euro opleveren.

- Het opleidingsbudget zou tijdelijk dalen met 40 duizend euro.
- Het plan hield voorts de heronderhandeling van bestaande contracten met leveranciers in. Voor de bevoorrading (exclusief apotheek) zou een rationalisatie van het aanbod de verwerkings- en voorraadkosten aanzienlijk drukken. Ook heronderhandelde het OPZ zijn contract met het schoonmaakbedrijf en haalde het bepaalde taken uit het pakket. Verder werd het contract met het sociaal secretariaat herbekeken en budgettair bijgesteld.
- Bij heraanbesteding van de contracten zou het OPZ de kostprijs doorslaggevend laten zijn. Voorbeeld hiervan is het contract voor broodbedeling dat 10% goedkoper werd.
- Het OPZ Geel creëerde extra inkomsten door bepaalde dienstverleningen aan patiënten niet meer gratis aan te bieden.
- Het OPZ zou rationeler energie verbruiken en milieubewuster werken (betere afvalsortering, stookruimte-isolatie en een bewustmakingscampagne bij het personeel).
- Het plan, hield ten slotte een besparing op het keukenbudget in. Het OPZ zou de aangeleverde hoeveelheden vanuit de keuken bekijken om zo verspilling van voeding tegen te gaan.

#### **3.6.4 Resultaten**

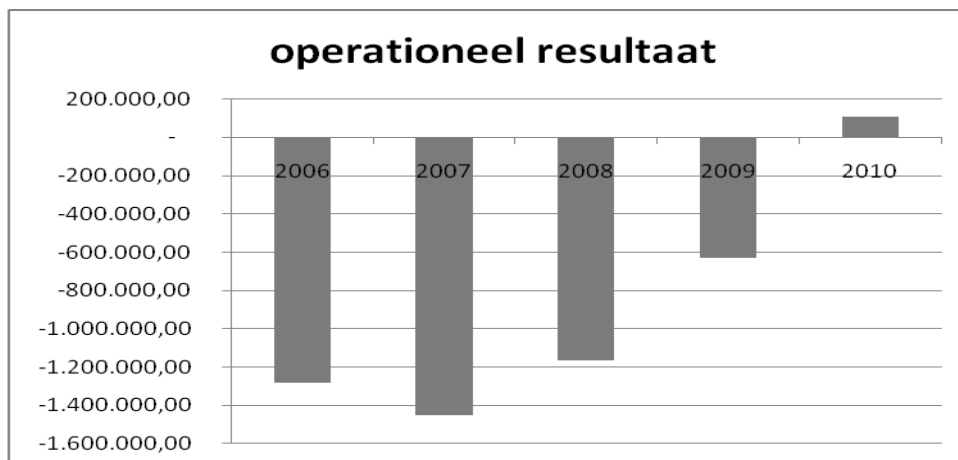
De uitvoering van het besparingsplan leidde tot een gestage daling van de kosten voor goederen, diensten en personeel. In 2009 stegen de personeelskosten in eerste instantie nog verder, doordat de indexsprongen van 2008 pas dat jaar hun volle uitwerking hadden. In 2010 bleven de personeelskosten nagenoeg constant tegenover 2009. Rekening houdend met een nieuwe indexsprong van 2% en een anciënniteitstijging van 1%, betekende dat eigenlijk een besparing. Maatregelen zoals de isolatie van stookruimtes, zullen bovendien pas effect hebben op (middel)lange termijn.

Tabel: Evolutie van kosten voor goederen, diensten en personeel over de periode 2005 -2010



De uitvoering van het besparingsplan liet het OPZ Geel toe het boekjaar 2010 af te sluiten met een operationele winst van 109 duizend euro. In 2009 leed de instelling nog een operationeel verlies van 628 duizend euro. De onderstaande grafiek toont de evolutie van het operationeel resultaat over de laatste vijf jaren.

Tabel: Operationeel resultaat over de periode 2006 – 2010



Het boekjaar 2010 was een keerpunt voor het OPZ Geel. Na jaren van operationeel verlies (in 2007 tot 1,5 miljoen euro), kon het in 2010 weer een operationele winst optekenen. Daaruit blijkt dat het besparingsplan zijn doelstellingen heeft bereikt.

### 3.6.5 Conclusie

In zijn streven de operationele kosten te beheersen, heeft het OPZ Geel met een besparingsplan het jarenlange operationeel verlies kunnen ombuigen naar een positief operationeel resultaat, zonder de zorgverstrekking in het gedrang te brengen.

### **3.7 BLOSO: verantwoording van de subsidies aan gemeenten en provincies**

Het BLOSO volgt de subsidiëring van het lokaal sportbeleid, in het bijzonder de verantwoording door de gemeenten en provincies van de gesubsidieerde kosten, vrij goed op. De gemeenten betalen de subsidies aan de sportverenigingen echter soms laattijdig uit. Het BLOSO steunt daarbij niet op de onderliggende betalingsbewijzen. Onduidelijkheden in de reglementering maken bovendien dat het BLOSO de vaak creatieve interpretaties van de gemeenten en provincies moet aanvaarden, vooral wat het behalen van de minimum-subsidiebedragen per specifieke doelgroep betreft. Ook op dit vlak onderbouwen de gemeenten en provincies hun verklaringen nauwelijks met de werkelijke uitgaven per doelgroep. De Vlaamse minister van Sport toonde zich bereid de aanbevelingen van het Rekenhof in de praktijk te brengen.

#### **3.7.1 Inleiding**

Het Rekenhof onderzocht bij de rekeningencontrole 2009 hoe het intern verzelfstandigd agentschap BLOSO<sup>174</sup> subsidies toekende aan sportfederaties, gemeenten en provincies. Dat onderzoek bracht een aantal risico's aan het licht, waaronder de verantwoording van de kosten door de gemeenten<sup>175</sup> en provincies. Het Rekenhof heeft dit risico bij zijn rekeningencontrole 2010 verder onderzocht. Het wilde in het bijzonder nagaan of het BLOSO voldoende toezicht uitoefent of kan uitoefenen op de kostenverantwoording. Daartoe organiseerde het een steekproef in vijftien gemeenten, rekening houdend met geografische spreiding en inwonersaantallen. Ook controleerde het de subsidies die het BLOSO aan de vijf Vlaamse provincies toekende. Het onderzoek richtte zich op dossiers die bij het BLOSO moesten worden ingediend vóór 1 september 2010. Op die datum moeten de gemeenten en provincies immers hun jaarlijks verslag over de uitvoering van het sportbeleidsplan indienen van het vorige jaar.

#### **3.7.2 Subsidieuitbetaling**

Het Rekenhof ging na of de berekening door de gemeenten van de subsidies voor de diverse sportverenigingen in overeenstemming was

<sup>174</sup> Agentschap ter Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openluchtrecreatie.

<sup>175</sup> Het gaat om steden en gemeenten. Dit verslag hanteert gemakshalve altijd de benaming gemeenten, aangezien er altijd sprake is van gemeentelijke sportbeleidsplannen.

met hun eigen reglementen en of de gemeenten die ter goedkeuring aan het BLOSO voorlegden. Het vroeg ook betalingsbewijzen op van de subsidies aan die sportverenigingen. Ook voor eventuele impuls-subsidies vroeg het dit reglement op en controleerde het of de betalingen verliepen volgens die reglementen. Ook in die gevallen vroeg het betalingsbewijzen op.

Hoewel het BLOSO de subsidiedossiers vrij goed opvolgt en ervoor zorgt dat de gemeenten en provincies de dossiers vervolledigen, leidde de controle van het Rekenhof tot enkele vaststellingen:

- In een aantal gevallen bleek dat de gemeente of provincie de subsidie uiteindelijk niet of pas een of meer jaren later aan de sportvereniging uitbetaalde, bv. doordat sommige sportverenigingen betalingsachterstallen bij de plaatselijke overheid hadden die zij eerst dienden aan te zuiveren. Momenteel controleert het BLOSO voornamelijk op grond van de grootboekrekeningfiches die de gemeenten en provincies bezorgen. Om zekerheid te hebben over de effectieve subsidie-uitkering zou het BLOSO echter ook de betalingsbewijzen moeten opvragen.
- De betalingsbewijzen brachten aan het licht dat een gemeente ten onrechte een subsidie aan een sportvereniging uitbetaalde. Zij zal dat bedrag terugvorderen en aan de rechtmatige vereniging bezorgen.

### 3.7.3 Subsidiebesteding

Het sport-voor-allen-decreet<sup>176</sup> heeft de gemeenten en provincies aanwendingspercentages voor de beleidssubsidies opgelegd:

- Gemeenten moeten minstens 50% van de subsidie besteden aan de directe financiële ondersteuning van de sportverenigingen, minstens 20% aan de ondersteuning en stimulering van de *andersgeorganiseerde* sport en minstens 10% aan de ondersteuning en stimulering van de toegankelijkheid tot en de diversiteit in sport.
- Provincies moeten minstens 50% van de subsidie besteden aan de directe financiële ondersteuning van bovenlokale sportverenigingen, minstens 20% aan de ondersteuning en stimulering van sport voor mensen met een handicap, minstens 10% aan de ondersteuning en stimulering van de inter- en bovenlokale samenwerking in de sport en minstens 10% aan de organisatie van een pool van sportgekwalficeerde begeleiders.
- Bovendien dienen de gemeente- en provinciebesturen de beleidssubsidies van de Vlaamse Regering met minstens 50% eigen middelen te vermeerderen.

<sup>176</sup> Decreet van 9 maart 2007 houdende de subsidiëring van gemeente- en provinciebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het voeren van een Sport voor Allen-beleid.



Het Rekenhof onderzocht of de gemeenten en provincies de bovenstaande percentages behaalden en of hun cofinanciering voldoende groot was. Het vroeg daarvoor een selectie van 15 tot 25 uitgaven<sup>177</sup> op, waarvoor de gemeenten en provincies verantwoordingsstukken dienden voor te leggen, en deed daarbij de volgende algemene vaststellingen:

- De gemeenten en provincies kruisen op de voorgedrukte jaarverslagfiches die het BLOSO ze bezorgt, aan of zij de minimumpercentages haalden. Zij geven zodoende echter niet de werkelijke bedragen aan die zij uitgaven aan de respectieve doelgroepen<sup>178</sup>.
- Een aantal gemeenten en provincies konden de minimumbedragen moeilijk weer samenstellen met de verantwoordingsstukken of facturen. Gemeenten situeerden gelijkaardige kosten soms onder verschillende doelgroepen in functie van de mate waarin zij de limieten bereikten<sup>179</sup>.
- Slechts twee gemeenten konden niet alle gevraagde verantwoordingsstukken voorleggen<sup>180</sup>.
- Alle gemeenten en provincies konden de minimale cofinanciering aantonen.

Het Rekenhof concludeerde dat gemeenten en provincies bij voorkeur hun werkelijke uitgaven per doelgroep aan het BLOSO kunnen bezorgen. Dat zou het BLOSO en de bevoegde minister duidelijke beleidsinformatie opleveren en vermijden dat de bedragen achteraf moeizaam moeten worden gereconstrueerd. Het BLOSO vindt dat dit echter veel bijkomend werk voor de gemeenten en provincies zou meebrengen indien alle uitgaven zouden worden opgevraagd in plaats van alleen de uitgaven die in functie van de te verantwoorden decretale bedragen staan. Bovendien wijst het BLOSO erop dat het decreet er alleen in voorziet dat *een jaarlijkse, systematische en gedetailleerde controle op de toepassing van het decreet zal worden uitgevoerd op het eerste hoofdstuk van het gemeentelijk sportbeleidsplan en op de impulssubsidies*<sup>181</sup>.

Het Rekenhof is van oordeel dat een weergave van de werkelijke uitgaven de werklast niet opdrijft. Immers, om te kunnen aanduiden

<sup>177</sup> Naargelang de grootte van de toegekende beleidssubsidies.

<sup>178</sup> Hoewel dat niet verplicht is, reiken sommige gemeenten en provincies het BLOSO bewijsmateriaal aan tot zij het minimum behalen (meestal prints van grootboekrekeningen).

<sup>179</sup> Meestal ging het daarbij om de kosten van sportkampen voor kleuters of leerlingen van een lagere school.

<sup>180</sup> Telkens ontbraken slechts een of twee verantwoordingsstukken op de opgevraagde selectie van 15 tot 25 documenten. Eén van beide gemeenten verklaarde voor twee uitgaven een bestelbon te hebben opgemaakt en een prestatie te hebben geleverd, maar geen factuur te hebben opgemaakt en dus niets te hebben betaald.

<sup>181</sup> Decreet, artikel 18, §1, 3°, en memorie van toelichting.

dat ze voldoen aan de minimumbedragen moeten de gemeenten en provincies cijfermateriaal verzamelen. Bovendien kan het doorgeven van exacte cijfers bezwaarlijk worden gezien als een gedetailleerde controle<sup>182</sup>. Het BLOSO merkt op dat in een nabij verleden het werd verplicht de administratieve lasten voor de gemeenten en provincies te beperken. Gevolg daarvan zijn de minimalistische rapporteringsdocumenten die het BLOSO gebruikt om de jaarverslagen op te vragen aan de gemeenten en provincies.

Specifiek met betrekking tot de verantwoording van de besteding van de subsidies, stelde het Rekenhof vast dat het Sport-voor-Allen-decreet en de bijhorende besluiten niet altijd duidelijk aangeven welke kosten of evenementen in aanmerking komen voor de verschillende begunstigden-categorieën. Het BLOSO probeert daarin een duidelijke lijn te trekken en excessen tegen te gaan, maar stoot daarbij regelmatig op verzet van de begunstigten, die zich beroepen op de regelgeving:

- Zo aanvaardde het BLOSO dat een gemeente de huurprijs van haar sportinfrastructuur als directe financiële ondersteuning van sportverenigingen catalogeerde<sup>183</sup>. Het subsidiereglement van die gemeente stipuleerde dit trouwens.
- Een provincie<sup>184</sup> brengt dan weer aanzienlijke loonkosten van eigen sportdienstpersoneelsleden in om aan de vooropgestelde minimumbedragen per subsidie-categorie te komen. Dat kan in principe alleen mits ze specifiek gekoppeld zijn aan activiteiten die in aanmerking komen voor een van de subsidie-categorieën. Het BLOSO neemt bv. de loonkosten van de sportgekwadificeerde ambtenaren (cfr. infra) maar in aanmerking voor het gedeelte ervan dat kan worden gekoppeld aan de bedoelde activiteiten. Een correcte tijdsindeling over activiteiten die al dan niet in aanmerking komen is moeilijk en nauwelijks controleerbaar<sup>185</sup>.
- In de praktijk interpreteren bijna alle gemeenten *ondersteuning en stimulering van de toegankelijkheid tot sport en de diversiteit in sport* op een wijze die toelaat daartoe ook de sportactiviteiten voor de doelgroepen kleuters en scholieren te kunnen rekenen. Naar de letter van de regelgeving kan hier weinig tegen worden ingebracht zodat het BLOSO over weinig mogelijkheden beschikt om dergelijke kosten te verwerpen. Gevolg hiervan is dat de be-

<sup>182</sup> De memorie stelt trouwens dat de Vlaamse overheid te allen tijde kan toezien op de correcte uitvoering van *elk* aspect van het gemeentelijk sportbeleidsplan en daarop controle kan uitoefenen, hoewel een controle ter plaatse geen systeem is.

<sup>183</sup> Door een beslissing van de minister als tegemoetkoming voor de verzuchtingen van een aantal gemeenten na de totstandkoming van het decreet en het besluit, hanteert het BLOSO in de praktijk en onder bepaalde voorwaarden een soepeler houding, maar soms blijft er discussie.

<sup>184</sup> Dat komt in mindere mate ook voor in andere gemeenten en provincies.

<sup>185</sup> Bij occasionele (externe) lesgevers is het gemakkelijker het onderscheid te maken, aangezien de overeenkomst meestal verwijst naar een activiteit die al dan niet in aanmerking komt voor een subsidie-categorie.

dragen die voor de werkelijke doelgroepen worden beoogd dikwijls niet worden behaald. Het decreet laat de provincies minder interpretatieruimte en stelt duidelijk dat 20% van de beleidssubsidie moet gaan naar de ondersteuning en stimulering van sport voor mensen met een handicap. De controle van de vijf Vlaamse provincies gaf dan ook geen aanleiding tot opmerkingen.

Ten slotte gaven de administraties van enkele kleinere gemeenten aan dat het voor een kleinere sportdienst niet gemakkelijk is initiatieven te ontwikkelen voor alle doelgroepen, zoals voor personen met een handicap. Dat vergt immers een relatief grote inspanning, zoals de inzet van gespecialiseerde personeelsleden en de aankoop van geschikt sportmateriaal.

### 3.7.4 Formele controles

Ten slotte controleerde het Rekenhof de toepassing van een aantal voorschriften van het Sport-voor-Allen-besluit. Het stelde daarbij het volgende vast:

- Alle gemeenten en provincies hebben hun sportbeleidsplan tijdig, vóór 31 december 2008, bij het BLOSO ingediend, vergezeld van een positief advies van de sportraad. Zij hebben ook alle hun jaarverslag 2009 over de uitvoering van het sportbeleidsplan tijdig, vóór 1 september 2010, bij het BLOSO ingediend, telkens met een positief advies van de sportraad en een goedkeuring door het college van burgemeester en schepenen of de deputatie. In één gemeente heeft het schepencollege het jaarverslag goedgekeurd en formuleerde de sportraad pas nadien een (positief) advies.
- Alle gemeenten en provincies hebben voldoende sportgekwalficeerde ambtenaren tewerkgesteld<sup>186</sup>, die overal voldeden aan de diplomavereisten. Zij vervingen alle de afwezigheden van meer dan 4 maanden van een sportgekwalficeerd ambtenaar op een correcte wijze.
- Elke gemeente uit de selectie en elke Vlaamse provincie beschikten over een afzonderlijke, autonome sportraad met goedgekeurde statuten of een huishoudelijk reglement. In de gecontroleerde sportraden zetelden geen politieke mandatarissen, met uitzondering van de schepen of gedeputeerde bevoegd voor sport. Zij hielden zich, net als de sportgekwalficeerde ambtenaar, telkens aan hun rol van waarnemer bij de vergaderingen van de sportraad.

<sup>186</sup> Gemeenten met minder dan 50.000 inwoners beschikten over minimaal 1 sportgekwalficeerde ambtenaar; gemeenten met meer dan 50.000 inwoners en provincies beschikten over minimaal 2 sportgekwalficeerde ambtenaren.

### **3.7.5 Conclusies**

Het BLOSO volgt de subsidiedossiers aan gemeenten en provincies nauwgezet op: het stelt bijkomende vragen, maakt opmerkingen en eist soms regularisaties. Toch kan de uitvoering van en de controle op het huidige subsidieverantwoordingssysteem op een aantal punten verbeteren en meer adequate beleidsinformatie opleveren. Een aantal verduidelijkingen van decretale bepalingen zouden de controle door het BLOSO meer slagkracht kunnen geven.

### **3.7.6 Aanbevelingen**

- Bij zijn controle op de subsidies die de gemeenten en provincies uitbetaalden, dient het BLOSO behalve op de grootboekrekeninguittreksels, ook te steunen op de betalingsbewijzen, die de volledigheid en juistheid garanderen.
- Het BLOSO dient erover te waken dat de gemeenten en provincies de subsidies uitkeren overeenkomstig hun eigen reglementen.
- Het BLOSO dient de gemeenten en provincies de werkelijke uitgaven per subsidiedoelgroep te vragen, in plaats van een loutere verklaring te aanvaarden dat de minimumbedragen per categorie zijn gehaald.
- De regelgeving moet voldoende duidelijkheid verschaffen over de doelstellingen per doelgroep. Het decreet is op dat vlak duidelijker voor de provincies dan voor de gemeenten.
- De regelgeving moet ook duidelijkheid verschaffen over de kostensoorten die in aanmerking komen voor de verschillende subsidiedoelgroepen.

### **3.7.7 Antwoord van de minister**

De Vlaamse minister van Sport heeft op 30 augustus 2011 geantwoord dat hij erop zou toezien dat de aanbevelingen over de regelgeving worden meegenomen bij de totstandkoming van het nieuwe sport-voor-allendecreet in oktober 2012 en het bijhorende besluit in het kader van het planlastendecreet van 15 juli 2011. Dat zal voor duidelijkheid zorgen over de doelstellingen en de subsidieerbare kostensoorten per doelgroep.

### 3.8 VRT: toepassing van het single-audit-principe

Het Rekenhof heeft voor zijn controle op de VRT-rekeningen 2010 samengewerkt met, onder meer, de bedrijfsrevisor en de interne auditdienst. Het gaf zodoende mee uitvoering aan het principe van single audit. Dat stelde het in staat de controlelast voor de VRT te beperken, toch voldoende zekerheid te blijven bieden over de goede functionering van de instelling en de eigen audit meer toegevoegde waarde te geven.

#### 3.8.1 Inleiding

Tot op vandaag zijn bij de rekeningencontroles van de VRT verschillende controlerende actoren actief: Rekenhof, bedrijfsrevisor, interne audit (en via interne audit ook de interne audit van de Vlaamse administratie) en gemeenschapsafgevaardigde. Hoewel elke actor een eigen, specifieke taak heeft en aan een verschillende opdrachtgever rapporteert, leidt dat tot dubbele controles bij de VRT. Samenwerking met andere controleactoren is dus een belangrijk aandachtspunt. De controle van de VRT-rekeningen 2010 kende daarom in toenemende mate een organisatie volgens het principe van de single audit.

#### 3.8.2 Single audit

*Single audit* houdt in dat alle controleactoren – vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid – zoveel mogelijk gebruik maken van elkaars werk. Dat moet leiden tot efficiëntiewinst. Het moet ook dubbels in de controles vermijden, de controledruk verminderen en de kwaliteit van de audits verbeteren.

De rondetafelconferentie van controleactoren en gecontroleerden in de Vlaamse Gemeenschap<sup>187</sup> heeft aan single audit een eigen, Vlaamse invulling gegeven: één enkel auditmodel voor de Vlaamse overheid, waarbij elk controleniveau voortbouwt op het voorgaande, met als doel de last voor de gecontroleerde te verminderen en de

<sup>187</sup> Deze rondetafelconferentie is een overlegforum voor gecontroleerden, Rekenhof, Inspectie van Financiën, Interne Audit van de Vlaamse Administratie (IA-VA), IVA Centrale Accounting, Instituut van de Bedrijfsrevisoren (IBR), Financiën en Begroting en Vlaams Parlement. Op dit forum heeft het Rekenhof in 2010 met het IBR en IAVA overlegd over de mogelijkheden tot samenwerking bij de rekeningencontrole, binnen de context van de huidige wetgeving inzake het beroepsgeheim van de bedrijfsrevisoren. Daarbij kwamen thema's aan bod als informatie-uitwisseling over strategie en planning, monitoring en risicoanalyse, rapportering, controlemethodiek, handleidingen en goede praktijken.

kwaliteit van de audit op te voeren, zonder de onafhankelijkheid van de betrokken auditororganen te ondergraven. Dat houdt een uitbreiding van het toepassingsgebied van single audit in tot alle activiteiten van de overheid en een vertaling van de *enige controle* in een zo goed mogelijk op elkaar afstemmen van de controles van de verschillende controleactoren.

Het Vlaams Parlement heeft het begrip single audit ook opgenomen in het rekendecreet<sup>188</sup>. Dat decreet bevat de uitgangspunten van single audit, die verder moeten worden geconcretiseerd in uitvoeringsbesluiten.

Het is de verantwoordelijkheid van de verschillende auditororganen de controles zo optimaal mogelijk op elkaar af te stemmen. Dat betekent o.m. een onderlinge afstemming van de controleplanningen en voldoende coördinatie en samenwerking bij de uitvoering van de controles. Een goede communicatie en informatie-uitwisseling zijn daarbij cruciaal.

Alle betrokken partijen hebben baat bij het welslagen van de single audit. Het Vlaams Parlement krijgt een redelijke zekerheid over de afdekking van alle risicogebieden en de doorstroming van relevante informatie. Voor de Vlaamse Regering draagt single audit bij tot een betere functionering van de overheid en efficiëntiewinst (o.m. door het wegvallen van dubbele controles). De organisatiebeheersing van de administraties en openbare instellingen wordt versterkt, zodat de externe controlelast kan dalen, waardoor de controleactoren op hun beurt efficiënter kunnen werken en de kwaliteit van hun controles kan verhogen.

### **3.8.3 Bestaande afspraken tussen controleorganen**

#### ***Centrale en decentrale auditdienst***

Sinds de oprichting van de IAVA overlegt het Rekenhof regelmatig met deze entiteit voor de uitwisseling van informatie over planning, audittechnieken en individuele onderzoeken. Op 9 april 2009 hebben het Rekenhof en IAVA een afsprakennota ondertekend, waarmee zij streven naar een maximale afstemming en complementariteit van hun auditwerkzaamheden, met respect voor elkaars autonomie en specifieke verantwoordelijkheden. Daarbuiten heeft IAVA ook samenwerkingsprotocollen ondertekend met de decentrale auditdiensten in de Vlaamse administratie.

<sup>188</sup> Het decreet van 8 juli 2011 houdende regeling van de begroting, de boekhouding, de toekenning van subsidies en de controle op de aanwending ervan, en de controle door het Rekenhof. Bij de voorbereiding ervan werd het Rekenhof om een inbreng gevraagd over single audit. Daarmee kon het concept single audit, worden geïntegreerd in de regelgeving.

### ***Instituut der Bedrijfsrevisoren***

Op 26 januari 2011 hebben het Rekenhof, het IBR en IAVA een nieuwe afsprakennota ondertekend over financiële audit in de Vlaamse Gemeenschap. De nota is gericht op informatie-uitwisseling over strategie en planning, monitoring en risicoanalyse, rapportering, controlemethodiek, handleidingen en goede praktijken. Voor het Rekenhof betekent dat een belangrijke stap naar een nauwere samenwerking met de bedrijfsrevisoren die de jaarrekeningen controleren van de intern en extern verzelfstandigde agentschappen van de Vlaamse overheid.

#### **3.8.4 Toepassing van single audit bij de VRT**

De controlelast voor de VRT is vrij hoog. Zij houdt verband met de talrijke vragen die aan de instelling worden gesteld, al dan niet over dezelfde aangelegenheden, en met het veelvoud aan op te stellen rapporten. De vraag naar informatie komt niet alleen van de controleorganen, maar ook van de betrokken departementen en kabinetten. Bovendien stellen ook Vlaamse parlementsleden vragen om inzage en informatie. De VRT ervaart de beantwoording ervan als een hoge administratieve belasting.

De interne audit van de VRT onderhoudt al geruime tijd regelmatige contacten met het Rekenhof en wisselt informatie uit. Het hoofd van de interne audit heeft bovendien de coördinatierol op zich genomen bij externe audits<sup>189</sup>.

Op 27 juli 2010 heeft de interne audit van de VRT een introductie-meeting met zijn controleactoren georganiseerd: Rekenhof, bedrijfsrevisor en interne auditdienst. Voor het Rekenhof betekende dat een eerste kennismaking met de nieuw aangestelde bedrijfsrevisor die de jaarrekening van de VRT controleert. Voorts beoogde de interne auditdienst van de VRT met dit overleg afspraken te bekomen tussen de verschillende controleorganen om hun controles beter op elkaar af te stemmen en dubbele controles te vermijden. Dat heeft in de praktijk geleid tot de volgende, concreet ter uitvoering gebrachte, afspraken:

- Het Rekenhof, de bedrijfsrevisor en de interne auditdienst maken afspraken over de auditplanning bij de interim- en eindejaarscontroles van de VRT. De interne auditdienst verzorgde vereiste facilitaire en infrastructurele middelen en organiseerde de voorafgaande, interne informatiedoorstroming en communicatie.

<sup>189</sup> Met toepassing van norm 2050 van het Instituut van Interne Auditors (IIA): het hoofd van de audit dient informatie te delen en activiteiten te coördineren met andere interne en externe, relevante, zekerheidverstrekkende dienstverleners, teneinde een adequate dekking te verzekeren en dubbele werkzaamheden tot een minimum te herleiden.



- In het najaar van 2010 kwamen het Rekenhof en de bedrijfsrevisor samen om de controlemethodiek bij de interimcontroles te bespreken. Ze hebben daarbij een taakverdeling opgemaakt. De resultaten van de tussentijdse controles werden met elkaar besproken.
- Het Rekenhof en de bedrijfsrevisor pleegden vervolgens overleg over de uit te voeren controlewerkzaamheden met betrekking tot de rekeningen 2010 van de VRT. Ze stelden daarbij een taakverdeling op om dubbele controles te vermijden.
- Het Rekenhof en de bedrijfsrevisor voerden hun controles op de VRT-rekeningen gelijktijdig uit. Zij overlegde regelmatig over de uitgevoerde controlewerkzaamheden en de controleresultaten.
- Op 24 februari 2011 bespraken het Rekenhof en de bedrijfsrevisor de resultaten van de auditwerkzaamheden op het jaareinde met de gedelegeerd bestuurder, de directeur algemene zaken, het diensthoofd Financiën en het hoofd van en de interne audit van de VRT.
- Op 2 maart 2011 gaven het Rekenhof en de bedrijfsrevisor samen een toelichting over hun aanpak, controlewerkzaamheden en controleresultaten aan het auditcomité van de VRT.
- Tot slot bracht de bedrijfsrevisor in het kader van zijn revisorale controleopdracht op 14 maart 2011 verslag uit aan de raad van bestuur van de VRT.

### 3.8.5 Besluit

Het Rekenhof heeft bij zijn controle op de VRT-rekeningen 2010 mee uitvoering gegeven aan het principe van single audit om de controlelast voor de VRT te verminderen en toch voldoende zekerheid te bieden over de goede functionering van de instelling. Het heeft samen met de interne auditdienst van de VRT en de bedrijfsrevisor maatregelen getroffen voor informatie-uitwisseling en samenwerking bij de rekeningencontrole. Dat heeft zich o.m. geuit in regelmatig overleg met de bedrijfsrevisor over auditplanning, -uitvoering en -resultaten. Samen met overleg met andere controleorganen, heeft dit in de praktijk geleid tot een efficiëntere en effectievere rekeningencontrole: dubbele controles werden vermeden en de controlelast voor de VRT daalde effectief. Door voort te bouwen op auditresultaten van andere interne en externe controleactoren, kon het Rekenhof de eigen audits ook meer toegevoegde waarde geven.



### 3.9 Grindfonds: thesauriebeheer

Naar aanleiding van zijn controle op de jaarrekening 2010 van het Grindfonds, heeft het Rekenhof de uittreding van het Grindfonds uit het CFO en de aanvatting van zijn eigen kasbeheer onderzocht. Het stelde vast dat de snelle omschakeling ertoe leidde dat het Grindfonds zijn nieuwe beheerdersrol niet onmiddellijk ten volle kon spelen en dat de afschaffing van de CFO-vergoeding vanaf 1 januari 2011 meebracht dat het fonds geen vergoeding ontvangt op zijn in 2010 goed beheerde thesaurie, hoewel het daar volgens zijn oprichtings-decreet recht op heeft. Het Grindfonds voert sinds 2011 ten slotte een vrij degelijk thesauriebeheer, zij het nog niet geheel transparant, onderbouwd en controleerbaar.

#### 3.9.1 Inleiding

Begin 2011 trad het Grindfonds uit de cashpooling van het Centraal Financieringsorgaan (CFO) en nam het zijn thesauriebeheer zelf in handen. Naar aanleiding van zijn controle op de jaarrekening 2010 van het Grindfonds, heeft het Rekenhof deze wijziging in thesauriebeheer bij de instelling onderzocht.

#### 3.9.2 Thesauriebeheer

Het thesauriebeheer van een Vlaamse openbare rechtspersoon (VOR) betreft de geldstromen op korte termijn alsook de liquiditeit van de instelling. Een efficiënt thesaurie- of kasbeheer streeft naar maximalisering van de opbrengsten van liquiditeitsoverschotten, minimalisering van de financieringslasten en het onder controle houden van de bijhorende risico's.

Sinds 1993 centraliseert de decreetgever het kasbeheer van de Vlaamse overheid<sup>190</sup>. Hij bracht daartoe een groot aantal VOR, waaronder het Grindfonds, bij het specifiek daarvoor opgerichte CFO onder<sup>191</sup>. Het centrale kasbeheer leidde door cashpooling onder meer tot schaalvergroting, wat de Vlaamse overheid toeliet betere kas-

<sup>190</sup> Decreet van 30 juni 1993 houdende maatregelen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 1993 (oude regeling) en kaderdecreet bestuurlijk beleid van 18 juli 2003 (nieuwe regeling). De belangrijkste modaliteiten staan in besluiten van de Vlaamse Regering van 22 september 1993 en 3 februari 2006.

<sup>191</sup> Het Rekenhof heeft in zijn rekeningenboek over 2006 de resultaten gepubliceerd van zijn doorlichting van het CFO (Stuk 36 (2008-2009) – Nr. 1, p. 100 e.v.).

sierscondities af te dwingen en efficiënter in te spelen op de specifieke financiële situaties van de verschillende VOR.

Een efficiënt kasbeheer bij de VOR impliceert een snelle inning van de eigen ontvangsten en het niet voortijdig betalen van uitgaven. De Vlaamse overheid moedigde dat aan met jaarlijkse vergoedingen voor goed financieel beheer (CFO-vergoedingen), die ze aan de VOR toekende in de vorm van bijkomende dotaties in het jaar x+1 voor hun goed financieel beheer in het jaar x. Ook het Grindfonds bekam een vergoeding op zijn CFO-gelden in die vorm.

*Tabel: Bijkomende CFO-dotaties voor het Grindfonds*

| Begrotingsjaar (referentiejaar) | CFO-dotatie (in euro) |
|---------------------------------|-----------------------|
| 2006 (2005)                     | 431.998               |
| 2007 (2006)                     | 683.215               |
| 2008 (2007)                     | 997.885               |
| 2009 (2008)                     | 1.041.815             |
| 2010 (2009)                     | 109.569               |

Op 1 april 2011 heeft de Vlaamse Regering om besparingsredenen de tot op heden gebruikte rekeningstructuur gewijzigd, met de afschaffing van de CFO-vergoeding als meest ingrijpende verandering<sup>192</sup>.

### 3.9.3 Uittreding uit het CFO

Voor het Grindfonds bracht deze wijziging aan het kasbeheer een specifiek probleem mee. Enerzijds geeft zijn oprichtingsdecreet<sup>193</sup> het fonds het recht op de intresten op zijn toegewezen middelen<sup>194</sup>. Anderzijds bracht de afschaffing van de CFO-vergoeding mee dat het Grindfonds voor het goede beheer van zijn kasmiddelen, vanaf 2011 geen vergoeding meer ontvangt. Dat impliceert dat de bovengenoemde bepaling uit het oprichtingsdecreet geen toepassing meer vindt.

Bij de voorbereidende besprekingen van het gewijzigde CFO-besluit kwamen drie mogelijke oplossingen ter sprake om uit deze impasse te geraken: het grinddecreet aanpassen, het Grindfonds de vergoeding toekennen bij de begrotingsbesprekingen<sup>195</sup> of de middelen van

<sup>192</sup> Besluit van de Vlaamse Regering van 1 april 2011 houdende wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 3 februari 2006 houdende de modaliteiten tot invoering van het centraal kasbeheer voor de Vlaamse verzelfstandigde agentschappen opgericht ingevolge het decreet bestuurlijk beleid van 18 juli 2003, wat betreft de rekeningstructuur en de CFO-afrekening.

<sup>193</sup> Decreet van 14 juli 1993 tot oprichting van het Grindfonds en tot regeling van de grindwinning, meer bepaald artikel 3, §3, 2°.

<sup>194</sup> Hoofdzakelijk grindheffingen en administratieve geldboetes.

<sup>195</sup> Het fonds ontvangt echter geen dotatie.

het fonds buiten het CFO brengen, maar het fonds verder van de contractuele voorwaarden van de kassier van de Vlaamse overheid laten genieten. Uiteindelijk koos de Vlaamse overheid voor de derde optie. Het Grindfonds maakt sinds 27 januari 2011 geen deel meer uit van het CFO. Sindsdien beheert de afdeling Financiën en Overheidsopdrachten (AFO) van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) de financiën van het Grindfonds. Het Grindfonds blijft daarbij voor zijn zichtrekening wel van dezelfde voorwaarden genieten als de CFO-VOR. Ook alle praktische modaliteiten van samenwerking met de centrale kassier blijven ongewijzigd, minstens tot de einddatum van het huidige kassierscontract<sup>196</sup>.

De uittreding van het Grindfonds uit het CFO biedt een oplossing voor de toekomstige werking van het Grindfonds, maar creëerde tevens een probleem voor het werkjaar 2010. Doordat de datum van inwerkingtreding van het gewijzigde CFO-besluit op 1 januari 2011 werd bepaald, ontvangt het Grindfonds voor zijn kasmiddelen die het CFO in 2010 beheerde geen vergoeding, terwijl het daar volgens zijn oprichtingsdecreet recht op heeft.

### 3.9.4 Omschakeling naar het eigen thesauriebeheer

De onderstaande tabel toont het tijdsverloop tussen de principebeslissing het gewijzigde CFO-besluit goed te keuren en de effectieve uittreding van het Grindfonds.

|                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|---------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 17 december 2010 <sup>197</sup> | Principebeslissing van de Vlaamse Regering tot het afschaffen van de CFO-vergoeding en het toestaan van de uittreding van het Grindfonds                                                                                                                                                                                                                                   |
| 1 januari 2011                  | Datum van inwerkingtreding                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| Begin januari 2011              | Communicatie tussen het departement Financiën en Begroting, het departement Leefmilieu, Natuur en Energie en de toezichthoudende minister over de afschaffing van de CFO-vergoeding, de schrapping van het Grindfonds uit de lijst van de CFO-agentschappen en het feit dat een officiële vraagbrief van het Grindfonds vereist is om effectief uit het CFO uit te treden. |
| 27 januari 2011                 | Officiële uittreding van het Grindfonds                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 3 februari 2011                 | Advies van de Raad van State                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 1 april 2011                    | Afkondiging van het wijzigingsbesluit (publicatie in het staatsblad op 21 juni 2011)                                                                                                                                                                                                                                                                                       |

Op 31 december 2010 bedroeg het openstaande banksaldo van het Grindfonds 27.555.365 euro. Sinds de uittreding uit het CFO vroeg de afdeling AFO op 2 maart 2011 vier financiële instellingen om een

<sup>196</sup> Het huidige kassierscontract loopt tot 31 januari 2012.

<sup>197</sup> Vergadering van 17 december 2010 van de Vlaamse Regering (VR 2010 1712 DOC.1269).

offerte voor de belegging van 22 miljoen euro gedurende negen maanden<sup>198</sup>.

Het tijdsverloop illustreert dat het Grindfonds enerzijds weinig tijd kreeg voor de omschakeling van zijn thesauriebeheer. Om de overgangperiode in te korten heeft het zelfs beheersdaden ondernomen nog voor het wijzigingsbesluit definitief was. Anderzijds heeft het fonds tijdens de eerste drie maanden van 2011 alleen de zichtrekening als beleggingsinstrument gebruikt, waardoor het voor dat jaar slechts 75% van de beschikbare periode voor specifieke beleggingsdaden heeft aangewend.

### 3.9.5 Kwaliteit van het thesauriebeheer 2011

De eerste eigen thesauriebeheersdaad van het Grindfonds, de belegging van 22.000.000 euro in een termijnrekening met kapitaalgarantie voor 9 maanden, respecteerde in grote mate een aantal algemene doelstellingen van beleggingsbeheer in overheidsomgevingen: maximale rentevoet, minimaal renterisico, optimale financiële voorwaarden, transparantie en concurrentie. Het Grindfonds gedroeg zich daarbij als een goed beheerder in moeilijke omstandigheden.

Het ontbreekt het Grindfonds echter nog aan een weloverwogen beleggingsstrategie en adequate beheersprocedures op thesauriegebied, waardoor het thesauriebeheer niet volledig transparant en controleerbaar is:

- het beleggingsbedrag, de beleggingstermijn noch de keuze voor de beleggingsperiode is voldoende onderbouwd;
- de keuze voor één in plaats van verscheidene beleggingsproducten of financiële instellingen is niet gemotiveerd;
- informatieverplichtingen, risicobeheersing en beslissingsbevoegdheden zijn nog niet altijd gestructureerd.

### 3.9.6 Besluit

Het besluit dat de toekenning van CFO-vergoedingen vanaf 2011 afschaft, heeft tot gevolg dat het Grindfonds niet meer kan beschikken over de vergoedingen op zijn eigen middelen, hoewel zijn oprichtingsdecreet het daar recht op geeft. De Vlaamse Regering heeft het Grindfonds daarom toegestaan uit het CFO te treden en het in staat gesteld zijn kasmiddelen vanaf 2011 zelf te beheren. Deze uittreding

<sup>198</sup> De offerteaanvraag betrof de belegging van 22 miljoen euro gedurende 9 maanden vanaf 1 april 2011 in de vorm van een termijnrekening met kapitaalgarantie. De verworven intresten dienen uiterlijk op 31 december 2011 te worden gestort op de zichtrekening van het Grindfonds. De AFO vroeg een offerte op maat, met een duidelijk en transparante opbrengstenberekening voor het jaar 2011, inclusief alle mogelijk transactiekosten.

bracht echter mee dat het fonds geen vergoeding ontvangt voor zijn goed financieel beheer in 2010.

Het Grindfonds kreeg weinig tijd voor de omschakeling van zijn thesauriebeheer en kon dan ook, ondanks een proactief handelen, zijn eigen thesauriebeheer niet op 1 januari 2011, maar pas op 1 april 2011 aanvangen. Het kon daardoor zijn beheerdersrol niet ten volle spelen.

Ondanks de moeilijke overgangsfase slaagde het Grindfonds erin in 2011 een degelijk thesauriebeheer te voeren, dat vooralsnog niet volledig transparant en controleerbaar is, noch onderbouwd door een strategie en procedures.

### **3.9.7 Aanbeveling**

- Het Grindfonds dient een doeltreffende beleggingsstrategie uit te werken en procedures voor een transparant en doelmatig thesauriebeheer vast te leggen.

### **3.9.8 Antwoord van de minister**

De Vlaamse minister van Leefmilieu heeft op 20 oktober 2011 geantwoord dat het Grindfonds inmiddels een beleggingsstrategie heeft uitgewerkt, die inzake procedure een onderscheid heeft gemaakt tussen beleggingen op drie maanden en beleggingen op zes maanden. De strategie zou onder meer rekening houden met de verwachte periodieke uitgaven van het Grindfonds.

### 3.10 DAB Minafonds – Uitgaven van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)

Het Rekenhof heeft naar aanleiding van de controle op de rekeningen 2010 van de DAB Minafonds de uitgaven van dit fonds ten behoeve van het ANB onderzocht. Het stelde vast dat de ANB-uitgavendossiers in 2010 weinig zorgvuldig werden beheerd en boekhoudkundig geregistreerd. Naar aanleiding van het onderzoek van het Rekenhof, heeft het agentschap al enkele remediëeringsmaatregelen genomen of gepland.

#### 3.10.1 Inleiding

De decreetgever richtte het Minafonds<sup>199</sup> in 1991 op<sup>200</sup> als een gewestdienst met afzonderlijk beheer (DAB) om de uitgaven te financieren voor het beleid van het Vlaams Gewest inzake preventie, bescherming, administratie, beheer en sanering van het leefmilieu, inclusief de watervoorziening, het natuurbehoud en de bos- en groenvoorziening. De Vlaamse Regering beheert de DAB, stelt hem werkmiddelen ter beschikking en regelde het financieel en materieel beheer van het fonds<sup>201</sup>. Naar aanleiding van zijn controle op de rekeningen 2010 van de DAB Minafonds heeft het Rekenhof de uitgaven onderzocht die het fonds deed voor het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), dat, samen met zijn partners, instaat voor het beleid, het duurzaam beheer en de versterking van natuur, bos en groen. Het onderzoek steunt op een selectie van gecontroleerde ANB-uitgaven<sup>202</sup>.

De Minafondsbegroting en het jaarverslag delen de ontvangsten en uitgaven in zes entiteiten in, waaronder de entiteit Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)<sup>203</sup>. De ANB-uitgaven voor de DAB Minafonds vinden plaats overeenkomstig de administratieve organisatie en de interne controle in het ANB en volgen het goedkeuringsproces van de

<sup>199</sup> Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuur.

<sup>200</sup> Decreet van 23 januari 1991 tot oprichting van het Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuur als Gewestdienst met afzonderlijk beheer

<sup>201</sup> In een besluit van 24 juli 1991. Sinds 2008 hanteert het fonds een nieuwe werkwijze bij de voorlegging van zijn rekening, waaraan het bovengenoemde besluit nog niet is aangepast. Het Rekenhof heeft dat opgemerkt in zijn brieven over de rekeningen 2008, 2009 en 2010.

<sup>202</sup> Bijlage 1 geeft in meer detail de samenstelling van de steekproef weer.

<sup>203</sup> De uitvoeringsrekening van de begroting die het fonds aan het Rekenhof heeft voorgelegd, volgt deze onderverdeling niet, maar rapporteert per begrotingsartikel.

ANB-dossiers. Het ANB stelt voor elke vastlegging of ordonnancering een dossier op en bezorgt dat aan het departement LNE<sup>204</sup>, dat instaat voor de dossiercontrole en de registratie in Orafin 2010, op grond van een geïnformatiseerde goedkeuringsprocedure.

Een samenwerkingsovereenkomst tussen het departement LNE en het ANB van 18 november 2010 regelt sinds 1 december 2010 de samenwerking op het vlak van de dienstverlening inzake financiën (incl. overheidsopdrachten), boekhouding en begroting.

De onderstaande tabel overziet de uitgaven (vastleggingen en ordonnanceringen) van de DAB Minafonds voor het ANB in de jaren 2008 tot 2010.

|      | <i>(In duizenden euro)</i> |                  |
|------|----------------------------|------------------|
|      | Vastleggingen              | Ordonnanceringen |
| 2008 | 71.510                     | 69.782           |
| 2009 | 62.229                     | 59.793           |
| 2010 | 57.173                     | 51.704           |

Abstractie makend van de werkingstoelage aan de drinkwatermaatschappijen, die door hun hoge en variabele bedragen een vertekend beeld geven van de onderscheiden uitgaven van de DAB Minafonds<sup>205</sup>, vertegenwoordigden de uitgaven voor de deelentiteit ANB in 2010 25,5% van de totale Minafondsuitgaven (315,95 miljoen euro). De geordonnanceerde uitgaven 2010 voor het ANB (51,7 miljoen euro) betreffen 27 begrotingsartikelen en bevatten werkingskosten, subsidies, grondaankopen en diverse investeringen.

In 2010 werd het nieuwe boekhoudsysteem Orafin 2010 ingevoerd. Dat leidde tot verscheidene opstartproblemen<sup>206</sup>.

### 3.10.2 Werkingskosten en investeringen

Op een totaal van 23 door het Rekenhof opgevraagde dossiers voor werkingskosten<sup>207</sup>, kon het ANB er 8 niet vinden (dus ongeveer een

<sup>204</sup> Met uitzondering van de uitgaven vereffenaar-kort voor de begrotingsartikelen LDC LD004 en LDC LD030, die volledig door het ANB worden beheerd.

<sup>205</sup> Zij bedroegen in 2010 113,13 miljoen euro.

<sup>206</sup> In het bijzonder m.b.t. de procedure vereffenaar-kort, waarbij de DAB Minafonds alle inkooporders en facturen diende op te maken en te betalen. Dat resulteerde in een aanzienlijke achterstand in de dossierverwerking. Om dat op te lossen werden nieuwe basisallocaties gecreëerd op de Minafondsbegroting, zodat het ANB deze verrichtingen zelf kon uitvoeren. Ook waren er knelpunten m.b.t. de intracommunautaire BTW, de verwerking van creditnota's, de opvolging van de budgetopbouw (op te volgen via aparte conversietabellen uit Cognos) en de afschaffing van het gebruik van provisionele vastleggingen voor de procedure vereffenaar-kort.

<sup>207</sup> Meer bepaald de uitgaven voor beheerswerken.

derde)<sup>208</sup>. Het ANB erkende dat zijn archief versnipperd is en beloofde maatregelen om de archivering en inventarisering te verbeteren. Bovendien ontbraken in enkele ordonnanceringsdossiers de originele facturen en waren de voorgelegde dossiers vaak slordig en ongestructureerd samengesteld.

In 2008 heeft het ANB een nieuwe dienstenopdracht voor een groeps-certificering vastgelegd op een nog openstaande, onbestemde<sup>209</sup> vastlegging uit 1999 voor de operationalisering van beheersbossen. Deze werkwijze strookt niet met het specialiteits- en annaliteitsbeginsel van de begroting. Zij leidde ertoe dat de betaling van een factuur van 19.144,15 euro op drie vastleggingen werd aangerekend: op de saldi van 2005 en 2007 en op de oude vastlegging van 1999.

Het dossieronderzoek leidde in het bijzonder tot een aantal opmerkingen over de gunning of de uitvoering van overheidsopdrachten door het ANB:

- Het ANB nam in bijna alle geselecteerde dossiers een bestek op met de gunnings- en uitvoeringsvoorwaarden van de opdracht. In enkele bestekken ontbraken echter belangrijke bepalingen<sup>210</sup>. In één dossier beschouwde het ANB de betalingsmodaliteiten als onderhandelingsmaterie, op te nemen in een aparte overeenkomst. In dat dossier behield het zich bovendien het recht voor tijdens de onderhandelingen af te wijken van de administratieve en technische bepalingen. De aanvaarding en gunning van een offerte maken het bestek echter contractueel bindend. Het is dan ook wenselijk alle toepasselijke modaliteiten in het bestek zelf te regelen.
- Het ANB respecteerde niet altijd de Europese voorschriften inzake de verplichte bekendmaking van geplaatste niet-prioritaire dienstenopdrachten.
- Voor de levering van een voertuig langs een onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking, weigerde het ANB de goedkoopste aanbieder omdat hij geen omzetverklaring en referenties verstrekke. Deze verwerping om een formele, relatieve onregelmatigheid, stond niet in verhouding tot de zwaarte van de inbreuk, mede gelet op het feit dat het ANB dergelijke gegevens binnen de onderhandelingsprocedure kon opvragen.
- De opdrachtoomschrijving in één van de geselecteerde dossiers was zo onduidelijk dat twijfel ontstond over de aard van de toegewezen dienstenopdracht: overheidsopdracht of subsidie.

<sup>208</sup> Zij betreffen overwegend de belangrijkste werken op de vastleggingen van 2007 tot 2010 op het Minafondsartikel LBC 3LD003 1211 (DAB Minafonds - Algemene werkingskosten, vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector - Patrimonium onder het beheer van het ANB (EU-cofinanciering)).

<sup>209</sup> Dat is een vastlegging waarbij de begunstigde niet wordt aangeduid.

<sup>210</sup> Met betrekking tot de uitvoeringstermijn, betalingsvoorwaarden, voor te leggen stukken, enz.



- In één dossier kon het ANB geen schriftelijk bewijs voorleggen dat een leverancier de productieproblemen signaleerde die tot een laattijdige levering leidden. Twee andere dienstenopdrachten overschreden de voorziene einddatum ruimschoots, zonder dat zij de oorzaken daarvan vermeldden. Voor één dossier verduidelijkte het ANB dat een flexibele uitvoeringstermijn vereist was. Voor het andere dossier zal het ANB de reglementaire boete aanrekenen.
- Het ANB maakt artikel 15 van de algemene aannemingsvoorwaarden, dat de betalingstermijnen bepaalt, niet van toepassing op opdrachten van minder dan 5.500 euro op basis van een aangenomen factuur, zodat het daarvoor de betalingstermijnen van de leverancier moet volgen<sup>211</sup>. In een van deze dossiers bevestigde het een mondelinge bestelling overigens niet schriftelijk.
- Afzonderlijke percelen van een dienstenopdracht werden opgeleverd met een goedkeuring van een globale vorderingsstaat.
- Vanuit zijn hoofdzetel in Brussel heeft het ANB onvoldoende zicht op de opdrachtbetekeningen, bekendmakingen, brieven, enz., die zijn provinciale diensten versturen.

Het ANB heeft ten slotte verscheidene dossiers laattijdig afgehandeld en betaald. In twee dossiers betaalde het de factuur pas na een jaar, zodat de aanrekening niet meer in het uitvoeringsjaar kon plaatsvinden, met nadelige gevolgen voor de ordonnanceringskredieten van de DAB Minafonds. Het betrof telkens dossiers die de provinciale buitendiensten van het ANB beheerden. Om dat in de toekomst te vermijden, werkt het ANB thans aan een centrale opvolgings- en controlemogelijkheid vanuit de hoofdzetel. Voor de laattijdige betalingen betaalde het ANB in de onderzochte dossiers meestal geen verwijlintresten. De invoering van Orafin 2010 leidde ertoe dat het ANB zijn procedure voor de systematische betaling van verwijlintresten tijdelijk niet meer toepaste. In twee dossiers betaalde het ANB het factuurbedrag zonder een creditnota of een boete in mindering te brengen. Het stelde deze vergissingen toevallig vast en corrigeerde ze pas maanden later.

### 3.10.3 Subsidies

De subsidiebesluiten<sup>212</sup> van het ANB zijn weinig gestandaardiseerd opgesteld en sommige modaliteiten zijn er niet systematisch in opgenomen, zoals de voorlegging van een schuldvordering of betalingsaanvraag. Zij vertonen soms ook formele fouten, zoals een verwijzing naar een verkeerd jaar of een aanrekeningsartikel uit de algemene

<sup>211</sup> Het kan dat vermijden door op de bestelbrief te vermelden dat artikel 15 van de algemene aannemingsvoorwaarden van toepassing is.

<sup>212</sup> Meestal een ministerieel besluit van de minister van Leefmilieu, Natuur en Energie, maar soms ook een besluit van het hoofd van het ANB (binnen de delegatieregeling van het besluit van de Vlaamse Regering van 10 oktober 2003) of een subsidieovereenkomst tussen het ANB en de gesubsidieerde instelling.

uitgavenbegroting<sup>213</sup>, of een onhaalbare datum van mededeling van het besluit aan de subsidieaanvrager<sup>214</sup>.

De subsidievoorwaarden uit de subsidiebesluiten worden doorgaans goed nageleefd, behalve in enkele gevallen. Zo werd in een geval het aanvangsbevel voor de werken buiten de gestelde termijn van één jaar gegeven, zonder dat het ANB het dossier opnieuw voorlegde aan de minister. In een ander geval blijkt uit het dossier niet dat de begunstigde aan alle subsidievoorwaarden voldeed<sup>215</sup>.

De kwaliteit en de beschikbaarheid van in de subsidiebesluiten voor de uitbetaling vereiste informatie was in de onderzochte dossiers zeer uiteenlopend en mede bepaald door de aard van de verleende subsidie:

- De verantwoordingsstukken met betrekking tot een specifieke subsidiëring (bv. voor de uitvoering van een werk of een dienstverlening) volstonden doorgaans. Voor andere subsidies zijn de ontvangen verantwoordingsstukken echter niet altijd met de gesubsidieerde kosten verbonden en is het dus niet mogelijk na te gaan of de subsidies zijn aangewend voor het doel waarvoor ze werden bestemd.
- De verstrekte financiële informatie is soms ontoereikend en bovendien geven de voorgelegde jaarrekeningen en boekhoudstaten het ANB evenmin zicht op het geheel van de ontvangen subsidies en op eventuele dubbele subsidiëring door andere overheidsinstanties.
- Gesubsidieerde instellingen ontvingen voorschotten tot 90% van de toegekende subsidie zonder verantwoording en een instelling diende volgens het subsidiebesluit maar 52,63% van het subsidiebedrag te verantwoorden<sup>216</sup>.
- Bij subsidies voor groenjobs heeft de begunstigde de verantwoordingsstukken pas bij zijn aanvraag van de derde betalingschijf gevoegd, na de uitvoering van de werkzaamheden van het werkingsjaar, terwijl het subsidiebesluit al een aantal verantwoordingsstukken vereiste voor de uitbetaling van de tweede schijf.

<sup>213</sup> In plaats van de Minafondsbegroting.

<sup>214</sup> De subsidiebesluiten voor de aankoop van natuurgebieden in 2009 en 2010 verwijzen naar het besluit van de Vlaamse Regering dat bepaalt dat de beslissing van de minister vóór 15 maart moet worden meegedeeld aan de subsidieaanvrager, terwijl de ministeriële subsidiebesluiten dateren van respectievelijk 17 april 2009 en 27 april 2010 (wegens een laattijdige informatieverstrekking door de gesubsidieerde).

<sup>215</sup> Zo diende de begunstigde de naam en het logo van het ANB te gebruiken in elke vorm van communicatie over de subsidie. Volgens het ANB toetste het die voorwaarde af in een jaarlijks bilateraal overleg, maar zonder schriftelijke rapportering.

<sup>216</sup> De instelling legde weliswaar bewijsstukken voor het totale subsidiebedrag voor.

De subsidiedossiers tonen niet aan dat het ANB de financiële informatie en verantwoordingsstukken daadwerkelijk controleerde<sup>217</sup>. De financiële informatie en verantwoordingsstukken zijn maar zelden gecertificeerd door de verantwoordelijke van de gesubsidieerde instelling of een onafhankelijke derde (accountant, bedrijfsrevisor). Deze vereiste staat echter ook zelden in het subsidiebesluit. Soms schrijft het subsidiebesluit het ANB controles ter plaatse van de financiële informatie voor. De dossiers tonen daarvan evenmin sporen en het ANB bevestigde dat het geen boekhoudkundige controles uitvoert.

Ten slotte deed het Rekenhof enkele vaststellingen met betrekking tot de betalingen en het aanrekeningsmoment:

- Het ANB respecteerte niet altijd de vastgelegde uitbetalingsdata voor de beheerssubsidie aan de erkende natuurreservaten.
- Een begunstigde vorderde bij de voorlopige oplevering 100% van het subsidiebedrag, met de nodige verantwoordingsstukken. Het ANB betaalde overeenkomstig het subsidiebesluit de maximale 90% als eerste schijf uit. Voor de betaling van de resterende 10% (15.000 euro) heeft de gesubsidieerde echter geen schuldvordering meer ingediend, ook al vond de definitieve oplevering inmiddels een jaar geleden plaats.
- Het ANB stelt de betalingen van de laatste subsidieschijven, en dus ook de registratie als een uitgave van de DAB Minafonds, regelmatig uit bij gebrek aan voldoende beschikbare ordonnanceringskredieten. Daarbij schuift het soms ordonnanceringen door naar het volgende jaar<sup>218</sup>, in strijd met het begrotingsprincipe van de annaliteit.

### 3.10.4 Grondaankopen

In verscheidene dossiers kon het ANB gronden aankopen voor een lager bedrag dan oorspronkelijk vastgelegd. Het liet echter na het niet aangewende gedeelte van de vastlegging in 2010 te annuleren<sup>219</sup>, met een onterechte rapportering als openstaande vastlegging in de uitvoeringsrekening van de DAB Minafonds tot gevolg.

Vier grondaankopen rekende het ANB aan op oude vastleggingen uit 2001, 2002 en 2005.

Het ANB wendt nog bestaande oude vastleggingen soms aan voor de aankoop van percelen die het niet effectief vastlegde, maar die

<sup>217</sup> Het ANB merkte hierbij op dat het voor een specifieke subsidie de ontvangen Excel-werkbladen controleert.

<sup>218</sup> Zo merkte het Rekenhof op dat het ANB soms deelbetalingen uitvoert of de derde schijf uitbetaalt vóór de tweede schijf, en de resterende schijven pas in het volgende jaar betaalt.

<sup>219</sup> In een dossier bedroeg dit gedeelte 15.000 euro.

liggen in de aankoopperimeter van vroeger vastgelegde percelen. Het dossier bevat geen motivering voor deze aankoopwijzigingen en geeft niet aan of de aankoopprijs nog overeenstemt met de vroeger vastgestelde gemiddelde prijzen per m<sup>2</sup> <sup>220</sup>. Hierbij rijzen de vragen of de redelijke termijn voor dergelijke aanrekeningen op vastleggingen van acht of negen jaar geleden niet ver is overschreden en of deze vastleggingen nog beantwoorden aan de huidige evolutie van sterke prijsstijgingen voor gronden.

Voor de aankoop van gronden rapporteerde de uitvoeringsrekening van de DAB Minafonds eind 2010 105,8 miljoen euro openstaande vastleggingen, tegenover maar 38.825,93 euro annuleringen. Het ANB volgt haar gebruik van vastleggingen dan ook onvoldoende op en annuleert overtollige vastleggingen niet systematisch. Het agentschap erkende dit en startte in 2010 met een budgetopvolgingssysteem voor de grondaankopen. Zodra het alle dossiers in dit systeem zal hebben opgenomen, zal de opvolging en rapportering efficiënter gebeuren.

Ten slotte stelde het Rekenhof vast dat een aantal dossiers een grote doorlooptijd kenden<sup>221</sup>. Het ANB wijt dat voornamelijk aan achterstanden wegens personeelstekorten bij de aankoopcomités (federale overheid, FOD Financiën) en de prioritering van onteigeningen voor infrastructuurprojecten<sup>222</sup>. Het startte daarom een samenwerking met het Vlaams notariaat (dienst Vastgoedakten).

Het ANB overschreed voor de meeste aankoopakten de betalings-termijn<sup>223</sup>. Slechts voor drie dossiers met een kleine betalingsachterstand diende het verwijlntresten te betalen. De overschakeling naar Orafin 2010 verliep voor de betaling van aankoopakten vrij problematisch. Vooral in de eerste helft van 2010 leidde dat tot verwijlntresten. Thans zou het ANB de verwijlntresten weer systematisch betalen, zonder dat de verkoper dat moet vragen.

### 3.10.5 Boekhoudkundige registratie

De DAB Minafonds rapporteert zijn uitgaven alleen in de uitvoeringsrekening van zijn begroting. Het neemt ze daarin op per basisallocatie, volgens de uitgavenbegroting. Het financieel boekhoudsysteem Orafin 2010 bevat ook uitgavenregistraties in bedrijfseconomische rekeningen, en, voor de investeringen, in de module van de vaste activa.

<sup>220</sup> Zoals vooropgesteld door de Inspectie van Financiën in voorgelegde documenten van 2004 en 2005. In 2 dossiers werd een hogere gemiddelde prijs betaald.

<sup>221</sup> In twee dossiers, waarin de verkoper gekend was, verliep bijna een jaar tussen de ontvangst van het schattingsverslag en de vastlegging. In een ander dossier duurde de termijn tussen vastlegging en aktedatum een jaar.

<sup>222</sup> Vooral in de aankoopcomités Oost-Vlaanderen en Limburg.

<sup>223</sup> Het merendeel (8) minder dan een maand; voor een beperkt aantal (3) langer.

Aangaande de budgettaire rekeningen van de DAB deed het Rekenhof bij zijn dossieronderzoek de volgende vaststellingen:

- De DAB rekent de grondaankopen aan met een onverdeelde ESR-code<sup>224</sup>, zonder verdere indeling. In één geval registreerde de DAB de grondaankoop met een verkeerde ESR-code<sup>225</sup>. Vier andere dossiers rekende hij aan op het begrotingsartikel voor grondaankopen, terwijl zij op investeringen van uitgevoerde werken of goederen, zoals de aankoop van een voertuig, sloegen.
- Ook enkele subsidies kregen een foutieve aanrekening<sup>226</sup>.

Het ANB bevestigde deze vaststellingen en merkte op dat het in de begroting 2011 nieuwe specifieke basisallocaties heeft opgenomen voor de aankoop van machines en materieel<sup>227</sup> vanaf 2011. Transcodificatie naar een ander begrotingsartikel van de vroegere aanrekeningen is echter niet mogelijk, zodat het deze vastleggingen verder moet aanrekenen op de foutieve begrotingsartikelen waarop ze zijn vastgelegd. Het ANB beloofde in overleg met het departement LNE te zullen trachten naar een correcte ESR-aanrekening.

Wat de boekingen op de bedrijfseconomische rekeningen betreft, merkte het Rekenhof op dat het ANB een ordonnancering voor een subsidie en een grondaankoop boekte op een wachtrekening die niet is gedefinieerd in het boekhoudplan, en dat het voor een levering van goederen een foutieve rekening gebruikte. Volgens het ANB werden de vastleggingen van vóór 2010 in Orafin automatisch geconverteerd naar deze economische rekeningen. Het IVA Centrale Accounting had meegedeeld dat een correctie onmogelijk was.

De activaboekhouder van het departement LNE heeft alle aankopen die hij registreerde als investering, opgenomen bij de vaste activa in de bedrijfseconomische rekeningen, met name onder terreinen. Voor een aantal aankopen is dat niet in overeenstemming met de aard van de investering. Dat heeft tot gevolg dat op deze activa geen afschrijvingen zijn toegepast. Een aantal aankopen ontsnappen door de ge-

<sup>224</sup> LBC LD026 7100 (LNE DAB Minafonds - Aankoop van gronden en gebouwen in het binnenland - Niet verdeeld – Verwerving en het beheer van patrimonium onder de bevoegdheid van het Agentschap voor Natuur en Bos, m.i.v. de investeringsuitgaven m.b.t. de bijhorende inrichtingen en constructies (EU cofinanciering) evenals de verwerving van de kustduinen en aangrenzende gebieden (duinendecreet van 14 juli 1993)).

<sup>225</sup> Zo boekte het een uitgave voor de verwerving van gronden in het kader van het duinendecreet tot 2010 foutief op het begrotingsartikel LBC LD024 5320LBC.

<sup>226</sup> Zo rekende de DAB subsidies aan steden aan op een begrotingsartikel met ESR-code 53.10 (investeringen aan gezinnen) en een werkingssubsidie ten gunste van een VZW met ESR-code 32 (inkomensoverdrachten aan bedrijven en financiële instellingen).

<sup>227</sup> LDC LD031 7422 (LNE DAB Minafonds – Verwerving van overig materieel - (via vereffenaar kort) Machines en vervoermiddelen) en LDC LD032 7422 (LNE DAB Minafonds – Verwerving van materieel - Machines en vervoermiddelen).

bruikte ESR-code aan de rapportering als vaste activa, bv. de aankoop van gronden in duinengebieden.

### **3.10.6 Conclusies**

De uitgavendossiers 2010 van de DAB Minafonds beheerd door de entiteit ANB, zijn op een weinig zorgvuldige wijze beheerd:

- De dossierarchivering is onnauwkeurig: het ANB kon één op drie opgevraagde dossiers over de werkingskosten niet voorleggen.
- Het ANB past de wetgeving op de overheidsopdrachten niet altijd strikt toe.
- De subsidiebesluiten zijn weinig gestandaardiseerd en sommige bepalingen zijn er niet systematisch in opgenomen.
- In de subsidiedossiers gaat onvoldoende aandacht naar de kwaliteit van de verantwoordingsstukken en de financiële informatie.
- Het ANB gebruikt regelmatig oude vastleggingen en annuleert niet-gebruikte vastleggingen niet systematisch.
- De uitgavendossiers kennen soms lange doorlooptijden, wat kan leiden tot betalingsachterstanden en verwijlinteresten.
- De registratie van de uitgaven in de budgettaire en bedrijfseconomische rekeningen vindt niet altijd correct plaats, waardoor afschrijvingen soms niet zijn toegepast.

Het ANB heeft voor een aantal tekortkomingen al maatregelen genomen of in het vooruitzicht gesteld, zoals een grotere responsabilisering van zijn provinciale buitendiensten en een meer secuur beheer van de vastleggingen.

### **3.10.7 Aanbevelingen**

- Het ANB moet de uitgavendossiers van de DAB Minafonds zorgvuldiger beheren, administratief beter opvolgen en degelijk archiveren.
- Het agentschap en het departement LNE moeten maatregelen nemen om hun interne controletaken meer nauwgezet uit te oefenen.
- De problemen met de boekhoudkundige registratie (de aanrekeningen en de inventaris van vaste activa), die sterk verbonden zijn met de implementatie van Orafin 2010, dienen een beleidsdomeinoverschrijdende oplossing te krijgen.

### 3.11 Huurovereenkomst Argexput: actualisering

Het Rekenhof heeft het Vlaams Parlement in april 2009 zijn bedenkingen bezorgd bij de huurovereenkomst voor de bergingsputten voor baggerspecie te Kruibeke en Zwijndrecht. Twee jaar na dit rapport heeft het nagegaan in hoeverre de overeenkomst uitvoering kreeg. Het stelde vast dat de vereiste vergunningen inmiddels nog steeds niet alle zijn afgeleverd, waardoor de gehuurde stortcapaciteit van 4 miljoen m<sup>3</sup> slechts voor 84.000 m<sup>3</sup> (2,1% van de beschikbare capaciteit) kon worden aangewend. Wel werd al 26,7 miljoen euro huurgeld betaald.

#### 3.11.1 Inleiding

In opdracht van het Vlaams Parlement heeft het Rekenhof in 2008-2009 een audit uitgevoerd naar de huurovereenkomst van 30 november 2005 tussen het agentschap Waterwegen en Zeekanaal nv (W&Z) en de nv Argex voor de huur van een stortingsruimte voor baggerspecie in de gemeenten Kruibeke en Zwijndrecht. Het heeft zijn bevindingen op 21 april 2009 aan het Vlaams Parlement medegedeeld<sup>228</sup>.

De belangrijkste bevindingen waren:

- W&Z heeft gehandeld in overeenstemming met het beleid van de Vlaamse Regering en in moeilijke omstandigheden (schaarste van geschikte stortplaatsen voor vervuilde specie). Het heeft de medecontractant zorgvuldig geselecteerd en een zeer concurrentiële prijs (21,37 euro/m<sup>3</sup>) bedongen voor een grote stortingscapaciteit op lange termijn.
- W&Z heeft in functie van kostprijddrukking en stortingszekerheid berekende risico's genomen door de huurovereenkomst te ondertekenen zonder dat de vereiste vergunningen voorhanden waren en door geen opschortende voorwaarde op te nemen in de huurovereenkomst.
- Het agentschap heeft tot en met april 2009 13 miljoen euro betaald, terwijl het nog geen vervuilde specie kon storten en het storten van dergelijke specie - rekening houdend met het nog te doorlopen vergunningentraject - nog geruime tijd niet mogelijk zou zijn.
- De bijkomende eis van W&Z onmiddellijk over 1 miljoen m<sup>3</sup> bergingscapaciteit te moeten kunnen beschikken, heeft - over een periode van 15 jaar - geleid tot een meerprijs van in totaal 4 mil-

<sup>228</sup> Verslag van het Rekenhof over de huurovereenkomst Argexput, Stuk 40-A (2008-2009) – Nr. 1, van 22 april 2009.



joen euro. Deze onmiddellijke beschikbaarheid was echter niet haalbaar, gelet op de afwezigheid van vergunningen.

- De contractopstelling maakt het W&Z moeilijk om eventueel de huurovereenkomst eenzijdig te beëindigen zonder schadeclaim vanwege de verhuurder.

Het Rekenhof heeft de gedelegeerd bestuurder van W&Z in maart en september 2011 gevraagd om een actuele stand van zaken van de vergunningenproblematiek en de contractuitvoering. De gedelegeerd bestuurder heeft deze informatie op respectievelijk 5 april en 22 september 2011 bezorgd. De onderstaande paragrafen geven dan ook een actualisatie tot september 2011.

### **3.11.2 Actuele vergunningstoestand**

#### ***Milieuvergunningen***

De minister bevoegd voor Leefmilieu heeft de milieuvergunning te Zwijndrecht, na het beroep dat deze gemeente had ingesteld, definitief verleend met besluit van 10 juli 2009. Daardoor beschikte W&Z over beide milieuvergunningen, voor Kruibeke en Zwijndrecht. Een milieuvergunning is echter maar uitvoerbaar met ook de nodige stedenbouwkundige vergunningen.

#### ***Stedenbouwkundige vergunningen***

W&Z beschikte sinds 1 september 2008, langs de nv Argex, over een stedenbouwkundige vergunning voor de berging van niet-verontreinigde baggerspecie. Het departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed (RWO) was echter van mening dat niet alleen de goede ruimtelijke ordening, maar ook de milieuhygiënische kwaliteit van de te bergen materialen in de stedenbouwkundige vergunning moesten worden beoordeeld. De bouwvergunning diende op dit vlak in overeenstemming te worden gebracht met de verkregen milieuvergunning. Daarom diende W&Z op 11 augustus 2009 een aanvullende stedenbouwkundige vergunningsaanvraag in voor de berging van verontreinigde en niet-verontreinigde bodem en baggerspecie (met inbegrip van niet-gevaarlijke asbesthoudende bodem) te Kruibeke. Deze aanvraag werd op 31 augustus 2009 volledig en ontvankelijk verklaard en op 31 maart 2010 verleend. Sindsdien beschikt W&Z over een uitvoerbare milieuvergunning voor de bergingsactiviteiten te Kruibeke.

Op 6 februari 2009 diende W&Z een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag in voor de ontdieping van de kleigroeve met verontreinigde en niet-verontreinigde baggerspecie en bodem te Zwijndrecht. Eind september 2011 beschikte W&Z nog niet over een uitspraak daarover.



**Plan-MER**

Om eenvormige stedenbouwkundige voorschriften te bekomen voor de gehele kleigroeve, over de gemeentegrenzen heen, belastte de Vlaamse Regering de minister bevoegd voor de Ruimtelijke Ordening op 5 september 2008 met de opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP), specifiek voor de berging van baggerspecie door W&Z in de gemeenten Kruibeke en Zwijndrecht. In dezelfde beslissing gelastte zij de Vlaamse minister van Openbare Werken initiatieven te nemen voor het plan-milieueffectenrapport (plan-MER) dat aan een dergelijk GRUP ten grondslag moet liggen.

De opmaak van dit plan-MER kende het volgende verloop:

- op 2 april 2010 werd de nota voor publieke consultatie ingediend bij de dienst MER;
- van 7 mei tot 7 juni 2010 liep een openbaar onderzoek;
- op 10 juni 2010 vond een richtlijnenvergadering plaats;
- op 19 augustus 2010 stelde de dienst MER de richtlijnen voor het plan-MER vast;
- op 10 januari 2011 diende W&Z de ontwerptekst voor het plan-MER in;
- op 27 januari 2011 vond de ontwerptekstvergadering plaats;
- in het voorjaar van 2011 heeft W&Z het plan-MER herwerkt op grond van de opmerkingen die uit de ontwerptekstvergadering resulteerden;
- op 21 juni 2011 heeft W&Z het definitieve plan-MER voor conformverklaring bij de dienst MER ingediend;
- op 29 augustus 2011 heeft de dienst MER het plan-MER conform verklaard.

**GRUP**

Voor de opmaak van het GRUP organiseerde de afdeling Ruimtelijke Planning van het departement RWO op 12 mei 2011 een plenaire vergadering. Op grond van het goedkeuringsbesluit van het plan-MER past de afdeling momenteel nog het ontwerp-GRUP aan, om het dan door de Vlaamse Regering voorlopig te laten vaststellen. Dan dienen nog een openbaar onderzoek van 60 dagen en een adviesperiode voor de Vlaamse Commissie voor Ruimtelijke Ordening (Vla-coro) van 90 dagen te volgen. Daarna kan de Vlaamse Regering het GRUP definitief vaststellen. Volgens W&Z zou de stedenbouwkundige vergunning te Zwijndrecht echter al kunnen worden verleend zodra de Vlaamse Regering, de gedelegeerde stedenbouwkundige ambtenaar of de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar kennis zullen hebben genomen van het openbaar GRUP-onderzoek, d.w.z. na het advies van de Vlacoro.

### **3.11.3 Uitvoering**

Tot begin september 2011 werd slechts 84.000 m<sup>3</sup> verontreinigde specie geborgen te Kruibeke of 2,1% van de totale beschikbare stortingscapaciteit van 4 miljoen m<sup>3</sup>. W&Z betaalde tot begin september 2011 wel al 26,7 miljoen euro (geïndexeerde) huurgelden. De huur voor het opvullen van de totale stortingsruimte werd in november 2005 aangegaan voor een bedrag van 68 miljoen euro en voor een huurperiode van 15 jaar, in 2008 verlengd tot 20 jaar.

### **3.11.4 Besluit**

De vereiste stedenbouwkundige vergunningen voor Kruibeke zijn inmiddels afgeleverd, maar die voor Zwijndrecht laten op zich wachten. Tot op heden werd dan ook bijna geen vervuilde specie geborgen, hoewel al een huurprijs werd betaald van 26,7 miljoen euro.

### 3.12 VMSW: financiering van erkende kredietmaatschappijen langs de nv EVE

Naar aanleiding van de controle op de rekeningen van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen onderzocht het Rekenhof de financiering van de erkende kredietmaatschappijen door de omzetting van hun hypothecaire leningen in obligaties, waarvoor de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij de nv Eerste Vlaamse Effectisering (EVE) oprichtte. De twee effectiseringsoperaties kampten met kostenverhogende startmoeilijkheden, zoals te weinig expertise en het niet indekken van het renterisico. Zij kampten echter vooral met een te klein volume aan om te zetten hypothecaire leningen. De nv zag zich daardoor genoodzaakt de uitgegeven obligaties vroegtijdig af te lossen en haar activiteiten stop te zetten. Het project heeft de diverse partijen wel leereffecten opgeleverd.

#### 3.12.1 Inleiding

Op 22 maart 1999 nam de toenmalige Vlaamse Huisvestingsmaatschappij (VHM) het initiatief een nominaal bedrag van 324 miljoen euro sociale woonkredieten om te zetten in obligaties. De VHM richtte daarvoor een openbare vennootschap voor belegging in schuldvorderingen op (VBS), die zij *EVE – Eerste Vlaamse Effectisering nv* noemde (EVE). De VHM trad op als beheerder van deze vennootschap. Het effectiseringsproject van de VHM kreeg een ruime mediabelangstelling, mede doordat het de eerste keer was dat een overheidsinstelling een effectiseringsoperatie structureerde en leidde. Het betrof ook de eerste Belgische effectisering in euro. Het Rekenhof onderzocht het verloop van het effectiseringsproject van de nv EVE in het kader van zijn controle op de rekeningen van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen<sup>229</sup>.

#### 3.12.2 Effectisering

Effectisering is een financieringstechniek die relatief onverhandelbare activa in relatief verhandelbare activa omzet. In casu gaat het om de omzetting van de toekomstige kasstromen van hypotheekleningen in verhandelbare waardepapieren, die zodoende een financieringsbron worden voor de oorspronkelijke titularis van de toekomstige kasstromen. Deze effectiseringsoperatie kent de volgende stappen:

<sup>229</sup> Sinds 1 juli 2006 de rechtsopvolger van de VHM.

- De erkende kredietmaatschappijen<sup>230</sup> (EKM's) selecteren de vorderingen die ze willen effectiseren.
- De EKM's verkopen hun vorderingen en de bijhorende rechten aan de nv EVE.
- De nv EVE geeft obligaties uit op de kapitaalmarkt, waarmee ze de aankoop van de vorderingen betaalt. Het afbetalingsschema van de obligaties stemt overeen met de vervaldag van de vorderingen.
- Op de vervaldag int de EKM de vorderingen.
- De EKM maakt de geïnde gelden over aan de nv EVE, die er de overeenstemmende obligaties mee aflost.

De eerste effectiseringstransactie van EVE (SKV-1) betrof de portefeuille hypothecaire kredieten op 31 december 1998 van elf door de VHM erkende EKM's. Op 7 december 2004 vond een tweede effectisering plaats (SKV-2), voor een nominaal bedrag van 97,5 miljoen euro sociale woonkredieten. De obligaties werden genoteerd op *Euronext Brussels* en op de *Luxembourg Stock Exchange*. Twee ratingagentschappen verstrekten een AAA-kredietkwaliteitslabel.

Deze operatie leverde onmiddellijk een gunstig effect op de balansstructuur van de EKM's op. Ondanks de afstoting van activa, konden zij de verkoopopbrengst aanwenden om hun uitstaande leningen af te lossen. Dat vergrootte hun leningcapaciteit en maakte het mogelijk nieuwe leningen aan te trekken om hun maatschappelijk doel te verwezenlijken. Voor de obligatiehouders is de kredietwaardigheid van de EKM's overigens minder belangrijk, aangezien zij alleen oog hebben voor de intrinsieke kwaliteit van de vorderingen. Effectisering laat bovendien toe bepaalde risico's, zoals vervroegde aflossingen door hypothecaire ontleners, door te schuiven naar de obligatiehouders.

### 3.12.3 Erkenning en financiering van de EKM's

In het verleden erkende en financierde uitsluitend de ASLK de EKM's<sup>231</sup>. Na de gedeeltelijke privatisering van de ASLK doorbrak de Vlaamse Regering het ASLK-monopolie en maakte zij ook de VHM bevoegd EKM's te erkennen. Tegelijkertijd kreeg de VHM de opdracht voor de financiering te zorgen van de EKM's die zij erkent. Als financieringskanaal koos de VHM voor effectisering, onder andere omwille van de mogelijkheid het risico op vervroegde aflossingen door te geven aan de obligatiehouders. Vervroegde aflossingen wa-

<sup>230</sup> Erkende kredietmaatschappijen zijn privaatrechtelijke nv's of cv's die sociale leningen verstrekken voor de bouw, aankoop of verbouwing van sociale woningen. Zij zijn hypothecaire kredietmaatschappijen voor het sociaal woonkrediet, die de Vlaamse Regering erkent overeenkomstig artikel 78, §1, eerste lid, 1°, van het decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode.

<sup>231</sup> Toen nog sociale kredietvennootschappen genoemd.

ren in die tijd een probleem voor de EKM's, die zelf niet vervroegd mochten aflossen bij de ASLK.

Zo ontstonden twee groepen EKM's: zij die de VHM erkende en de andere, die voorlopig nog erkend werden langs de ex-ASLK. Sinds 1 januari 2001<sup>232</sup> erkent de Vlaamse Regering die tweede groep. Voortaan was de monopoliepositie van de ASLK doorbroken en kon voor financiering een beroep op de vrije markt bij alle financiële instellingen plaatsvinden. Driekwart van de toenmalige 61<sup>233</sup> EKM's verkozen echter bij een bancaire financiering te blijven. Het effectiveringssysteem schrok sommige vennootschappen namelijk af en Fortis Bank bood plots betere tarieven.

Voor de rendabiliteit van effectisering als financieringstechniek voor de sector van het gewaarborgd hypothecair krediet, was deze ontwikkeling problematisch. Tot dan ging de VHM ervan uit dat de erkenning en financiering van alle EKM's op termijn exclusief langs haar zouden verlopen. Om rendabel te kunnen zijn, vergt effectivering immers vrij veel nieuwe hypothecaire leningen, die toestaan de structurerings- en transactiekosten over een groter volume te spreiden.

De erkenning door de VHM van een aantal EKM's verliep echter moeilijk, doordat het toenmalig erkenningsbesluit niet in bedrijfseconomische voorwaarden voorzag en de VHM alleen gezonde maatschappijen wilde erkennen. Voor verschillende EKM's die financieel minder gezond waren, verlengde de VHM de voorlopige erkenning meermaals. Uiteindelijk verstrekke ze toch telkens een definitieve erkenning. Dat veroorzaakte een aantal fusies, die de oorspronkelijke zestien kredietmaatschappijen terugbracht tot elf maatschappijen die intraden in de effectiveringsstructuur.

De VHM slaagde er niet in een eerste effectiveringsoperatie te realiseren vanaf 1 januari 1998. Enkele EKM's wachtten immers nog op een definitieve erkenning en de VHM beschikte medio 1998 nog niet over de machtiging samen met de EKM's een VBS op te richten. Vanaf 1 januari 1998 financierde de VHM de nieuwe EKM-productie daarom op korte termijn zelf.

Zolang de effectivering uitbleef en de rente steeg, daalde de verkoopwaarde van de hypotheeklening met vaste rentevoet. Daartegen had de VHM zich kunnen indekken door een intrestruilovereenkomst

<sup>232</sup> Het decreet van 8 december 2000 houdende diverse bepalingen wijzigde artikel 78 van de Vlaamse Wooncode in die zin dat de ASLK-erkenning verviel en vervangen werd door een rechtstreekse erkenning door het Vlaams Gewest.

<sup>233</sup> Intussen is dit aantal gedaald tot 38 actieve maatschappijen, vooral door fusies.

met een swap-tegenpartij af te sluiten. Zolang geen warehouse<sup>234</sup> was opgericht, was dit renterisico voor de nieuwe hypotheekleningen sinds 1 januari 1999 niet ingedekt. Het warehouse kwam pas tot stand op 16 februari 2001. Tot dan betekende de niet-indekking van het renterisico een potentieel verlies, maar bij de opstart van het warehouse moest de VHM dat verlies als een reëel verlies inschrijven. Om de portefeuille tegen nominale waarde te kunnen inbrengen in het warehouse, diende de VHM 4.726.281 euro bij te passen.

De VHM vroeg de minister van Financiën en Begroting op 3 juni 1999 machtiging voor een indekkingsoperatie. De minister stemde op 7 juli 1999 toe. Op dat ogenblik was een dergelijke operatie al niet meer mogelijk zonder verliezen. Het rentepeil daalde ook daarna niet meer tot een niveau dat een indekkingsoperatie zonder verliezen toeliet. De VHM heeft nog pogingen ondernomen om van de Vlaamse Regering recuperaties te bekomen, maar de Vlaamse Regering achtte het de taak van de VHM risico's op tijd te onderkennen en de nodige acties te ondernemen om ze zo snel mogelijk in te dekken, aangezien zij *een algemene controleopdracht kreeg op de kredietvennootschappen die zij erkende*<sup>235</sup>.

De VHM diende het verlies dus grotendeels zelf te dragen, op enkele recuperaties bij de EKM's na, waaronder een verhoging van de vergoeding die de VHM als administrator van de nv EVE ontving<sup>236</sup>.

De eerste effectiseringstransactie (SKV-1) omvatte dus de portefeuille hypothecaire leningen tot eind 1998 van de elf aan EVE deelnemende EKM's<sup>237</sup> en kreeg een AAA-rating voor de kredietverbetering<sup>238</sup>, de borgstelling van de VHM voor de mijnwerkerssubsidies en de gewestwaarborg. Vanaf 16 februari 2001 kwam de nieuwe productie hypothecair krediet sinds 1 januari 1999 in een warehouse terecht. Op 7 december 2004 werd het uiteindelijk geëffectiseerd (SKV-2). Dat was met zijn 97,5 miljoen euro meteen een van de kleinste Europese effectiseringën ooit. Deze uitgifte beschikte niet over de gewestwaarborg. Die was ook niet nodig voor een AAA-rating.

Nadien werd geen warehouse meer opgebouwd. Het volume van de nieuwe hypothecaire leningen van de EKM's was te laag. Van 2004 tot eind 2006 bekwamen de EKM's weer een bancaire financiering

<sup>234</sup> Warehousing hield in dat de nv EVE de EKM's op korte termijn financierde in afwachting van een tweede effectisering, door op continue basis de nieuwe productie hypotheekleningen op te kopen. Dat zou meteen ook het renterisico indekken tussen het toestaan van de lening en de effectisering ervan.

<sup>235</sup> Brief van 8 december 2000 aan de VHM.

<sup>236</sup> De VHM recupereerde 757.591 euro bij de EKM's.

<sup>237</sup> Dat aantal is ondertussen gedaald tot zes.

<sup>238</sup> De EKM's hielden zelf een achtergesteld gedeelte van de leningen in portefeuille.

langs Fortis Bank en, vanaf 2007, Dexia Bank. Vanaf 2007 kreeg de financiering ook de gewestwaarborg.

Een Europese Richtlijn noopte op 20 juli 2004 tot een wijziging van de wet van 5 december 1990 op de vennootschappen die een openbaar beroep doen op het spaarwezen. Voortaan mochten publieke effectiseringstransacties alleen nog plaatsvinden als door de CBFA<sup>239</sup> erkende financiële dienstverleners de structuur ervan zouden beheeren.

### 3.12.4 Kosten

De uiteindelijke reële kostprijs van het effectiseringsproject lag veel hoger dan oorspronkelijk ingeschat, o.a. door de inhuring van externe expertise. Intern had immers niemand ervaring met deze complexe structuur. Bovendien werd nagelaten het renterisico van de productie hypotheekleningen in te dekken, met een verlies van 4,7 miljoen euro tot gevolg. Ook de gemaakte opstartkosten, geraamd op 4 miljoen euro<sup>240</sup>, waren hoog in verhouding tot het bestaande kredietvolume<sup>241</sup>.

Aan de basis van de effectiseringsstructuur lag de assumptie dat de kredietvennootschappen van het ASLK-netwerk er later deel van zouden uitmaken en dat de Vlaamse overheid effectisering ook voor andere projecten zou gebruiken. Het wegvallen van dat extra volume had zware gevolgen voor de rendabiliteit van de effectiseringsstructuur. De productievolumes bleken te laag, waardoor het nagenoeg onmogelijk werd de drempelwaarden voor een nieuwe effectiseringstransactie te halen.

### 3.12.5 Stopzetting

De EVE-structuur bevatte een zogenaamde *clean up call*, die toeliet de uitgegeven schuldtitels facultatief vervroegd af te lossen als het volume zo laag werd dat de kosten de opbrengsten zouden overstijgen. SKV-1 overschreed de drempel zodra het uitstaande saldo van

<sup>239</sup> Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen.

<sup>240</sup> In september en november 1997 werden de opstartkosten op respectievelijk 500.000 en 875.000 euro geraamd. In april 1998 betrof een eerste gedetailleerde raming 1.333.147 euro. Een jaar later, in april 1999, liepen de kosten op tot 1.723.841 euro en in november 1999 bedroegen zij 2.259.936 euro. Tot dan ging het alleen over SKV-1. In september 2010, tien jaar later, vermeldde het antwoord op parlementaire vraag 483/2010 een totaal van 4.074.228,89 euro (SKV1, SKV2 en warehouse). Deze kosten werden verdeeld tussen de VHM en de EKM's. De VHM betaalde ongeveer 1,89 miljoen euro voor onderzoek en ontwikkeling en het uitwerken van een effectiseringsstructuur.

<sup>241</sup> De parlementaire vraag nr. 483 van 16 september 2010 aan de Vlaamse minister van Wonen vroeg om een gedetailleerde opgave van de gemaakte studiekosten. De totale kosten van het project werden echter vooral bezwaard door het verlies van 4,7 miljoen euro, geleden door het niet-indekken van het renterisico.

de uitgegeven obligaties kleiner werd dan 10% van het oorspronkelijke emissiebedrag. Dit kwam neer op een drempel van 32.400.000 euro. Het startvolume van SKV-2 was lager, zodat de drempel daar 30% bedroeg (29.250.000 euro). SKV-2 en SKV-1 werden vervroegd terugbetaald op respectievelijk 19 november en 22 december 2010. De EKM's financierden de terugkoop deels met eigen middelen en deels met een lening bij Dexia Bank. Op 14 september 2010 werd de gewestwaarborg bij ministerieel besluit aan de terugkoopfinanciering gehecht.

EVE verdween na de vervroegde aflossing van de obligaties op 22 december 2010 uit de lijst met beleggingsinstellingen voor bepaalde vormen van collectief beheer van beleggingsportefeuilles. Er was een kandidaat-koper onder de voorwaarde van naamsbehoud, maar dat bleek niet mogelijk te zijn. De nagenoeg lege vennootschap nv EVE wacht nu waarschijnlijk de vereffening.

### 3.12.6 Besluit

De VHM heeft met de nv EVE een duur effectiseringsorganisme opgezet, dat van in het begin relatief weinig doorgroeimogelijkheden had doordat de overige ex-ASLK-EKM's er geen deel meer van moesten uitmaken en konden genieten van een aparte erkenning en bancaire financiering.

In de beginfase slaagde de nv er niet in het renterisico tijdig in te dekken en kende zij personeelsproblemen, die ertoe noopten dure externe expertise in te huren. Daarna verliep het beheer met eigen personeel van de toenmalige VHM vlot en was de nv rendabel<sup>242</sup>. De volumes bleken op termijn echter te laag voor nieuwe operaties.

Hierbij dient echter wel te worden beklemtoond dat zowel het inperken van de erkenningsbevoegdheid van de VHM als de lagere productie van leningen door de kredietmaatschappijen buiten de invloedsfeer van de VHM lagen.

Het project heeft de verschillende partijen er wel toe aangezet de werking en de portefeuilles van de deelnemende EKM's grondig te evalueren. De EKM's hebben zelf ook meer inzicht verworven in de risico's die eigen zijn aan hun hypothecaire activiteiten.

Ook de financiële markten evolueerden sterk sinds 1999. Terwijl toen nog een volume van 300 miljoen euro volstond voor een *break-even*, is daarvoor vandaag minstens 1 miljard euro nodig. De recente financiële kredietcrisis heeft bovendien de verpakking van schuldtitels in een slecht daglicht gesteld, waardoor de rentemarges ervoor sterker

<sup>242</sup> De gewogen gemiddelde winstmarge (het verschil tussen de ontvangen vorderingen van de hypotheekleningen en de aflossingen van de obligatieleningen) voor SKV-1 en SKV-2 bedroeg respectievelijk 1,72% en 1,11% over de gehele transactieperiode.



zijn gestegen dan die voor traditionele kredieten. De beide lopende transacties van EVE hebben echter niet te lijden gehad onder de kredietcrisis.

### 3.12.7 Aanbevelingen

- De Vlaamse Regering dient nieuwe financieringswegen vooraf grondig te analyseren, rekening houdend met de evoluties op de kapitaalmarkt, en vooraf in een sluitend reglementair kader te voorzien, dat financieringsmaatregelen als effectisering voldoende doorgroeimogelijkheden verstrekt.
- Het is aangewezen dat overheidsdiensten zich wapenen met voldoende expertise voor zij nieuwe projecten opstarten.
- De VMSW en de EKM's dienen beslissingen te treffen over het voortbestaan van de nv EVE.

### 3.12.8 Antwoord van de minister

De Vlaamse minister van Wonen ging op 19 augustus 2011 met de meeste opmerkingen van het Rekenhof akkoord, maar stelde dat zij het verlies door de niet-indekking van het renterisico, niet als behorende tot het effectiseringsproject beschouwt<sup>243</sup>. Voorts beklemtoonde zij dat de oorspronkelijke opzet van de nv EVE werd gerealiseerd, met name een positieve rentemarge genereren, ondanks de woelige financiële markten. Over de eerste aanbeveling nuanceerde de minister dat de evoluties op de kapitaalmarkt moeilijk te voorspellen zijn. Ten slotte deelde zij mee dat nog geen definitieve beslissing is getroffen, maar dat de nv EVE waarschijnlijk zal worden verkocht.

Volgens het Rekenhof behoort het indekkingsverlies tot de kosten die de VHM als beheerder van de nv EVE heeft gemaakt. Het behoort in deze visie dus wel degelijk tot de effectiseringsoperatie. Bovendien werd een gedeelte van het verlies bij de EKM's gerecupereerd.

<sup>243</sup> Parlementaire vraag 483/2010 vroeg naar de studiekosten van het project. Het verlies door niet-indekking behoort daar niet toe, maar wel tot de totale kosten van het effectiseringsproject.

## **4 Controlebevindingen uitgaven 2010 van de Vlaamse ministeries**

### **4.1 Controlemethodiek**

De controle op de uitgaven die aan het voorafgaand visum van het Rekenhof waren onderworpen, geschiedde grondig of summier op basis van een op voorhand uitgevoerde selectie. Het Rekenhof selecteerde periodiek, op grond van risico-inschatting, een aantal basisallocaties voor grondige controle. Het was de bedoeling op die manier gedurende een meerjarige controlecyclus de totaliteit van de basisallocaties af te dekken. Begrotingsjaar 2010 was het laatste jaar van die controlecyclus.

Bij de aanpassing van de begroting 2010 stelde de decreetgever alle uitgaven vanaf augustus 2010 volledig vrij van het voorafgaand visum van het Rekenhof<sup>244</sup>. Niettemin hebben de diensten van de ministeries van de Vlaamse Gemeenschap de vereffeningsdossiers tot eind 2010 na betaling ter controle aan het Rekenhof voorgelegd, volgens de bepalingen van de initiële begroting. Op die manier heeft het Rekenhof zijn controles op de uitgaven na betaling voor het volledige jaar 2010 kunnen uitvoeren.

Het Rekenhof is bij de controle uitgegaan van de volgende onderzoeksvragen:

- wettelijkheid: worden de wettelijke, reglementaire en contractuele beschikkingen die op de uitgave betrekking hebben, in acht genomen ?
- werkelijkheid: is het bestaan van de verbintenis of de schuldvordering met voldoende documenten gestaafd en worden enkel de werkelijk verschuldigde bedragen op het juiste moment aan de schuldeiser uitbetaald ?
- regelmatigheid: is de uitgave door de bevoegde instanties goedgekeurd en volgens de juiste procedures tot stand gekomen en is ze op een correcte wijze aangerekend ?

Het Rekenhof heeft de ordonnancerings op de geselecteerde basisallocaties aan een grondige controle onderworpen. Alle andere ordonnancerings langs het voorafgaand visum onderwierp het aan een summiere controle. Bijkomend voerde het een grondige controle uit op kredietvastleggingen voor overheidsopdrachten van minstens 300.000 euro. Verder heeft het Rekenhof de uitgaven langs de vereffenaar kort bij wijze van steekproef gecontroleerd.

<sup>244</sup> Decreet van 30 juni 2010 houdende aanpassing van de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2010, artikel 15.

| Beleids domein | Totaal bedrag uitgaven MVG (excl. DAB)** | Totaal aantal ordonnanties (excl. DAB) | Aantal ordonnanties voor visum Rekenhof*** | Bedrag ordonnanties voor visum Rekenhof*** |
|----------------|------------------------------------------|----------------------------------------|--------------------------------------------|--------------------------------------------|
| DAR*           | 213.678.961,77                           | 4.447                                  | 1.312                                      | 154.026.727,61                             |
| BZ             | 2.612.165.239,89                         | 19.796                                 | 2.927                                      | 318.965.969,12                             |
| FB             | 605.349.894,85                           | 7.890                                  | 904                                        | 382.003.388,13                             |
| IV             | 163.430.371,78                           | 3.228                                  | 686                                        | 76.825.170,91                              |
| EWI            | 822.084.396,93                           | 7.816                                  | 903                                        | 636.401.974,86                             |
| OV             | 9.801.187.814,66                         | 24.182                                 | 3.383                                      | 956.082.679,55                             |
| CJSM           | 3.161.788.972,32                         | 20.748                                 | 5.505                                      | 886.974.596,55                             |
| WVG            | 1.002.477.161,24                         | 18.402                                 | 7.543                                      | 576.415.400,28                             |
| WSE            | 1.362.146.069,50                         | 4.537                                  | 1.422                                      | 785.100.224,33                             |
| LV             | 156.240.525,67                           | 13.640                                 | 854                                        | 42.499.285,73                              |
| LNE            | 549.745.775,19                           | 26.783                                 | 6.886                                      | 245.474.740,54                             |
| MOW            | 2.450.327.773,64                         | 45.926                                 | 6.356                                      | 678.127.243,70                             |
| RWO            | 552.719.397,69                           | 82.200                                 | 5.212                                      | 156.721.601,92                             |
| KAB            | 29.830.040,06                            | 6.124                                  | 763                                        | 5.698.534,65                               |
| Totaal         | 23.483.172.395,19                        | 285.719                                | 44.656                                     | 5.901.317.537,89                           |
| %              | 100%                                     | 100%                                   | 15,6%                                      | 25,1%                                      |

\* Dotatie aan Vlaams Parlement toegevoegd aan DAR

\*\* Excl. orde- en thesaurieverrichtingen

\*\*\* Ordonnanties voor voorafgaand visum Rekenhof van januari tot juli 2010 en ordonnanties met codering voor controle Rekenhof a posteriori van augustus tot december 2010

Het Rekenhof noteerde de onregelmatigheden, onvolledigheden en verbeteringen met het oog op een globale, periodieke rapportering in een controleverslag per beleidsdomein. Het heeft de controleverslagen in 2011 bezorgd aan de leidend ambtenaren en aan de bevoegde ministers. Die controleverslagen gaven alle relevante, individuele fouten en tekortkomingen in de gecontroleerde uitgavendossiers weer. Ze bevatten ook enkele aanbevelingen ter versterking van de interne controle op de begrotingsuitgaven. Ze gaven geen globale beoordeling van de regelmatigheid van het geheel van de uitgaven of van de werking en interne controle van de betrokken overheidsdiensten. De Vlaamse Regering had vooropgesteld tegen eind 2010 bij alle organisatie-entiteiten van de Vlaamse overheid een gedocumenteerd systeem van organisatiebeheersing uit te bouwen. De interne audit van de Vlaamse administratie (IAVA) heeft de bereikte maturiteit van de organisatiebeheersing gevalideerd.

De onderstaande paragrafen vatten per beleidsdomein op hoofdlijnen de controlebevindingen en reacties samen van de betrokken departementen en agentschappen en van de bevoegde ministers<sup>245</sup>.

## **4.2 Resultaten van de controle 2010**

### **4.2.1 Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid**

Bij de notificatie van een overheidsopdracht moeten de rechten en plichten (uitvoeringstermijn, borgstelling, enz.) van de partijen duidelijk zijn en nadien worden nageleefd. Ook het kasbeheer verloopt nog niet optimaal omdat de administratie geen adequate betalingstermijnen hanteert. Zij moet de inkomende facturen dateren en in Orafin de gewenste betalingsdatum correct invoeren.

De Vlaamse minister van Steden heeft meegedeeld dat, als gevolg van de nieuwe interne controle op de subsidie aan de interlokale vereniging Kenniscentrum Vlaamse Steden voor de subsidie 2009, werd overgegaan tot terugvordering, vermits het kenniscentrum geen recht had op het volledige subsidiebedrag van 140.000 euro. Voor de subsidie 2010 werd de saldobetaling verminderd. Voor de subsidie 2011 hield een nieuw ministerieel besluit rekening met de opmerkingen van het Rekenhof.

Bij de werkingssubsidies die de cel Gelijke Kansen toekent blijft de controle op de naleving van de verbintenissen problematisch. De rapportering door de subsidietrekkers is soms ontoereikend. De cel Gelijke Kansen besloot altijd de volledige subsidie uit te betalen, hoewel de subsidietrekkers hun verplichtingen niet altijd zijn nagekomen. Voor haar werkingsmiddelen dient de cel Gelijke Kansen meer aandacht te besteden aan de mededinging bij de prijsaanvragen, de borgstelling en het toezicht op de opdracht, inclusief pv's van oplevering. Het onderscheid tussen opdracht en subsidie moet worden gerespecteerd, net als het onderscheid tussen patrimoniale en niet-patrimoniale aanrekening. Opdrachten moeten voldoende worden voorbereid. De eigen werkingsmiddelen mogen niet dienen om extra middelen te geven aan organisaties die werkingssubsidies krijgen.

<sup>245</sup> Het Rekenhof heeft reacties ontvangen van het departement Diensten Algemeen Regeringsbeleid, het departement Bestuurszaken, het departement Financiën en Begroting, het departement Internationaal Vlaanderen, het departement van Cultuur, Jeugd, Sport en Media, het IVA Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, en het IVA Kunsten en Erfgoed, alsook van het departement Werk en Sociale Economie, het Agentschap Ondernemen, het departement Landbouw en Visserij, het departement Leefmilieu Natuur en Energie, het IVA Natuur en Bos en het Agentschap Ruimte en Erfgoed. Het heeft ook een reactie ontvangen van de Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur en van de Vlaamse minister van Steden.

Het departement DAR verwees in zijn repliek naar een project om het facturatieproces anders te organiseren, dat het onder meer moet mogelijk maken de correcte uitvoering van de betalingstermijnen op te volgen en te garanderen. Door de uitbouw van een kenniscel overheidsopdrachten blijft het departement investeren in een correcte toepassing van de wetgeving.

#### 4.2.2 Bestuurszaken

Na een bespreking met het Rekenhof heeft de administratie beslist de subsidie aan de interlokale vereniging Kenniscentrum Vlaamse Steden aan een nieuwe financiële controle te onderwerpen. Het strekt tot aanbeveling de financiële verantwoording in het subsidiebesluit aan strikter voorwaarden te onderwerpen en de aard van de subsidie nader te omschrijven.

Het Rekenhof had opmerkingen bij basisallocatie BF BF506 121. Het wees erop dat de entiteiten *team studie & coördinatie bouwprojecten* en *gebouwenbeheer West* consequent de toepasselijke regels voor overheidsopdrachten en de inhoudelijke bepalingen van de raamcontracten moeten naleven. Dat betekent onder meer de markt consulteren waar nodig en het bewijs van borgstelling eisen. Ook dient voldoende nazorg te worden besteed aan de financiële afhandeling van overheidsopdrachten. De vroeger opgemerkte aandachtspunten bij de uitvoering van overheidsopdrachten in het team Vlaamse Bouwmeester zijn nog niet volledig weggewerkt, maar ze zijn in aantal verminderd.

Uit het steekproefsgewijze onderzoek van het Rekenhof bleek dat de dossiers inzake de vereffenaar kort die worden bezorgd aan de boekhoudkundig ordonnateur, niet altijd op uniforme wijze zijn samengesteld. Voor informaticakosten werd bovendien de datum van ontvangst van de factuur niet ingevuld of, in sommige gevallen, bijgehouden in een apart bestand. De uitvaardiging van een interne richtlijn over de dossiersamenstelling zou de interne organisatiebeheersing verbeteren.

Bij de vereffening moet de nodige aandacht gaan naar de te volgen procedure. Een aantal dossiers werden langs de vereffenaar kort vereffend, terwijl ze de procedure van het voorafgaand visum moesten volgen.

Het departement Bestuurszaken heeft medegedeeld dat het een draaiboek voor overheidsopdrachten heeft uitgewerkt en geïmplementeerd. Daarin somt het onder meer op welke documenten aanwezig moeten zijn in de aankoop- en betalingsdossiers. Het heeft er ook richtlijnen in opgenomen voor de opvolging van de borgtocht en de mededinging. Het departement heeft ook een handleiding uitgewerkt voor de invoer van inkooporders op zijn kredieten. Het heeft deze handleiding geïmplementeerd in juni 2011. Zij beschrijft welke dossiers de verkorte goedkeuringsstroom mogen volgen en welke niet. Die twee documenten vormen een verbeterpunt voor de interne organisatiebeheersing.

### **4.2.3 Financiën en Begroting**

De verwerking en de aanrekening van de uitgaven voor informatica en van de pool van verzekeringspolissen geschieden niet altijd correct.

De verwerking van de uitgaven van VLABEL, o.a. voor gerechtsdeurwaarders en hypotheekkantoren, kan vlotter. Dat de verwerking van de betrokken facturen over drie gebouwen verdeeld is, is een goede reden om werk te maken van het elektronisch goedkeuren van facturen.

Het departement Financiën en Begroting erkende de verkeerde aanrekeningen en engageerde zich tot een zorgvuldiger opvolging van de verzekeringspolissen en een aangepaste procedure voor de tijdige betaling van de informaticafacturen. Voor de afstemming van de twee opvolgingssystemen voor de kredietvastleggingen bij de Vlaamse Belastingdienst zou een extra tabel worden gemaakt. Het Rekenhof vindt het echter eenvoudiger altijd het inkoopordernummer als referentie te gebruiken. De administratie zou de gerechtsdeurwaarders er ook op wijzen om de beroepsmogelijkheid in de dwangbevelen op te nemen. Onnodige vertragingen bij de betaling van invorderingskosten zou ze nakijken. Het departement verzekerde de opmerkingen, conclusies en aanbevelingen te zullen aanwenden om de samenwerking met het Rekenhof, de ministeriële kabinetten en de andere entiteiten te verbeteren en de interne financiële controle van het departement te versterken.

### **4.2.4 Internationaal Vlaanderen**

Het kasbeheer verloopt nog niet optimaal doordat de administratie geen adequate betalingstermijnen hanteert. Zij moet de inkomende facturen dateren en in Orafin de gewenste betalingsdatum correct invoeren.

De administratie besteedt onvoldoende aandacht aan de redactie van de subsidiebesluiten. Aandachtspunten zijn de overeenstemming tussen subsidieaard en de wijze van financiële verantwoording, de plafonnering van reservevorming, de opname van een verantwoordingstermijn en een duidelijke omschrijving van wat zij subsidieert. Voor de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland zijn schriftelijke afspraken nodig over de kostenverdeling tussen beide partners.

De administratie dient de inkomende stukken van de saldodossiers te dateren. Zij dient na te gaan of de begunstigden de toegekende middelen gebruikten waarvoor zij ze verkregen en of zij de bepalingen uit het subsidiebesluit naleefden. Bij niet-naleving dient zij de gepaste sancties toe te passen.

Het departement Internationaal Vlaanderen sloot zich aan bij de conclusies van het Rekenhof en wees erop dat het inmiddels maatregelen heeft genomen inzake de betaaltermijnen, de subsidiebesluiten en de kostenverdeling met Nederland.

#### **4.2.5 Economie, Wetenschap en Innovatie**

De administratie heeft de reglementaire plafonds voor reservevorming niet altijd toegepast.

De financiële verantwoordingsplicht voor steunpunten voor beleidsrelevant onderzoek verwijst naar de begrippen jaarrekening en reserves, zonder de specifieke betekenis ervan vast te leggen. Dat leidt tot een weinig uniforme en niet-transparante verantwoording. In de praktijk wordt voor de steunpunten een grotere reservevorming toegestaan dan de beheersovereenkomsten bepalen. De financieringswijze richt zich op de permanente werking van de steunpunten, die echter geen afzonderlijke organisaties vormen. Het is raadzaam een financiering te overwegen die meer gericht is op het onderzoeksproces en -resultaat.

#### **4.2.6 Onderwijs en Vorming**

De administratie heeft rekening gehouden met de opmerkingen van het Rekenhof uit voorgaande jaren. Het Rekenhof heeft geen vermeldenswaardige tekortkomingen meer vastgesteld.

#### **4.2.7 Welzijn, Volksgezondheid en Gezin**

Het Rekenhof heeft enkele onzorgvuldigheden vastgesteld in de opstelling van bepaalde subsidiebesluiten. Tijdens het jaar 2010 heeft de administratie bereidwillig alle ontbrekende stukken of bijkomende informatie verstrekt. Om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen, heeft de administratie in de mate van het mogelijke al stappen ondernomen.

#### **4.2.8 Cultuur, Jeugd, Sport en Media**

Het Rekenhof heeft de administratie erop gewezen dat zij meer aandacht dient te besteden aan de toekenning en aanwending van subsidies (i.c. aan de overeenstemming tussen de documenten waarop de subsidieverlening steunt), alsook aan de verantwoording daarvan.

Voor kleine aankopen of opdrachten waarop de algemene aannemingsvoorwaarden voor overheidsopdrachten niet verplicht van toepassing zijn, deed de administratie geen informele marktraadpleging. Ze gaf evenmin een passende motivering. Het Rekenhof acht het raadzaam de naleving van de contractueel bepaalde voorwaarden zorgvuldiger te controleren.



De administratie dient de uitgaven met de nodige zorgvuldigheid te controleren en goed te keuren om de rechtmatigheid, rechtszekerheid en wettigheid te garanderen. De effectieve toepassing van de vastgelegde controles dient op regelmatige tijdstippen het voorwerp te zijn van monitoring en evaluatie.

Het departement CJSM wees erop dat het de inspanningen om de kwaliteit van de interne controle te verbeteren, voortzet. Het heeft de tekortkomingen teruggekoppeld naar de dossierbeheerders. Het IVA Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen deelde mee dat de controleverslagen van het Rekenhof hebben bijgedragen aan de detectie van aandachtspunten in de financiële verwerking van dossiers. Het neemt de geformuleerde conclusies en aanbevelingen dan ook verder op. Voor kleine aankopen of opdrachten van minder dan 5.500 euro heeft het agentschap intern de afspraak gemaakt de algemene aannemingsvoorwaarden zoveel mogelijk toe te passen en minstens een informele marktraadpleging te organiseren. Het IVA Kunsten en Erfgoed deelde concrete maatregelen mee, die het in twee subsidiedossiers heeft genomen.

In haar repliek stelde de Vlaamse minister van Cultuur dat de initiatieven voor organisatieontwikkeling die het beleidsdomein CJSM neemt, rekening zullen houden met de aanbevelingen van het Rekenhof.

#### **4.2.9 Werk en Sociale Economie**

De administratie hield bij de opmaak van de betalingsdossiers rekening met de tekortkomingen die de diverse controleorganen hebbenesignaleerd. Ontbrekende verantwoordingsstukken heeft zij voorgesteld. De dossierbehandelaars losten de tekortkomingen op na onderling overleg.

Omwille van een efficiënt beheer van de beschikbare middelen heeft het Rekenhof aanbevolen maatregelen te nemen die de aangroei van financiële reserves bij de Erkende Regionale Samenwerkingsverbanden (ERSV's) bewaken.

Het Agentschap Ondernemen wees er in zijn reactie op dat de financiering van de ERSV's hoofdzakelijk verloopt langs het beleidsdomein Werk en Sociale Economie (80%). Het Agentschap Ondernemen volgt de reserveopbouw bij elk van de ERSV's duidelijk en effectief op en rapporteert daarover in voldoende mate. De middelen die het beleidsdomein EWI ter beschikking stelt van de werking van de ERSV's, worden aangepast aan de resultaten van de monitoring. In 2010 en 2011 vonden ook besparingen plaats op de werkingsmiddelen voor de ERSV's. Het Agentschap Ondernemen is van oordeel dat de opgebouwde reserves nog binnen de grens van het aanvaardbare liggen.

Volgens het departement Werk en Sociale Economie zal in de toekomst moeten blijken of een sterker initiatief is vereist om de opgebouwde reserves te beperken. Daarbij nemen het departement en



het agentschap de aanbeveling van het Rekenhof over een jaarlijkse maximale reserveoverdracht over.

#### **4.2.10 Landbouw en Visserij**

De onregelmatigheden die het Rekenhof heeft vastgesteld, betreffen vooral het gebrek aan gegevens die onontbeerlijk zijn om de betalingsaanvragen goed te keuren. Door een vlotte samenwerking met de administratie konden de tekortkomingen in onderling overleg snel en efficiënt worden opgelost. Het Rekenhof acht het echter raadzaam dat de administratie meer zorg besteedt aan de volledigheid van de betalingsdossiers, vooral aan de verantwoording van het saldo van facultatieve subsidies.

Uit het steekproefsgewijze onderzoek van de uitgaven langs de vereffenaar kort bleek dat het Instituut voor Landbouw en Visserijonderzoek (ILVO) het mededingingsprincipe bij kleinere overheidsopdrachten (minder dan 5.500 euro, exclusief btw) nauwelijks toepast. De entiteiten van dat agentschap voeren een zelfstandig aankoopbeleid, waardoor de potentiële schaalvoordelen van een meer centraal gerichte aankooppolitiek verloren gaan. De organisatie van de interne controle op de aankoopprocessen van het ILVO is niet geformaliseerd in een procedurebeschrijving of richtlijn.

De dossierbehandelaars van het beleidsdomein Landbouw en Visserij passen de Orafinprocedure voor inkooporders in de praktijk nauwelijks toe. Het departement Landbouw en Visserij heeft de circulaire over buitenlandse dienstreizen niet op een correcte wijze nageleefd. Nochtans heeft zijn directieraad niet de bevoegdheid afwijkingen op een ministeriële circulaire toe te staan. De afdeling managementondersteunende dienst heeft - ingaand op aanbevelingen van het Rekenhof - een aantal initiatieven genomen om de interne controle te optimaliseren.

Het departement Landbouw en Visserij heeft na de bevindingen van het Rekenhof zelf de onkostenstaten opnieuw gecontroleerd. In totaal diende ongeveer 900 euro te worden teruggevorderd.

#### **4.2.11 Leefmilieu, Natuur en Energie**

Bij de uitgaven onderworpen aan het voorafgaand visum is de gunning van overheidsopdrachten duidelijk verbeterd ten opzichte van voorgaande jaren. De uitvoering en opvolging van de overheidsopdrachten is nog voor verbetering vatbaar, onder meer de schorsing van opdrachten en de toepassing van sancties. Ook het verantwoorden en documenteren van uitgavendossiers kan nog beter.

Wat de uitgaven langs de vereffenaar kort betreft, bleek uit het steekproefsgewijze onderzoek van het Rekenhof dat het budgettaire specialiteitsbeginsel bij schadevergoedingen aan derden vaak werd miskend. Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft diverse betalingen uitgevoerd op grond van kopieën van facturen, wat het risico op

dubbele betalingen verhoogde. Wegens de vrij lange controle- en goedkeuringsprocedure slaagde het agentschap er evenmin altijd in tijdig te betalen. De uitgavendossiers zijn niet altijd volledig, wat de optimale werking van de interne controle belemmert. Een aantal diensten van het beleidsdomein past het mededingingsprincipe voor kleinere overheidsopdrachten nog in onvoldoende mate of op inefficiënte wijze toe. Ten slotte heeft het Rekenhof vastgesteld dat de procedure voor de voorafgaandelijke aanmaak van inkooporders te weinig werd geïmplementeerd.

Het departement Leefmilieu Natuur en Energie deelde mee dat het een aantal aandachtspunten uit het controleverslag van het Rekenhof inmiddels heeft verwerkt in de interne controleprocedures. Het Agentschap Natuur en Bos onderschreef de aanbevelingen. De processen van de dossierstroom vereffenaar kort en vereffenaar lang zijn ondertussen opgenomen in het project procesmanagement, met het oog op een expliciete en formele integratie van het regelgevend kader in de dossierstroom. De afspraken en aanbevolen werkwijze daaromtrent zullen worden uitgeschreven in interne richtlijnen. Het agentschap engageerde zich ertoe vanaf 2012 - buiten de al bestaande standaardcontroles - in de controle- en goedkeuringsprocedures van haar uitgavenprocessen zelf steekproefsgewijze interne controles uit te voeren. In haar repliek stelde de minister dat de initiatieven die het beleidsdomein LNE neemt inzake organisatieontwikkeling, rekening zullen houden met de aanbevelingen van het Rekenhof.

#### **4.2.12 Mobiliteit en Openbare Werken**

Het Rekenhof heeft geen belangrijke tekortkomingen vastgesteld.

#### **4.2.13 Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed**

Bij de overheidsopdrachten is een selectieprocedure van 2006 niet meer actueel. Voor opdrachten die jaarlijks worden herhaald, heeft het Rekenhof aanbevolen de selectieprocedure tijdig te vernieuwen, overeenkomstig de regels op de overheidsopdrachten.

Een facultatieve, niet-gereguleerde subsidie werd zonder decretale grondslag toegekend. Zo nodig moet de subsidie in het begrotingsdecreet nominatim worden vermeld.

Het Agentschap Wonen dient de interne controle verder te verscherpen bij de vastlegging en uitbetaling van renovatie-, aanpassings- en verbeteringspremies om in de toekomst foutieve uitbetalingen te vermijden.

Het Agentschap Ruimte en Erfgoed erkende in zijn reactie de achterhaalde selectieprocedure als administratieve fout, maar gaf aan dat het opstarten van een nieuwe selectieprocedure een administratieve last betekent. De aangeduide kandidaten hebben doorheen de jaren

een goede terreinkennis opgebouwd en hebben ervaring met de inventarisatiemethoden. Voor de werkingssubsidie waarvoor een wettelijke grondslag ontbrak, is bij de begrotingscontrole 2011 een specifiek begrotingsartikel gecreëerd.

#### **4.2.14 Kabinetsuitgaven**

De kabinetssecretarissen hebben op hun vergadering van 3 februari 2011 op de informele opmerkingen van het Rekenhof gereageerd en afspraken gemaakt. Zij hebben onder meer de toevoeging van de bestelbon aan het dossier of de factuur besproken, alsook de correcte opmaak en verzending van verantwoordingsstukken bij de kasvoorschotten en kostendeclaraties. Zij hebben ook afgesproken de administratie voortaan het volledige uitgavendossier te bezorgen.

Het is raadzaam tekortkomingen zoals inbreuken tegen het principe van de annaliteit en de laattijdige opmaak van een vastlegging, in de toekomst te vermijden.

Bij een uitgave van meer dan 5.500 euro, exclusief btw, zou het kabinet voor de levering of de dienst bij minstens drie kandidaten een schriftelijke offerteaanvraag moeten indienen. Op grond van de criteria uit de offerteaanvraag dienen de kabinetten de gunning schriftelijk te motiveren.

### **4.3 Algemene conclusie uitgavencontroles**

Tot 31 juli 2010 waren de uitgaven van de ministeries van de Vlaamse Gemeenschap onderworpen aan het voorafgaand visum van het Rekenhof, behoudens wettelijk voorziene uitzonderingen. Nadien heeft het Rekenhof alle gelijkaardige uitgavenordonnanties pas na betaling gecontroleerd. De grondig of summier gecontroleerde uitgaven vertegenwoordigden ongeveer een vierde van het totaalbedrag.

De niet-verplichte toepassing van enkele formele verplichtingen uit de overheidsopdrachtenwetgeving mag niet leiden tot uitschakeling van de mededinging of tot onzorgvuldigheden inzake financieel beheer. Diverse administraties passen bij de kleinere overheidsopdrachten het principe van mededinging echter onvoldoende toe. Zij dateren inkomende facturen niet altijd, waardoor geen optimale betalingstermijnen kunnen worden bepaald. Enkele administraties passen de procedures voor inkooporders niet correct toe: vooral bij kleinere bestellingen vindt geen voorafgaande kredietvastlegging plaats.

Bij heel wat subsidies in diverse beleidsdomeinen zijn de aard van de subsidie en de voorgeschreven verantwoording niet op elkaar afgestemd. Daardoor verloopt de controle op de aanwending en de financiële verantwoording niet optimaal. Het toestaan van reservevorming en de controle op de naleving ervan vormen vaak een bijkomend probleem.

De verantwoordingsdossiers bij een aantal uitgaven zijn onvolledig. Dat bemoeilijkt niet alleen de externe controle door het Rekenhof. Het hypothekeert ook de efficiëntie en effectiviteit van de interne controle. Sommige managementondersteunende diensten proberen fouten of onvolledigheden in de dossiers te verhelpen. Bij andere administraties moet de interne controle nog verder worden uitgebouwd of verscherpt.

## 5 Kleine gereglementeerde subsidies

### 5.1 Controlemethodiek

Voor een aantal kleine gereglementeerde subsidies voert het Rekenhof een a-posteriori controle uit op de betalingsdossiers. Het onderzoek behelst niet alleen de controle van de wettelijkheid, de werkelijkheid en de regelmatigheid van de uitgaven, maar ook de kwaliteit van de regelgeving en de interne controle door de administratie.

### 5.2 Subsidies ter ondersteuning van de circus-kunsten in Vlaanderen

#### 5.2.1 Inleiding

In 2011 onderzocht het Rekenhof de subsidies in het kader van het circusbeleid. Met deze subsidies moet de Vlaamse overheid de circuskunsten in Vlaanderen stimuleren, ondersteunen en kansen bieden. Zij betreffen de creatie van Vlaamse circuskunstproducties, de nomadische spreiding ervan en de spreiding via festivals en internationale fora, de opleiding en vorming van circuskunstenaars en een circuscentrum en promotieprojecten.

Het onderzoek richtte zich vooral op subsidies die nog steunden op het reglement voor 2009<sup>246</sup>. De latere subsidiedossiers vallen volledig onder de toepassing van het circusdecreet<sup>247</sup> en zijn uitvoeringsbesluit<sup>248</sup>. Voor die gevallen<sup>249</sup> beperkte het onderzoek zich tot een controle van de aanvragen<sup>250</sup>. Die moeten immers worden ingediend in het jaar voorafgaand aan de gesubsidieerde activiteit. De afrekening kan dan ook pas in 2011 worden voorgelegd. De onderstaande tabel overziet de betrokken begrotingskredieten.

<sup>246</sup> Reglement voor 2009 betreffende de ondersteuning van de circuskunsten in Vlaanderen.

<sup>247</sup> Decreet van 21 november 2008 betreffende de ondersteuning van de circuskunsten in Vlaanderen. De bepalingen van het reglement werden nagenoeg allemaal opgenomen in het decreet of uitvoeringsbesluit.

<sup>248</sup> Besluit van de Vlaamse Regering van 6 maart 2009 betreffende de uitvoering van het decreet van 21 november 2008 betreffende de ondersteuning van de circuskunsten in Vlaanderen.

<sup>249</sup> Onder meer in 2010 toegekende subsidies voor nomadische tournees en festivals, en subsidies voor de internationale spreiding van een circuskunstproductie, verleend in het kader van de *eerste aanvraagronde*.

<sup>250</sup> De administratie had de verantwoording voor deze subsidies nog niet nagezien.

| Basisallocatie | HC0 HD116 3300                | HC0 HD117 3300 |
|----------------|-------------------------------|----------------|
| 2009           | 650.000 euro                  | 700.000 euro   |
| 2010           | <sup>251</sup> 1.567.000 euro | 686.000 euro   |
| 2011           | 1.554.000 euro                | 672.000 euro   |

De betrokken administratie is de afdeling Volksontwikkeling en Lokaal Cultuurbeleid van het Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen.

Het Rekenhof heeft zijn onderzoeksbevindingen op 19 juli 2011 voorgelegd aan de Vlaamse minister van Cultuur. De minister heeft geantwoord op 16 augustus 2011.

### 5.2.2 Regelgeving en procesverloop

De administratie moet elke aanvraag aan het advies van een beoordelingscommissie onderwerpen<sup>252</sup>. Vervolgens moet zij op grond van dat advies een ontwerp van beslissing formuleren en aan de minister voorleggen. De administratie moet ook het secretariaat van de beoordelingscommissie op zich nemen. De minister beslist in alle gevallen over de subsidietoekenning. De administratie moet ten slotte controleren of de gesubsidieerde de subsidievoorwaarden heeft nageleefd en of de subsidie is aangewend voor de vooropgestelde doeleinden.

### 5.2.3 Ontvankelijkheidsonderzoek

De regelgeving bevat geen expliciete bepalingen over het ontvankelijkheidsonderzoek van de aanvragen. Dat is doorgaans de taak van de administratie. Zij kan ten behoeve van de beoordelingscommissie ontbrekende gegevens opvragen<sup>253</sup>. Zij doet dat echter nagenoeg alleen voor de opleidingssubsidies voor circuskunstenaars<sup>254</sup>. De commissieverslagen vermeldden voor een beperkt aantal ontoereikend bevonden aanvragen dat gegevens ontbraken. In die gevallen had de administratie vooraf initiatieven moeten nemen.

<sup>251</sup> De subsidiëring van de meerjarige festivals gebeurt vanaf 2010 door het Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, wat de verhoging van de kredieten 2010 verklaart. Op de betrokken basisallocatie werd echter een bedrag ten belope van 70.000 euro 'geblokkeerd' als besparingsmaatregel.

<sup>252</sup> Met uitzondering van de aanvragen betreffende beurzen voor een internationale bijscholing of voortgezette opleiding die een bepaald bedrag niet overschrijden, de deelname aan een opleiding tot docent in de circuskunsten en de ondersteuning van een circuscentrum.

<sup>253</sup> Die mogelijkheid wordt geboden in artikel 25 van het uitvoeringsbesluit. Dat is bv. het geval als de aanvrager verzuimt alle rubrieken van zijn aanvraag in te vullen of als zijn aanvraag inconsistenties bevat. De elementen van de aanvraagdossiers worden bepaald in het uitvoeringsbesluit.

<sup>254</sup> Die aanvragen moest zij evenwel niet aan de beoordelingscommissie voorleggen.

#### 5.2.4 Adviezen van de beoordelingscommissie

Een huishoudelijk reglement regelt de werking van de beoordelingscommissie, die de aanvraagdossiers inhoudelijk en kwalitatief moet beoordelen. Bij de toepassing ervan heeft het Rekenhof een aantal bedenkingen geformuleerd:

- De leden van de commissie beoordelen soms aanvragen waarbij ze betrokken zijn<sup>255</sup>, wat deontologische bezwaren oproept.
- De mate waarin de aanvragen tegemoetkomen aan alle decretale subsidievoorwaarden en kwaliteitscriteria blijkt niet altijd uit de adviezen. Voor een of meer criteria<sup>256</sup> bevatten zij geen oordeel. Nochtans beschikken de commissieleden over evaluatiefiches. Zij maken daar echter volgens de administratie geen algemeen gebruik van.
- Sommige adviezen vermelden budgettaire en andere motieven om de gevraagde subsidiebedragen te verminderen<sup>257</sup>. De brieven waarmee de administratie de subsidie toezegt, vermelden deze redenen echter niet systematisch.
- De subsidieaanvrager dient in principe een zo gedetailleerd mogelijk overzicht te geven van de geraamde kosten en verwachte opbrengsten (inclusief de gevraagde subsidie). De administratie vraagt echter geen toelichting bij het ingevulde financieel overzicht.
- Als de commissie een aanpassing van de projectbegroting voorstelt, blijkt uit haar adviezen niet altijd hoe groot het maximaal te subsidiëren tekort nog mag zijn.
- Voor de subsidiëring van de aankoop van investeringsgoederen neemt de commissie soms ook kosten in aanmerking die niet projectspecifiek zijn.
- Het regeringsbesluit voorziet voor de subsidiëring van de creatie en de internationale spreiding circuskunstproducties in twee indieningsrondes per jaar. De commissie moet dus in de eerste ronde de voorgestelde projecten adviseren, zonder zicht te hebben op de projecten die nog in de tweede ronde zullen worden voorgesteld. Achteraf kan dus blijken dat voor de tweede ronde te weinig middelen resteren of dat de aanvragen van de eerste ronde in aanmerking kwamen voor een hoger subsidiebedrag.

<sup>255</sup> Zo was een commissielid betrokken bij de adviesverlening over een gesubsidieerd festival dat voor een stuk was verankerd in de programmering van een cultuurcentrum waarvan het lid de artistieke leider was.

<sup>256</sup> De fiche vermeldt vijf beoordelingscriteria: ontvankelijkheid, kwaliteitscriteria vermeld in het decreet, vertrouwen in de aanvrager, dossiervorming en kwaliteit en transparantie van het financiële plan. De beoordeling van de ontvankelijkheid van de aanvraag is echter geen taak van de commissie.

<sup>257</sup> Bv. te hoog ingeschatte of niet in aanmerking komende kosten (zoals het zandstralen van een oplegger).

### 5.2.5 Subsidiebeslissingen

Uit de onderzochte dossiers blijkt dat de subsidiebeslissingen van de minister soms decretale of reglementaire bepalingen miskenden:

- Hoewel het circusdecreet maar toestaat jaarlijks twee nieuwe promotieprojecten te subsidiëren, besliste de minister op 29 mei 2009 nog een derde project te subsidiëren. Hij negeerde daarbij het advies van de commissie en de administratie.
- De minister kende een circuskunstproductie een subsidie toe voor internationale spreiding, zonder dat het project aan de decretale vereisten daarvoor voldeed. Zowel de commissie als de administratie hadden daarom een subsidieweigering voorgesteld.
- De minister sloot overeenkomsten met de festivals, die, in strijd met het uitvoeringsbesluit, de strategische en operationele doelstellingen en de bijbehorende resultaat- en inspanningindicatoren noch afzonderlijk vermeldde, noch duidelijk en concreet definiëerden.
- De toekenningsbesluiten omschreven niet altijd duidelijk het doel van de subsidieverlening, hoewel de commissieverslagen en de ministeriële beslissingen dat wel deden.
- De minister keurde een aanvraag door een gemeente goed, hoewel strikt genomen volgens het decreet een gemeentebestuur niet in aanmerking komt voor een subsidie<sup>258</sup>.
- De minister beperkte een subsidie voor een opleiding niet tot de voorgeschreven 80% van de geraamde kosten.

### 5.2.6 Vastlegging en betekening van de verbintenissen

Nadat de minister een beslissing heeft genomen over de subsidietoekenning, maar voor de vastlegging door de controleur van de vastleggingen, stuurde de administratie de begunstigden een toezeggingsbrief. Dat is in strijd met de gecoördineerde wetten op de rijkscomptabiliteit. Een afdelingshoofd van het agentschap stelt de toekenningbesluiten formeel pas na de vastlegging op.

### 5.2.7 Subsidieverantwoording

Voor de uitbetaling van de subsidiesaldi, moeten de begunstigden op grond van een formulier van de administratie, een werkings- en financieel verslag indienen. Het Rekenhof stelde daarbij enkele inhoudelijke tekortkomingen vast:

<sup>258</sup> Artikel 6 van het circusdecreet bepaalt dat alleen rechtspersonen in aanmerking komen met een maatschappelijke zetel. Artikel 28, §1, verengt *gesubsidiëerde rechtspersoon tot vereniging*.



- Niet alle begunstigden gebruikten het verantwoordingsformulier.
- Niet alle verantwoordingsverslagen bevatten concrete gegevens over de realisatie van de decretale kwaliteitscriteria of de toekenningsvoorwaarden<sup>259</sup>.
- De dossiers bevatten geen beoordeling door de administratie van de verslagen. De administratie stelde dus, in strijd met het uitvoeringsbesluit, niet vast of de begunstigde de subsidievoorwaarden naleefde.

Uit diverse dossiers bleek ook dat de administratie de aanvaardbaarheid van kosten voor subsidiëring niet altijd nauwgezet nagaat:

- In diverse afrekeningen rekende de begunstigde de kosten inclusief btw aan, hoewel hij over een btw-nummer beschikte.
- Vaak aanvaardde de administratie volledige investeringskosten<sup>260</sup>, in plaats van, verhoudingsgewijs, de afschrijvingskosten.
- In enkele dossiers aanvaardde de administratie kosten die dateren van voor de indiening van de aanvraag.
- Een afrekening van een subsidie voor een nomadische tournee bevatte ook kosten voor internationale spreiding<sup>261</sup>.
- In een dossier aanvaardde de administratie promotiekosten, terwijl de toezeggingsbrief voor een ander project die uitsloot.

### 5.2.8 Conclusies

In de aanvragen voor circuskunstsubsidies ontbreken vaak gegevens. Dat bemoeilijkt een gefundeerd advies van de beoordelingscommissie. Uit deze adviezen blijkt dan ook niet altijd in welke mate de aanvragen zijn tegemoetgekomen aan de decretale subsidievoorwaarden en kwaliteitscriteria. Zij verduidelijken evenmin de voorgestelde bedragen of de subsidiabele kosten. De administratie verrekent daardoor soms niet subsidiabele kosten in de subsidiebedragen. Zij brengt de begunstigden bovendien al op de hoogte van de subsidiebeslissing voordat deze bedragen zijn vastgelegd.

<sup>259</sup> Zo wordt weinig concreet gerapporteerd over de uitvoering van het communicatieplan of over het publieksbereik, hoewel de subsidiebegunstigde duidelijke gegevens in zijn aanvraag meldde (CR2009/0060).

<sup>260</sup> Bv. aankopen van of technische aanpassingen aan voertuigen, aanhangwagens of tenten, die behoren tot de normale investeringsuitgaven in het kader van de algemene werking

<sup>261</sup> De aanvrager vroeg de subsidiëring van beide aan, maar de commissie wees erop dat een vraag om structurele subsidie binnen het decreet niet mogelijk is en dat de aanvrager voor de internationale spreiding een afzonderlijke projectaanvraag moest indienen. De toezeggingsbrieven stelden dit echter niet uitdrukkelijk. In principe had de administratie dit al bij het onderzoek van de ontvankelijkheid moeten corrigeren.

De toekenningsbesluiten geven niet aan voor welk project of welke projectonderdelen de begunstigde een subsidie ontvangt en de overeenkomsten die de minister met festivals sluit, zijn weinig concreet.

De controleverslagen van de administratie bij de financiële verantwoording geven niet altijd aan of de kosten die de begunstigde in rekening heeft gebracht, subsidiabel zijn. De dossiers bevatten overigens geen evaluatie van de inhoudelijke verantwoording.

### **5.2.9 Aanbevelingen**

- De administratie dient de aanvrager zo nodig te verzoeken de aanvraag te vervolledigen opdat de commissie gefundeerde adviezen kan verstrekken.
- De adviezen van de commissie moeten een duidelijke toetsing van de aanvragen aan alle decretale subsidievoorwaarden en kwaliteitscriteria inhouden. Zij moeten de voorgestelde bedragen duidelijk toelichten.
- De commissie en de administratie dienen nauwgezet te controleren of de kosten die de aanvraag vermeldt, (volledig) subsidiabel zijn, opdat zij de toe te kennen subsidie correct kunnen bepalen.
- De administratie mag de begunstigden pas van de toekenning op de hoogte brengen als subsidiebedragen zijn vastgelegd.
- De subsidiebesluiten moeten de subsidiedoeleinden duidelijk formuleren en de overeenkomsten met festivals moeten beantwoorden aan de voorschriften uit het uitvoeringsbesluit.
- Alle dossiers moeten financiële-controlespoor van de administratie bevatten, alsook een evaluatie van de projectuitvoering die aangeeft of de begunstigde de subsidievoorwaarden heeft nageleefd en de subsidies heeft aangewend voor de juiste doeleinden.

### **5.2.10 Antwoord van de minister**

De Vlaamse minister van Cultuur is op 16 augustus 2011 grotendeels akkoord gegaan met de conclusies en aanbevelingen. Zij deelde mede dat de beoordelingscommissie vooruitgang heeft geboekt in haar werkzaamheden: de commissie besteedt meer aandacht aan de motivering van haar adviezen en de kwaliteit van de aanvraag- en betalingsdossiers. Daartoe zijn de aanvraagformulieren aangepast. De minister meldde ook het voornemen van de administratie nog meer aandacht te zullen besteden aan de controle van de financiële afrekeningen. Het circuscentrum zal voor de circussector bovendien een aangepaste vorming ontwikkelen. Na een kritische doorlichting van het circusdecreet, heeft de minister de administratie ten slotte de opdracht gegeven een aantal voorstellen tot decreetwijziging uit te werken.

## 5.3 Subsidies voor zorgboerderijen en demonstratieprojecten

### 5.3.1 Inleiding

Het Rekenhof heeft in 2010 op basis van verantwoordingsstukken en interviews een onderzoek gevoerd naar de subsidies voor de begeleiding en activering van zorgbehoevenden op land- en tuinbouwbedrijven, alsook voor sensibiliseringsacties, aan de hand van demonstratieprojecten, ter bevordering van een duurzame landbouw<sup>262</sup>. Het onderzoek had betrekking op de verrichtingen in de begrotingsjaren 2009 en 2010. De afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling (ADLO) van het departement Landbouw en Visserij beheert de betrokken dossiers.

De begroting bevat één artikel voor de subsidiëring van zowel de zorgboerderijen als demonstratieprojecten. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de uitbetaalde subsidies<sup>263</sup> in 2008, 2009 en 2010.

| Jaar | Ordonnan-<br>ceringskrediet | Geordon-<br>nanceerd | Betaald<br>Zorg | Betaald<br>Demo |
|------|-----------------------------|----------------------|-----------------|-----------------|
| 2008 | 2.705.000                   | 2.162.210,10         | 757.712,25      | 891.719,99      |
| 2009 | 1.615.000                   | 1.291.164,38         | 661.135,00      | 630.029,38      |
| 2010 | 2.054.000                   | 1.932.166,34         | 1.314.782,50    | 617.383,84      |

Het aandeel uitbetalingen aan zorgboerderijen op dit begrotingsartikel steeg in de voorbije jaren stelselmatig ten nadele van de uitbetalingen voor demonstratieprojecten.

### 5.3.2 Zorgboerderijen

#### 5.3.2.1 Juridisch kader

De Vlaamse regelgeving voor zorgboerderijen werd op 1 december 2005 van kracht. Het was de bedoeling diversificatie op land- en tuinbouwbedrijven te bevorderen middels een subsidiëring van de tijd die boeren en tuinders investeren in de begeleiding van zorgbehoevenden op het bedrijf.

<sup>262</sup> Decreet van 3 maart 2004 inzake de subsidiëring van meer duurzame landbouw-productiemethoden en de erkenning van centra voor meer duurzame landbouw.

<sup>263</sup> In 2008 waren er een aantal uitgaven voor de Vlaamse cofinanciering voor de uitvoering van ontwikkelingsplannen en Leader+projecten (2000-2006), en voor het programma Visserij- en Aquicultuur 2000-2006.

De Vlaamse Regering heeft in haar besluit van 14 oktober 2005<sup>264</sup> de subsidievoorwaarden vastgelegd. Zij onderscheidde landbouwers die alleen bedrijfsinfrastructuur aanbieden, en niet zelf voor begeleiding zorgen<sup>265</sup>, en landbouwers die ook aspecten van zorg en activering op zich nemen voor maximaal drie zorgbehoevenden<sup>266</sup>. Daarbij gelden verschillende subsidietarieven. De zorgboer kan beide systemen ook combineren. De zorgboer, de zorgbehoevende en de welzijnsvoorziening dienen volgens het besluit vooraf een zorgboerderijovereenkomst af te sluiten met een welomschreven looptijd. Als de zorgboer ook zorg- en activeringsaspecten op zich neemt, dienen de drie partijen ook een handelingsplan te ondertekenen, dat de taken en bijzondere aandachtspunten omschrijft. De zorgboer moet dagelijks een registratieformulier van de aanwezige zorgbehoevenden bijhouden.

Het ministerieel besluit van 6 december 2005<sup>267</sup> heeft ten slotte de aanvraagprocedure, registratie, uitbetaling en controle nader omschreven.

### 5.3.2.2 *Subsidiëring in de praktijk*

Tot begin 2011 ontvingen 515 landbouwers een subsidie voor een zorgactiviteit. Eenzelfde landbouwer kan verscheidene zorgboerderijovereenkomsten sluiten. In totaal werden al 1021 overeenkomsten afgesloten, waarvan er 612 effectief lopen sinds 2010. In de praktijk nemen de uitbetalingen de vorm aan van kwartaalstaten met gemiddeld ongeveer 300 begunstigden. Voor het jaar 2008 werd in totaal 728.602,50 euro aan subsidies uitbetaald, voor 2009 was dat 993.287,50 euro en voor 2010 is dat bij benadering 1.208.490 euro<sup>268</sup>.

Sinds de start van de subsidiëring leidden een aantal evaluaties tot, onder meer, een betere informaticaondersteuning voor de dossierbehandeling, een kwaliteitsgids en aangepaste formulieren. Ook kwam het tot een structurele financiering van een Steunpunt Groene Zorg,

<sup>264</sup> Besluit betreffende de toekenning van subsidies voor de zorg en activering van zorgvragers op land- en tuinbouwbedrijven met toepassing van het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling.

<sup>265</sup> Er moet wel altijd een vaste begeleider, betaald door de zorgsector, op het bedrijf aanwezig zijn. De vergoeding voor dit type zorgboerderij is 15 euro per dag.

<sup>266</sup> De boer stelt dan o.m. de dagtaken op en organiseert, controleert en begeleidt ze. Hij ontvangt daarvoor 40 euro per dag, ongeacht het aantal begeleide zorgbehoevenden. In de beide gevallen mag voor de opvang geen loon uitbetaald worden vanuit de voorziening.

<sup>267</sup> Houdende nadere bepalingen betreffende de toekenning van subsidies voor de zorg en activering van zorgvragers op land- en tuinbouwbedrijven.

<sup>268</sup> De subsidies voor de prestaties worden deels in een volgend begrotingsjaar aangerekend en betaald. Het vierde kwartaal van 2010 en een resterend bedrag van 72.000 euro (wegens onvoldoende krediet in 2010) moesten in 2011 nog worden uitbetaald.

dat screeningbezoeken aan nieuwe zorgboerderijen en voorzieningen uit de welzijn- en de onderwijssector brengt en meer en meer fungeert als aanspreekpunt. De evaluaties wezen ook enkele knelpunten aan, zoals de laattijdige uitbetaling en moeilijke traceerbaarheid van de subsidies en het achterblijven van de ingezette overheidsmiddelen op de sterke groei van het aantal aanvragen voor zorgboerderijovereenkomsten. Overwegingen de subsidie voor louter accommoderen gelijk te schakelen met die voor zorgverlening en activering leidden tot nu toe niet tot aanpassingen aan het subsidiebesluit. Een aantal schadedossiers noopte tot een grondige evaluatie van de verzekering van de zorgboer en tot onderzoek naar een betere rechtspositieregeling.

Ondanks het groeiende succes van de zorgboerderijen bleef de samenwerking tussen de betrokken beleidsdomeinen beperkt. Momenteel draagt alleen het beleidsdomein Landbouw en Visserij de kosten van de subsidiëring, die louter dient ter compensatie voor de tijd die de zorgboer dient te investeren. Er is geen tegemoetkoming of ondersteuning door de andere beleidsdomeinen, ook niet voor de kosten die de boer moet maken voor de huisvesting, het aanbod van maaltijden of vervoer. De landbouwadministratie streeft naar een integrale financieringsaanpak door te onderhandelen over medesubsiëring door de departementen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG) en Onderwijs en Vorming (OV). Na het wegvallen van de Europese cofinanciering vanaf 2007<sup>269</sup>, ondernam de administratie ook pogingen de subsidiëring van zorgboeren weer op de internationale agenda te plaatsen.

Hoewel de kwaliteit van de aangeboden zorg in grote mate de verdienste is van de steunpunten, dienden zij voor hun financiering een beroep te doen op projectsubsidies van Vlaamse en provinciale overheden, aangevuld met privémiddelen. In 2008 vroegen zij de Vlaamse minister van Landbouw dan ook om structurele financiering.

### **5.3.2.3 Beheer door de administratie**

De ADLO klasseert alle documenten over zorgboerderijen centraal en digitaal in Brussel op postdatum. Zij scant de registratieformulieren in en gebruikt een digitale checklist voor de effectieve uitbetaling per kwartaal. De buitendienst in Brugge behandelt de dossiers inhoudelijk en begeleidt de zorgboeren bij de registraties. Er is dus een duidelijke bevoegdheidsafbakening tussen de inhoudelijke dossierbehandelaars en de centrale uitbetaling en boekhoudkundige verwerking. De administratie stelt momenteel een draaiboek op punt en streeft naar tweemaandelijks werkvergaderingen, waarbij ze de dossierbehandeling doorneemt en de werkwijze bijstuurt.

<sup>269</sup> In 2006 cofinancierde de EU vanuit PDPO (Plattelandsontwikkeling) nog 28,50% van de 328.907,50 euro die het departement Landbouw en Visserij uitbetaalde. Op 1 januari 2007 viel deze Europese tegemoetkoming weg.

De betrokken buitendienst van de ADLO voerde in het verleden sporadisch controles ter plaatse uit, maar de administratie baseert zich vooral op de verslagen van de voorzieningen waarmee de zorgboeren een overeenkomst hebben. De voorzieningen moeten volgens het subsidiebesluit minstens om de drie maanden een evaluatievergadering organiseren, maar de praktijk wijkt daar dikwijls vanaf.

#### **5.3.2.4 Naleving van de subsidiereglementering**

Het Rekenhof controleerde al in 2006 de uitbetaling van 56.272,50 euro aan 69 rechthebbenden. Het stelde vast dat de zorgboerderijovereenkomsten en de handelingsplannen in 11 verantwoordingsdossiers ontbraken. Die tekortkoming leidde tot enkele aanbevelingen<sup>270</sup> en uiteindelijk tot een digitaal klassement voor de zorgboerderijen.

Recent onderzocht het Rekenhof een selectie van 25 zorgboerderijdossiers, gespreid over de vijf kwartaalbetalingen in de begrotingsjaren 2009 en 2010. Dat onderzoek leverde de volgende bevindingen op:

- De aanslagbiljetten van de belastingen maken het niet mogelijk af te leiden of de zorglandbouwers ten hoogste een halftijdse job buitenshuis hebben en minstens 35% van hun inkomen uit land- of tuinbouwactiviteiten halen. De administratie bevestigde dat en legde daarom in het verleden al bedrijfsbezoeken af met onder meer boekhoudkundige controles. Sinds 2010 vergelijkt zij de aangiftes met de VLIF-gegevens en vraagt zij aanvragers die niet in aanmerking komen voor VLIF-steun, bedrijfs- en eventueel boekhoudgegevens te bezorgen aan de hand van een informatiefiche. Bedrijven die behalve landbouwactiviteiten nog andere activiteiten uitvoeren, moeten die activiteiten boekhoudkundig afsplitsen. Die informatiegaring, die grotendeels in 2011 plaatsvond, zorgt momenteel voor een correctere, maar wellicht ook strengere beoordeling van aanvragende landbouwbedrijven.
- De meeste zorgboeren zijn verzekerd voor de risico's die voortvloeien uit de opvang van de zorgbehoevenden, maar in een drietal gevallen heerste daarover juridische onzekerheid en kon de landbouwadministratie geen uitsluitsel verlenen.
- Aan de zorgboer verschuldigde en op grond van correct ingevulde registratieformulieren opgeëiste bedragen, werden niet altijd

<sup>270</sup> Verslag 2007 over de controleresultaten van voorafgaand visum in de begrotingsjaren 2005 en 2006 van 12 juni 2007, met kenmerk N 10-3.280.315 B1-B2-B3.

onmiddellijk uitbetaald. De administratie bevestigde dat zij ver-  
traging opliep<sup>271</sup>.

- De administratie betaalde soms meer uit dan de geregistreerde zorgdagen toestonden.
- Enkele registratieformulieren waren niet door alle betrokkenen - de landbouwer, de zorgbehoevende én de voorziening - onder-  
tekend.
- Enkele overeenkomsten hebben een vergoeding bij de zorgboer  
bedongen voor administratiekosten inzake *zorg en activering*,  
ondanks het verbod zowel vanuit de voorziening een loon uit be-  
talen, als kosten aan te rekenen aan de zorgboeren voor bege-  
leiding en administratie door de contracterende instelling. De  
administratie beaamde dat uitbetalingen van vergoedingen door  
de zorgboer aan zorgvoorzieningen, voor het verrichten van be-  
geleiding en bijstand van administratieve taken, niet strookt met  
de bedoeling van de maatregel, maar onderneemt geen pro-  
actieve actie.

### 5.3.3 Demonstratieprojecten

#### 5.3.3.1 *Juridisch en procedureel kader*

Demonstratieprojecten zijn sensibiliseringsacties ter bevordering van duurzame landbouw. Zij moeten landbouwers en tuinders bewust maken van nieuwe praktijk- en techniekmogelijkheden en de toepas-  
sing van duurzame en milieuvriendelijke productiemethoden stimule-  
ren. De decreetgever heeft op 3 maart 2004<sup>272</sup> de mogelijke thema's  
voor de sensibiliseringsacties aangegeven, alsook de voorwaarden  
waaronder verenigingen kunnen worden erkend als sensibiliserings-  
centrum voor meer duurzame landbouw. Alleen erkende centra mo-  
gen demonstratieprojecten duurzame landbouw indienen. De ADLO  
onderzoekt de erkenningsaanvraag en adviseert de minister.

De Vlaamse Regering heeft op 14 juli 2004<sup>273</sup> in het algemeen de  
werkwijze bepaald voor de indiening, beoordeling, opvolging en rap-  
portering van de projecten en de uitbetaling van de subsidie.

<sup>271</sup> De administratie verklaarde de vertraagde uitbetaling van de subsidies voor  
zorgboerderijen door de noodzakelijke en tijdrovende administratieve controle  
bij een eerste aanvraag van een potentiële rechthebbende of een nieuwe con-  
tracterende voorziening uit de welzijnssector. De opstart van een digitaal post-  
registratiesysteem en chronologische archivering zorgt voor de toekomst voor  
volledigheid van zorgdossiers.

<sup>272</sup> Decreet van 3 maart 2004 inzake de subsidiëring van meer duurzame land-  
bouw-productiemethoden en de erkenning van centra voor meer duurzame  
landbouw.

<sup>273</sup> Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het erkennen van centra en sub-  
sidiëren van sensibiliseringsacties ter bevordering van een duurzame land-  
bouw.



### **5.3.3.2    *Beheer door de administratie***

De administratie heeft een handleiding opgesteld met procedurerichtlijnen, op grond waarvan zij voor elk project een aanvraagsschema opmaakt, gevolgd door schema's voor het tussentijds rapport en het eindrapport. Zij heeft in 2009 en 2010 ook dienstinstructies opgesteld voor controles onder de verantwoordelijkheid van de ADLO. Ten slotte is sinds 2011 een uniforme checklist voor de afhandeling en boekhoudkundige verwerking van subsidiedossiers beschikbaar voor de ADLO.

De dossierbehandelaars van de buitendiensten volgen de projecten tijdens hun looptijd inhoudelijk en financieel op door een actieve deelname aan de stuurgroepen. Die begeleiding en bijsturing op regelmatige tijdstippen maakt plaatsbezoeken minder noodzakelijk. Het centraal bestuur organiseert evenmin controles ter plaatse.

De centrale diensten van de ADLO zijn verantwoordelijk voor de effectieve uitbetalingen in de loop van het project. Zij controleren de tussentijdse betalingen en saldoafrekeningen. Er is echter geen strikte bevoegdheidsafbakening tussen de inhoudelijke dossierbehandelaar, de uitbetalingsverantwoordelijke en de interne controle-instantie.

Voor een aantal demonstratieprojecten bleek de interne controle op de eindafrekeningen goed te werken: de ADLO controleerde ze inhoudelijk en financieel op kritische wijze en wees een aantal ingebrachte kosten af. Voor een aantal andere projecten daarentegen aanvaardde zij een globaal overzicht van de verrichte uitgaven, zonder gedetailleerde afrekeningstaat, bewijsstukken of controleverslagen. Bij weer andere eindafrekeningen ontbrak alleen een evaluatie of advies waaruit een grondige interne controle blijkt.

### **5.3.3.3    *Naleving van de subsidiereglementering***

Het Rekenhof onderzocht een selectie van 15 afgeronde betalingsdossiers (geordonnanceerd in 2009 en 2010) ingevolge de oproepen 2006 en 2007. Het deed daarbij de volgende vaststellingen:

- In een aantal dossiers keurde de ADLO expliciet of impliciet een verlengde uitvoeringstermijn goed, soms zelfs boven de toegestane maximumtermijn van twee jaar, ondanks strikte bepalingen daarover in het uitvoeringsbesluit. Volgens de administratie wordt een verlenging van reglementair maximale uitvoeringstermijnen uitzonderlijk toegestaan.
- De voorwaarde bij een samenwerking tussen diverse projectpartners een samenwerkingsprotocol af te sluiten, is niet altijd correct nageleefd. Soms ontbreekt een dergelijke overeenkomst, soms is zij niet door alle partners ondertekend.
- Geen van de geselecteerde demoprojecten overschreed de maximumsteun. Ook de uitbetaling in drie schijven vond correct plaats. Enkele projectuitvoerders vroegen een verschuiving van meer dan de maximaal toegelaten 10% tussen de hoofdkosten-



soorten aan en kregen daar een goedkeuring voor. Die maximale verschuivingsregel werd maar in twee gevallen niet gerespecteerd, wat in één ervan leidde tot subsidie-inhouding.

- Doorgaans werden de diverse kostensoorten correct aangerekend en verantwoord, op enkele uitzonderingen na. Zo zorgden verkeerde interpretaties van het begrip *externe prestaties* en de foutieve boekhoudkundige verwerking van investeringskosten voor onnauwkeurigheden.
- Eind 2010 wachtten voor de oproepen van 2006 en 2007 nog respectievelijk 3 (op 21) en 4 (op 14) projecten op een saldobetaling.

### 5.3.4 Conclusies

#### *Zorgboerderijen*

Een sterke interne organisatie en werking van de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling en het Steunpunt Groene Zorg kenmerken de subsidiëring van zorgboerderijen. Ondanks een stijgend aantal zorgboeren en een stijgende vraag vanuit de zorg- en welzijnssector, bleven een duidelijk samenwerkingsverband met het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, alsook financiële engagementen van de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, en Onderwijs en Vorming, tot nu toe uit.

Door de chronologische en digitale klassering bleken veel opgevraagde dossiers in eerste instantie onvolledig te zijn, vooral op het vlak van registratieformulieren. De introductie van aangepaste informatica remedieerde wel grotendeels de problematiek van laattijdige uitbetalingen aan land- en tuinbouwers. De digitale verwerking van registratieformulieren verloopt doorgaans correct, op enkele kleine onrechtmatigheden na.

Enkele tekortkomingen in het juridische kader belemmeren alsnog een optimale werking van de zorgboerderijsubsiëring. Zo ontbreekt een rechtszekere definitie voor *landbouwer in hoofdberoep* en is er nood aan een betere rechtspositieregeling van de diverse zorgboerderijpartijen.

#### *Demonstratieprojecten*

Ook wat demonstratieprojecten betreft, passen de administratie en de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling de regelgeving vrij correct toe, ondanks het gebrek aan een strikte bevoegdheidsafbakening tussen de dossierbehandelaars van de buitendiensten en de verantwoordelijken van de centrale ADLO en een niet altijd even zichtbare interne controle. Wel verliep de uitbetaling nogal traag. Meestal werden de diverse kostensoorten correct aangerekend en verantwoord, op enkele uitzonderingen na, vooral verkeerde interpretaties van het begrip *externe prestaties* en een foutieve boeking van investeringskosten.

Ook voor de demonstratieprojecten bleken veel van de opgevraagde dossiers onvolledig te zijn. De meeste konden echter aangevuld worden, behalve gezamenlijk door uitvoerder en participerende partners ondertekende samenwerkingsprotocollen. .

In een aantal gevallen stemde de landbouwadministratie onreglementair in met een verlenging van de projectuitvoeringstermijn met één of twee maanden.

### 5.3.5 Aanbevelingen

#### *Zorgboerderijen*

- Gelet op het succes van zorgboerderijen bij onderwijs- en welzijnsinstellingen, kan de Vlaamse Regering de bestaande financiering en samenwerking tussen enerzijds de beleidsdomeinen Landbouw en Visserij en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, en anderzijds Onderwijs en Vorming evalueren en zo nodig bijsturen.
- De rechtspositie van de diverse partijen bij een zorgboerderij-overeenkomst moet duidelijk geregeld worden. De bedrijfspolissen moeten de uitbatingsactiviteiten van een zorgboerderij uitdrukkelijk verzekeren.

#### *Demonstratieprojecten*

- De administratie moet de uitbetaling van afgeronde projecten strikt opvolgen.
- De administratie dient bij de toewijzing van toekomstige demonstratieprojectoproepen de naleving van de reglementaire uitvoeringstermijn te beklemtonen.
- Er is nood aan een duidelijk omschreven bevoegdheidsafbakening met afgelijnde verantwoordelijkheden tussen provinciale projectbegeleiders, centrale dossierbehandelaars en interne controle.
- De procedurehandleiding voor demonstratieprojecten dient duidelijkheid te verschaffen over de definitie en verantwoording van de *externe prestaties*, alsook criteria te bepalen voor de boeking van kosten als investeringen.

#### *Beide*

- Het is wenselijk de uniforme checklist voor de administratieve afhandeling en boekhoudkundige verwerking uit 2011 nauwgezet uit te voeren. Een volledige en toegankelijke bundeling en archivering van de verantwoordingsdocumenten kan de interne en externe controle van de subsidiestromen ten goede komen.
- Gelet op de financiële transparantie van de subsidiestromen en de begrotingsspecialiteit is het raadzaam te voorzien in afzonderlijke basisallocaties voor de onderscheiden steunsoorten.

## 6 Controle van de ontvangsten

### 6.1 Controlemethodiek

Het Rekenhof selecteerde periodiek, op grond van risico-inschatting, een aantal ontvangstenrekeningen voor grondige controle. Het was de bedoeling zo gedurende een meerjarige controlecyclus het totale controleveld van de ontvangstenrekeningen af te dekken. Tot bij de controle van de verrichtingen 2008 baseerde het Rekenhof zich op de 169 rekeningen van Vlaamse rekenplichtigen. Na de overdracht van de ontvangstenrekeningen aan één centrale rekenplichtige, heeft het zijn controle verschoven naar de ontvangstartikelen van de middelenbegroting, met inbegrip van de rekeningen voor orde. De transfers door de federale overheid, die het grootste deel van de ontvangsten van de Vlaamse overheid uitmaken, heeft het Rekenhof afzonderlijk gecontroleerd.

In 2010 heeft het Rekenhof zijn meerjarige controlecyclus afgesloten en een aantal relevante ontvangsten voor de middelenbegroting en op rekeningen voor orde uit de beleidsdomeinen Bestuurszaken en Financiën en Begroting geselecteerd. De controle richtte zich op de aspecten boekhouddocumenten, budgettaire controle, regelmatigheid en administratieve omkadering.

Het Rekenhof heeft de controleresultaten op 17 augustus 2011 aan de betrokken administraties en aan de Vlaamse minister voor Financiën en Begroting voorgelegd. De Vlaamse minister van Financiën en Begroting heeft niet geantwoord<sup>274</sup>. De onderstaande paragrafen vatten per beleidsdomein de controlebevindingen samen.

### 6.2 Centrale invorderingen voor het Zorgfonds

De Centrale Invorderingscel (CIC) van de Vlaamse Belastingdienst centraliseert de expertise over invorderingen en stelt ze ter beschikking aan andere entiteiten van de Vlaamse overheid. Het betreft de invordering van niet-fiscale schuldinvorderingen. De CIC heeft in 2010 voor het Zorgfonds<sup>275</sup> bijna 1,5 miljoen euro achterstallige bijdragen ingevorderd.

Het Zorgfonds, de CIC en de managementondersteunende diensten (MOD) van het departement Financiën en Begroting hebben elk hun eigen boekhoudkundige organisatie. Bovendien houden zowel de

<sup>274</sup> Het departement Bestuurszaken reageerde met brief van 9 september 2011 en de Vlaamse Belastingdienst op 24 september 2011.

<sup>275</sup> Decreet van 7 mei 2004 tot omvorming van het Vlaams Zorgfonds tot een intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid en tot wijziging van het decreet van 30 maart 1999 houdende de organisatie van de zorgverzekering.

CIC als de MOD Financiën een kasboek bij in een elektronisch rekenblad. Het werken met drie verschillende databestanden (die van het Zorgfonds en de CIC en het boekhoudpakket Orafin bij de MOD Financiën) vereist dat de data in die bestanden regelmatig op elkaar worden afgestemd, wat niet geschiedt. Daardoor verhoogt de kans op fouten.

Het Rekenhof heeft talrijke verschillen vastgesteld. De aanmaningen en gedwongen invorderingen waren daardoor in een aantal gevallen onterecht. De zwakheden in de boekhoudkundige afstemming geven aanleiding tot onrechtmatigheden bij de invordering en bij de naleving van afspraken:

- 1.583 dossiers van het Zorgfonds hebben een andere inningcode dan de code bij de CIC. Soms vordert de CIC verder in, terwijl het Zorgfonds het dossier al heeft afgesloten, of vice versa.
- In 2010 waren 134 ontvangsten voor een totaal van 4.949,29 euro nog niet gekoppeld aan een dossier. In 2008 restten er 37 ongekoppelde ontvangsten voor 3.952,01 euro en in 2009 45 ontvangsten voor 2.522,41 euro. Daardoor zijn de betrokken bedragen nog niet doorgestort naar het Zorgfonds.

De onregelmatigheden kunnen een impact hebben op de zorgondersteuning van de verzekerden. Bij niet-betaling krijgen ze een administratieve boete en bovendien verliezen niet-betalers en laattijdige betalers verschillende maanden het recht op steun bij de zorgverlening.

De invorderingsprocedure is niet doelmatig georganiseerd. De kosten van de invordering staan niet altijd in verhouding tot de baten ervan. Er zijn veel minieme ontvangsten: 462 van de ontvangsten via schuldbemiddeling zijn kleiner dan 5 euro en 190 daarvan bedragen minder dan 1 euro per maand. De administratieve kosten van die ontvangsten zijn onredelijk groot. Met de gerechtsdeurwaarders is geen minimumbedrag afgesproken, noch een termijn om hun kosten in te dienen. Daardoor zijn er nog dossiers die al sinds 2008 openstaan.

De Vlaamse Belastingdienst is van oordeel dat het boekhoudpakket Orafin niet alle mogelijkheden biedt voor een efficiënte administratieve opvolging van de betrokken invorderingen, maar heeft zich vorgenommen de gegevensbestanden frequenter af te stemmen om de invordering te verbeteren. De kleine bedragen zijn het gevolg van collectieve schuldenregelingen en zouden een uitdovende categorie dossiers vormen.

### **Aanbevelingen**

- Als de invorderingen voor het Zorgfonds mogelijk zijn met het boekhoudpakket van de Vlaamse Gemeenschap, is het raadzaam de verwerkingen met dat systeem uit te voeren. Zo niet, is een regelmatige vergelijking van de stand van de dossiers nodig tussen de diverse systemen voor een correcte opvolging.

- De administratieve kosten van de vele kleine stortingen vragen om meer efficiënte procedures of aangepaste afspraken.

### 6.3 Ontvangsten Bestuurszaken

Voor de orderekening BC0 8X0902 02, een transitrekening voor weddengeschieden, kon de cel Boekhouding van de MOD van het departement Bestuurszaken geen relevante verantwoordingsdocumenten voorleggen. Na budgettaire controle van die rekening voor orde stelde het Rekenhof vast dat er geen correcte overdracht van het saldo van 2009 naar 2010 plaatsvond.

Betreffende de ontvangstenrekeningen voor de terugvordering van wedden van gedetacheerde personeelsleden stelde het Rekenhof vast dat er lange doorlooptijden zijn in de verwerkings- en betalingsstroom van de ontvangsten. De boeking van de vordering vond soms drie tot zes maanden na de opdracht tot terugvordering plaats. Voor het Agentschap Binnenlands Bestuur dateren de openstaande vorderingen van de wedden van gedetacheerde personeelsleden uit 2008, 2009 en 2010. De openstaande vorderingen vertegenwoordigen een bedrag van 402.166,58 euro. De betalingstermijnen zijn niet altijd correct in het boekhoudsysteem geregistreerd. Er is ook geen interne controle op een juiste afstemming tussen de registratie van de betaling van de wedde en de corresponderende terugvordering. Zo wordt de wedde van een gedetacheerd personeelslid aangerekend op de kredieten van de DAB schoonmaak, terwijl de terugvordering van die wedde werd toegewezen aan de middelen van het Agentschap voor Facilitair Management.

De vordering tot voldoening van een administratieve geldboete verjaart na verloop van 5 jaar vanaf de dag waarop ze is ontstaan<sup>276</sup>. Voor de administratieve geldboetes van rechthebbende en verplichte inburgeraars, wordt de vorderingsdatum niet altijd correct in het boekhoudsysteem geregistreerd. Op de vorderingsbrief ontbreekt de postdatum, zodat de cel Boekhouding niet in staat is een exacte vorderingsdatum van de administratieve geldboete in te geven. Ook dat kan gevolgen hebben op het aanmanings- en invorderingsproces.

Het Rekenhof stelde ten slotte vast dat de cel Boekhouding er voor het begrotingsjaar 2010 werk van heeft gemaakt in haar team internecontrolepunten op te zetten met het oog op een betere organisatiebeheersing van de betalingsstroom en kwaliteitsbeheersing van de rekeningen.

De leidend ambtenaar van het departement deelde mee dat de aanbevelingen over de betalingstermijn van de vorderingen, de juiste afstemming van de weddenartikels in uitgaven en ontvangsten en de

<sup>276</sup> Overeenkomstig artikel 25, §2, tiende lid, van het decreet van 28 februari 2003 betreffende het Vlaamse inburgeringsbeleid.

postdatum van het aangetekend schrijven aan inburgeraars voor verdere opvolging werden doorgegeven aan de inhoudelijke ordonnateurs en dossierbehandelaars.

### ***Aanbevelingen***

- Het departement Bestuurszaken moet erover waken de doorlooptijden in de verwerkings -en betalingsstroom van de ontvangsten zo kort mogelijk te houden.
- Het departement moet de betalingstermijn van die vorderingen juist vaststellen, aangezien hij een belangrijk element in het invorderingsproces is.

## **7 Rekeningen Vlaamse universiteiten**

### **7.1 Controle van het Rekenhof**

Het Rekenhof controleert de rekeningen van de universiteiten<sup>277</sup> met toepassing van art 43, §2, van de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen. Dit artikel bepaalt dat de rekeningen worden goedgekeurd door de minister bevoegd voor het universitair onderwijs en dat deze minister de goedgekeurde rekeningen door bemiddeling van de Vlaamse minister van Financiën en Begroting naar het Rekenhof stuurt voor toezicht en visum. Het Rekenhof kan daarvoor ook een controle ter plaatse organiseren op de comptabiliteit en de verrichtingen van de inrichtingen.

Artikel 162, eerste lid, van het decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, bepaalt dat het universiteitsbestuur elk jaar voor 31 mei een jaarrekening moet indienen bij de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering stuurt deze jaarrekening voor 31 december naar het Rekenhof<sup>(278)</sup>.

Op 1 januari 2008 is het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2007 betreffende de boekhouding, de jaarrekening, het rekeningstelsel en de controle van de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap in werking getreden. Dit besluit legt een nieuw boekhoudkundig schema en voorschriften voor de opstelling van de jaarrekening vast. Het past de universitaire jaarrekening aan de gangbare bedrijfseconomische principes aan. De jaarrekening dient voortaan te bestaan uit een balans, een resultatenrekening voor de gehele universiteit en een toelichting. Dit komt bovenop de analytische opsplitsing in zeven resultatenrekeningen naargelang de herkomst van de middelen (werking, investeringen, sociale voorzieningen voor studenten, bijzondere en andere onderzoeksfondsen, patrimonium en ontvangsten en uitgaven voor orde).

### **7.2 Overzicht van de universiteitsrekeningen 2009-2010**

De onderstaande tabellen overzien de resultaten 2009 en 2010 van de diverse Vlaamse universiteiten (in euro).

<sup>277</sup> Katholieke Universiteit Brussel (KUBrussel), Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven), Universiteit Antwerpen (UA), Universiteit Gent (UGent), Universiteit Hasselt (UHasselt) en Vrije Universiteit Brussel (VUB).

<sup>278</sup> Artikel 8 van het besluit van de Vlaamse Regering van 8 februari 1995 houdende vastlegging van het boekhoudkundig schema en van de voorschriften voor het opstellen van de jaarrekening van de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap.

| 2009                                                                                                         | KULeuven    | UGent       | UA          | VUB         | UHasselt   | KUBrussel |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|------------|-----------|
| <b>I. Bedrijfsopbrengsten (+)</b>                                                                            | 680.707.215 | 475.716.223 | 203.376.507 | 180.657.740 | 57.833.476 | 7.328.119 |
| A. Opbrengsten verbonden aan onderwijs, onderzoek en dienstverlening                                         | 634.078.454 | 464.166.490 | 188.751.537 | 187.828.188 | 56.171.906 | 7.304.329 |
| A.1. Overheidstoelagen en subsidies – basisfinanciering (1 <sup>ste</sup> geldstroom)                        | 278.304.076 | 226.888.384 | 99.880.148  | 96.872.726  | 27.970.737 | 5.855.568 |
| A.2. Overheidsbijdrage fundamenteel basisonderzoek (2 <sup>de</sup> geldstroom)                              | 111.606.922 | 62.633.638  | 29.709.055  | 28.326.595  | 5.662.459  | 283.253   |
| A.3. Overheidsbijdrage toegepast wetenschappelijk onderzoek (3 <sup>de</sup> geldstroom)                     | 94.191.726  | 95.937.515  | 26.729.485  | 43.943.105  | 12.135.204 | 122.272   |
| A.4. Contractonderzoek met de privé-sector en wetenschappelijke dienstverlening (4 <sup>de</sup> geldstroom) | 92.678.840  | 38.628.185  | 7.193.646   | 4.687.246   | 3.150.452  | 2.755     |
| A.5. Andere opbrengsten verbonden aan onderwijs, onderzoek en dienstverlening                                | 57.296.889  | 40.078.767  | 25.239.204  | 13.998.516  | 7.253.054  | 1.040.481 |
| B. Waardewijziging projecten in uitvoering                                                                   | -4.404.113  | 0           | 4.358.592   | -16.166.979 | 0          | 15.979    |
| C. Geproduceerde vaste activa                                                                                | 0           | 0           | 0           | 0           | 0          | 0         |
| D. Giften, schenkingen en legaten                                                                            | 9.228.756   | 0           | 546.151     | 2.094.452   | 1.091.901  | 0         |
| E. Andere bedrijfsopbrengsten                                                                                | 41.804.119  | 11.549.733  | 9.720.226   | 6.902.079   | 569.668    | 7.811     |
| <b>II. Bedrijfskosten (-)</b>                                                                                | 657.581.832 | 462.411.625 | 198.584.661 | 182.348.687 | 53.370.390 | 7.187.444 |
| A. Aankoop goederen                                                                                          | 14.682.752  | 6.123.662   | 2.211.634   | 6.463.945   | 67.478     | 59.490    |
| B. Diensten en diverse goederen                                                                              | 166.680.669 | 141.259.753 | 51.630.018  | 50.748.453  | 12.561.350 | 2.142.159 |
| C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen                                                               | 403.783.048 | 282.752.306 | 133.781.346 | 114.101.363 | 35.728.442 | 4.144.895 |
| C1. ZAP                                                                                                      | 111.074.121 | 62.738.828  | 40.397.241  | 26.328.119  | 9.364.064  | 1.711.257 |
| C2. AAP/BAP                                                                                                  | 99.209.967  | 43.742.016  | 10.754.975  | 12.233.284  | 3.823.991  | 588.207   |
| C3. ATP                                                                                                      | 143.060.254 | 57.653.318  | 25.410.596  | 26.242.860  | 5.065.698  | 1.031.023 |
| C4. Gastprofessoren                                                                                          | 1.493.149   | 1.521.951   | 527.031     | 1.360.064   | 553.174    | 66.202    |
| C5. Contractueel AP                                                                                          | 964.203     | 40.535.509  | 21.037.720  | 17.974.200  | 6.969.830  | 146.412   |
| C6. Contractueel ATP                                                                                         | 2.587.017   | 39.956.831  | 23.650.927  | 16.508.199  | 5.372.662  | 323.085   |
| C7. Bursalen onderworpen aan RSZ                                                                             | 45.394.336  | 36.603.852  | 12.002.855  | 13.454.637  | 4.579.023  | 278.709   |
| D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa     | 30.843.264  | 33.848.938  | 10.953.929  | 10.703.422  | 4.681.855  | 821.495   |
| E. Waardeverminderingen op voorraden en handelsvorderingen                                                   | -213.163    | 0           | 0           | -359.556    | 38.685     | 0         |
| F. Voorzieningen voor risico's en kosten                                                                     | 34.778.253  | -2.648.802  | -120.411    | -260.000    | 0          | -2.718    |
| G. Andere bedrijfskosten                                                                                     | 7.027.008   | 1.075.768   | 128.145     | 951.060     | 292.579    | 22.124    |
| <b>III. Bedrijfsoverschot (bedrijfstekort)</b>                                                               | 23.125.383  | 13.304.598  | 4.791.846   | -1.690.947  | 4.463.086  | 140.675   |
| <b>IV. Financiële opbrengsten (+)</b>                                                                        | 24.747.519  | 7.468.250   | 2.230.694   | 6.608.994   | 914.290    | 229.526   |
| A. Opbrengsten uit financiële vaste activa                                                                   | 40.407      | 225.366     | 0           | 0           | 0          | 0         |
| B. Opbrengsten uit vlottende activa                                                                          | 15.741.769  | 6.008.577   | 1.281.968   | 1.735.873   | 663.234    | 229.526   |
| C. Andere financiële opbrengsten                                                                             | 8.965.343   | 1.234.308   | 948.726     | 4.873.120   | 251.056    | 0         |
| <b>V. Financiële kosten (-)</b>                                                                              | -8.575.543  | -4.081.830  | -3.982.057  | -9.367.361  | -57.146    | -1.564    |
| A. Kosten van schulden                                                                                       | 72.838      | 264.222     | 182.835     | 1.415.259   | 1.570      | 6.906     |
| B. Waardeverminderingen op vlottende activa andere dan bedoeld onder II.E                                    | -11.444.349 | -7.699.149  | -4.546.628  | -14.808.415 | -114.991   | -12.120   |
| C. Andere financiële kosten                                                                                  | 2.795.967   | 3.353.097   | 381.735     | 4.025.795   | 56.275     | 3.651     |
| <b>VI. Overschot (tekort) uit de gewone activiteiten</b>                                                     | 56.448.445  | 24.854.678  | 11.004.598  | 14.285.408  | 5.434.523  | 371.765   |



| 2009                                                                                                                    | KULeuven    | UGent      | UA         | VUB         | UHasselt   | KUBrussel  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|------------|------------|-------------|------------|------------|
| <b>VII. Uitzonderlijke opbrengsten (+)</b>                                                                              | 7.300.990   | 2.713      | 872.921    | 1.966.870   | 0          | 0          |
| A. Terugneming van afschrijvingen en van waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa                  | 0           | 2.230      | 0          | 1.966.870   | 0          | 0          |
| B. Terugneming van waardeverminderingen op financiële vaste activa                                                      | 589.693     | 0          | 0          | 0           | 0          | 0          |
| C. Terugneming van voorzieningen voor uitzonderlijke risico's en kosten                                                 | 0           | 0          | 0          | 0           | 0          | 0          |
| D. Meerwaarde bij realisatie vaste activa                                                                               | 1.249.160   | 483        | 0          | 0           | 0          | 0          |
| E. Andere uitzonderlijke opbrengsten                                                                                    | 5.462.137   | 0          | 872.921    | 0           | 0          | 0          |
| <b>VIII. Uitzonderlijk kosten (-)</b>                                                                                   | 2.858.871   | 0          | 0          | 297.953     | 26.253     | 0          |
| A. Uitzonderlijke afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa | 8.006       | 0          | 0          | 0           | 26.253     | 0          |
| B. Waardeverminderingen op financiële vaste activa                                                                      | 2.850.369   | 0          | 0          | 297.953     | 0          | 0          |
| C. Voorzieningen voor uitzonderlijke risico's en kosten                                                                 | 0           | 0          | 0          | 0           | 0          | 0          |
| D. Minderwaarde bij realisatie vaste activa                                                                             | 497         | 0          | 0          | 0           | 0          | 0          |
| E. Andere uitzonderlijke kosten                                                                                         | 0           | 0          | 0          | 0           | 0          | 0          |
| F. Uitzonderlijke kosten als herstructureringskosten opgenomen onder de activa (-)                                      | 0           | 0          | 0          | 0           | 0          | 0          |
| <b>IX. Inkomende verrekeningen en overschrijvingen tussen de afdelingen</b>                                             | 73.719.605  | 47.737.351 | 25.295.359 | 0           | 0          | 0          |
| <b>X. Uitgaande verrekeningen en overschrijvingen tussen de afdelingen</b>                                              | 73.719.605  | 47.737.351 | 25.295.359 | 0           | 0          | 0          |
| <b>XI. Overschot (tekort) van het boekjaar</b>                                                                          | 60.890.564  | 24.857.391 | 11.877.519 | 15.954.325  | 5.408.270  | 371.765    |
| A. Te bestemmen overschot (te verwerken tekort)                                                                         | 943.864.244 | -          | 94.585.219 | 129.257.735 | 47.991.697 | 11.044.157 |
| 1. Te bestemmen overschot boekjaar                                                                                      | 60.890.564  |            | 11.877.519 | 15.954.325  | 5.408.270  | 371.765    |
| 2. Te verwerken tekort van het boekjaar                                                                                 |             |            |            |             |            |            |
| 3. Overgedragen overschot vorig boekjaar                                                                                | 822.973.680 |            | 82.707.700 | 113.303.410 | 42.583.427 | 10.672.392 |
| B. Onttrekking aan eigen middelen (+)                                                                                   | 0           | -          | 0          | 139.984.586 | 0          |            |
| 1. aan het gevormd vermogen                                                                                             |             |            |            | 138.872.232 |            |            |
| 2. aan de aangelegde fondsen                                                                                            |             |            |            | 1.112.354   |            | 1.706      |
| C. Toevoeging aan de eigen middelen (-)                                                                                 | 943.864.244 | -          | 1.228.554  | 1.869.432   | 0          |            |
| 2. aan de aangelegde fondsen                                                                                            |             |            | 1.228.554  | 1.869.432   |            |            |
| D. Over te dragen overschot (tekort)                                                                                    | 0           | -          | 93.356.665 | 267.372.888 | 47.991.697 | 11.045.863 |

| 2010                                                                                                         | KULeuven    | UGent       | UA          | VUB         | UHasselt   | KUBrussel |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|------------|-----------|
| <b>I. Bedrijfsopbrengsten (+)</b>                                                                            | 701.104.528 | 507.198.678 | 204.744.637 | 197.946.268 | 58.030.913 | 6.717.894 |
| A. Opbrengsten verbonden aan onderwijs, onderzoek en dienstverlening                                         | 648.134.240 | 483.322.293 | 191.664.384 | 189.608.156 | 57.057.242 | 6.435.774 |
| A.1. Overheidstoelagen en subsidies – basisfinanciering (1 <sup>ste</sup> geldstroom)                        | 279.116.672 | 228.031.197 | 99.578.920  | 97.849.420  | 28.659.977 | 5.420.381 |
| A.2. Overheidsbijdrage fundamenteel basisonderzoek (2 <sup>de</sup> geldstroom)                              | 105.567.886 | 72.309.144  | 28.342.551  | 25.890.163  | 4.995.291  | 232.651   |
| A.3. Overheidsbijdrage toegepast wetenschappelijk onderzoek (3 <sup>de</sup> geldstroom)                     | 99.680.248  | 98.998.190  | 25.925.315  | 40.629.615  | 10.769.138 | 47.743    |
| A.4. Contractonderzoek met de privé-sector en wetenschappelijke dienstverlening (4 <sup>de</sup> geldstroom) | 101.222.481 | 41.099.984  | 10.001.323  | 4.849.229   | 3.292.109  | 3.500     |
| A.5. Andere opbrengsten verbonden aan onderwijs, onderzoek en dienstverlening                                | 62.546.952  | 42.883.779  | 27.816.276  | 20.389.729  | 9.340.728  | 731.500   |
| B. Waardewijziging projecten in uitvoering                                                                   | -2.261.856  | 11.438.043  | 1.476.494   | -5.137.159  | 317.295    | 219.697   |
| C. Geproduceerde vaste activa                                                                                | 0           | 0           | 0           | 0           | 0          | 0         |
| D. Giften, schenkingen en legaten                                                                            | 9.518.740   | 0           | 1.437.493   | 1.541.790   | 173.149    | 0         |
| E. Andere bedrijfsopbrengsten                                                                                | 45.713.404  | 12.438.342  | 10.166.266  | 11.933.480  | 483.227    | 62.423    |
| <b>II. Bedrijfskosten (-)</b>                                                                                | 665.179.167 | 494.602.971 | 203.498.906 | 193.928.581 | 55.471.470 | 7.323.961 |
| A. Aankoop goederen                                                                                          | 13.681.155  | 2.590.089   | 2.444.549   | 3.010.463   | 437.521    | 18.335    |
| B. Diensten en diverse goederen                                                                              | 168.269.291 | 153.591.386 | 49.291.994  | 53.701.544  | 14.113.226 | 2.152.606 |
| C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen                                                               | 421.295.288 | 302.742.512 | 139.978.068 | 126.270.621 | 38.106.330 | 4.009.734 |
| C1. ZAP                                                                                                      | 108.839.461 | 64.790.608  | 40.277.572  | 28.063.065  | 9.406.462  | 1.611.945 |
| C2. AAP/BAP                                                                                                  | 105.787.050 | 45.924.624  | 10.512.982  | 11.729.054  | 4.095.235  | 668.377   |
| C3. ATP                                                                                                      | 149.899.016 | 59.242.877  | 27.622.120  | 28.965.736  | 5.343.552  | 1.050.382 |
| C4. Gastprofessoren                                                                                          | 1.748.018   | 1.403.878   | 779.061     | 1.366.583   | 687.266    | 66.789    |
| C5. Contractueel AP                                                                                          | 809.732     | 43.584.168  | 23.893.048  | 23.082.559  | 6.548.708  | 62.868    |
| C6. Contractueel ATP                                                                                         | 2.417.272   | 42.857.204  | 22.109.353  | 19.791.574  | 5.994.303  | 377.351   |
| C7. Bursalen onderworpen aan RSZ                                                                             | 51.794.739  | 44.939.152  | 14.783.932  | 13.272.049  | 6.030.805  | 172.022   |
| D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa     | 30.816.759  | 37.014.560  | 12.250.160  | 11.782.016  | 4.721.408  | 1.122.142 |
| E. Waardeverminderingen op voorraden en handelsvorderingen                                                   | 568.680     | 1.153.856   | 36.627      | -153.921    | -1.688     | 0         |
| F. Voorzieningen voor risico's en kosten                                                                     | 21.663.374  | -3.335.503  | -789.916    | -957.500    | -1.914.204 | 10.045    |
| G. Andere bedrijfskosten                                                                                     | 8.884.619   | 846.071     | 287.424     | 275.358     | 8.876      | 11.097    |
| <b>III. Bedrijfsoverschot (bedrijfstekort)</b>                                                               | 35.925.361  | 12.595.707  | 1.245.731   | 4.017.687   | 2.559.443  | -606.066  |
| <b>IV. Financiële opbrengsten (+)</b>                                                                        | 27.187.971  | 9.789.821   | 2.468.859   | 8.405.892   | 1.131.323  | 30.038    |
| A. Opbrengsten uit financiële vaste activa                                                                   | 55.255      | 0           | 21.000      | 0           | 0          | 0         |
| B. Opbrengsten uit vlottende activa                                                                          | 12.061.766  | 6.187.697   | 1.133.489   | 2.049.713   | 576.387    | 30.038    |
| C. Andere financiële opbrengsten                                                                             | 15.070.950  | 3.602.124   | 1.314.370   | 6.356.179   | 554.936    | 0         |
| <b>V. Financiële kosten (-)</b>                                                                              | 2.235.078   | 960.147     | -505.146    | -1.861.111  | -58.600    | 161.519   |
| A. Kosten van schulden                                                                                       | 69.351      | 183.383     | 146.935     | 2.395.446   | 868        | 158.551   |
| B. Waardeverminderingen op vlottende activa andere dan bedoeld onder II.E                                    | -186.436    | 635.749     | -960.593    | -6.473.943  | -152.817   | 0         |
| C. Andere financiële kosten                                                                                  | 2.352.163   | 141.016     | 308.511     | 2.217.386   | 93.349     | 2.968     |
| <b>VI. Overschot (tekort) uit de gewone activiteiten</b>                                                     | 60.878.253  | 21.425.381  | 4.219.735   | 14.284.690  | 3.749.366  | -737.548  |

| 2010                                                                                                                    | KULeuven     | UGent      | UA         | VUB         | UHasselt    | KUBrussel  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|------------|------------|-------------|-------------|------------|
| <b>VII. Uitzonderlijke opbrengsten (+)</b>                                                                              | 1.592.386    | 7.423.567  | 1.030.973  | 2.968.043   | 591.572     | 9.663      |
| A. Terugneming van afschrijvingen en van waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa                  | 0            | 0          | 0          | 0           | 0           | 0          |
| B. Terugneming van waardeverminderingen op financiële vaste activa                                                      | 388.687      | 0          | 0          | 0           | 0           | 0          |
| C. Terugneming van voorzieningen voor uitzonderlijke risico's en kosten                                                 | 0            | 0          | 0          | 0           | 0           | 0          |
| D. Meerwaarde bij realisatie vaste activa                                                                               | 1.203.699    | 0          | 0          | 2.968.043   | 0           | 0          |
| E. Andere uitzonderlijke opbrengsten                                                                                    | 0            | 7.423.567  | 1.030.973  | 0           | 591.572     | 9.663      |
| <b>VIII. Uitzonderlijk kosten (-)</b>                                                                                   | 3.600.873    | 0          | 21.000     | 209.308     | 18.403.199  | 0          |
| A. Uitzonderlijke afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa | 378.235      | 0          | 0          | 0           | 17.903.199  | 0          |
| B. Waardeverminderingen op financiële vaste activa                                                                      | 1.443.288    | 0          | 21.000     | 61.881      | 500.000     | 0          |
| C. Voorzieningen voor uitzonderlijke risico's en kosten                                                                 | 1.629.780    | 0          | 0          | 0           | 0           | 0          |
| D. Minderwaarde bij realisatie vaste activa                                                                             | 149.570      | 0          | 0          | 147.426     | 0           | 0          |
| E. Andere uitzonderlijke kosten                                                                                         | 0            | 0          | 0          | 0           | 0           | 0          |
| F. Uitzonderlijke kosten als herstructureringskosten opgenomen onder de activa (-)                                      | 0            | 0          | 0          | 0           | 0           | 0          |
| <b>IX. Inkomende verrekeningen en overschrijvingen tussen de afdelingen</b>                                             | 73.508.522   | 0          | 29.920.099 | 23.474.617  | 0           | 0          |
| <b>X. Uitgaande verrekeningen en overschrijvingen tussen de afdelingen</b>                                              | 73.508.522   | 0          | 29.920.099 | 23.474.619  | 0           | 0          |
| <b>XI. Overschot (tekort) van het boekjaar</b>                                                                          | 58.869.766   | 28.848.948 | 5.229.708  | 17.043.426  | -14.062.261 | -727.885   |
| A. Te bestemmen overschot (te verwerken tekort)                                                                         | 58.869.766   | 28.848.948 | 5.229.708  | 105.225.186 | 33.929.436  | 10.317.978 |
| 1. Te bestemmen overschot boekjaar                                                                                      | 58.869.766   | 28.848.948 | 5.229.708  | 17.043.426  |             | -727.885   |
| 2. Te verwerken tekort van het boekjaar                                                                                 |              |            |            |             | 14.062.261  |            |
| 3. Overgedragen overschot vorig boekjaar                                                                                |              | 0          |            | 88.181.760  | 47.991.697  | 11.045.863 |
| B. Onttrekking aan eigen middelen (+)                                                                                   | 45.845.399   | 0          | 0          | 2.965.433   | 44.765.829  | 0          |
| 1. aan het gevormd vermogen                                                                                             |              |            |            |             |             |            |
| 2. aan de aangelegde fondsen                                                                                            | 45.845.399   |            |            | 2.965.433   | 44.765.829  |            |
| C. Toevoeging aan de eigen middelen (-)                                                                                 | -104.715.165 | 0          | 5.229.708  | 13.570.294  | 78.695.265  | 10.317.978 |
| 2. aan de aangelegde fondsen                                                                                            |              |            | 5.229.708  | 13.570.294  | 78.695.265  | 10.317.978 |
| D. Over te dragen overschot (tekort)                                                                                    | 0            | 28.848.948 | 0          | 94.620.325  | 0           | 0          |

## 7.3 Overheidsfinanciering van onderzoek aan de Vlaamse universiteiten

Het Rekenhof heeft de verschillende financieringskanalen van de overheid voor Vlaams universitair onderzoek en ontwikkeling geïnventariseerd. Voor een drietal ervan ging het ook na of de universiteiten de subsidievoorwaarden naleefden. Het stelde vast dat de onderzoeksfinanciering complex, ondoorzichtig en weinig gebruiksvriendelijk is. De financiering langs het Bijzonder Onderzoeksfonds steunt op een besluit dat vaak verschillende interpretaties toelaat, wat een evaluatie van de toepassing ervan bemoeilijkt en het beheer ervan compliceert. Voor de besteding van de interfacemiddelen, een ander financieringskanaal voor universitair onderzoek, is de regelgeving zo algemeen, dat controle moeilijk is. Ten slotte verwerken de universiteiten de financiering op diverse wijzen in hun boekhouding.

### 7.3.1 Inleiding

De universiteiten hebben drie kernopdrachten: hoger onderwijs, maatschappelijke en wetenschappelijke dienstverlening en wetenschappelijk onderzoek<sup>279</sup>. De Europese, federale, regionale en lokale overheden hechten veel belang aan onderzoek en ontwikkeling. De Vlaamse overheid heeft onder meer een bestedingsnorm gesteld: Vlaanderen dient vanuit het oogpunt van economische en maatschappelijke valorisatie 3% van zijn BBP aan O&O te besteden tegen 2014 en dat aandeel moet nog verder groeien na 2014<sup>280</sup>. De Vlaamse overheid draagt dan ook in belangrijke mate bij tot de financiering van dit onderzoek. Het universitair onderzoek kent veel verschillende financieringskanalen, die het innovatie-instrumentarium complex, ondoorzichtig en weinig *gebruiksvriendelijk* maken<sup>281</sup>. Bij het aantreden van de huidige Vlaamse Regering uitten de universiteiten daarom de wens de enveloppe voor onderzoeksfinanciering te zien toenemen, liever dan bijkomende instrumenten en *gekleurde* middelen<sup>282</sup>.

<sup>279</sup> Decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, art. 10.

<sup>280</sup> Hoofdstuk Innovatie uit het Pact 2020 (Vlaanderen in Actie). Deze norm is overigens de Vlaamse vertaling van de Europese Barcelonanorm.

<sup>281</sup> Eindrapport van de expertgroep (onder voorzitterschap van Prof. Luc Soete) voor de doorlichting van het Vlaams innovatie-instrumentarium, november 2007.

<sup>282</sup> Gekleurde middelen zijn middelen met een voorgeschreven bestemming.

in het leven te roepen<sup>283</sup>. Het Rekenhof heeft de verschillende financieringskanalen van de overheid voor universitair onderzoek en ontwikkeling geïnventariseerd<sup>284</sup>. Voor drie soorten Vlaamse financieringen, het bijzonder onderzoeksfonds (BOF), de industriële onderzoeksfonds (IOF) en de interfaceactiviteiten, ging het na of de universiteiten de opgelegde voorwaarden naleefden. Het ging ook na hoe de universiteiten de financiering rapporteerden in de jaarrekeningen 2009.

### 7.3.2 Controle van de naleving van de BOF-regelgeving

De Vlaamse overheid verstrekt haar bijdrage voor het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek langs het BOF. Het gaat om een enveloppe die zij onder de Vlaamse universiteiten verdeelt volgens een verdeelsleutel<sup>285</sup>. Diverse basisallocaties van de Vlaamse begroting, gespreid over de beleidsdomeinen EWI en OV, stijven dit fonds. Behalve een basistoelage bevatten zij ook middelen voor het tenure trackstelsel<sup>286</sup>, het Methusalemprogramma<sup>287</sup> en de aanstelling voor bijkomende ZAP-mandaten.

*Tabel: BOF-subsidies in de Vlaamse uitgavenbegroting 2009*

| Krediet                  | Omschrijving                                                                                | *Bedrag 2009 |
|--------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
| <b>Beleidsdomein EWI</b> |                                                                                             |              |
| EE3309B                  | Subsidie aan de BOF voor de financiering van een Tenure Track-stelsel aan de universiteiten | 5.653        |
| EE4002B                  | Subsidie aan de BOF in het kader van het Methusalemprogramma                                | 20.532       |
| EE4003B                  | Subsidie aan de BOF voor de aanstelling van bijkomende ZAP-mandaten                         | 4.587        |
| EE4464B                  | Subsidie aan de BOF voor de universiteiten                                                  | 2.548        |
| <b>Beleidsdomein OV</b>  |                                                                                             |              |
| FG4464B                  | Subsidie aan de BOF voor de universiteiten                                                  | 106.581      |

\* in duizenden euro (gesplitste ordonnanceringskredieten)

<sup>283</sup> Vlier-memorandum voor de Vlaamse Regering 2009-2014. De externe deskundigen van de commissie Evaluatie Onderzoeksmanagement, die instond voor de recentste beoordeling van de kwaliteit van het onderzoeksmanagement van de Vlaamse universiteiten (december 2010), ondersteunden dit verzoek (p. 31 van de beoordeling).

<sup>284</sup> Zie de tabel in de bijlage bij dit artikel. Het Rekenhof heeft alleen echte financiële stromen in aanmerking genomen en bv. niet logistieke ondersteuning.

<sup>285</sup> Berekend op grond van parameters, zoals het aandeel in de doctoraatsdiploma's, het aandeel in wetenschappelijk personeelsbestand, publicaties, citaties, enz.

<sup>286</sup> Een docent in het tenure trackstelsel wordt aangesteld voor vijf jaar. Als zijn prestaties op het einde van die termijn gunstig worden beoordeeld, wordt hij *zonder nieuwe vacature* benoemd in de graad van hoofddocent.

<sup>287</sup> Programmafianciering op lange termijn van een beperkt aantal uitmuntende, al aan Vlaamse universiteiten verbonden ZAP-leden.

Het Rekenhof ging na of de universiteiten de regelgeving uit het BOF-besluit naleefden<sup>288</sup>.

### 7.3.2.1 Toevoegingen aan het BOF

Alle universiteiten voegden vanuit hun beschikbare middelen, inclusief de gewone werkingsuitkeringen, bedragen toe aan hun BOF. De UA<sup>289</sup>, VUB<sup>290</sup> en K.U.Brussel voegden echter niet *minstens het geïn-dexeerde bedrag uit 2006* toe, zoals vereist door het BOF-besluit<sup>291</sup>.

### 7.3.2.2 Transfer van BOF-middelen naar de werkingsuitkering

Het Rekenhof ging na of de universiteiten BOF-middelen transfereerden naar de werkingsuitkering en of die transfers onder de maxima van het BOF-besluit lagen. Voor 2008 lag dat maximum op 29,50%. Vanaf 2009 zou de Vlaamse Regering jaarlijks de drempel vastleggen, maar voor 2009 deed zij dat niet. Vermits de regelgeving stelt dat het te bepalen percentage nooit lager mag zijn dan dat van het vorige jaar, hanteerde het Rekenhof bij zijn controle 29,50% als norm<sup>292</sup>. Alle universiteiten respecteerden de maximumdrempel.

De regelgeving stelt dat de universiteiten de getransfereerde middelen alleen mogen bestemmen voor loonkosten van onderzoeksprofessoren en *tenure-track*professoren, en voor gewone uitgaven. Het Rekenhof ging na of de universiteiten voor de onderzoeksprofessoren voldeden aan de eisen op het vlak van aanstellingsomvang en beperkte onderwijsopdracht. De regelgeving specificeerde de beperkte onderwijsopdracht als maximum 60 lesuur hoorcolleges of seminaries per semester, gemiddeld over drie jaar. In de praktijk blijken de universiteiten dit veelal toe te passen door de onderwijsopdracht per academiejaar te beperken tot 120 lesuren. Dat is vermoedelijk een gevolg van de vragen die de regelgeving oproept. Het is

<sup>288</sup> Besluit van de Vlaamse Regering van 8 september 2000 betreffende de financiering van de bijzondere onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, meer bepaald hoofdstuk III (toekenningsvoorwaarden en interne toewijzing van middelen) en hoofdstuk IV (verslaggeving en evaluatie).

<sup>289</sup> De UA stelt wel voldoende toe te voegen. Het verschil in oordeel is te wijten aan een verschillende interpretatie van art. 6, §1.

<sup>290</sup> De VUB berekende de indexering van de toevoeging van de middelen aan het BOF van 2007 tot en met 2010 op basis van de indexatie van de werkingscomponent van de werkingstoelage en niet op basis van de gemiddelde indexering van de totale werkingstoelage. Vanaf de begroting 2011 wordt wel rekening gehouden met de gemiddelde indexering van de werkingstoelage.

<sup>291</sup> Artikel 6, §1. De index bedroeg in 2007, 2008 en 2009 respectievelijk 1,71%, 1,90% en 1,90%.

<sup>292</sup> Het hield er ook rekening mee dat bepaalde bedragen verschuldigd aan het FWO-Vlaanderen in mindering moesten worden gebracht op dat maximum (artikel 11 van het BOF-besluit).

namelijk onduidelijk hoe de universiteiten een gemiddelde over drie jaar kunnen berekenen in het eerste en tweede jaar. Bovendien is het onduidelijk wat dient te gebeuren als de universiteit het berekende gemiddelde overschrijdt in het derde jaar. Een correctie in de afgesloten jaarrekening van het eerste jaar is dan immers niet meer mogelijk.

De regelgeving heeft het over ZAP-leden met een minimale aanstellingsomvang van 80%. Het is niet duidelijk of zij daarmee bedoelt dat het om een minimumaanstelling van 80% moet gaan waarvan ten minste een deel een ZAP-aanstelling moet betreffen, dan wel of de aanstelling van 80% uitsluitend ZAP-leden moet betreffen. Ook artikel 9 van het BOF-besluit handelt over deze onderzoeksprofessoren en heeft het over *aanwijsbare ZAP-mandaten met een minimale aanstellingsomvang van 80%*, wat wijst op een 80%-ZAP-aanstelling. De VUB kent binnen het BOF onderzoeksmandaten toe van tweemaal vijf jaar. Na afloop van deze periode onderzoekt de universiteit of zij de gastprofessoren kan opnemen in het facultaire ZAP-kader. Als dat niet mogelijk is, vult de VUB het onderzoeksmandaat in met een 10% ZAP- en een 90% gastprofessoraanstelling. Dat stemt niet overeen met de minimale aanstellingsomvang<sup>293</sup>.

Voor de *tenure trackers* ging het Rekenhof na<sup>294</sup> of voldaan is aan de eisen op het vlak van promotiedatum, aanstellingsomvang en looptijd van de mandaten<sup>295 296</sup>. Er waren geen opmerkingen.

Het verifieerde ten slotte of de universiteiten niet meer dan de voorgeschreven 2% van de BOF-middelen bestemden voor de gewone uitgaven. Ook hier had het geen opmerkingen.

### 7.3.2.3 Bijzonder BOF-reglement

Het universiteitsbestuur moet in een bijzonder reglement de subsidieerbare onderzoeksactiviteiten en de voorwaarden en criteria voor toekenning bepalen, alsook de wijze waarop het de onderzoekers inlicht over de beoordeling van hun aanvraag. Het Rekenhof deed daarbij de volgende vaststellingen:

- Het VUB-reglement bevat niet alle subsidieerbare onderzoeksactiviteiten (zo ontbreekt de cofinanciering voor associatieprojec-

<sup>293</sup> De raad van bestuur van de VUB besliste op 24 mei 2011 dat BOF-onderzoeksmandaten enkel nog kunnen worden toegekend onder de vorm van een ZAP-aanstelling van ten minste 80%.

<sup>294</sup> Verscheidene universiteiten stelden pas in 2010 de eerste *tenure trackers* aan.

<sup>295</sup> Zie artikel 6, §4, van het BOF-besluit en artikel 91bis van het decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap.

<sup>296</sup> Bij UHasselt is de looptijd van de mandaten soms drie in plaats van de voorgeschreven vijf jaar. UHasselt was van het begin actief bij de voorbereiding van het dossier *tenure track*. Nog voor de reglementering van kracht werd, werden *tenure trackers* aangesteld. De vijf jaar-verplichting was toen nog niet gekend. Nadien werkte UHasselt wél met een looptijd van vijf jaar.



ten) en bepaalt niet voor alle categorieën hoe de VUB de onderzoekers inlicht over de beoordeling van hun aanvraag.

- De K.U.Brussel heeft geen BOF-reglement<sup>297</sup>. Zij zet haar werkwijze uiteen in het jaarverslag, maar dat vat louter de beslissingen van het bureau Onderzoeksbeleid samen.
- Het UGent-reglement bevat een categorie *andere onderzoeksinitiatieven*, waarvoor de onderzoeksraad de vorm van de initiatieven, de indienings- en evaluatieprocedure, de toekenningsmodaliteiten en de verslaggeving bepaalt. Het is onduidelijk of dit voldoet aan de bepalingen van het BOF-besluit. Het BOF-reglement bepaalt overigens niet hoe de onderzoekers worden ingelicht over de beoordeling van hun aanvraag, behalve voor de onderzoeksprojecten met een looptijd van 4 tot 6 jaar.
- Het UHasselt-reglement dateert van mei 2005 en is niet meer up-to-date. Het bevat niet alle subsidieerbare onderzoeksactiviteiten, noch de wijze waarop de universiteit de onderzoekers inlicht. De UHasselt heeft wel een nieuw BOF-reglement aangekondigd.
- Voor de UA en de K.U.Leuven waren er geen bijzondere vaststellingen.

Dat elementen in het BOF-reglement ontbreken, betekent niet dat de universiteit ze niet heeft vastgelegd. Ze staan bv. vaak in de oproepdocumenten (de zogenaamde *calls*).

#### **7.3.2.4 BOF-ZAP-reglement**

Het BOF-besluit verplicht de universiteiten een reglement op te maken voor de BOF-ZAP-mandaten, dat een aantal modaliteiten dient vast te leggen. Het Rekenhof stelde vast dat deze reglementen bijna nooit<sup>298</sup> vermelden dat de lesuren moeten worden beoordeeld over een periode van drie jaar. In het VUB-reglement ontbreekt bovendien de bepaling over de maximale looptijd<sup>299</sup>.

#### **7.3.2.5 Minimumnorm voor projecten<sup>300</sup>**

De universiteiten moeten ten minste 50% van de BOF-middelen besteden aan de som van de projecten van fundamenteel wetenschap-

<sup>297</sup> Aan de K.U.Brussel bestond een reglement betreffende de financiering van geconcentreerde onderzoeksacties en van de speciale fondsen voor onderzoek ter uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 1994. Dat reglement is echter zonder voorwerp omdat de K.U.Brussel alle BOF-middelen aanwendt voor mandaten.

<sup>298</sup> Wel bij de K.U.Leuven.

<sup>299</sup> In 2011 werd een nieuw reglement goedgekeurd. Daar is de bedoelde bepaling wel (zij het impliciet) opgenomen.

<sup>300</sup> De K.U.Brussel valt buiten de toepassing van deze norm.



pelijk onderzoek door excellente onderzoekseenheden van vier tot zes jaar en van projecten met een looptijd van twee tot vier jaar<sup>301</sup>. Alle universiteiten gaven aan te voldoen aan de norm. Bij zijn controle daarop ervoer het Rekenhof enkele moeilijkheden:

- Het is niet duidelijk of de norm slaat op de BOF-begroting, -toekenning of -realisatie. Het woordgebruik in de regelgeving lijkt nu eens te wijzen op het realisatieniveau (bv. *mag worden besteed*), dan weer op het niveau van de budgettoekenning (bv. *zal worden besteed*). Alle universiteiten toonden aan dat zij voldeden aan de norm op het toekenningsniveau<sup>302</sup>.
- De laattijdige mededeling van de definitieve BOF-verdeelsleutels en dus -toelagen<sup>303</sup>, maakte het voor de universiteiten moeilijk de volledige vermoedelijke BOF-middelen toe te kennen. Het bedrag van toekenningen dat nodig is om te voldoen aan de normen, varieert uiteraard naargelang de totale BOF-middelen.
- Doordat de regelgeving een *mensjaar van tenminste het niveau van een doctoraatsbursaal* niet kwantificeerde, vulden de universiteiten dat in 2009 op diverse wijze in. De VUB, UHasselt en K.U.Leuven<sup>304</sup> vermeldde 35.000 euro, de UGent 33.000 euro en de UA 30.000 euro.
- De samenlezing van verschillende bepalingen in het BOF-besluit<sup>305</sup> doet vermoeden dat de universiteiten voor het behalen van de 50%-norm de BOF-middelen moeten zien als de som van alle overheidsbijdragen en het gedeelte van de eigen aanvullende bijdrage dat overeenstemt met het geïndexeerde bedrag van de verplichte aanvullende bijdrage uit 2006. De universiteiten vulden het begrip BOF-middelen echter verschillend in. Zij laten de BOF-ZAP-<sup>306</sup>, tenure track<sup>307</sup> - en Methusalemtoelage vaak buiten

<sup>301</sup> Omgerekend in financiële termen moeten deze projecten respectievelijk ten minste het equivalent van drie mensjaren en van één mensjaar van ten minste het niveau van een doctoraatsbursaal per jaar looptijd van het project bedragen, vermeerderd met 20% voor de werkingskosten.

<sup>302</sup> Sommige universiteiten, zoals de UA, zijn van mening dat de normen gelden op het niveau van de begroting, zolang de niet-toegekende middelen overgedragen worden met behoud van bestemming.

<sup>303</sup> De Vlaamse Regering deelde de definitieve BOF-verdeelsleutels (en dus de BOF-toelagen) voor 2009 pas eind mei 2009 aan de universiteiten mee. Nochtans bepaalt artikel 1bis, §3, van het BOF-besluit dat zij dat elk jaar voor 1 oktober moet doen. Artikel 8, §4, bepaalt voorts dat zij de overheidsbijdragen aan het BOF definitief moet vaststellen zodra de algemene uitgavenbegroting is vastgelegd.

<sup>304</sup> Tot 40.000 euro naargelang de anciënniteit.

<sup>305</sup> De artikelen 1bis, §2; 2; 6, §1 en 8.

<sup>306</sup> De VUB laat de BOF-ZAP-toelage buiten beschouwing.

<sup>307</sup> De VUB en de K.U.Leuven laten de tenure track-toelage buiten beschouwing.

beschouwing, omdat dat *gekleurde* middelen zijn, d.w.z. met een voorgeschreven bestemming en dus niet vrij inzetbaar<sup>308</sup>.

- Het BOF-besluit definieert het begrip *looptijd* niet. Alle universiteiten respecteerden de looptijd in de zin van *de tijd waarvoor in de financiering is voorzien*. Bij de meeste universiteiten beschikken de onderzoekers echter over meer aanwendingstijd<sup>309</sup>.
- Door over te schakelen van enveloppefinanciering naar jaarfinanciering, zouden de universiteiten de toekenningcijfers, en dus ook het halen van de norm, kunnen beïnvloeden<sup>310</sup>. Het Rekenhof vond daarvan echter geen indicaties.
- De regelgeving is onduidelijk over cofinanciering. Zo voegde de VUB 30.000 euro BOF-middelen toe als cofinanciering bij een extern verworven project van 2 jaar met een extern budget van 70.000 euro. Het is de vraag of bij de evaluatie van de norm het totaalbudget van het project (100.000 euro) in aanmerking moet worden genomen.

#### 7.3.2.6 Voorbereiding doctoraatsproefschrift

Het BOF-besluit bepaalt dat de onderzoekers die werken aan BOF-projecten binnen de BOF-financiering de mogelijkheid moeten hebben een doctoraatsproefschrift voor te bereiden en de doctoraatsop-leiding te volgen<sup>311</sup>. Het Rekenhof vroeg elke universiteit hoe zij over de toepassing van de regel waakt. De universiteiten wezen vooral op de diverse stimuli die zij gebruiken om doctoraatsonderzoek te ondersteunen.

#### 7.3.2.7 Bilaterale internationale samenwerking

De universiteiten moeten ten minste 3,5% van de overheidsbijdrage aan het BOF besteden aan onderzoeksmandaten of -projecten in het

<sup>308</sup> Met uitzondering van de UHasselt, rekenen de universiteiten de Methusalem-toelage bv. niet bij de BOF-middelen (ook al zou dat volgens het BOF-besluit moeten). Aangezien Methusalemprojecten een looptijd van zeven jaar hebben, komen ze ook niet in aanmerking voor de 50%-norm. De vraag rijst of het de bedoeling van de regelgever was de Methusalemtolage te laten meetellen in de noemer van de normberekening, maar niet in de teller. Het BOF-besluit bepaalt expliciet (artikel 14ter, §4) dat de Methusalemfinanciering met behoud van bestemming wordt toegevoegd aan het BOF. Voor de BOF-ZAP-mandaten en de Tenure Track-toelage is dat niet expliciet vastgelegd in het BOF-besluit.

<sup>309</sup> Zo kan een financiering zijn toegekend aan een project voor drie jaar, terwijl de onderzoekers twee jaar extra krijgen om de middelen aan te wenden.

<sup>310</sup> De UA en de K.U.Leuven gebruiken enveloppe- en jaarfinanciering naast mekaar. De UGent en VUB werken met jaarfinanciering. De UHasselt schakelde in 2009 over van enveloppe- naar jaarfinanciering.

<sup>311</sup> Dit is evident voor bepaalde projecten of mandaten (bv. doctoraatsbeurzen), maar minder voor andere. Het is bovendien onduidelijk wat precies wordt bedoeld met in de mogelijkheid gesteld een doctoraatsproefschrift voor te bereiden. Doctoreren is duidelijk geen verplichting.

kader van bilaterale internationale wetenschappelijke samenwerking<sup>312</sup>. Voor onderzoeksmandaten voor buitenlandse onderzoekers zijn de aanvaardbare kosten beperkt tot de personeelskosten (salaris of beurs) en eventueel een *bench fee*. Voor de onderzoeksprojecten kunnen personeels-, werkings- en uitrustingskosten worden ingebracht als het partnerland bijkomend cofinanciert. Bij zijn controle op de naleving van deze norm, deed het Rekenhof de volgende vaststellingen:

- De universiteiten geven een verschillende invulling aan de *overheidsbijdrage aan het BOF*<sup>313</sup>. De K.U.Leuven gaat uitsluitend van de basistoelage uit<sup>314</sup>. De andere universiteiten voegen daar de aanvullende toelage bij. De UA, UGent en UHasselt voegen ook de BOF-ZAP- en de tenure tracktoelage toe. Alleen de UHasselt voegt ook de Methusalemtoelage toe. De UA en de UGent nemen ook de verplichte eigen bijdrage in de normberekening op.
- Het BOF-besluit maakt een onderscheid tussen projecten en mandaten, maar specificeert niet wat het verschil precies inhoudt<sup>315</sup>. Het heeft het maar in zeer algemene bewoordingen over de cofinanciering en bepaalt niet hoe specifiek die moet zijn (bv. het bedrag).
- De UHasselt haalde in 2009 de norm niet<sup>316</sup>.

#### 7.3.2.8 BOF-beheer

Het BOF-besluit bepaalt dat de universiteiten ten hoogste 1% van de BOF-middelen<sup>317</sup>, mag besteden aan de vergoeding van kosten (werkingsuitgaven en loonlasten) die rechtstreeks verbonden zijn aan het beheer van de BOF-onderzoeksprojecten. Het Rekenhof heeft geen opmerkingen over de toepassing van deze norm.

<sup>312</sup> Deze norm is niet van toepassing op de KUB.

<sup>313</sup> De regelgeving heeft het nu duidelijk over de overheidsbijdrage, en dus niet de BOF-middelen, zoals voor de projecten onder punt 4.5.

<sup>314</sup> De K.U.Leuven voldoet evenwel ook aan de norm als alle overheidsbijdragen aan het BOF in rekening worden gebracht.

<sup>315</sup> Zo bracht de UGent een aantal categorieën (cofunding CSC, mobiliteit doctorandi en joint PhD) in rekening die volgens haar mandaten betroffen, hoewel er voor elk van deze categorieën initiatieven waren zonder personeelskosten. Volgens de UGent gaat het toch om mandaten, wegens een persoonsgebonden middelenbesteding: de middelen komen bv. alleen toe aan de houder van een CSC-doctoraatsbeurs.

<sup>316</sup> In 2010 haalde de universiteit de norm wel.

<sup>317</sup> Zie de problematiek rond deze term in punt 3.5. Het begrip BOF-middelen lijkt, ingevolge de bepalingen van artikel 8, in fine, te verschillen naargelang het gaat over de minimumnorm voor de projecten of over de norm over het BOF-beheer. Dit maakt het beheer en de evaluatie complexer.

### 7.3.2.9 Selectie en goedkeuring van onderzoeksprojecten

Het BOF-besluit schrijft voor dat de onderzoeksraad de onderzoeksprojecten moet selecteren en dat het universiteitsbestuur ze moet goedkeuren. Het besluit specificeert het universiteitsbestuur<sup>318</sup> echter niet. Bij alle universiteiten selecteert de onderzoeksraad meestal de projecten<sup>319</sup>. De goedkeuring berust bij de UA, VUB en UGent meestal bij het bestuurscollege, bij de UHasselt bij de raad van bestuur en bij de K.U.Leuven bij de academische raad. Alle universiteiten hanteren echter voor bepaalde categorieën met beperkter toekenningsbedragen andere toekenningsprocedures<sup>320</sup>:

- Bij de UA selecteren respectievelijk de voorzitter en beide onder-voorzitters van de onderzoeksraad, de interdisciplinaire commissie, het bureau van de onderzoeksraad en opnieuw de interdisciplinaire commissie de categorieën opvangmandaten BOF, kleine projecten, academisering en sabbatsverloven. De onderzoeksraad keurt de selectie goed<sup>321</sup>.
- Bij de VUB selecteert het BOAB (het bureau onderzoek associatie Brussel) de categorie BOAB en keurt het dagelijks bestuur van de universitaire associatie Brussel de selectie goed. Voor de categorie Solvayinstituut zijn dat respectievelijk de adviessubcommissie van de onderzoeksraad en de vice-rector onderzoek.
- Bij de UGent heeft het bestuurscollege voor de cofinanciering van Herculesprojecten het kader vastgelegd<sup>322</sup>. Voor de goedkeuring en concrete toekenning delegeerde het bestuurscollege de voorzitter van de onderzoeksraad.
- De UHasselt legt alle aanvragen voor de categorie korte verblijven aan de onderzoeksraad voor, die kiest en goedkeurt.
- In de K.U.Leuven adviseert de BOF-adviescommissie de BOF-ZAP-mandaten.

Alle universiteiten betrokken bij de beoordeling van de BOF-projectaanvragen externe deskundigen waar dat voorgeschreven was.

<sup>318</sup> Het decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap definieert in artikel 2. a) het universiteitsbestuur als *het universiteitsorgaan dat krachtens de wet of het decreet of door of krachtens de statuten aangewezen is om de door het decreet toegewezen bevoegdheid uit te oefenen*.

<sup>319</sup> Bedoeld wordt de finale selectie, vaak na een of meer adviesrondes. De K.U.Brussel wendt alle BOF-middelen aan voor doctoraatsbursalen. Een beoordelingscommissie doet de definitieve selectie en het directiecomité of de raad van bestuur bekrachtigen de rangschikking.

<sup>320</sup> De onderstaande opsomming is niet exhaustief.

<sup>321</sup> Het bestuurscollege heeft een permanente delegatie verleend aan de onderzoeksraad voor wat betreft de toewijzing van de BOF-middelen die niet onder de door het BOF-besluit opgelegde uitgavengroepen vallen.

<sup>322</sup> Aangezien aan elk Herculesproject cofinanciering wordt toegekend, is een selectie niet nodig.

### **7.3.2.10 FWO-mandaathouders**

Het FWO-Vlaanderen factureert aan de universiteit die als onthaalinstelling van de betrokken vorser optreedt, de brutoloonkosten, verhoogd met de bijdrage voor het extra legaal pensioen, van elke mandaathouder met een contract van onbepaalde duur bij het FWO-Vlaanderen die na 1 oktober 2000 in dienst blijft bij het FWO-Vlaanderen. De universiteiten moeten deze facturen betalen met BOF-middelen. Alle universiteiten deden dat effectief<sup>323</sup>.

### **7.3.2.11 Verslaggeving**

De universiteiten dienen jaarlijks te rapporteren over het gebruik van de BOF-middelen<sup>324</sup>. Alle universiteiten doen dat ook effectief, zij het niet altijd even uitgebreid. De rapportering voldoet niet altijd aan alle vereisten uit het BOF-besluit:

- De UA vermeldt bv. niet steeds per project de naam van de promotor, de titel, de looptijd en het goedgekeurd budget. De universiteit splitst voor bepaalde projecten evenmin het budget op in personeel, werking en uitrusting. Zij geeft evenmin de inzet van personeel en middelen voor personeel, werking en uitrusting per wetenschapsdiscipline. Het verslag bevat geen beschrijving van de gehanteerde selectieprocedures en -criteria, maar vermeldt wel dat deze zaken in het BOF-reglement staan. De UA wees erop dat zij deze gegevens tot 2007 in het jaarverslag opnam en nadien elektronisch aan het departement EWI bezorgde.
- Bij de VUB ontbreekt een lijst van toegekende OZR-BOF-projecten. Er is evenmin een opsplitsing van het budget over personeel, werking en uitrusting, noch een globale verdeling van alle middelen over personeel, werking en uitrusting.
- De UGent rapporteerde geen looptijd- en budgetgegevens en splitste evenmin de middelen over personeel, werking en uitrusting op.
- Bij de K.U.Leuven ontbreekt het goedgekeurd budget in de projectenlijst.
- Er waren geen bijzondere vaststellingen voor de UHasselt.

### **7.3.2.12 Evaluatie**

Het BOF-besluit draagt elke universiteit op te zorgen voor een periodieke externe, ex-post beoordeling van de kwaliteit van het weten-

<sup>323</sup> Deze regeling is niet van toepassing bij de K.U.Brussel en de UA.

<sup>324</sup> Het departement EWI heeft een onderzoeksproject gefinancierd over de vereenvoudiging van de onderzoeksverslaggeving aan de Vlaamse overheid door universiteiten en hogescholen.

schappelijk onderzoek dat zij met BOF-onderzoeksgelden financierden<sup>325</sup>. Bij de UA, VUB en UGent vindt een beoordeling, specifiek aan de universiteit, plaats. De K.U.Leuven, K.U.Brussel en UHasselt verwijzen naar de externe commissie die periodiek ingesteld wordt bij de VLIR<sup>326</sup>. Deze commissie beoordeelt de kwaliteit van het onderzoeksmanagement en de werking van de onderzoeksraden van de Vlaamse universiteiten. Dat onderzoek lijkt echter meer een uitvoering te zijn van de verplichting de kwaliteit van het onderzoeksmanagement in het algemeen en van de werking van de onderzoeksraden in het bijzonder achtjaarlijks extern te beoordelen<sup>327</sup>. Het is onduidelijk of dat onderzoek ook kan gelden als periodieke externe BOF-beoordeling.

### 7.3.3 IOF en interfaceactiviteiten<sup>328</sup>

#### 7.3.3.1 IOF

De universiteiten moeten de IOF-middelen aanwenden voor strategisch basisonderzoek en toegepast wetenschappelijk onderzoek bij de partners van de associatie<sup>329</sup>, dat een economische finaliteit heeft. Zij moeten ten minste 30% van de IOF-middelen besteden aan onderzoeksmandaten van onbepaalde duur. De universiteiten mogen ten hoogste 10% van de IOF-middelen aanwenden voor de beheerskosten van IOF-mandaten en -projecten, inclusief werkingsuitgaven en loonlasten. De overige IOF-middelen kunnen zij besteden aan de werkingsuitgaven, uitrustingskosten en loonlasten voor onderzoeksprojecten, met een minimale looptijd van één jaar, en projectkostenvergoedingen ter ondersteuning van de IOF-mandaten. De interface-diensten zijn verantwoordelijk voor het dagelijks beheer van IOF-mandaten en -projecten en de IOF-werking.

Het Rekenhof stelde vast dat alle universiteiten, met uitzondering van de VUB, ten minste 30% van de middelen aan de onderzoeksmanda-

<sup>325</sup> Verschillende universiteiten wezen tijdens het onderzoek op het bestaan van de interne kwaliteitszorg en op de betrokkenheid van externe experts tijdens de beoordeling van de aanvragen.

<sup>326</sup> Bij de UHasselt is een externe evaluatie in voorbereiding. Deze zou van start gaan in 2012. De K.U.Leuven organiseert vanaf 2011 bijkomende onderzoeksvisitaties door externe experts.

<sup>327</sup> §5 van artikel 12.

<sup>328</sup> De K.U.Brussel viel buiten dit onderzoeksluik. Artikel 9 van besluit van de Vlaamse regering van 29 mei 2009 betreffende de ondersteuning van de industriële onderzoeksfondsen en de interfaceactiviteiten van de associaties in de Vlaamse Gemeenschap stelt namelijk dat de totale subsidie voor IOF wordt verdeeld onder de associaties a rato van het procentuele aandeel van de associatie in de som van de parameters. Aangezien de K.U.Brussel deel uitmaakt van de Associatie K.U.Leuven, ontvangt de K.U.Brussel geen afzonderlijke toelage.

<sup>329</sup> Decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid.

ten van onbepaalde duur besteden, en ten hoogste 10% aan beheerskosten. De rest gaat naar projecten. De invulling ervan verschilt van universiteit tot universiteit.

- De K.U.Leuven en UGent kennen elke mandaathouder een jaarlijkse bench fee toe als werkingskrediet.
- De UA kent ook een bench fee toe, maar dan als eenmalig startkrediet voor nieuw aangestelde IOF-mandaathouders. De UA kende in het begin, in 2009, ook mandaten van bepaalde duur toe, omdat een eerste grondige evaluatie pas na twee jaar plaatsvindt en een proefperiode in een contract van onbepaalde duur van twee jaar niet mogelijk is. Na een opmerking van de regeringscommissaris, ging de UA in 2010 over op contracten van onbepaalde duur.
- Wegens het beperkte IOF-budget, financiert de UHasselt IOF-mandatarissen maar gedeeltelijk met IOF-middelen en wenden haar onderzoeksinstituten andere bijkomende middelen aan voor deze mandatarissen. De UHasselt betaalt geen bench fees, maar alleen loonkosten.
- De VUB koos voor een programmafinanciering van zwaartepunten en groeiers. Zij financiert dus geen mandaathouders met werkingskosten, maar kent een programmafinanciering toe aan groepen die excellent zijn in toegepast onderzoek en die een vijf-jarenroadmap kunnen voorleggen. Deze zwaartepunten en groeiers stellen dan mensen aan (postdoc-onderzoekers, experten uit het bedrijfsleven en anderen) om die roadmap te realiseren. Het andere deel van de middelen gaat naar ondersteunende werkmiddelen.

Voorts besteden de universiteiten de IOF-middelen ook aan projecten. Zij maken een opsplitsing tussen kortlopende projecten (maximaal 1 jaar) en langlopende projecten.

De regelgeving heeft het niet expliciet over een jaarlijkse besteding. De universiteiten mogen dus reserves opbouwen. Zij halen de bestedingspercentages inderdaad niet jaarlijks, maar wel over een periode van enkele jaren. De universiteiten argumenteren dat mandaten van onbepaalde duur ook implicaties en verplichtingen op lange termijn meebrengen en dat zij de middelen opsparen in afwachting van een nieuwe oproep van een mandaat of project.

### **7.3.3.2 Interfaceactiviteiten**

De universiteiten krijgen een subsidie voor interfaceactiviteiten. Dat zijn activiteiten ter bevordering van de wisselwerking tussen de associatie en het bedrijfsleven en ter bevordering van de economische valorisatie van het in de associatie uitgevoerde wetenschappelijk onderzoek. De subsidie voor de interfaceactiviteiten past in het ruimere



geheel van inspanningen om de wisselwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs en economische actoren te versterken<sup>330</sup>.

Met de subsidiëring voor interfaceactiviteiten dienen de universiteiten personeels-, werkings- en overheadkosten te financieren voor een reeks reglementair vastgestelde interfaceactiviteiten<sup>331</sup>. Deze activiteiten zijn interne activiteiten. De universiteiten moeten alle inkomsten uit die activiteiten opnieuw in de primaire activiteiten van de instellingen voor hoger onderwijs investeren (opleiding, onafhankelijk onderzoek en ontwikkeling en verspreiding van onderzoeksresultaten). De verdeling van de subsidie over de associaties is als volgt: Associatie K.U.Leuven 42,7%, Associatie Universiteit Gent 29,18%, Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen 13,60%, Universitaire Associatie Brussel 11,77% en Associatie Universiteit-Hogescholen Limburg 3,38%.

De universiteiten besteedden de interfacemiddelen als volgt:

- De K.U.Leuven nam haar interface-uitgaven op in een afzonderlijk dossier. De uitgaven voor 2009 (1.251.108,54 euro) overschreden de ontvangen middelen (1.189.740,00 euro), maar de K.U.Leuven paste bij met patrimoniummiddelen. In 2009 besteedde de associatie 54.371,68 euro aan octrooikosten, 239.413,28 euro aan innovatiekosten en 957.323,58 euro aan personeelskosten voor personeelsleden van K.U.Leuven Research and Development.
- Bij de UGent gingen de interface-uitgaven (1.655.701 euro) vooral naar lonen (1.196.195 euro). De rest ging naar werkingskosten (272.135 euro) en consultancykosten (187.371 euro). De lonen vormen de grootste uitgavenpost doordat de interface-dienst zich richt op de levering van voor valorisatie noodzakelijk gespecialiseerd en professioneel advies en ondersteuning aan de technologie- en businessontwikkelaars (IOF-mandatarissen) en aan de professoren en onderzoeksgroepen. Het personeel ten laste van de interfacesubsidie was effectief tewerkgesteld op de directie Onderzoeksangelegenheden.

<sup>330</sup> Artikel 6 van het besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 betreffende de ondersteuning van de industriële onderzoeksfonds en de interfaceactiviteiten van de associaties in de Vlaamse Gemeenschap.

<sup>331</sup> Wat de doelstelling bevordering van de wisselwerking tussen de associatie en het bedrijfsleven betreft onder meer: stimulering en organisatie van contacten, promotie van het aanbod aan kennis van de associatie, partnersearch, begeleiding bij technologische advisering, ... Wat de doelstelling bevordering van de economische valorisatie van het wetenschappelijk onderzoek van de associatie betreft onder meer: sensibiliserings- en opleidingsactiviteiten voor de valorisatie van onderzoek, actieve opsporing van valoriseerbare resultaten die ondersteuning nodig hebben bij het valorisatieproces, begeleiding bij het opstellen van een valorisatieplan, marktonderzoek, opsporing van bedrijven voor mogelijke exploitatie, bescherming van intellectuele eigendom (octrooiaanvraag en -beheer, licentie-overeenkomsten, auteursrechten, de verantwoordelijkheid over het dagelijks beheer van de via het IOF bekostigde mandaten en projecten en werking van het IOF, en de bevordering van de oprichting van spin-offbedrijven.



- De VUB wees de interfacemiddelen toe aan een project van de interfacedienst. De uitgaven voor 2009 bedroegen 321.014,56 euro; de ontvangsten middelen 332.800 euro. De meeste middelen gingen naar personeelskosten (314.690,96 euro). De overige middelen gingen naar werkingskosten, zoals de inhuring van consultants, extern juridisch advies, feasibility studies, de organisatie van events, drukwerk, enz. Vooral marketing en communicatie kreeg in 2009 een groot budget.
- Bij de UA bestaan de uitgaven van de interfacedienst (384.608 euro) uit lonen (155.608,18 euro), werkingskosten (194.035,46 euro) en overheadkosten (34.964,36 euro). Het personeel ten laste van de interfacesubsidie was effectief tewerkgesteld op de afdeling interface. De werkingkosten omvatten onder meer kosten voor auteursrechten, bijdragen en lidgelden, boeken, drukwerk, erelonen en honoraria, inschrijvingsgelden congressen en studiedagen, licenties software, telefoonkosten,...
- De UHasselt wees de interfacesubsidie toe aan de dienst TechTransfer (95.586 euro). De uitgaven 2009 bedroegen 76.550 euro en betroffen vooral personeelskosten (65.762,36 euro). De overige middelen zijn de werkingsmiddelen voor de dienst TechTransfer en overheadkosten. Het personeel ten laste van de interfacesubsidie werkte effectief op TechTransfer.

Het Rekenhof stelt vast dat het grootste deel van de interfaceuitgaven meestal naar personeelskosten gaat. De rest van de middelen gaat naar werkingskosten, consultancykosten, enz. Een uitspraak over de rechtmatigheid van de financiering van bepaalde kosten met interfacemiddelen is moeilijk, aangezien de regelgeving daarover zeer algemeen is en alleen de kostensoorten opsomt die in aanmerking kunnen komen. Zo komen kosten voor de stimulering en organisatie van contacten in aanmerking, wat kan slaan op kosten voor een nieuwjaarsreceptie, die immers contacten kan stimuleren.

### **7.3.4 Boekhoudkundige verwerking**

#### **7.3.4.1 BOF toelagen**

Het Rekenhof onderzocht de boekingswijze van de BOF-basistoelage<sup>332</sup>. 2009 was een bijzonder jaar, aangezien het correcties vergde op vroegere BOF-toelagen. De onderstaande tabel vergelijkt de boekingen in de jaarrekeningen 2009 van de universiteiten met de vastleggings- en ordonnanceringskredieten.

<sup>332</sup> 7010-grootboekrekeningen, post A.2.1. uit de resultatenrekening van afdeling IV.1.

*Tabel: BOF-basistoelage: kredieten en boekingen*

| universiteit  | vastleggings-<br>kredieten <sup>333</sup> | ordonnanceringskredieten |                    | BOF-<br>basistoelagen <sup>334</sup> |
|---------------|-------------------------------------------|--------------------------|--------------------|--------------------------------------|
|               |                                           | Voor correctie           | Na correctie       |                                      |
| UA            | 12.516.000                                | 12.754.200               | 13.423.200         | 13.172.268                           |
| VUB           | 11.352.100                                | 11.567.700               | 11.452.700         | 11.352.100                           |
| K.U.Brussel   | 262.600                                   | 267.700                  | 282.400            | 277.800                              |
| UGent         | 32.772.900                                | 33.397.100               | 32.545.600         | 31.972.300                           |
| UHasselt      | 2.669.600                                 | 2.720.600                | 3.060.600          | 3.060.600                            |
| K.U.Leuven    | 45.016.800                                | 45.873.700               | 45.816.500         | 45.122.200                           |
| <b>totaal</b> | <b>104.590.000</b>                        | <b>106.581.000</b>       | <b>106.581.000</b> | <b>104.957.268</b>                   |

Uit de vergelijking blijkt dat eenzelfde gegevensbron niet noodzakelijk leidt tot eenzelfde boekingswijze. Zo boekte de VUB het vastleggingskrediet, de UHasselt het (gecorrigeerde) ordonnanceringskrediet, de K.U.Leuven het vastleggingskrediet met een correctie, en de UA, de K.U.Brussel en de UGent het (gecorrigeerde) ordonnanceringskrediet met een eigen correctie daarop.

#### **7.3.4.2 Interfacesubsidie**

Ook de boekhoudkundige verwerking van de interfacesubsidie verschilt van universiteit tot universiteit. De K.U.Leuven, de UGent en de UA boekten de interfacesubsidie 2009 onder de IWT-inkomsten. De K.U.Leuven<sup>335</sup> koos voor deze werkwijze omwille van de consistentie. Immers, tot 2008 stortte het IWT de interfacesubsidie door. De VUB en de UHasselt boekten haar onder de inkomsten van het Ministerie Vlaamse Gemeenschap.

#### **7.3.4.3 7-rekeningen voor de Vlaamse onderzoeksfinanciering**

Het Rekenhof onderzocht steekproefsgewijze welke soort onderzoeksgelden de universiteiten boekten op de grootboekrekeningen waarin het rekeningenstelsel uit het boekhoudbesluit heeft voorzien (7021-rekeningen). Bijlage 2 bij dit artikel biedt een overzicht van het gebruik dat de universiteiten van deze rekeningen maken. De universiteiten blijken niet alle dezelfde boekingswijze te volgen voor bv. het IBBT, het IMEC, de Franquileerstoelen, de Herculesstichting of de VLIR-UOS financiering<sup>336</sup>.

<sup>333</sup> Volgens de mail met de definitieve BOF-sleutels die de afdeling Hoger Onderwijs van het departement Onderwijs en Vorming aan alle universiteiten bezorgde.

<sup>334</sup> Zoals geboekt in de jaarrekening 2009 van de betrokken universiteit.

<sup>335</sup> Vanaf 2010 boekt de K.U.Leuven de interfacesubsidie onder de inkomsten van het Ministerie Vlaamse Gemeenschap.

<sup>336</sup> De K.U.Leuven, UA en UGent boeken VLIR-UOS bv. op 7020 (federale overheid, exclusief IUAP).

### 7.3.5 Conclusies

Het universitair onderzoek kent veel verschillende financieringskanalen, die het innovatie-instrumentarium complex, ondoorzichtig en weinig gebruiksvriendelijk maken.

Een van deze financieringskanalen, met name die langs het Bijzonder Onderzoeksfonds, steunt op een besluit dat tal van gedetailleerde normen bevat over reglementen, toekenning van de middelen, verslaggeving, evaluatie, enz. Deze normen zijn echter vaak voor interpretatie vatbaar, complex en lijken niet altijd aan te sluiten bij andere normen in het besluit. Dat bemoeilijkt een evaluatie en draagt, evenmin als de laattijdige toekenning van de BOF-toelagen, bij tot een eenvoudig BOF-beheer door de universiteiten. Het Rekenhof stelde in de praktijk bovendien enkele tekortkomingen van de universiteiten tegenover het BOF-besluit vast: zij voegden niet altijd de minimumbedragen aan hun BOF toe, de meeste BOF-reglementen zijn onvolledig, de universiteiten volgen niet altijd de voorgeschreven selectieprocedure voor projecten, de rapportering voldoet niet aan alle reglementaire eisen en een specifieke BOF-evaluatie ontbreekt tot op heden bij enkele universiteiten.

Het Rekenhof heeft geen opmerkingen bij de besteding door de universiteiten van de IOF- en interfacemiddelen, twee andere financieringskanalen voor universitair onderzoek. Het stelde wel vast dat de universiteiten de bestedingspercentages voor de IOF-middelen niet jaarlijks halen, maar – middels de opbouw van reserves – wel over een periode van enkele jaren. Over de besteding van de interface-middelen is de regelgeving zo algemeen, dat een controle daarop moeilijk is.

De universiteiten verwerken deze financiering ten slotte op verschillende wijzen in hun boekhouding.

### 7.3.6 Aanbevelingen

- De Vlaamse Regering dient jaarlijks de drempel van de transfers van BOF-middelen naar werkingsuitkeringen vast te leggen.
- De Vlaamse Regering dient het BOF-besluit transparanter te maken door ofwel te dereguleren ofwel onder meer de wijze waarop de universiteiten de gemiddelde onderzoeksopdracht moeten berekenen, de berekening van de minimumbestedingsnormen voor projecten, de termen BOF-middelen en looptijden en de verwerking van cofinanciering in de normenberekening te verduidelijken.
- De Vlaamse Regering moet de BOF-verdeling tijdig meedelen.
- De Vlaamse Regering dient zich erover te bezinnen of het aangewezen is de besteding van de interfacemiddelen zo te regelen dat controle daarop mogelijk wordt.
- De Vlaamse Regering dient de universiteiten aan te zetten de BOF-toelagen op een uniforme wijze te boeken.

- De VLIR-werkgroep Financiële Directeuren zou afspraken moeten maken over een eenvormige boeking op dezelfde grootboekrekeningen.

## Bijlage 1: Financieringskanalen voor universitair onderzoek (2009)<sup>337</sup>

| (In duizenden euro)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |       |            |        |        |          |        |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|------------|--------|--------|----------|--------|
| Financieringskanaal                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | KUB   | K.U.Leuven | UA     | UGent  | UHasselt | VUB    |
| <b>Steden en provincies</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 0     | 498        | 461    | 422    | 250      | 156    |
| <b>Vlaamse niveau</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |       |            |        |        |          |        |
| <b>25% van de werkingsuitkering</b><br>Er wordt aangenomen dat een vierde van de werkingsuitkering bedoeld is voor wetenschappelijk onderzoek <sup>338</sup> .                                                                                                                                                                                                                                                                         | 1.368 | 65.119     | 22.926 | 53.181 | 6.512    | 22.006 |
| <b>BOF</b><br>Bijdrage van de Vlaamse overheid voor het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Behalve een basistoelage bevat het BOF ook middelen voor het tenure trackstelsel, het Methusalemprogramma (zie aparte lijn hierna) en de aanstelling van bijkomende ZAP-mandaten.                                                                                                                                                     | 278   | 50.636     | 14.726 | 36.135 | 3.997    | 12.724 |
| <b>Methusalem</b><br>Programmafinanciering op lange termijn van een beperkt aantal uitmuntende, aan Vlaamse universiteiten verbonden ZAP-leden.                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 0     | 8.856      | 2.563  | 6.337  | 579      | 2.196  |
| <b>Industrieel Onderzoeksfonds</b><br>Bestemmingsfondsen van universiteitenassociaties. De middelen gaan naar strategisch basisonderzoek en toegepast wetenschappelijk onderzoek bij de partners van de associaties.                                                                                                                                                                                                                   | NVT   | 7.817      | 1.862  | 4.994  | 342      | 1.928  |
| <b>Interfaceactiviteiten</b><br>Activiteiten ter bevordering van de wisselwerking tussen de associatie en het bedrijfsleven en ter bevordering van de economische valorisatie van het in de associatie uitgevoerde wetenschappelijke onderzoek.                                                                                                                                                                                        | NVT   | 1.190      | 377    | 825    | 96       | 363    |
| <b>Hercules</b><br>Subsidiëring van middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur langs EVA Herculesstichting.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 0     | 3.570      | 4.857  | 1.629  | 335      | 3.106  |
| <b>FWO</b><br>Het FWO, waaraan de Vlaamse overheid deelneemt, bevordert het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek in alle wetenschappelijke disciplines in de Vlaamse universiteiten. Het subsidieert predoctorale en postdoctorale mandaten, onderzoeksprojecten, internationale mobiliteit, internationale samenwerking en internationale contacten en het verstrekt individuele kredieten en reikt wetenschappelijke prijzen uit. | 5     | 41.697     | 9.669  | 11.673 | 1.357    | 11     |
| <b>Odysseus</b> <sup>339</sup><br>Dit programma wil uitstekende onderzoekers die buiten Vlaanderen een carrière hebben opgebouwd, een startfinanciering bieden om aan een Vlaamse universiteit een onderzoeksgroep uit te bouwen of een onderzoekslijn op te zetten.                                                                                                                                                                   | 0     | 3.221      | 753    | 3.243  | 197      | 551    |
| <b>IWT</b><br>Het IWT steunt activiteiten die gericht zijn op innovatie in Vlaanderen. Voor de universiteiten zijn de belangrijkste IWT-financieringscategorieën: landbouwonderzoek, strategisch basisonderzoek, het programma TEchnologie-TRAnsfer, toegepast biomedisch onderzoek met een primair maatschappelijke finaliteit, <i>Baekeland-mandaten</i> , doctoraatsbeurzen strategisch basisonderzoek en onderzoeksmandaten.       | 0     | 15.164     | 3.383  | 9.782  | 1.663    | 3.978  |
| <b>IWT: bench fee (specialisatiebeurzen)</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 0     | 1.219      | 180    | 919    | 26       | 318    |
| <b>Steunpunten beleidsrelevant onderzoek</b><br>Zij bieden de overheid en de onderwijsinstellingen wetenschappelijke ondersteuning voor thema's die de Vlaamse Regering vastlegt.                                                                                                                                                                                                                                                      | 0     | 6.529      | 2.080  | 3.310  | 383      | 1.022  |

<sup>337</sup> Het was uiteraard niet mogelijk in de tabel alle onderzoeksfinancieringen op te nemen.

<sup>338</sup> Belgian Report on Science, technology and innovation 2010, p. 84.

<sup>339</sup> Het FWO beheert dit programma, maar het is hier apart vermeld omdat de subsidie aan het FWO voor het Odysseusprogramma in de algemene uitgavenbegroting afzonderlijk is opgenomen.

| Financieringskanaal                                                                                                                                                                                                               | KUB  | K.U.Leuven | UA    | UGent  | UHasselt | VUB   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------------|-------|--------|----------|-------|
| <b>Andere overheidsbijdragen toegepast wetenschappelijk onderzoek</b>                                                                                                                                                             | p.m. | p.m.       | p.m.  | p.m.   | p.m.     | p.m.  |
| Onder meer:                                                                                                                                                                                                                       |      |            |       |        |          |       |
| - van de Vlaamse wetenschappelijke instellingen ILVO, INBO, KMSKA en VIOE;                                                                                                                                                        |      |            |       |        |          |       |
| - voor de Vlaamse onderzoeksinstituten IMEC, VIB, IBBT en VITO;                                                                                                                                                                   |      |            |       |        |          |       |
| - voor de competentiepolen langs het IWT;                                                                                                                                                                                         |      |            |       |        |          |       |
| - voor autonome kennisinstellingen die sterk gerelateerd zijn aan de universiteiten: het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG), de Antwerp Management School en de Vlerick Leuven Gent Management School;                    |      |            |       |        |          |       |
| - voor het Expertisecentrum O&O Monitoring van de Vlaamse Gemeenschap (ECOOM), een interuniversitair partnership;                                                                                                                 |      |            |       |        |          |       |
| - voor het Vlaams Supercomputer Centrum (VSC), een partnership tussen de vijf Vlaamse universitaire associaties;                                                                                                                  |      |            |       |        |          |       |
| - voor expertisenetwerken en regionale platformen voor de lerarenopleidingen in Vlaanderen;                                                                                                                                       |      |            |       |        |          |       |
| - voor contractonderzoek ad hoc, zoals het internationale onderwijsonderzoeksproject PISA (Programme for International Student Assessment).                                                                                       |      |            |       |        |          |       |
| <b>Federaal niveau</b>                                                                                                                                                                                                            |      |            |       |        |          |       |
| <b>IUAP</b> (interuniversitaire attractiepolen)                                                                                                                                                                                   | 0    | 5.977      | 1.818 | 4.223  | 281      | 1.505 |
| Netwerken waarin excellente onderzoeksploegen uit de twee landsgedeelten samenwerken rond fundamenteel onderzoek.                                                                                                                 |      |            |       |        |          |       |
| <b>VLIR-UOS</b>                                                                                                                                                                                                                   | 42   | 3.865      | 641   | 10.269 | 1.170    | 56    |
| Universitaire ontwikkelingssamenwerking.                                                                                                                                                                                          |      |            |       |        |          |       |
| <b>Defiscaliseringsmiddelen</b>                                                                                                                                                                                                   | 83   | 14.270     | 2.420 | 13.968 | 1.613    | 5.300 |
| De federale overheid stelt de universiteiten voor onderzoekers gedeeltelijk vrij van de doorstorting van de bedrijfsvoorheffing.                                                                                                  |      |            |       |        |          |       |
| <b>Europees niveau</b>                                                                                                                                                                                                            |      |            |       |        |          |       |
| <b>EU 7de kaderprogramma</b>                                                                                                                                                                                                      | 0    | 13.412     | 602   | 11.834 | 721      | 3.569 |
| Dit programma bundelt de onderzoekskredieten die de Europese Commissie in de periode 2007-2013 beschikbaar stelt voor de ontwikkeling van de Europese onderzoeksruimte (ERA) en de realisatie van de Europese kennismaatschappij. |      |            |       |        |          |       |
| <b>Andere buitenlandse overheden</b>                                                                                                                                                                                              | 3    | 38         | 258   | 96     | 48       | 0     |

**Bijlage 2: Gebruik van de 7-rekeningen**<sup>340</sup>

| Grootboek-rekening | 70210 Ministerie Vlaamse Gemeenschap                                                                                                          | 70213 Andere Vlaamse intermediaire organisaties                                                                                               | 70214 Andere bijdragen Vl. Gem.                               |
|--------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| UA                 | 11.512.161 euro<br>Steunpunten, IBBT, supercomputer, Hercules en andere projecten in opdracht van MVG                                         | 0 euro                                                                                                                                        | 2.050.268 euro <sup>341</sup><br>VITO, VIB,... <sup>342</sup> |
| VUB                | 8.085.924 euro<br>Steunpunten, IBBT, supercomputer, interfacesubsidie, Vlaamse Wetenschapsweek en andere projecten in opdracht van MVG        | 7.421.454 euro<br>Hercules, VLIR (inhoud opgevraagd maar niet ontvangen), EPOS vzw, Francqui leerstoel <sup>343</sup>                         | 0 euro                                                        |
| UGent              | 12.590.981 euro<br>Steunpunten, PISA-onderzoek, supercomputer, Vlaamse Wetenschapsweek <sup>344</sup> en andere projecten in opdracht van MVG | 13.875.366 euro<br>Hercules, IBBT, competentiepolen, VITO, Vlaams Instituut voor Mobiliteit, geïntegreerde beroepsopleiding (langs VDAB), ... | 1.945 euro                                                    |
| UHasselt           | 4.068.732 euro<br>Steunpunten, IBBT, wetenschapscommunicatie en andere onderzoeksprojecten in opdracht van MVG                                | 3.393.005 euro<br>Hercules, IMEC <sup>345</sup> , VITO, VLIR-UOS, IUS, Impulsfinanciering Limburg Sterk Merk, ...                             | 0 euro                                                        |
| K.U.Leuven         | 16.716.956 euro<br>Steunpunten, Vlaamse wetenschapsweek, supercomputer, ECOOM en andere onderzoeksprojecten in opdracht van MVG               | 10.074.696 euro<br>IMEC, IBBT, competentiepolen <sup>346</sup> , VIB <sup>347</sup> , VITO, ...                                               | 3.908.664 euro<br>- Hercules                                  |

<sup>340</sup> Het was uiteraard niet mogelijk in de tabel alle onderzoeksfinancieringen op te nemen. De rekeningen 702110 Vlaamse Gemeenschap IWT en 70120 IOF ontbreken omdat het opschrift op zich aangeeft wat daaronder wordt verstaan.

<sup>341</sup> De UA titelt de 70214 *Andere Vlaamse intermediaire organisaties*, terwijl het rekeningenstelsel deze benaming voorbehoudt voor de 70213. De UA zal dat in 2012 rechtzetten.

<sup>342</sup> De UA boekt de financiering voor onderzoeken in opdracht van een Vlaamse openbare instelling soms op een 70210- en soms op een 70214-rekening.

<sup>343</sup> De K.U.Leuven en UHasselt boeken de Franquileerstoelen op de 70300 (contractonderzoek non-profitorganisaties), de UA boekt ze op de 7020 (federale overheid, exclusief IUAP) en de UGent op de 74 (andere bedrijfsopbrengsten).

<sup>344</sup> De UA boekt de Vlaamse wetenschapsweek als diverse opbrengsten.

<sup>345</sup> De UA, UGent en VUB boeken IMEC veelal op de 703 (contractonderzoek met de privésector en wetenschappelijke dienstverlening).

<sup>346</sup> De K.U.Leuven onderscheidt competentiepolen die werken met een kostenverantwoording van zij die werken met een bilateraal contract. De universiteit boekt de eerste op een 70213-rekening en de tweede op een 70300-rekening (contractonderzoek non-profitorganisaties). Ook de UHasselt en de VUB boeken ze op een 70300.

<sup>347</sup> De UGent, UHasselt en de VUB boeken dit vooral op 703 (contractonderzoek met de privésector en wetenschappelijke dienstverlening, waaronder 70300 contractonderzoek non-profitorganisaties).

|         |                                                      |
|---------|------------------------------------------------------|
| druk    | Albe De Coker                                        |
| adres   | Rekenhof<br>Regentschapsstraat 2<br>B-1000 Brussel   |
| tel     | 02-551 81 11                                         |
| fax     | 02-551 86 22                                         |
| website | <a href="http://www.rekenhof.be">www.rekenhof.be</a> |